

Het kind in Vlaanderen

2014

Kind & Gezin

Het kind in Vlaanderen

2014

Kind Gezin

Waarom deze publicatie?

In navolging van het **Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind** werd gesteld dat het belangrijk is om de leefsituatie van jonge kinderen systematisch op te volgen. In dit rapport bundelt Kind en Gezin de meest recente en relevante gegevens. Zo willen we de maatschappelijke en wetenschappelijke aandacht voor jonge kinderen hoog houden, zodat voor elk van hen, waar en hoe ze ook geboren zijn of opgroeien, zo veel mogelijk kansen gecreëerd worden.

Waarover wordt gerapporteerd?

'Het kind in Vlaanderen' bevat **demografische** gegevens over kinderen (geboortecijfer, aantal kinderen, ...) en gezinnen (gezinssamenstelling, de leeftijd en origine van de moeder/ouders, ...). We geven cijfers over de **arbeidsparticipatie** van ouders en schetsen een beeld van het **inkomen** en de **(kans)armoede** in gezinnen. We schetsen evoluties in het gebruik van formele en informele **kinderopvang**. We rapporteren ook over kinderen in **begeleiding**, over de **gezondheid en ontwikkeling** van jonge kinderen, over **sterfgevallen** en over **kindermishandeling**.

We schetsen vooral cijfers voor de **kinderen jonger dan 12 jaar** en nemen waar mogelijk **kinderen als teleenheid**. Het gaat om gegevens over kinderen en gezinnen in het **Vlaamse Gewest**, vaak uitgesplitst naar provincies. Waar het zinvol is vergelijken we de Vlaamse cijfers met deze van de **EU-28-landen**.

De gegevens worden verzameld uit een **veelheid van bronnen**: eigen bestanden van Kind en Gezin (zelf verzameld of geregistreerd via voorzieningen), publiek toegankelijke statistieken, opgevraagde databestanden en gegevens uit wetenschappelijk onderzoek. Kind en Gezin bewerkt de meeste gegevens verder tot relevante data en bespreekt ze.

Wat is nieuw?

Omdat de Vlaamse overheid door de zesde staatshervorming nog meer bevoegdheden qua gezinsbeleid heeft verworven, wijden we vanaf deze editie expliciet een **afzonderlijk hoofdstuk** (hoofdstuk 8) aan **cijfers over gezinnen** (aantal, vormen en omvang), over relaties (huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten), over het inkomen van gezinnen en over de arbeidssituatie van vaders en moeders.

Nieuwe gegevens op kindniveau in deze editie zijn:

- Cijfers over het **bruto belastbaar inkomen** in de hele populatie gezinnen van jonge kinderen vormen een belangrijke aanvulling op bestaande steekproefgegevens en laten toe om te schetsen hoe de inkomensverdeling er op kindniveau uitziet en hoeveel kinderen/gezinnen voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van uitkeringen en kinderbijslag.
- Cijfers over de **werkintensiteit in gezinnen** van jonge kinderen geven over een periode van een heel jaar weer hoe intens (zowel qua aantal maanden, als qua arbeidsregime) er door de ouders gewerkt wordt.
- Cijfers over **arbeid naar herkomst van het kind** maken het mogelijk om na te gaan of de arbeidssituatie in gezinnen varieert naargelang de herkomst van het kind/het gezin.
- Cijfers over de **body mass index van kinderen op de leeftijd van 2 jaar** geven een eerste indicatie van het voorkomen van onder- en overgewicht bij jonge kinderen.

Om deze vernieuwingen te kunnen realiseren, hebben we diverse tabellen en grafieken gewijzigd, nemen we minder dan voorheen internationale en provinciale cijfers op. De internationale cijfers worden nu ook meer geïntegreerd in de hoofdstukken zelf en de situering van Vlaanderen en België gebeurt nu t.o.v. alle 28 EU-landen.

Voor meer achtergrondinformatie, voor meer cijfers op provinciaal en gemeentelijk niveau en voor vele andere relevante, maar minder recente cijfers, verwijzen we graag naar de nieuwe cijferpagina op de website van Kind en Gezin (www.kindengezin.be).

Een woord van dank

Aan de verpleegkundigen, gezinsondersteuners en databeheerders van Kind en Gezin. Dag in dag uit verzamelen en verwerken ze zelf data in het Mirage-registratiesysteem. Zonder hun minutieuze werk zou een zeer groot deel van dit rapport simpelweg niet mogelijk zijn.

Aan de collega's van de beleidsafdelingen van Kind en Gezin voor het aanleveren van cijfers en tekstdelen en voor de zoektocht naar de juiste cijfers.

Aan de overheidsdiensten, voorzieningen en andere organisaties die hun gegevens doorgaven of herberekenden. Bijzondere dank aan de KSZ, SVR en Zorg en Gezondheid.

Aan het KIV-team (Christine, Nele, Marinelle, Carla en Noortje) voor het grondig en flexibel nalezen van de teksten, voor het controleren van talloze cijfers, voor de ondersteuning bij de lay-out en voor de regie van het drukproces.

Bedankt!

Diederik Vancoppenolle
Wetenschappelijk adviseur

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op kindniveau

- De daling van het geboortecijfer zet zich verder (67 875 kinderen levend geboren volgens Kind en Gezin, -0,4% t.o.v. 2013).
- Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) neemt verder af (1,71). Er is nog steeds sprake van een uitstel van vruchtbaarheid. Het vruchtbaarheidscijfer van 35- tot 40-jarige vrouwen ligt nu duidelijk hoger dan dat van vrouwen tussen 20 en 25 jaar.
- 7,5% van de levend geboren kinderen wordt prematuur (<37 weken) geboren.
- 25,2% van de kinderen geboren in 2014 heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had (+0,6 procentpunt t.o.v. 2013).
- Bij een kwart van de kinderen geboren in 2014 is het Nederlands niet de taal die het kind met de moeder spreekt. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,3%).
- Het aantal adopties neemt verder af, vooral door een daling van het aantal interlandelijke adopties.
- Het aantal kinderen jonger dan 3 jaar neemt weliswaar af, maar het aantal kinderen tussen 3 en 12 jaar neemt toe in 2014 zodat de bevolkingsgroep jonge kinderen (jonger dan 12 jaar) nog steeds groter is dan de voorbije jaren.
- 85% van de kinderen jonger dan 12 jaar groeit op in een tweeoudergezin, 11,6% woont in een eenoudergezin.
- Het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar neemt verder toe. In 2014 gaat het al om 25,2% van de kinderen jonger dan 12 jaar.
- Ongeveer 33% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft een vreemde herkomst (cijfer 2012).
- (Minstens) 91,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar leefde eind 2012 in een gezin met minstens 1 werkende ouder. Bij 3,9% van de kinderen is geen enkele ouder werkzaam. (Minstens) 63,8% van de kinderen woont bij 2 werkende ouders.
- Het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder ligt lager bij kinderen met vreemde herkomst.
- Kinderen uit eenoudergezinnen leven vaker in gezin met lagere werkintensiteit.
- 8,3% van de kinderen groeit op in een gezin waar eerder beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen uit arbeid en vervangingsinkomens aanwezig is.
- De kansarmoede-index stijgt verder en bedraagt in 2014 11,4%. Meer dan de helft van de kinderen in kansarmoede woont in de 13 centrumsteden en 64% heeft een moeder van niet-Belgische origine.
- Uit tellingen blijkt dat bijna 63% van de kinderen van 1 tot 2 jaar gebruikmaakt van de door Kind en Gezin 'vergunde' opvang. In totaal maakt 51,6% van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar gebruik van formele opvang.
- In 2012 overleden er bij de 0- tot 15-jarigen 25 kinderen meer dan in 2011. 18 baby's overleden in 2012 aan wiegendood.
- De zuigelingensterfte bedraagt 4,2 op de 1000 kinderen.
- In Vlaanderen krijgt 63,9% van de kinderen op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt dit percentage beduidend hoger.
- Van alle à term geboren kinderen waarvoor op een leeftijd van 24 maanden het gewicht en de lengte door Kind en Gezin werd gemeten kan een BMI-waarde bepaald worden. Driekwart van die kinderen heeft een normale BMI. Van de meegetelde kinderen geboren in 2012 heeft 6,9% overgewicht, bij 1,1% van die kinderen spreken we van obesitas. Iets minder dan 1 op de 5 kinderen kent ondergewicht.
- In 2014 worden 9472 kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling (-0,5% t.o.v. 2013). Opmerkelijk is dat 15% van deze gemelde kinderen al in een vorig jaar gemeld werd. Ongeveer 15% van de gemelde kinderen is jonger dan 3 jaar.

Opmerkelijke cijfers in dit rapport op gezinsniveau

- Het aantal huwelijken is in 2013 sterk afgenomen, het aantal echtscheidingen neemt ook verder af. 31,5% van de huwende personen was eerder al gehuwd.
- 13,5% van de gezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar is een eenoudergezin.
- Ongeveer 20% van de gezinnen met minstens 1 kind jonger dan 12 jaar heeft minstens 3 minderjarige kinderen.
- Eind 2012 zien we dat vaders met jonge kinderen vaker aan het werk zijn dan moeders met jonge kinderen (87,3% versus 75,5%). Vooral het aandeel werkende moeders neemt af naargelang het aantal kinderen.
- Moeders met jonge kinderen werken veel vaker deeltijds dan vaders.
- In 1 op de 10 gezinnen bedraagt de werkintensiteit hoogstens 25% van de maximale werkintensiteit. 54,3% van de gezinnen kent een werkintensiteit van minstens 75%.
- Bijna de helft van de gezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 11,6% ligt dat inkomen lager dan 20 000 euro.
- Bijna 4 op de 10 gezinnen (38,1%) in Vlaanderen heeft een inkomen dat volledig afkomstig is uit beroepsinkomsten. 10% van de gezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestaat.
- Voor 51,6% van de gezinnen maken de gezinsbijslagen minstens 5% van het bruto belastbare inkomen uit. Bij 5,6% van de gezinnen bestaat het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen.

1. DE KINDERBEVOLKING

1. Aantal geboorten	13
1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin.....	13
1.2. Het officiële geboortecijfer	15
1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister.....	16
1.4. Vergelijking van de administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin.....	17
1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer 2013	18
1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten	20
2. Demografische kenmerken van de in 2014 geboren kinderen	21
3. Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties	23
3.1. Kinderwens.....	23
3.2. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd	25
3.3. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest.....	26
3.3.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer.....	26
3.3.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie	28
3.3.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder	28
3.3.4. Evolutie moederschapsleeftijd.....	32
3.3.5. Lagere vruchtbaarheid, kleinere gezinnen?	33
3.3.6. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer	35
4. Aantal jonge kinderen	36
4.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)	36
4.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen	38
5. Adoptiekinderen	40
5.1. Vlaanderen.....	40
5.2. Internationale situering cijfers interlandelijke adoptie.....	43
6. Minderjarige asielzoekers en aantal kinderen in het wachtregister	45

2. JONGE KINDEREN IN HUN GEZINSCONTEXT: EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

1. Jonge kinderen naar gezinsvorm en gezinstype	49
2. Aantal andere kinderen in het gezin	52
3. Leeftijd van de ouders	53
4. Kinderen met een andere nationaliteit en/of van andere origine	55
5. De taal tussen moeder en kind	61

3. JONGE KINDEREN EN DE WERKSITUATIE VAN HUN OUDERS

1. Jonge kinderen en de arbeidsparticipatie van hun ouders	67
1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt	67
1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s)	71
2. Jonge kinderen en de werkintensiteit in hun gezin	77
3. De omvang en aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	79

4. WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

1. Inkomens in gezinnen van jonge kinderen	86
1.1. Inleiding op de cijfers.....	86
1.2. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen in Vlaanderen en provincies	86
1.3. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinstype.....	89
1.4. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen.....	90
1.5. Belang van kinderbijslag in het inkomen.....	91
2. Objectieve en subjectieve armoede bij kinderen op basis van de SILC-data	93
2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest.....	93
2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel	95
3. Kinderen voor wie gewaarborgde of verhoogde kinderbijslag wordt uitbetaald	97
4. Verhoogde tegemoetkomingen in de ziekteverzekering	99
5. Schooltoelagen	100
6. Kinderen in kansarmoede	100
6.1. Evolutie van de kansarmoede-index	100
6.2. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede	104

5. KINDEREN EN EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

1. Kinderen en kinderopvang	109
1.1. Gebruik formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar	109
1.2. Gebruik van formele kinderopvang door kinderen tussen 3 en 12 jaar	114
2. Kinderen in specifieke onderwijsinstellingen en kinderen met schoolvertraging	117
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening	120
3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin.....	120
3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand.....	122

6. GEZONDHEID, STERFTE EN MORBIDITEIT BIJ JONGE KINDEREN

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling	127
1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens.....	127
1.2. (Gemiddelde) Leeftijd van de moeder bij bevalling	127
1.3. Geboortegegevens op kindniveau	128
2. Levensverwachting bij geboorte	130
2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies	130
2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd	131
3. Sterfte	132
3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest.....	132
3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar.....	132
3.1.2. Sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar	133
3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen jonger dan 15 jaar in het Vlaamse Gewest.....	136
3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen jonger dan 1 jaar ..	136
3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar....	137
4. Morbiditeit	140
4.1. Aangeboren afwijkingen	140
4.2. Aangeboren doofheid en slechthorendheid.....	144
5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	145

7. GEZOND EN VEILIG LEVEN?

1. De voeding van het jonge kind	149
1.1. Startvoeding op 24 uur	150
1.2. Voeding op dag 6.....	150
1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken.....	153
2. Vaccinatiegraad	154
2.1. Vlaams Gewest.....	154
2.2. Vlaanderen internationaal gesitueerd	156
3. Body mass index van kinderen op de leeftijd van 2 jaar	157
3.1. Inleiding over metingen Kind en Gezin en indeling BMI	157
3.2. BMI op niveau Vlaams Gewest	158
4. Kindermishandeling	160
4.1. Inleiding op de cijfers en begrippen.....	160
4.2. Aantal meldingen	161
4.3. Aard van de meldende instanties	162
4.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd.....	163
4.5. Aantal meermaals gemelde kinderen en kinderen met een meldingshistoriek	163
4.6. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen	164
4.7. Geregistreerde problematieken	165

8. BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

1. Huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten	171
1.1. Huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten: algemene cijfers	171
1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen	174
1.3. Leeftijd van de scheidende personen en duur van het huwelijk bij echtscheiding.....	175
2. Aantal gezinnen met kinderen, naar vorm en aantal kinderen	176
3. Werksituatie van ouders met jonge kinderen	180
3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen?	180
3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders	183
3.3. Socio-economische positie van moeders in detail.....	187
3.4. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief	188
4. Werkintensiteit in het gezin	192
5. Inkomenssituatie gezinnen	193

Hoofdstuk 1

DE KINDERBEVOLKING

In 2014 worden er volgens Kind en Gezin in Vlaanderen minder kinderen geboren dan in 2013. We starten dit hoofdstuk daarom met een schets van het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin. We verbijzonderen dit cijfer per provincie en situeren het t.o.v. de vorige jaren. Daarna bekijken we het officiële geboortecijfer op basis van het Rijksregister en het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister. We situeren het officiële geboortecijfer in een internationale context. Vervolgens vergelijken we het geregistreerde geboortecijfer met het voorspelde geboortecijfer en schetsen we de meest recente prognoses over het aantal geboorten t.e.m. 2025.

Aansluitend op de informatie over het geboortecijfer schetsen we enkele demografische kenmerken van de borelingen van 2014 (geslacht, pariteit en leeftijd van de moeder) en nemen we gegevens op die de evolutie van het geboortecijfer kunnen duiden. Zo presenteren we cijfers over (evoluties in) de kinderwens van mannen en vrouwen, bekijken we het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd en presenteren we het totale en de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers op basis van de registratiegegevens van Kind en Gezin.

De aanhoudende daling van het aantal geboorten zorgt voor een daling van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar, maar betekent voorlopig nog niet dat het aantal jonge kinderen van 0 tot 12 jaar afneemt. We illustreren dit via een schets van de omvang van de kinderbevolking per leeftijdscategorie. We kijken ook naar de toekomstige omvang van de kinderbevolking aan de hand van de meest recente bevolkingsprognoses van ADSEI en het Federaal Planbureau.

Nadien bekijken we specifieke groepen in de kinderbevolking: geadopteerde kinderen, aangekomen, minderjarige asielzoekers en jonge kinderen ingeschreven in het wachtregister. We tonen telkens om hoeveel kinderen het gaat in 2014 en geven waar mogelijk meer achtergrondinformatie over hun leeftijd, gezinssituatie en herkomst.

1. AANTAL GEBOORTEN

Kind en Gezin beschikt over een databank met gegevens op kindniveau via de contacten met kraamklinieken en met gezinnen. Hierbij registreert Kind en Gezin telkens bepaalde kenmerken over het kind en het gezin. Via deze databank wordt het *geboortecijfer volgens Kind en Gezin* berekend. Dit geboortecijfer omvat *alle* geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders. Dit cijfer is beschikbaar sinds 2001.

Het *officiële geboortecijfer* wordt door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de FOD Economie opgemaakt op basis van het Rijksregister en bevat *enkel*

de *geboorten bij de 'de jure'-bevolking*, dus de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister.

1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin

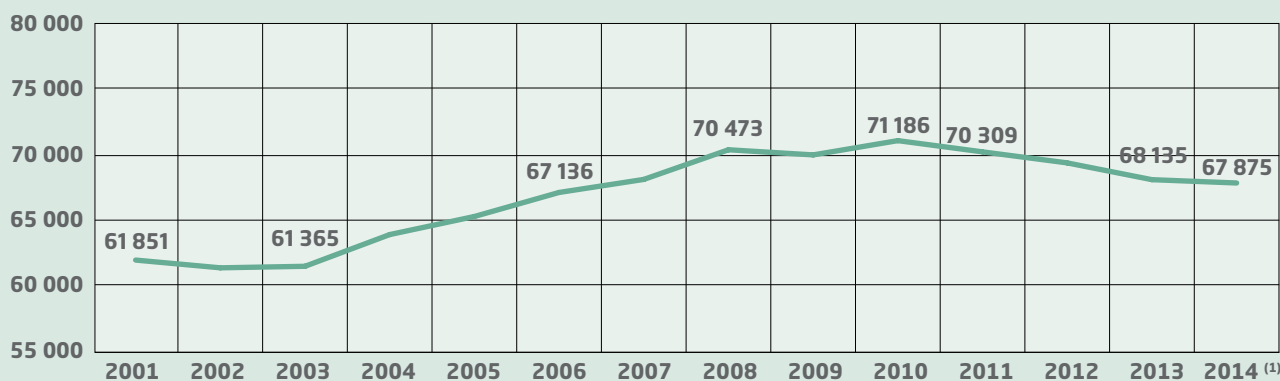
67 875 geboorten in 2014, daling van 0,4%

In 2014 registreert Kind en Gezin 67 875 geboorten bij moeders met een woonplaats in het Vlaamse Gewest.

Dat zijn er 260 minder dan in 2013 of een daling van 0,4%. Daardoor ligt het geboortecijfer volgens Kind en Gezin voor het eerst sinds 2006 terug onder de 68 000 kinderen (zie grafiek 1.1). De daling die begon in 2011 zet zich dus verder, al is de daling minder sterk dan de voorbije 3 jaar.

In tabel 1.2 geven we de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin *per provincie*. In 3 van de 5 provincies daalt het geboortecijfer, maar de daling zet zich relatief gezien het sterkst door in West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant (-2% en -1,6%). Enkel in Antwerpen en Limburg neemt het aantal geboorten beperkt toe (+0,7% en +1%).

1.1 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin

1.1 Aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Voorlopig cijfer

Grafiek 1.3 geeft de evolutie per provincie sinds 2001, het startjaar van de Kind en Gezin-statistiek. Daaruit leiden we af dat er in elke provincie in 2014 meer kinderen geboren worden dan in 2001. De grootte van die verschillen en de evolutie die de provinciale geboortecijfers hebben doorgemaakt variëren sterk tussen de provincies.

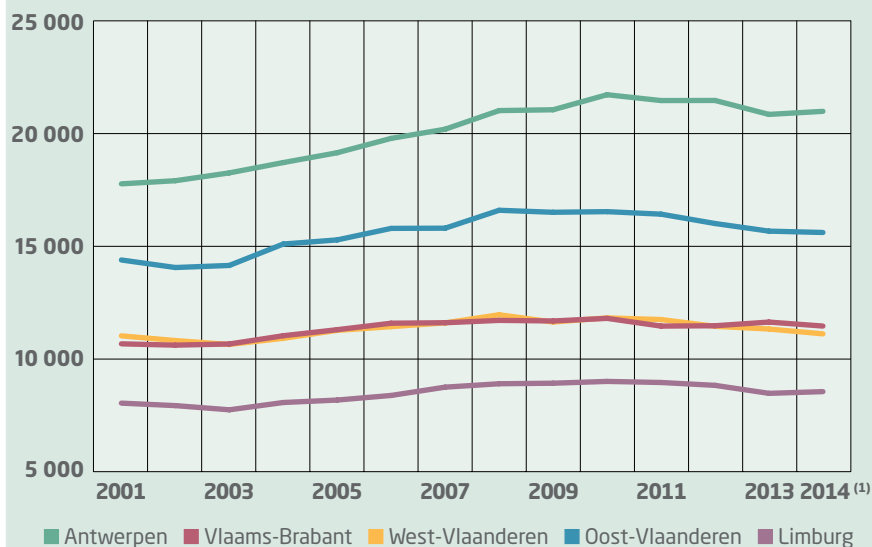
In de provincie Antwerpen worden er in 2014 18,5% meer kinderen geboren dan in 2001, in West-Vlaanderen bedraagt het verschil amper 94 kinderen (0,9%). Het verschil in de andere provincies ligt tussen 6,8 en 8,8%. De grafiek toont ook dat vooral Antwerpen een lange, onafgebroken periode van jaarlijkse stijgingen van het geboortecijfer heeft gekend zodat het verschil tussen Antwerpen en de andere provincies steeds groter is geworden. Het aandeel van de geboorten in Antwerpen in het geheel van geboorten in het Vlaamse Gewest is dan ook met de jaren groter geworden. Het aandeel is met 2,3 procentpunten toegenomen en bedraagt nu 30,9%. De grafiek toont ook dat de daling van het geboortecijfer na 2010 zich relatief gezien sterker heeft voorgedaan in West- en Oost-Vlaanderen en in Limburg dan in Antwerpen en Vlaams-Brabant.

1.2 Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

	2013	2014 ⁽¹⁾	% evolutie
Antwerpen	20 858	20 997	+0,7
Vlaams-Brabant	11 699	11 509	-1,6
West-Vlaanderen	11 360	11 131	-2,0
Oost-Vlaanderen	15 692	15 630	-0,4
Limburg	8 526	8 608	+1,0
Vlaams Gewest	68 135	67 875	-0,4

1.2 Aantal levend geboren dat bij geboorte woont in het Vlaamse Gewest per provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

1.3 Evolutie geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

1.3 Evolutie van het aantal geboorten volgens Kind en Gezin sinds 2001 naar provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage
(1) Voorlopige cijfers

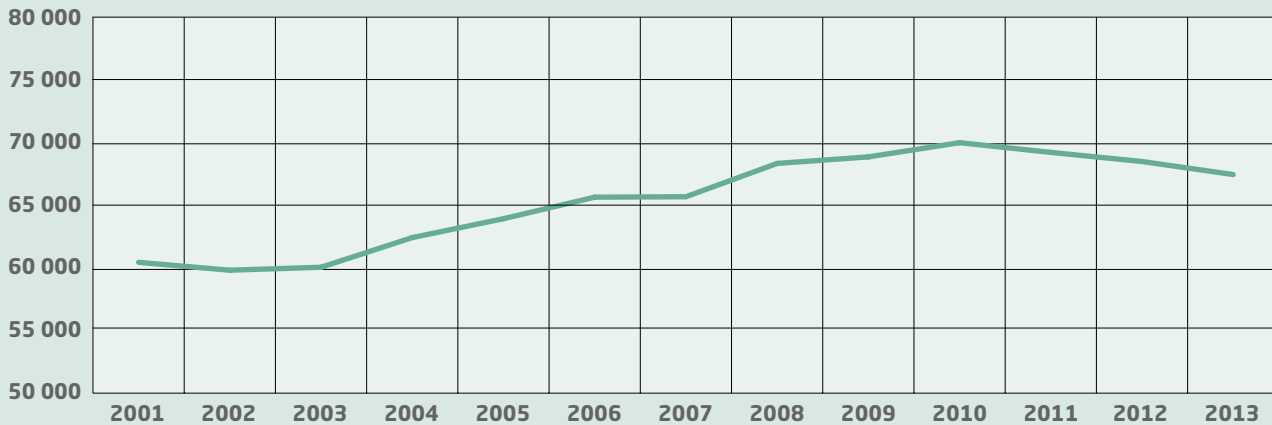
1.2. Het officiële geboortecijfer

Het officiële geboortecijfer voor 2014 is nog niet gekend. In 2013 zijn er in het Vlaamse Gewest 67 491 geboorten. Dat zijn er 1058 minder dan in 2012 (-1,5%).

In grafiek 1.4 wordt de evolutie sinds 2001 weergegeven. Het aantal geboorten nam toe tot in 2010 en neemt sindsdien jaar na jaar af. In vergelijking tot 2010 werden er in 2013 2588 kinderen minder geboren in Vlaanderen.

Het officiële geboortecijfer blijft dus dalen, maar ligt wel nog boven het niveau van de periode 2001-2007.

1.4 Evolutie officieel geboortecijfer

1.4 Evolutie van het aantal levend geboren in het Vlaamse Gewest sinds 2001 ('de jure'-bevolking)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Het aantal geboorten per 1000 inwoners verschilt tussen de provincies. Het cijfer van Antwerpen (11,5 per 1000) ligt duidelijk hoger dan dat van de andere provincies. Limburg en West-Vlaanderen kennen de laagste verhouding tussen het aantal geboorten en het aantal inwoners, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant liggen in de buurt van het cijfer voor het Vlaamse Gewest (zie tabel 1.5).

1.3. Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister

Jaarlijks worden er in het Vlaamse Gewest ook kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Sinds 1 februari 1995 is het verplicht om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk wordt verklaard. In 2014 worden er 243 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is 22% minder dan in 2013. Het aantal geboorten bij vrouwen in het wachtregister neemt sinds 2012 dus jaar na jaar sterk af.

1.5 Geboortecijfer per provincie

	Aantal geboorten	Aantal geboorten per 1000 inwoners
Antwerpen	20 668	11,5
Vlaams-Brabant	11 607	10,5
West-Vlaanderen	11 234	9,6
Oost-Vlaanderen	15 521	10,6
Limburg	8 461	9,9
Vlaams Gewest	67 491	10,6

1.5 Aantal geboorten per 1000 inwoners per provincie ('de jure'-bevolking) - 2013
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.6 Geboorten wachtregister

	2011	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Antwerpen	166	179	78	85
Vlaams-Brabant	48	50	37	26
West-Vlaanderen	114	114	86	53
Oost-Vlaanderen	87	76	71	48
Limburg	75	78	40	31
Vlaams Gewest	490	497	312	243

1.6 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie
Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister
(1) Voorlopige cijfers

In tabel 1.6 worden deze geboorten ook per provincie bekeken. Het grootste deel (35%) van deze kinderen woont in Antwerpen.

Het aandeel geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister vertoont in Oost- en West-Vlaanderen

een opmerkelijke daling, maar de aantallen liggen er wel nog duidelijk hoger dan in Vlaams-Brabant en Limburg.

1.4. Vergelijking van de administratieve geboortecijfers met het geboortecijfer van Kind en Gezin

Als we de 3 geschetste geboortecijfers vergelijken, dan valt op dat het geboortecijfer volgens Kind en Gezin iets hoger ligt dan de administratieve cijfers op basis van het Rijks- en het wachtregister.

In 2013 telt Kind en Gezin 332 geboorten meer dan er geregistreerd worden door het Rijksregister en het wachtregister samen. Dit heeft wellicht te maken met het feit dat in de geboorteregistratie van Kind en Gezin ook kinderen van illegaal verblijvende personen opgenomen zijn en met het feit dat inwijkelingen niet altijd onmiddellijk administratief ingeschreven worden.

Het verschil tussen het cijfer volgens Kind en Gezin en de officiële cijfers (som van aantal geboorten in Rijks- en wachtregister) is het grootst in de provincies Antwerpen (112 kinderen) en Oost-Vlaanderen (100 kinderen).

1.7 Vergelijking geboortecijfers

	Geboorten Kind en Gezin	Geboorten Rijksregister	Geboorten wachtregister	Vershil
Antwerpen	20 858	20 668	78	112
Vlaams-Brabant	11 699	11 607	37	55
West-Vlaanderen	11 360	11 234	86	40
Oost-Vlaanderen	15 692	15 521	71	100
Limburg	8 526	8 461	40	25
Vlaams Gewest	68 135	67 491	312	332

1.7 Vergelijking geboortecijfer Kind en Gezin met cijfers Rijks- en wachtregister per provincie - 2013

Bronnen: Kind en Gezin - Mirage

FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking Rijksregister

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

1.5. Internationale situering van de evolutie van het officiële geboortecijfer 2013

In tabel 1.8 wordt de relatieve evolutie van het geboortecijfer per land en per jaar weergegeven voor de periode 2010-2013. De landen staan geordend volgens omvang van de evolutie in de periode 2012-2013. Enkel in Zweden, Oostenrijk, Hongarije, Luxemburg, Duitsland en Letland nam het aantal geboorten in 2013 toe tegenover 2012, 22 van de 28 landen van de Europese Unie kennen een daling. In meer dan de helft van de landen is de daling van het aantal geboorten groter dan in België en Vlaanderen. Heel wat landen kenden in 2013 zelfs een sterke daling van het geboortecijfer. De aanhoudende daling van het geboortecijfer zoals we die kennen in Vlaanderen en België doet zich bovendien voor in 13 andere landen en is dus niet uitzonderlijk. Integendeel, in vergelijking tot de meeste van die

landen is de aanhoudende daling in Vlaanderen beperkter. In landen als Nederland, Italië, Estland, Bulgarije, Spanje, Portugal en Griekenland neemt het aantal geboorten de voorbije 3 jaar telkens met meer dan 2% af. In de landen die zwaar getroffen worden door de financiële crisis (zoals Spanje, Portugal en Griekenland) ligt de daling in 2013 nog hoger dan in 2012.

Uit niet-opgenomen cijfers van Eurostat weten we ook dat het *aantal geboorten per 1000 inwoners* verschilt tussen landen. In 2013 wordt een beduidend hoger cijfer genoteerd in Ierland (15), Frankrijk (12,3), het Verenigd Koninkrijk (12,2) en Zweden (11,8) en een beduidend lager cijfer in Portugal (8,5) en Duitsland (8,4). Voor het Vlaamse Gewest bedraagt het cijfer 10,6. Voor België is dit 11,2.

1.8 Internationale evolutie geboortecijfer

	2010-2011	2011-2012	2012-2013
Letland	-4,8	+5,7	+3,5
Duitsland	-2,3	+1,6	+1,7 ⁽¹⁾
Luxemburg	-4,0	+6,9	+1,5
Hongarije	-2,5	+2,5	+0,8 ⁽¹⁾
Oostenrijk	-0,8	+1,1	+0,5
Zweden	-3,3	+1,3	+0,4
Slovakije	+0,7	-8,7	-1,3
Frankrijk	-1,1	-0,3	-1,3 ⁽¹⁾
Vlaams Gewest	-1,1	-1,1	-1,5
Tsjechië	-7,2	-0,1	-1,7
Litouwen	-1,3	+0,6	-1,9
België	-1,1	-0,5	-1,9 ⁽¹⁾
Finland	-1,7	-0,8	-2,3
Malta	+6,8	-0,8	-2,4
Nederland	-2,4	-2,3	-2,6
Denemarken	-7,0	-1,8	-3,5
Italië	-2,7	-2,3	-3,7
Estland	-7,2	-4,2	-3,7
Bulgarije	-6,2	-2,4	-3,7
Verenigd Koninkrijk	+0,1	+0,6	-3,8 ⁽¹⁾
Slovenië	-1,8	0,0	-3,8
Polen	-6,0	-0,6	-4,3
Kroatië	-5,0	1,4	-4,4
Ierland	-1,5	-2,4	-4,6 ⁽¹⁾
Griekenland	-7,3	-5,7	-6,2 ⁽¹⁾
Spanje	-3,0	-3,7	-6,4 ⁽¹⁾
Portugal	-4,5	-7,2	-7,9
Cyprus	-1,8	+5,6	-8,6 ⁽¹⁾
Roemenië	-7,5	+2,5	-12,5

1.8 Jaarlijkse evolutie geboortecijfers in EU-28 landen - 2010-2013
 Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
 Eurostat, website
 (1) Voorlopige cijfers

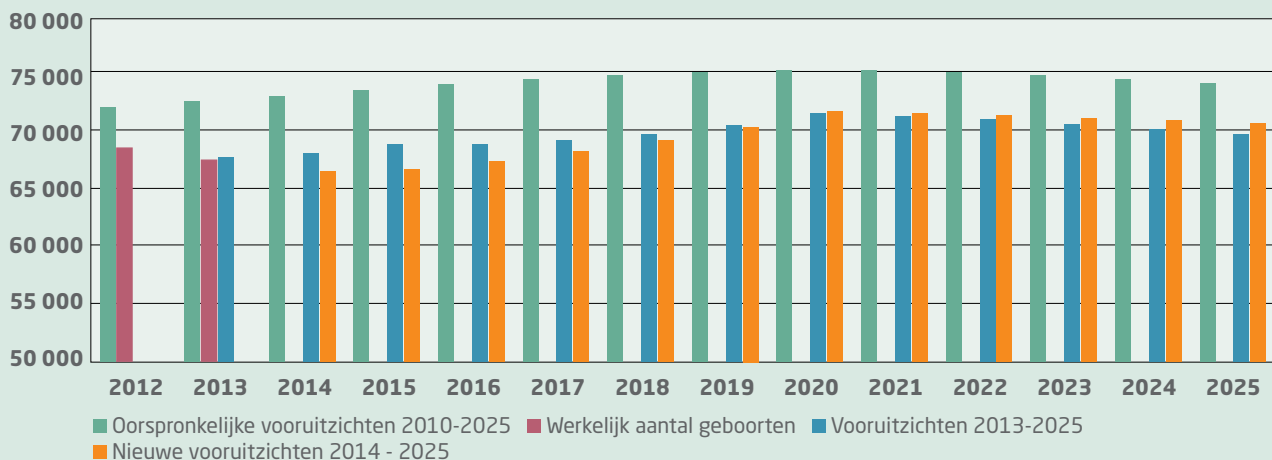
1.6. Vergelijking van het feitelijke aantal en het voorspelde aantal geboorten

Op basis van de waargenomen bevolking op 1 januari 2010 werd het geboortecijfer ingeschat voor de jaren 2010-2060 door het Federaal Planbureau en ADSEI. De voorbije jaren werden de vooruitzichten jaarlijks geactualiseerd op basis van de waargenomen evoluties. De meest recente actualisatie (maart 2015) houdt ook rekening met gewijzigde hypothesen over migratie. Grafiek 1.9 geeft zowel de oorspronkelijke als de geactualiseerde ramingen weer tot 2025 en schetst voor 2012 en 2013 ook het waargenomen aantal geboorten.

De grafiek maakt verschillende voorspellingen visueel. Zo overschatte de oorspronkelijke raming het geboortecijfer in 2012 sterk, namelijk met meer dan 3000 geboorten. Als gevolg hiervan werden de prognoses geactualiseerd (2013-2025). Het geboortecijfer 2013 werd hierdoor slechts licht overschat (zie grafiek 1.9). Omdat het waargenomen aantal geboorten en het vruchtbaarheidscijfer in 2013 nog lager lagen dan verwacht, werden de vooruitzichten nogmaals aangepast. Dit uit zich in het feit dat de meest recente vooruitzichten (2014-2025) voor de eerstvolgende jaren een lager aantal geboorten voorspellen dan de vooruitzichten 2013-2025.

De grafiek toont ook dat het geboortecijfer volgens de voorspellingen vooral vanaf 2016 weer gaat toenemen. Het zou om een quasi lineaire stijging gaan van het aantal geboorten t.e.m. 2020, daarna zou het geboortecijfer weer licht afnemen voor enkele jaren. Vanaf 2019 zou het aantal geboorten terug boven de 70 000 kinderen liggen. Voor de jaren 2020-2023 worden zelfs meer dan 71 000 geboorten voorspeld. Als de voorspellingen kloppen, betekent dit dat er in 2020 en 2025 respectievelijk 4255 en 3267 kinderen meer zullen geboren worden dan in 2013.

1.9 Vooruitzichten officieel geboortecijfer

1.9 Officieel geboortecijfer: vooruitzichten 2010-2025, vooruitzichten 2013-2025, nieuwe vooruitzichten 2014-2025 en vergelijking met het werkelijke aantal geboorten voor 2012 en 2013 - Vlaams Gewest

Bronnen: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Bevolkingsvooruitzichten 2010-2060, december 2011

Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2013-2060

Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2014-2060

2. DEMOGRAFISCHE KENMERKEN VAN DE IN 2014 GEBOREN KINDEREN

Op basis van de door Kind en Gezin geregistreerde gegevens kunnen we cijfers presenteren over het geslacht en de pariteit van de levend geboren kinderen, alsook over de leeftijd van hun moeder. We drukken de percentages uit voor alle kinderen waarvoor het kenmerk geregistreerd werd. Het aantal ontbrekende waarden is heel erg klein voor geslacht (0,01%), voor leeftijd van moeder (0,4%) en voor pariteit (0,8%). De percentages kunnen dus quasi beschouwd worden als populatiegegevens.

Er worden in 2014 meer jongens dan meisjes geboren (51,3% versus 48,7%).

44% van de kinderen is het eerste kind van de moeder. Als we de pariteit meer in detail en per provincie bekijken, dan zien we in tabel 1.10 dat ongeveer 20% van de kinderen pariteit 3 of meer heeft. In West-Vlaanderen wordt het hoogste aandeel (46,7%) eerste kinderen geboren, in Antwerpen ligt dat aandeel het laagst (42%). Antwerpen kent daarentegen wel het hoogste aandeel kinderen van pariteit 3, 4 én 5 of meer.

1.10 Geboorten naar pariteit

Pariteit	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest
1	42,0	45,2	44,6	43,2	46,7	44,0
2	35,0	37,5	36,0	37,4	35,8	36,2
3	14,3	12,0	13,0	13,6	12,2	13,2
4	5,3	3,9	3,8	3,9	3,2	4,2
5 of meer	3,4	1,5	1,9	1,9	2,1	2,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1.10 Aandeel levend geboren kinderen naar pariteit per provincie - 2014
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Als we de leeftijd van de moeder vanuit kindperspectief weergeven, dan zien we dat 71% van de kinderen bij geboorte een moeder heeft tussen 25 en 35 jaar. 1,4% van de in 2014 geboren kinderen heeft een moeder van onder de 20 jaar, 2,6% van de kinderen heeft een moeder ouder dan 40 jaar (zie tabel 1.11). 63,3% van de eerste kinderen heeft een moeder jonger dan 30 jaar, 9,1% een moeder die 35 of ouder was bij de geboorte. Bij de volgende kinderen ligt het aandeel met een moeder van 35 jaar of ouder hoger (21,3%).

1.11 Aantal kinderen naar leeftijd van de moeder

Leeftijdscategorie van de moeder	Eerste kind	Volgend kind	Alle kinderen ⁽¹⁾
Jonger dan 20 jaar	2,6	0,3	1,4
Tussen 20 en 25 jaar	17,6	6,6	11,4
Tussen 25 en 30 jaar	43,1	29,3	35,3
Tussen 30 en 35 jaar	27,2	42,2	35,6
Tussen 35 en 40 jaar	7,6	17,8	13,3
Ouder dan 40 jaar	1,5	3,5	2,6
Leeftijd moeder niet gekend	0,3	0,3	0,4
Totaal	100,0	100,0	100,0

1.11 Aandeel levend geboren kinderen naar leeftijd van de moeder bij geboorte - Vlaams Gewest - 2014

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Inclusief kinderen waarvan de rang niet geregistreerd werd

3. ACHTERGRONDGEGEVENS EN DUIDING BIJ DE DEMOGRAFISCHE EVOLUTIES

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer en kunnen de daling ervan verklaren. Hierna gaan we in op de kinderwens van volwassenen tussen 20 en 40 jaar, op het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd en op vruchtbaarheidscijfers.

3.1. Kinderwens

20- tot 40-jarigen schuiven gemiddeld 2,13 kinderen als ideaal kinderaantal naar voren, eigen kinderwens iets lager dan het ideale kinderaantal, kinderwens licht afgenomen tegenover 2010

In 2014 werd in de SCV-survey (Sociaal Culturele Verschuivingen in Vlaanderen) gepeild naar de kinderwens bij zo'n 460 Vlamingen tussen 20 en 40 jaar. Naast vragen over het *ideale* kinderaantal in een gezin en het door de ondervraagde en zijn/haar partner *gewenste* aantal kinderen, werden ook vragen gesteld over de *plannen* om in de toekomst nog kinderen te krijgen. Met het antwoord op de vraag naar het gepland aantal kinderen werd een variabele 'verwachte finale afstamming' geconstrueerd. Tabel 1.12 geeft de gemiddelde resultaten weer, uitgesplitst voor mannen en vrouwen, grafiek 1.13 geeft meer precies weer hoeveel Vlamingen x aantal kinderen verkiezen, wensen of verwachten.

Gemiddeld stellen 20- tot 40-jarigen een ideaal kinderaantal voorop van 2,13. Mannen en vrouwen schuiven hetzelfde ideale aantal naar voor (zie tabel 1.12). Het ideale aantal verwijst eerder naar een maatschappelijke dan naar een persoonlijke norm.

Het gewenste aantal ligt gemiddeld lager dan het ideale aantal kinderen. 20- tot 40-jarigen wensen gemiddeld 2,02 kinderen. We noteren een lichte daling in de kinderwens t.o.v. de meting in 2010 (toen nog 2,09 kinderen). Mannen van 20 tot 40 jaar wensen nagenoeg hetzelfde aantal kinderen als vrouwen (1,98 versus 2,05). 26- tot 30-jarigen laten de hoogste kinderwens optekenen (2,25). Oudere respondenten bouwen meer realisme in bij hun antwoord op het persoonlijk gewenste aantal kinderen. Zij houden meer rekening met concrete

levensomstandigheden die mogelijk een beperking inhouden t.o.v. wat men op jongere leeftijd als wens vooropstelde. Uitgaande van het al gerealiseerde kinderaantal en van het bijkomend nog gepland aantal kinderen kan de verwachte finale afstamming van de 20- tot 40-jarige mannen en vrouwen berekend worden.

Voor respondenten die zich onzeker uitlaten over hun toekomstplannen wordt in de gehanteerde medium-variant gerekend met nog 1 bijkomend gepland kind.

Voor de groep 20- tot 40-jarigen wordt een verwachte finale afstamming van 1,84 genoteerd. Dit verwachte finale afstammingscijfer ligt lager dan dat van 2010 (1,92) en dan het cijfer in 2008 en 2003, dat telkens op 1,88 lag. Deze evoluties stroken met de waargenomen daling van het geboortecijfer.

1.12 Kinderwens

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gemiddelde ideale kinderaantal (20- tot 40-jarigen)	2,13	2,13	2,13
Gemiddelde gewenste aantal kinderen (20- tot 40-jarigen)	1,98	2,05	2,02
Gemiddelde verwachte finale afstamming (20- tot 40-jarigen) ⁽¹⁾	1,77	1,92	1,84

1.12 Het gemiddelde ideale kinderaantal, het gemiddelde gewenste aantal kinderen en de gemiddelde verwachte finale afstamming bij 20- tot 40-jarigen - Vlaams Gewest - 2014

Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SCV-survey 2014 - bewerkt door C. Van Peer

(1) Volgens de mediumvariant, waarbij een onzeker antwoord werd gerekend als nog 1 gepland kind

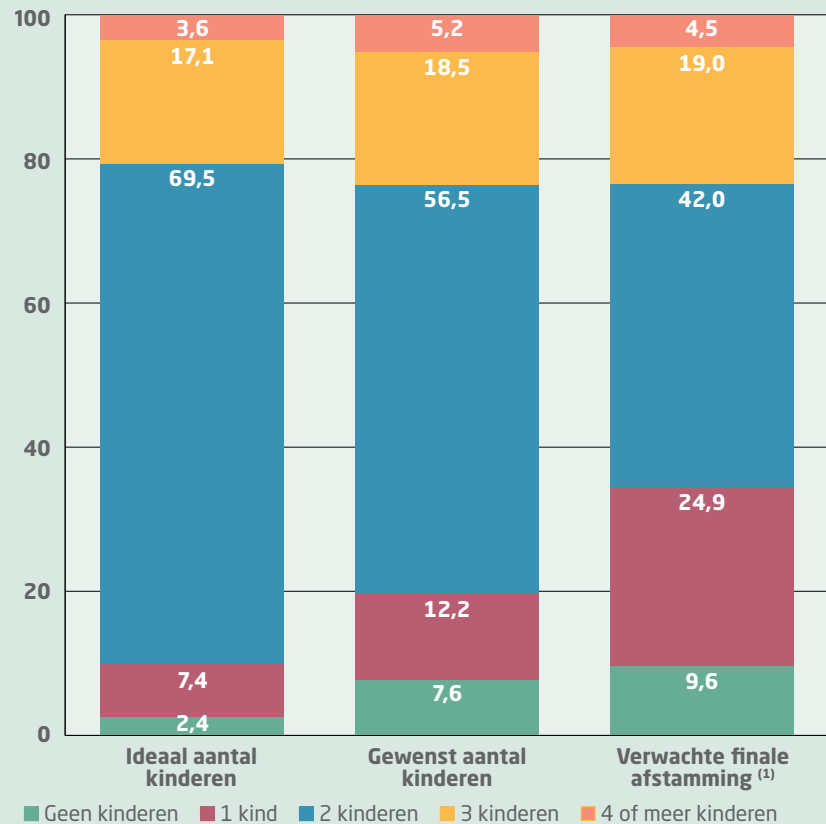
Slechts 2,4% van de bevroegde personen vindt een kinderloos gezin ideaal. De overgrote meerderheid (69,5%) stelt een gezin met 2 kinderen voorop als ideaal. 17,1% vindt 3 kinderen ideaal. Grote gezinnen van 4 en meer kinderen worden door een kleine minderheid van de respondenten (3,6%) ideaal geacht.

56,5% van alle 20- tot 40-jarigen wenst exact 2 kinderen. Het 2-kind-model blijft zowel het ideaal als de persoonlijke wens voor de meerderheid. 7,6% wenst kinderloos te blijven. 12,2% wenst precies 1 kind. Bijna 1 op de 5 respondenten (18,5%) wenst 3 kinderen en 5,2% wenst een gezin met 4 of meer kinderen. Het aandeel respondenten dat voor zichzelf 3 kinderen of meer wenst, is lichtjes gedaald t.o.v. 2010.

Uitgesplitst naar gezinsgrootte verwacht 42% van de 20- tot 40-jarigen uiteindelijk een gezin met 2 kinderen te hebben, dat is een aanzienlijk lager aandeel dan gewenst (56,5%). 9,6% verwacht kinderloos te blijven, dat is een hoger aandeel dan gewenst. Een fors hoger aandeel dan gewenst verwacht uiteindelijk slechts 1 kind te hebben (24,9% verwacht versus 12,2% gewenst) (zie grafiek 1.13).

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat de oudere groep (30- tot 40-jarigen) een hogere verwachte finale

1.13 Ideaal en gewenst kinderaantal en verwachte finale afstamming

1.13 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 40 jaar, het gewenste aantal kinderen door mannen en vrouwen van 20 tot 40 jaar en de verwachte finale afstamming bij 20- tot 40-jarigen, Vlaams Gewest - 2014 (percentage)

Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SCV-survey 2014 - bewerkt door C. Van Peer
(1) Volgens de mediumvariant, waarbij een onzeker antwoord werd gerekend als nog 1 gepland kind

afstamming laat optekenen (1,90) dan de jongere groep (1,78). Dit wijst op een inhaalbeweging die in de oudere groep aan de gang is.

3.2. Het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

Een mogelijke verklaring voor de evoluties in het geboortecijfer is het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd. Hoe minder vrouwen op vruchtbare leeftijd, hoe minder geboorten er kunnen plaatsvinden. We bekijken daarom de evolutie van het aantal vrouwen in de 4 meest vruchtbare leeftijdsklassen voor de periode 2004-2014 en besteden bijzondere aandacht aan de cijfers 2013-2014.

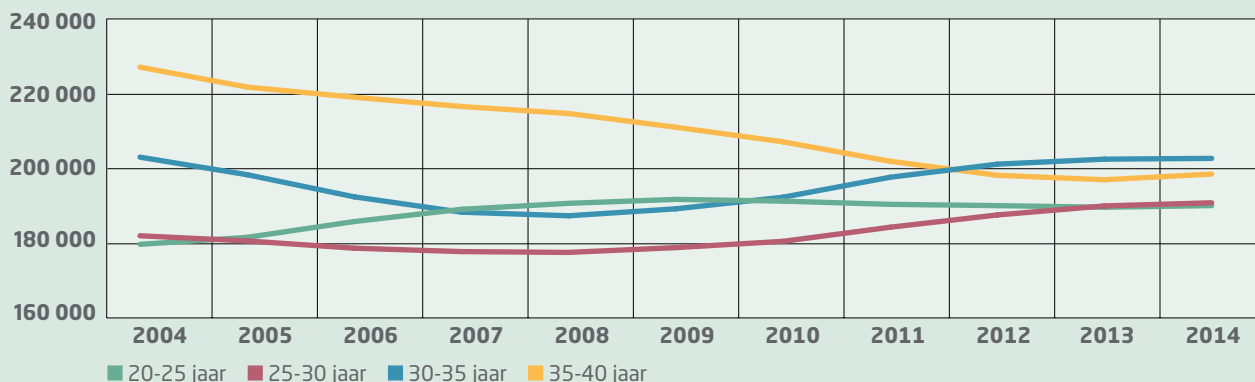
Grafiek 1.14 toont een aantal relevante evoluties.

Als we 2013 met 2014 vergelijken zien we dat er in 2014 meer vrouwen op vruchtbare leeftijd zijn dan in 2013 (+3138). Ondanks deze stijgende aantallen neemt het geboortecijfer toch af.

Meer nog, in de jaren waar het geboortecijfer het hoogst lag, waren er juist het minst aantal vrouwen tussen 20 en 40 jaar. Zo telde 2010 11 644 vrouwen tussen 20 en 40 jaar minder dan 2014, maar waren er volgens Kind en Gezin meer dan 3000 geboorten meer. Dat wijst er op dat het totale aantal vrouwen tussen 20 en 40 jaar een belangrijke, maar geen doorslaggevend verklaring is voor evoluties van het geboortecijfer. Qua leeftijdsverdeling zien we dat er ondanks dat er in 2014 bijna 10 000 vrouwen tussen 25 en 35 jaar meer zijn dan in 2010, toch veel minder kinderen worden geboren. 2014 kent zelfs in elke leeftijdscategorie een stijging van het aantal vrouwen tegenover 2013, maar kent toch een daling van het aantal geboorten.

Noch het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd, noch de leeftijdsverdeling van de vrouwen zijn dus bepalend. Daarom belichten we in punt 3.3. evoluties in het aantal kinderen per vrouw en evoluties in de leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen.

1.14 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd

1.14 Evolutie van het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd - Vlaams Gewest - 2004-2014

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken - bewerkt door Kind en Gezin

3.3. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest

Op basis van de gegevens van Kind en Gezin worden sinds enkele jaren jaarlijks vruchtbaarheidscijfers berekend. De onderstaande cijfers en tekstdelen zijn gebaseerd op de opeenvolgende rapporten van diverse onderzoekers die op de website van Kind en Gezin zijn terug te vinden. Omdat de historische reeks ook opgenomen is in het meest recente rapport*, verwijzen we hierna steeds naar dat rapport.

* Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.3.1. Het totale vruchtbaarheidscijfer

TVC daalt verder, vooral bij niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid wordt uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou geboren worden, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een bepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) is echter een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen krijgen.

Het Belgische TVC daalde van 2,61 kinderen per vrouw in 1965 naar 1,51 in 1985. In het Vlaamse Gewest daalde het TVC tot 1,45 in 1985 en schommelde het rond de 1,50 tot het einde van de 20ste eeuw. Sinds 2001 was er een opmerkelijke stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer in Vlaanderen: van 1,51 in 2001 tot 1,69 kinderen per vrouw in 2005 en 1,82 in 2008 (zie tabel 1.15).

Voor 2009 kwam ADSEI uit op een TVC voor het Vlaamse Gewest van 1,8. Het vruchtbaarheidscijfer van 2008 blijkt een (voorlopig) hoogtepunt geweest te zijn, want volgens de berekeningen daalde het TVC in Vlaanderen van 1,80 in 2010 naar 1,76 in 2011, steeg het tot 1,77 in 2012 om nadien af te nemen tot 1,73 in 2013 en 1,71 in 2014. Sinds 2005 is een dergelijk laag vruchtbaarheidscijfer niet meer voorgekomen. Het TVC van 2014 ligt wel nog hoger dan de cijfers van de jaren 1980 tot 2005.

Op basis van de gegevens van Kind en Gezin kunnen aparte vruchtbaarheidscijfers berekend worden voor vrouwen met de Belgische nationaliteit en voor vrouwen met een andere nationaliteit. De cijfers uit tabel 1.15 tonen aan dat het vruchtbaarheidscijfer van niet-Belgische vrouwen heel wat hoger ligt dan dat van Belgische vrouwen, maar dat de vruchtbaarheid bij niet-Belgische vrouwen sinds 2010 wel duidelijk een sterk dalende trend vertoont (3,18 in 2010, 2,63 in 2014). Bij Belgische vrouwen startte de daling van het TVC al vroeger dan bij vrouwen met een andere nationaliteit. Het TVC van de Belgische vrouwen bedroeg in 2010 1,66 en was dus lager dan in 2008 (1,72), terwijl er in 2010 bij de vrouwen met een andere nationaliteit nog geen sprake was van een daling (van 2,98 in 2008 naar 3,18 in 2010).

1.15 Totale vruchtbaarheidscijfer

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76
2008	1,72	2,98	1,82
2009	1,71	2,71	1,80
2010	1,66	3,18	1,80
2011	1,64	2,82	1,76
2012	1,64	2,84	1,77
2013	1,61	2,75	1,73
2014	1,60	2,63	1,71

1.15 Totale vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.3.2. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen, vooral qua vruchtbaarheidscijfers voor niet-Belgische vrouwen

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) verschilt tussen de provincies. In 2014 ligt het TVC het laagst in Limburg

(1,63) en het hoogst in de provincie Antwerpen (1,81). Oost-Vlaanderen (1,67) en Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen (1,68) nemen een middenpositie in (zie tabel 1.16). In 3 van de 5 provincies daalt het TVC, in Antwerpen en Limburg blijft het TVC (nagenoeg) constant. Wanneer we ons beperken tot

de Belgische vrouwen was de vruchtbaarheid in 2014 het laagst in Limburg en het hoogst in Antwerpen. Bij vrouwen van niet-Belgische nationaliteit ligt de vruchtbaarheid het hoogst in Antwerpen en Oost-Vlaanderen en het laagst in Vlaams-Brabant. De vruchtbaarheid bij niet-Belgische vrouwen daalt het meest in Oost-Vlaanderen.

1.16 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie

	2013			2014		
	Belg	Niet-Belg	Totaal	Belg	Niet-Belg	Totaal
Antwerpen	1,65	2,85	1,81	1,63	2,87	1,81
Vlaams-Brabant	1,63	2,34	1,73	1,62	2,09	1,68
West-Vlaanderen	1,67	2,79	1,73	1,62	2,79	1,68
Oost-Vlaanderen	1,56	3,28	1,69	1,57	2,86	1,67
Limburg	1,52	2,44	1,62	1,53	2,44	1,63
Vlaams Gewest	1,61	2,75	1,73	1,60	2,63	1,71

1.16 Totale vruchtbaarheidscijfer naar provincie en naar nationaliteit van de moeder
Bron: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.3.3. De vruchtbaarheid naar leeftijd van de moeder

Vruchtbaarheid vrouwen 20 tot 25 jaar historisch laag

Het TVC van een bepaald kalenderjaar wordt niet alleen bepaald door het

aantal kinderen dat vrouwen tijdens hun leven krijgen, maar ook door het moment waarop. De val van het TVC sinds het midden van de jaren 1960 was niet alleen een kwestie van een dalend aantal geboorten, maar ook van een uitstel van eerste geboorten. De invloed van het

moment waarop vrouwen kinderen krijgen op het TVC valt goed af te leiden uit de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers. Grafiek 1.17 geeft de evolutie weer van die leeftijdsspecifieke cijfers sinds 1971.

Als gevolg van het uitstelgedrag daalde de vruchtbaarheid bij vrouwen van 20 tot 25 jaar. Aan die daling leek sinds 2002 een einde gekomen (zie grafiek 1.17). In het begin van de jaren 1970 werden er per 100 vrouwen op deze leeftijd nog 12 à 14 kinderen geboren. In de periode 2000-2010 waren dat er nog ongeveer 5. Tussen 2006 en 2008 steeg de vruchtbaarheid van 20- tot 25-jarige vrouwen in het Vlaamse Gewest zelfs lichtjes, nadat er ook in 2004 al een kleine heropleving was. Van die aarzelende heropleving van de vruchtbaarheid bij 20- tot 25-jarige vrouwen is nu geen sprake meer. Integendeel, het aantal geboorten per 100 vrouwen op die leeftijd daalde in het Vlaamse Gewest opmerkelijk van 5,2 in 2010 naar 4,3 in 2013 en 4,0 in 2014. Dat is het laagste peil ooit en daarmee voor het eerst zelfs merkbaar lager dan de vruchtbaarheid bij 35- tot 40-jarige vrouwen. Volgens Van Bavel en Nomes is de financieel-economische crisis wellicht een belangrijke verklaring. Jongeren zijn immers gevoeliger voor de gevolgen van de crisis dan mensen die al wat verder in hun carrière staan.

De vruchtbaarheid van 25- tot 30-jarige vrouwen vertoont geen systematisch dalende trend. Tussen 2003 en 2008 was de vruchtbaarheid bij 25- tot 30-jarige vrouwen zelfs aan het stijgen. Aan die stijging is sinds 2010 een einde gekomen. Het aantal geboorten per 100 vrouwen daalde

in deze leeftijdscategorie van 13,6 in 2010 tot 12,5 in 2014, waarmee we voor deze leeftijd terug op het niveau van 2003 zitten.

Vanaf de tweede helft van 1980 vertaalde het uitstel van ouderschap zich in systematisch stijgende vruchtbaarheidscijfers voor 30-plussers. Die evolutie ging systematisch door tot in 2010. Maar ook aan deze trend is sinds 2010 een einde gekomen. Het aantal geboorten bij 30- tot 35-jarigen blijft sinds 2010 min of meer stabiel. In 2014 waren er ongeveer 12 geboorten per 100 vrouwen. Door de daling van de vruchtbaarheid bij jongere vrouwen, benadert de vruchtbaarheid van de 30- tot 35-jarigen nu die van de 25- tot 30-jarigen.

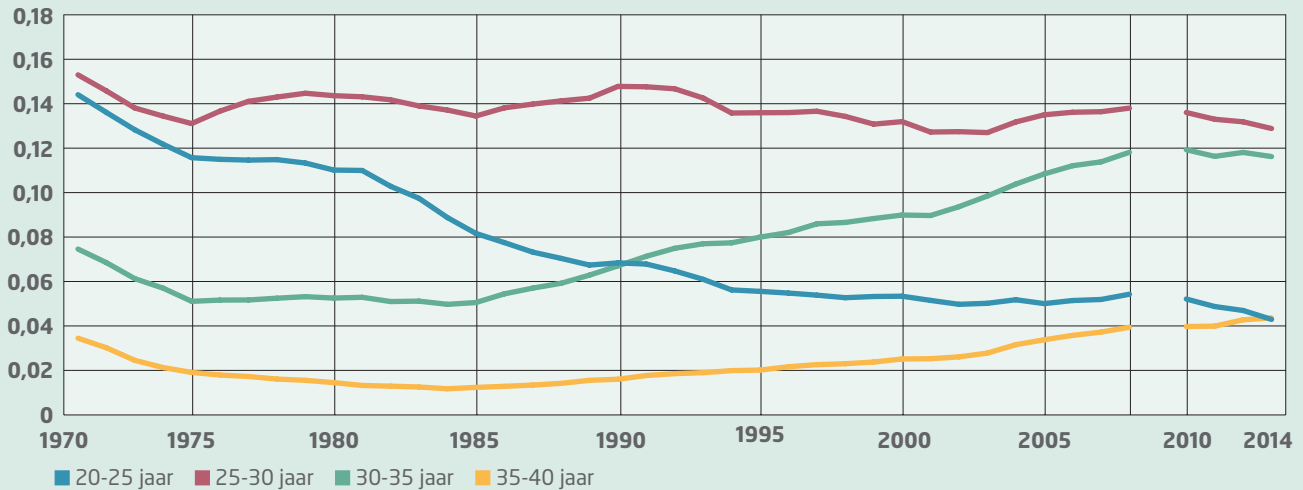
De enige leeftijdscategorie waar een stijging zichtbaar blijft, is bij 35- tot 40-jarige vrouwen, dus bij vrouwen die in de meeste gevallen hun eerste kind al eerder gekregen hebben. Zoals gezegd ligt het vruchtbaarheidscijfer voor deze leeftijdsklasse nu hoger dan de vrouwen tussen 20 en 25 jaar.

Uit nadere analyses blijkt dat de vruchtbaarheid sinds 2008 op alle leeftijden onder de 33 jaar gedaald is, met vooral een zichtbare daling tussen 27 en 33 jaar, de leeftijd waarop het vaakst aan gezinsvorming begonnen wordt.

Daarmee is verklaard hoe het komt dat het TVC sinds 2008 aan het dalen is.

Het TVC is de som van de leeftijds-specifieke vruchtbaarheidscijfers. In de periode 2000-2010 nam het TVC toe omdat een stijgende vruchtbaarheid op oudere leeftijd (na eerder uitstel op jongere leeftijd) gecombineerd werd met een lichte heropleving van vruchtbaarheid onder de 30 jaar. Na 2008 daalde de vruchtbaarheid op zowat alle leeftijden onder de 35 jaar. Het is in de eerste plaats de daling van de vruchtbaarheid bij 27- tot 33-jarige vrouwen die zich vertaalt in de daling van het TVC. De lichte stijging van de vruchtbaarheid van vrouwen boven de 35 jaar kan de daling niet compenseren. De cijfers voor 2013 en 2014 wijzen dus opnieuw duidelijk in de richting van fors uitstel van de vruchtbaarheid.

1.17 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers

1.17 Evolutie van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in het Vlaamse Gewest tussen 1971 en 2014

Bronnen: 1971-1997: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Willems (2002)

1998-2000: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie, berekeningen Jan Van Bavel

2001-2008: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Kind en Gezin, Ikaros, berekeningen Jan Van Bavel

2010-2011: ADSEI, Bevolkingsstatistieken en Kind en Gezin, Mirage, berekeningen Jan Van Bavel & Yolien De Hauw

2012: Van Bavel J. & De Hauw Y., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2012-2013. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

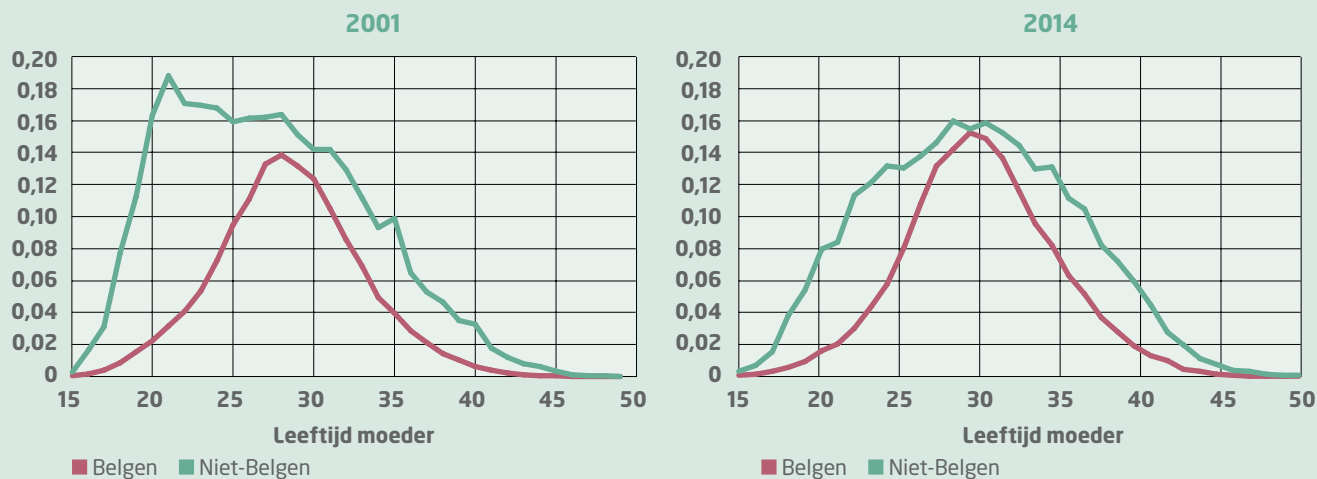
2013-2014: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

We kunnen de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen ook bekijken naar de nationaliteit van de moeder. In grafiek 1.18 zien we dat de curve voor Belgische vrouwen sterk afwijkt van de curve van vrouwen met een andere nationaliteit. De vruchtbaarheid van vrouwen met een andere nationaliteit blijft op elke leeftijd hoger liggen dan die van de Belgische vrouwen. De vruchtbaarheid is ook ruimer gespreid over uiteenlopende leeftijden dan bij

Belgische vrouwen, wat onder andere het gevolg is van de grote culturele en demografische heterogeniteit van de bevolking met een andere nationaliteit. Toch is duidelijk dat er sprake is van een zekere convergentie met de bevolking van Belgische nationaliteit. Dat blijkt vooral wanneer we de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per nationaliteit vergelijken tussen 2 jaren. Grafiek 1.18 vergelijkt meerbepaald de cijfers van 2001 (links) met deze van 2014 (rechts).

Het vruchtbaarheidspatroon van de vrouwen met een andere nationaliteit lijkt steeds meer op het vruchtbaarheidspatroon van de Belgische vrouwen. Niet alleen krijgen vrouwen van niet-Belgische nationaliteit nu op jongere leeftijd ook minder kinderen, hun leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers centreren zich ook als maar meer rond de 30 jaar, net zoals bij vrouwen van Belgische nationaliteit.

1.18 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers naar nationaliteit, 2001 en 2014

1.18 Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van vrouwen naar nationaliteit in het Vlaamse Gewest, 2001 en 2014

Bron: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

3.3.4. Evolutie moederschapsleeftijd

Het uitstel van vruchtbaarheid blijkt ook uit de verdere stijging van de verwachte leeftijd van vrouwen bij de eerste geboorte, die blijft stijgen van 26,70 jaar in 2001 naar 27,63 jaar in 2010 tot 28,08 in 2014 (28,19 jaar bij Belgen, 26,90 jaar bij niet-Belgische vrouwen, zie laatste lijnen van tabel 1.19). In 2011 was er nog een verschil van meer dan 3 jaar tussen de leeftijd van Belgische en niet-Belgische vrouwen bij de geboorte van hun eerste kind. Tussen 2001 en 2013 is dit verschil meer dan gehalveerd, al is een verschil van een jaar nog steeds aanzienlijk. In 2014 daalde de leeftijd van niet-Belgische vrouwen bij de eerste geboorte voor het eerst sinds 2001 weer licht. Of dit het begin is van een nieuwe trend dan wel een toevallige fluctuatie zal de komende jaren moeten blijken.

De feitelijk gemiddelde leeftijd ligt iets hoger omdat het gewone rekenkundige gemiddelde niet alleen beïnvloed wordt door de leeftijd waarop vrouwen moeder worden maar ook door het aantal vrouwen op elke leeftijd. Bij niet-Belgische vrouwen ligt de gemiddelde

moederschapsleeftijd lager, maar ze stijgt sneller. Er is dus sprake van enige convergentie in de timing van vruchtbaarheid van Belgische en niet-Belgische vrouwen, al blijven niet-Belgische vrouwen hun eerste kind gemiddeld op iets jongere leeftijd krijgen.

1.19 Evolutie gemiddelde moederschapsleeftijd

	2001	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Alle geboorten							
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾							
Totale bevolking	28,38	29,23	29,33	29,40	29,55	29,68	29,81
Belgen	28,53	29,31	29,37	29,48	29,63	29,72	29,81
niet-Belgen	27,34	28,76	29,13	29,02	29,22	29,50	29,77
Verwacht op basis van LVC ⁽²⁾							
Totale bevolking	28,36	29,02	29,16	29,39	29,41	29,54	29,67
Belgen	28,49	29,12	29,22	29,48	29,49	29,59	29,69
niet-Belgen	27,19	28,15	28,62	28,64	28,68	28,99	29,24
Eerste geboorten							
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾							
Totale bevolking	26,76	27,62	27,79	27,84	27,99	28,18	28,21
Belgen	26,93	27,72	27,88	27,96	28,10	28,24	28,28
niet-Belgen	25,39	26,95	27,23	27,17	27,41	27,90	27,85
Verwacht op basis van LVC ⁽²⁾							
Totale bevolking	26,70	27,45	27,63	27,82	27,84	28,05	28,08
Belgen	26,88	27,58	27,65	27,96	27,89	28,14	28,19
niet-Belgen	23,69	26,10	26,38	26,44	26,39	27,06	26,90

1.19 Gemiddelde leeftijd van de moeders bij de geboorte van hun kind in het Vlaamse Gewest, 2001-2014
Bron: Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage*

- (1) Het feitelijke gemiddelde is het gewone rekenkundige gemiddelde van de leeftijd van de moeders (in aantal volle jaren) van de geregistreerde geboorten. Dit is de facto een gewogen gemiddelde omdat het niet alleen door de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers beïnvloed wordt maar ook door het aantal potentiële moeders op elke leeftijd
- (2) Het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht wordt, is een ongewogen gemiddelde in die zin dat de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van elke leeftijd in gelijke mate in rekening gebracht worden. Dit ongewogen gemiddelde wordt dus niet beïnvloed door de aantallen potentiële moeders op elke leeftijd. Dit verklaart bv. het grote verschil tussen de feitelijk gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorte bij vrouwen van vreemde nationaliteit enerzijds, en de verwachte gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorten anderzijds

3.3.5. Lagere vruchtbaarheid, kleinere gezinnen?

De daling van het TVC de jongste jaren betekent niet noodzakelijk dat de jongste generaties gemiddeld minder kinderen zullen krijgen dan vrouwen uit de net iets oudere generaties. Het is goed denkbaar dat vrouwen die hun eerste kind nu uitstellen de achterstand later inhalen, zonder op het einde van de rit minder kinderen te zullen krijgen. Of uitstel op jongere leeftijd tot recuperatie op latere leeftijd zal leiden, kunnen we pas na enkele jaren vaststellen. De voortdurende maar lichte stijging van de vruchtbaarheid bij vrouwen van meer dan 35 jaar oud, in combinatie met de stabilisatie van vruchtbaarheid bij vrouwen van 30 tot 35 jaar, suggereert alvast dat minstens een deel van de uitgestelde vruchtbaarheid gerecupereerd wordt.

Tot nu toe zijn er – althans bij de Belgische bevolking – geen aanwijzingen voor een trend naar kleinere gezinnen. De daling van de vruchtbaarheid van de voorbije jaren kwam er immers vooral door uitstel van eerste geboorten. We zien dan ook in tabel 1.20 dat het aandeel eerste geboorten in het totale aantal geboorten de jongste jaren afneemt bij de Belgen, nadat het eerst gestegen was: van 46,1% in 2001 tot 48,6% in 2004, vervolgens een daling van 47,4% in 2010 tot 45,56% in 2014.

Het percentage derde geboorten (als deel van het totale aantal geboorten)

daalde bij de Belgen van 12,6% in 2001 tot 11,7% in 2010, maar vervolgens klom het weer tot 12,1% in 2012 en 12,25% in 2014. Ook het percentage geboorten van vierde en hogere rang ligt in 2014 hoger dan in de jaren 2012-2013. Dit wijst er nogmaals op dat de daling van de vruchtbaarheid er komt doordat nieuwe generaties van potentiële ouders hun eerste kind uitstelden. Koppels die wél al met kinderen begonnen waren, kregen hun tweede en derde kind wel.

Bij niet-Belgische vrouwen ligt het percentage geboorten van derde en hogere geboorterang hoger dan bij Belgische vrouwen. Het percentage eerste geboorten ligt aanzienlijk lager dan in 2001. Deze cijfers wijzen op een uitgesproken uitstel van gezinsvorming bij niet-Belgische vrouwen tijdens de jongste crisisjaren. Deze interpretatie strookt in elk geval met de trend in de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers voor niet-Belgische vrouwen zichtbaar in grafiek 1.18.

Sinds 2010 maakt tabel 1.20 voor de Belgische vrouwen ook een onderscheid tussen genaturaliseerde Belgen en vrouwen die van bij hun geboorte al de Belgische nationaliteit hadden. Opvallend is dat het aandeel eerste geboorten bij genaturaliseerde Belgen erg laag ligt in vergelijking met Belgische vrouwen en met vrouwen die niet de Belgische nationaliteit hebben. Ook opvallend is dat het aandeel

van de hogere geboorterangen bij genaturaliseerde Belgen het aandeel van de hogere geboorterangen bij niet-Belgische vrouwen overtreft.

1.20 Evolutie geboorten naar nationaliteit moeder en geboorterang

		2001	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Belgen	Eerste kind	46,11	47,64	47,39	46,61	46,17	46,13	45,56
	Tweede kind	35,92	35,56	36,18	36,53	36,52	36,82	36,89
	Derde kind	12,62	11,87	11,70	11,88	12,03	11,89	12,25
	Vierde kind of meer	5,35	4,92	4,73	4,98	5,28	5,16	5,30
	Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Belg bij geboorte	Eerste kind	NB	NB	49,35	48,30	47,93	47,79	47,24
	Tweede kind	NB	NB	36,52	36,96	37,02	37,37	37,56
	Derde kind	NB	NB	10,71	10,99	11,01	10,92	11,20
	Vierde kind of meer	NB	NB	3,43	3,74	4,04	3,92	4,00
	Totaal	NB	NB	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Genaturaliseerde Belgen	Eerste kind	NB	NB	33,17	28,44	27,00	27,15	27,26
	Tweede kind	NB	NB	34,23	30,78	30,84	30,50	29,65
	Derde kind	NB	NB	19,22	21,89	23,59	23,03	23,67
	Vierde kind of meer	NB	NB	13,38	18,89	18,57	19,32	19,41
	Totaal	NB	NB	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Niet-Belgen	Eerste kind	41,73	42,51	38,44	40,15	39,39	39,25	38,04
	Tweede kind	30,13	32,42	31,69	32,19	33,12	32,59	33,44
	Derde kind	15,58	14,84	17,45	16,24	16,01	16,83	17,01
	Vierde kind of meer	12,56	10,23	12,43	11,41	11,48	11,33	11,51
	Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Totale bevolking	Eerste kind	45,57	46,91	45,82	45,51	44,95	44,87	44,18
	Tweede kind	35,20	35,11	35,39	35,80	35,91	36,04	36,26
	Derde kind	12,99	12,30	12,71	12,62	12,75	12,80	13,12
	Vierde kind of meer	6,24	5,68	6,08	6,07	6,39	6,29	6,44
	Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

1.20 Evolutie geboorten naar nationaliteit moeder en geboorterang in het Vlaamse Gewest (percentages) 2001-2014

Bron: 2013-2014: Van Bavel J. & Nomes E., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Mirage

NB: niet beschikbaar

3.3.6. Internationale situering van het vruchtbaarheidscijfer

Het *totale vruchtbaarheidscijfer* (TVC) ligt in alle EU-landen onder de 2 kinderen per vrouw (zie tabel 1.21). In Ierland en Frankrijk ligt het TVC het hoogst (respectievelijk 1,96 en 1,99), in Portugal, Spanje, Polen, Cyprus en Griekenland het laagst. Het verschil tussen de landen met hoge en lage vruchtbaarheid is aanzienlijk. Het Vlaamse Gewest sluit aan bij de EU-landen met een relatief hoog TVC. In 2013 ligt het vruchtbaarheidscijfer van het Vlaamse Gewest iets hoger dan dat van Nederland, maar wel net lager dan dat van België.

Uit niet-opgenomen cijfers over de evolutie van het TVC leren we dat er zich in de meeste landen een daling voordoet van het TVC in de periode 2012-2013. Enkel in Letland, Litouwen en Hongarije neemt het TVC nog toe.

Wanneer we het vruchtbaarheidscijfer relateren aan het vervangingsniveau dat nodig is om een samenleving op peil te houden en wanneer we daarbij abstractie maken van de bijdrage van migraties, dan stellen we vast dat geen enkel EU-28-land het vervangingsniveau van 2,1 kinderen per vrouw haalt.

1.21 Internationale situering totale vruchtbaarheidscijfer

Frankrijk	1,99
Ierland	1,96 ⁽¹⁾
Zweden	1,89
Verenigd Koninkrijk	1,83
Finland	1,75
België	1,75
Vlaams Gewest	1,73
Nederland	1,68
Denemarken	1,67
Litouwen	1,59
Slovenië	1,55
Luxemburg	1,55
Letland	1,52
Estland	1,52
Bulgarije	1,48
Tsjechië	1,46
Kroatië	1,46
Oostenrijk	1,44
Roemenië	1,41
Duitsland	1,40
Italië	1,39
Malta	1,38
Hongarije	1,35
Slovakije	1,34
Griekenland	1,30
Cyprus	1,30
Polen	1,29
Spanje	1,27
Portugal	1,21

1.21 Totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw in de EU-28-landen - 2013
Bronnen: Eurostat, website
Van Bavel J. & Nomes E., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: 2013-2014*. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, *Mirage*
(1) Voorlopig cijfer

4. AANTAL JONGE KINDEREN

4.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)

Afname aantal zeer jonge kinderen, maar nog blijvende toename aantal kinderen onder de 12 jaar

De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang de leeftijdsgroep. Volgens de cijfers van het Rijksregister is er een

afname van 2815 kinderen (-1,3%) jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest tegenover 2013. Het aantal 3- tot 6-jarigen neemt wel toe met 2669 kinderen (+1,2%). Ook het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar stijgt, namelijk met 7298 kinderen (+1,8%) (zie tabel 1.22). Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 7152 kinderen, of +0,9%.

Het *aandeel* kinderen jonger dan 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,2% en neemt licht af van 2013 naar 2014. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar neemt wel toe, van 6,3 naar 6,4%. Het aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar blijft nagenoeg constant (zie tabel 1.22).

1.22 Jonge kinderen

	Aantal			Aandeel in de bevolking		
	2013	2014	Evolutie	2013	2014	Evolutie
Jonger dan 3 jaar	210 636	207 821	-2 815	3,32	3,24	-0,08
Van 3 tot 6 jaar	214 853	217 522	2 669	3,38	3,39	+0,01
Van 6 tot 12 jaar	403 208	410 506	7 298	6,35	6,40	+0,05
Totaal	828 697	835 849	+7 152	13,05	13,04	-0,01

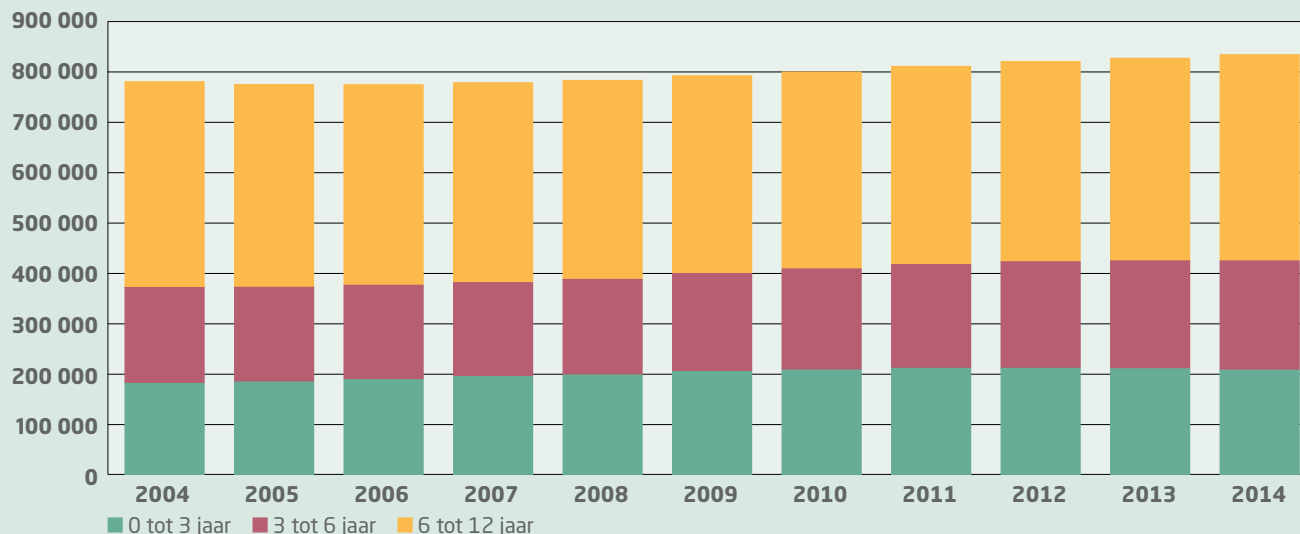
1.22 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Als we de evolutie van het aantal jonge kinderen weergeven in een ruimer tijds perspectief (zie grafiek 1.23) zien we dat deze bevolkingsgroep sinds 2004 nooit groter was dan in 2014. Vooral vanaf 2009 heeft er zich een sterke stijging van het aantal kinderen voorgedaan. De stijging van het geboortecijfer van 2003 t.e.m. 2010 en de daaruit voortvloeiende aangroei van het aantal 0- tot 3-jarigen sinds 2005 vormt daar de belangrijkste verklaring voor.

Hoewel het totale aantal kinderen onder de 12 jaar blijft toenemen en ook de omvang van de oudste leeftijdsklasse blijft toenemen, is er een duidelijke groeivertraging. Dit komt omdat de omvang van de jongste leeftijdscategorie nu voor het tweede jaar op rij afneemt en omdat de groei van de 3- tot 6-jarigen vertraagt in vergelijking met vorig jaar.

Deze demografische evolutie had en heeft een serieuze impact op de behoefte aan plaatsen in de kinderopvang en in het onderwijs.

1.23 Evolutie aantal jonge kinderen per leeftijdscategorie

1.23 Evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar sinds 2004 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest - bevolking telkens op 1 januari
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

4.2. Vooruitzichten aantal jonge kinderen

Verdere toename van het aantal kinderen onder de 12 jaar voorspeld, vooral door stijging van het aantal 6- tot 12-jarigen en vooral door stijgende aantallen in de provincie Antwerpen

De voorbije jaren publiceerde het Federaal Planbureau bevolkingsvoorzichten per leeftijd. Tabel 1.24 geeft de evolutie weer van het verwachte aantal kinderen per leeftijdscategorie en per provincie volgens de meest recente vooruitzichten van ADSEI en het Federaal Planbureau. De verschillen worden altijd berekend t.o.v. 2014, een negatief cijfer betekent dus dat het voorspelde aantal kinderen lager ligt dan in 2014.

Volgens de projecties zou het aantal kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest t.e.m. 2017 dalen en pas in 2020 terug boven het cijfer van 2014 liggen. In 2020 zouden er 2485 kinderen van 0 tot 3 jaar meer zijn dan in 2014. Achter deze algemene evolutie gaan wel aanzienlijke provinciale verschillen schuil. In Vlaams-Brabant zou het aantal 0- tot 3-jarigen immers jaar na jaar blijven toenemen en in West-Vlaanderen zou de daling het vroegst ophouden en het snelst terug op het niveau van 2014 liggen. In Limburg daarentegen zou het aantal

kinderen van 0 tot 3 jaar zelfs in 2020 nog niet het niveau van 2014 benaderen. Tegen 2025 voorspelt men voor het Vlaamse Gewest 8328 kinderen meer dan in 2014 en de toename zou zich in elke provincie – met uitzondering van Limburg – voordoen. Limburg zou in 2025 4,1% kinderen van 0 tot 3 jaar minder tellen dan in 2014.

Het aantal 3- tot 6-jarigen zal volgens de prognoses nog sterker dalen. In 2020 zouden we uitkomen op 207 577 kinderen (9945 minder dan in 2014). Nadien zou het aantal weer toenemen zodat er in 2025 weer 3564 kinderen meer zijn dan in 2014. Volgens de vooruitzichten zouden alle provincies in 2020 een afname van het aantal kinderen op kleuterleeftijd kennen tegenover 2014.

Tegen 2020 zal vooral het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar toenemen. Op niveau van het Vlaamse Gewest wordt een aanhoudende stijging voorspeld t.e.m. 2019, op provinciaal niveau wordt de lineair stijgende evolutie enkel voorspeld voor Antwerpen en Vlaams-Brabant. In de andere provincies blijft het geschatte aantal kinderen voor elk jaar boven het aantal van 2014 liggen, maar vanaf 2019 (in West-Vlaanderen) of 2020 (voor Limburg en Oost-Vlaanderen) nemen de aantallen weer af. In totaal zouden er in het Vlaamse Gewest in 2020 29 612 kinderen van 6 tot 12 jaar meer zijn dan in 2014.

Hoewel de vooruitzichten niet voor elke leeftijdscategorie een lineaire groei voorspellen, is dat wel het resultaat als we naar alle kinderen onder de 12 jaar kijken. Voor 2020 verwacht men voor het Vlaamse Gewest 858 001 kinderen van 0 tot 12 jaar, dat zijn er 22 152 meer dan in 2014 (zie tabel 1.24). Als de vooruitzichten kloppen, zullen we tegen 2020 vooral met noden voor scholen en opvang en vrije tijd zitten voor kinderen tussen 6 en 12 jaar en zal ook de sector van de kinderopvang voor de uitdaging staan om de toegenomen groei in de kindpopulatie op te vangen.

1.24 Voorspelde evolutie aantal kinderen

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2025
Kinderen jonger dan 3 jaar								
Antwerpen	63 219	-915	-1 805	-1 858	-1 190	-115	+1 073	+3 279
Limburg	26 458	-649	-1 155	-1 312	-1 292	-1 156	-967	-1 076
Oost-Vlaanderen	48 009	-1 081	-1 704	-1 755	-1 204	-234	+885	+3 643
Vlaams-Brabant	35 585	+116	+263	+338	+522	+682	+925	+1 849
West-Vlaanderen	34 550	-389	-389	-224	-7	+228	+569	+633
Vlaams Gewest	207 821	-2 918	-4 790	-4 811	-3 171	-595	+2 485	+8 328
Kinderen tussen 3 en 6 jaar								
Antwerpen	64 489	+219	+350	-533	-1 459	-2 329	-2 416	+2 500
Limburg	27 761	+61	-54	-614	-1 244	-1 748	-1 923	-1 165
Oost-Vlaanderen	50 405	-202	-723	-1 501	-2 593	-3 238	-3 306	+1 307
Vlaams-Brabant	38 392	-154	-320	-604	-639	-636	-615	+1 006
West-Vlaanderen	36 475	-390	-660	-1 312	-1 764	-1 828	-1 685	-84
Vlaams Gewest	217 522	-466	-1 407	-4 564	-7 699	-9 779	-9 945	+3 564
Kinderen tussen 6 en 12 jaar								
Antwerpen	117 789	+3 224	+5 966	+8 608	+10 399	+11 556	+11 809	+9 474
Limburg	52 410	+974	+2 103	+2 939	+3 660	+3 954	+3 635	+745
Oost-Vlaanderen	94 621	+2 595	+4 767	+5 918	+6 861	+6 845	+6 416	+2 856
Vlaams-Brabant	76 247	+1 420	+2 648	+3 752	+4 183	+4 275	+4 285	+3 702
West-Vlaanderen	69 439	+1 421	+2 591	+3 592	+4 019	+3 914	+3 467	+1 548
Vlaams Gewest	410 506	+9 634	+18 075	+24 809	+29 122	+30 544	+29 612	+18 325
Kinderen onder de 12 jaar								
Antwerpen	245 497	+2 528	+4 511	+6 217	+7 750	+9 112	+10 466	+15 253
Limburg	106 629	+386	+894	+1 013	+1 124	+1 050	+745	-1 496
Oost-Vlaanderen	193 035	+1 312	+2 340	+2 662	+3 064	+3 373	+3 995	+7 806
Vlaams-Brabant	150 224	+1 382	+2 591	+3 486	+4 066	+4 321	+4 595	+6 557
West-Vlaanderen	140 464	+642	+1 542	+2 056	+2 248	+2 314	+2 351	+2 097
Vlaams Gewest	835 849	+6 250	+11 878	+15 434	+18 252	+20 170	+22 152	+30 217

1.24 Voorspelde evolutie van het aantal kinderen onder de 12 jaar ('de jure'-bevolking) t.o.v. 2014 per leeftijdscategorie - Vlaams Gewest en provincies
Bron: Federaal Planbureau en Algemene Directie Statistiek, Demografische vooruitzichten 2014-2060

5. ADOPTIEKINDEREN

5.1. Vlaanderen

Daling van het aantal adopties, vooral van buitenlandse adopties via de erkende adoptiediensten

In de loop van 2014 plaatsen de door Kind en Gezin erkende adoptiediensten* in totaal 84 kinderen, vooral plaatsingen afkomstig uit het buitenland (zie tabel 1.25). In totaal zijn er 15 plaatsingen minder dan in 2013 (-15,2%).

Het aantal adopties van in België geboren kinderen daalt licht (-3). Het aantal adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland daalt ook verder (-12). De uit het buitenland afkomstige kinderen komen vooral uit Ethiopië en Polen (zie tabel 1.25).

* Over het aantal vrije (t.e.m. 2006) of zelfstandige (vanaf 2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

1.25 Geadopteerde kinderen

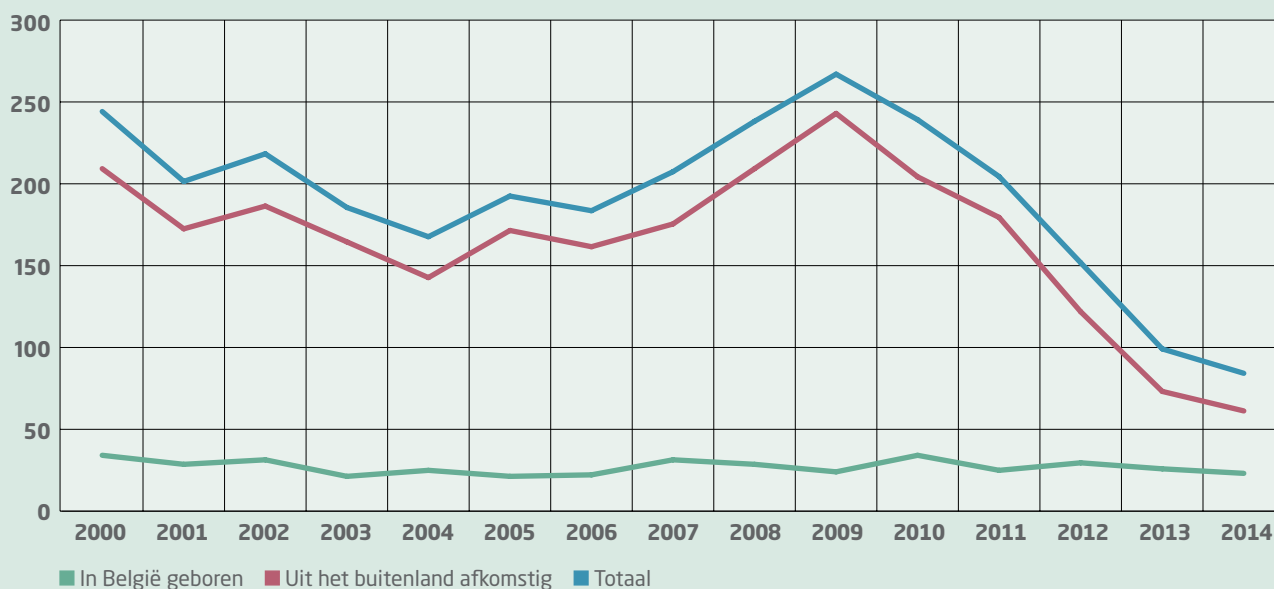
	2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	26	26,3	23	27,4
<i>Burkina Faso</i>	0	0,0	2	2,4
<i>China</i>	6	6,1	4	4,8
<i>Ethiopië</i>	48	48,5	18	21,4
<i>Filipijnen</i>	3	3,0	7	8,3
<i>Guinea</i>	0	0,0	4	4,8
<i>Haiti</i>	0	0,0	1	1,2
<i>India</i>	2	2,0	3	3,6
<i>Kenia</i>	3	3,0	0	0,0
<i>Marokko</i>	1	1,0	0	0,0
<i>Oeganda</i>	2	2,0	2	2,4
<i>Polen</i>	0	0,0	12	14,3
<i>Thailand</i>	3	3,0	2	2,4
<i>Togo</i>	0	0,0	1	1,2
<i>Zuid-Afrika</i>	5	5,1	5	6,0
Totaal uit buitenland afkomstig	73	73,7	61	72,6
Totaal	99	100,0	84	100,0

1.25 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

Grafiek 1.26 laat zien dat het aantal adopties al sinds 2010 aan het dalen is, nadat het aantal vanaf 2006 jaar na jaar was toegenomen door de toename van het aantal interlandelijke adopties. Sinds 2010 was vooral het aantal interlandelijke adopties afgenomen. Die daling zet zich verder in 2014, maar de daling is niet meer zo groot als de voorbije jaren. Het

aantal binnenlandse adopties neemt ook verder af. Waar de daling van het aantal interlandelijke adopties in 2012 nog iets afgezwakt werd door een toename van het aantal binnenlandse adopties, wordt de daling van het aantal interlandelijke adopties in 2013 en 2014 nog aangevuld met een daling van het aantal binnenlandse adopties.

1.26 Evolutie adoptie

1.26 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

Op het moment van de plaatsing in het gezin is 65,5% van de kinderen jonger dan 3 jaar. 1 op de 3 adoptiekinderen is jonger dan 1 jaar, 15,5% is 5 jaar of ouder (zie tabel 1.27). Het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar is afgenomen t.o.v. 2013 (76,8% versus 65,5%). Er wordt in 2014 1 kind geadopteerd dat ouder is dan 10 jaar.

Opmerkelijk verschil is dat kinderen die via binnenlandse adoptie geplaatst worden allemaal tot de jongste leeftijdsgroepen behoren. De kinderen die geadopteerd worden als ze ouder dan 1 jaar zijn, zijn allemaal afkomstig uit het buitenland.

Bij 69% van de adopties is het adoptiekind het eerste kind in het gezin. 17 kinderen (20,2%) worden samen met een broer en/of zus geadopteerd (allen in een kinderloos gezin). In totaal komen 26 kinderen terecht in een gezin met kinderen (tweede en volgende adopties, of aanwezigheid van al eigen kinderen) (zie tabel 1.28).

1.27 Leeftijd kinderen

	2012		2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Jonger dan 1 jaar	61	40,1	40	40,4	28	33,3
1 tot 2 jaar	33	21,7	21	21,2	14	16,7
2 tot 3 jaar	13	8,6	15	15,2	13	15,5
3 tot 4 jaar	5	3,3	5	5,1	8	9,5
4 tot 5 jaar	11	7,2	3	3,0	8	9,5
5 tot 10 jaar	24	15,8	15	15,1	12	14,3
>= 10 jaar	5	3,3	0	0,0	1	1,2
Totaal	152	100,0	99	100,0	84	100,0

1.27 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

1.28 Plaats in de kinderrij

	2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	49	49,5	41	48,8
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	10	10,1	17	20,2
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	40	40,4	26	31,0
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsingen	0	0,0	0	0,0
Totaal	99	100,0	84	100,0

1.28 Door adoptiediensten geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin
Bron: Kind en Gezin - Vlaams Centrum voor Adoptie

De gemiddelde leeftijd van de adoptieouders die in 2014 adopteren via de erkende adoptiediensten is bij een binnenlandse adoptie 38,8 jaar voor vaders en 41,4 jaar voor moeders. Bij interlandelijke adopties zijn vaders gemiddeld 40 jaar, moeders 39 jaar. 49,3% van alle adoptiemoeders is ouder dan 40 jaar, bij de vaders is dat 59,1%.

Van de 84 kinderen die door bemiddeling van een adoptiedienst (binnenland of interlandelijk) in Vlaanderen geadopteerd worden, komen er 5 terecht bij een alleenstaande ouder. 79 kinderen worden dus geadopteerd door koppels, waarvan 70 door heteroparen. 9 kinderen worden via binnenlandse adoptie geplaatst bij mannenparen.

5.2. Internationale situering cijfers interlandelijke adoptie

Tabel 1.29 schetst het aantal interlandelijk geadopteerde kinderen sinds 2000 in 15 Europese landen en geeft voor 2013 ook het relatieve aantal adopties (per 100 000 inwoners) weer. Dat maakt het mogelijk om de adoptiecijfers beter met elkaar te kunnen vergelijken.

Binnen de EU-15-landen waarvoor er cijfers over interlandelijke adoptie bekend zijn, zien we dat in quasi alle landen het aantal interlandelijk geadopteerde kinderen de laatste jaren afneemt. In vele landen gaat het om een sterke daling. Als we bij wijze van voorbeeld de cijfers van 2010 met die van 2013 vergelijken dan zien we dat in 2013 in vele landen (bv. Frankrijk, Spanje, Denemarken) het aantal interlandelijke adopties meer dan gehalveerd is. Ook in Vlaanderen is het aantal interlandelijke adopties sinds 2010 meer dan gehalveerd. In totaal werden er door de 12 landen waarvoor cijfers bekend zijn 6973 kinderen interlandelijk geadopteerd.

Voor 2013 ligt het relatieve aantal *interlandelijke* adopties het laagst in Griekenland en Duitsland. Het cijfer bedraagt er minder dan 1 adoptie per 100 000 inwoners. Italië en Zweden scoren het hoogst en komen uit op 4,73 en 3,57 interlandelijke adopties per 100 000 inwoners (zie tabel 1.29). Het relatieve adoptiecijfer van Vlaanderen ligt onder het niveau van de meeste andere landen.

De Franse Gemeenschap heeft meer interlandelijke adopties waardoor hun relatief adoptiecijfer hoger ligt.

1.29 Internationale situering interlandelijke adoptie

Ontvangend land	2000	2005	2010	2011	2012	2013 ⁽³⁾		2014
Vlaamse Gemeenschap⁽¹⁾	210	172	205	180	122	73	1,08	61
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	299	183	172	138	107	2,45	NB
Aangrenzende landen								
Duitsland ⁽²⁾	854	560	504	525	452	288	0,35	189
Frankrijk	2 971	4 136	3 508	1 995	1 569	1 343	2,05	1 069
Luxemburg	57	41	32	25	14	11	2,05	NB
Nederland	1 193	1 185	705	529	488	401	2,39	354
Noordse landen								
Finland	198	308	160	163	175	141	2,60	NB
Denemarken	716	585	419	338	219	176	3,14	124
Zweden	981	1 083	655	538	466	341	3,57	345
Mediterrane landen								
Griekenland	NB	NB	3	5	4	4	0,04	NB
Italië	NB	2 840	4 130	4 022	3 106	2 825	4,73	NB
Portugal	NB	15	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Spanje	3 625	5 423	2 891	2 573	1 669	1 191	2,55	NB
Andere landen								
Oostenrijk	NB	98	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Verenigd Koninkrijk	351	369	175	153	120	124	NB	NB
Ierland	225	366	201	188	117	72	1,57	34

1.29 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Selman P., School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK
Centrale autoriteiten van de Franse Gemeenschap, Luxemburg, Duitsland, Griekenland en Denemarken
Website van Den Haag en websites van de Centrale Autoriteiten van Frankrijk, Zweden en Nederland

(1) Alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(2) Alleen adopties van kinderen met een andere nationaliteit

(3) Naast het aantal geadopteerde kinderen wordt voor dit jaar ook het relatieve aantal adopties per 100 000 inwoners weergegeven

NB: niet beschikbaar

6. MINDERJARIGE ASIELZOEKERS EN AANTAL KINDEREN IN HET WACHTREGISTER

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2014 dienen 486 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Ongeveer een kwart van de kinderen is afkomstig uit Afghanistan. Guinee en de Democratische Republiek Congo zijn het tweede en derde belangrijkste herkomstland. De aanvragen zijn vooral afkomstig van jongens.

Het aantal niet-begeleide minderjarige asielaanvragers ligt iets hoger dan vorig jaar - toen er 423 waren - maar aanzienlijk lager dan in de periode 2009-2012 (zie grafiek 1.30). De stijging van het aantal niet-begeleide minderjarige asielzoekers die zich vanaf 2006 voordeed is dus gestopt en het aantal niet-begeleide minderjarigen dat in de loop van 1 jaar asiel vroeg, ligt terug op het peil van 2008.

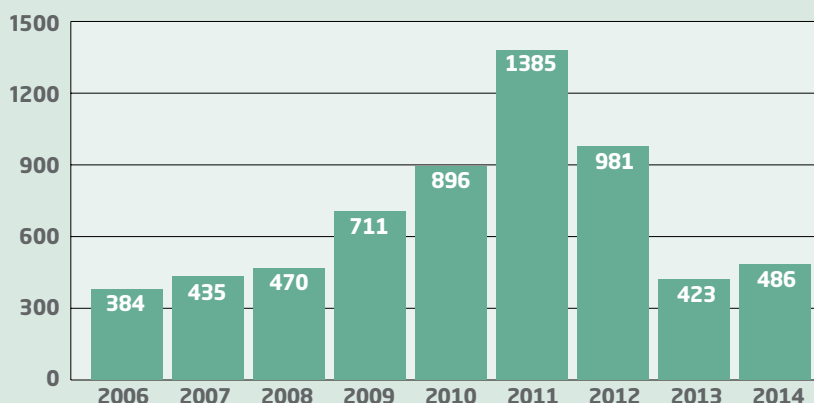
Het wachtregister is een gegevensbank die beheerd wordt door de federale overheid en bevat gegevens over vreemdelingen die zich vluchteling verklaren of vragen om als vluchteling erkend te worden, en hun familieleden. Op 28 februari 2015

zijn er in het Vlaamse Gewest 3767 kinderen jonger dan 18 jaar ingeschreven in het wachtregister, dat zijn er 834 minder dan het jaar voordien.

2831 kinderen zijn jonger dan 12 jaar, 699 kinderen zelfs jonger dan 3 jaar.

* Na een botscan geïdentificeerd als minderjarige

1.30 Minderjarige asielzoekers ⁽¹⁾

1.30 Evolutie van het aantal minderjarige asielzoekers in België

Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Asielstatistieken, Maandverslag februari 2015

(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

1.31 Aantal kinderen in het wachtregister

	2014	2015	
	Aantal	Aantal	%
Jonger dan 3 jaar	931	699	18,6
Tussen 3 en 6 jaar	986	812	21,6
Tussen 6 en 12 jaar	1 568	1 320	35,0
Tussen 12 en 18 jaar	1 116	936	24,8
Totaal	4 601	3 767	100,0

1.31 Aantal minderjarige kinderen ingeschreven in het wachtregister - Vlaams Gewest - stand in februari

Bron: FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Instellingen en Bevolking

Hoofdstuk 2

JONGE KINDEREN
IN HUN GEZINSCONTEXT:
EEN BLIK OP DE DIVERSITEIT

Kinderen groeien op in verschillende contexten. Niet elk kind leeft bij 2 (natuurlijke) ouders, niet elk kind woont samen met broers/zussen, sommige kinderen hebben jonge moeders, andere oudere vaders, heel wat kinderen hebben 'roots' buiten België, niet elk kind spreekt Nederlands thuis, ...

Aangezien de gezinscontext erg belangrijk is voor de tijdsbesteding, de ontwikkeling, het welbevinden en de kansen van kinderen, schetsen we in dit hoofdstuk de diversiteit aan gezinskenmerken in Vlaanderen op het niveau van de kinderen (met kinderen als teleenheid).

We bekijken eerst uitvoerig de vorm en het type van gezin waarin kinderen opgroeien om volgende vragen te beantwoorden: hoeveel kinderen wonen in een tweeouder- of in een eenoudergezin, zijn hun ouders gehuwd of wonen ze ongehuwd samen? Deze cijfers zijn gebaseerd op bronbestanden van het Rijksregister die nadien bewerkt worden door ADSEI - de Algemene Directie Statistiek en

Economische Informatie van de Federale Overheidsdienst Economie - en door de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

Daarna staan we op basis van dezelfde bronnen stil bij andere aspecten van de gezinscontext zoals het opgroeien als enig kind, het hebben van broers of zussen en de leeftijd van de ouders.

Om de diversiteit qua herkomst van kinderen te schetsen, geven we daarna cijfers over het aantal kinderen met een vreemde nationaliteit en het aantal kinderen met (een) ouder(s) van wie de eerste nationaliteit niet Belgisch is. Deze cijfers over nationaliteiten en nationaliteitshistorieken zijn afkomstig van de federale overheid (ADSEI) en van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid.

We schetsen de diversiteit ook door eigen gegevens over het aandeel levend geboren met een moeder van niet-Belgische origine en het aandeel levend geboren waarbij de moeder met het kind geen Nederlands spreekt.

1. JONGE KINDEREN NAAR GEZINSVORM EN GEZINSTYPE

Aandeel jonge kinderen in een eenoudergezin blijft stabiel op 11,6%. Het aandeel kinderen dat leeft bij een gehuwd paar blijft teruglopen. Al 1 op de 4 kinderen onder de 12 jaar woont bij een ongehuwd paar

De meeste jonge kinderen (85%) leven in een tweeoudergezin (situatie op 1 januari 2014), 11,6% woont in een eenoudergezin. Er is wel een verschil naargelang de leeftijd van de kinderen. 7,2% van de kinderen onder de 3 jaar leeft in een eenoudergezin. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dat 10,4% en bij kinderen van lagereschoolleeftijd 14,5% (zie tabel 2.1). Oudere kinderen leven dus vaker dan jongere kinderen in een eenoudergezin.

De voorbije jaren evolueerden deze cijfers amper of niet (zie tabel 2.1). Ook de interprovinciale verschillen zijn klein. Het aandeel kinderen in een eenoudergezin ligt het hoogst in Antwerpen (12,2%) en het laagst in Limburg (10,2%).

De cijfers over de gezinsvorm bleven de voorbije jaren dus redelijk stabiel. Er zijn wel duidelijke verschuivingen op het vlak van het gezinstype.

Hoewel de meeste kinderen nog altijd bij een gehuwd paar wonen, is er jaar na jaar een duidelijke afname (zie tabel 2.2). Steeds meer kinderen leven immers bij

een ongehuwd paar. Tegenover 2009 is er een toename van het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar van 19,1% naar 25,2%. Het verschil met 2013 bedraagt een procentpunt. Bekijken we de cijfers in detail, zien we

dat het aandeel kinderen dat bij een *gehuwd paar* woont groter is bij de oudere kinderen. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 35,5% bij een *ongehuwd paar*. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 27,4% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 18,9%.

2.1 Twee- of eenoudergezin

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kinderen onder de 3 jaar						
Eenoudergezin	7,1	7,2	7,1	7,1	7,2	7,2
Tweeoudergezin	87,7	87,7	87,8	87,7	87,6	87,6
Andere/niet bekend	5,1	5,1	5,1	5,2	5,2	5,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar						
Eenoudergezin	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,4
Tweeoudergezin	86,2	86,2	86,1	86,1	86,0	86,1
Andere/niet bekend	3,3	3,3	3,4	3,4	3,5	3,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar						
Eenoudergezin	14,4	14,7	14,6	14,5	14,5	14,5
Tweeoudergezin	83,3	83,1	83,1	83,1	83,2	83,2
Andere/niet bekend	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal kinderen onder de 12 jaar						
Eenoudergezin	11,6	11,7	11,6	11,6	11,6	11,6
Tweeoudergezin	85,2	85,0	85,1	85,1	85,0	85,0
Andere/niet bekend	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,6% bij een alleenstaande vader.

Deze cijfers liggen heel wat lager voor kinderen onder de 3 jaar. 6,4% van de kinderen onder de 3 jaar woont bij een alleenstaande moeder en 0,8% bij een alleenstaande vader.

Het percentage kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef de voorbije jaren nagenoeg ongewijzigd (zie tabel 2.2).

2.2 Gezinstype

	2009	2013			2014				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	66,1	53,0	59,8	65,6	60,9	52,1	58,7	64,3	59,8
<i>Bij beide ouders</i>	61,4	51,6	53,9	56,7	54,7	50,8	52,8	55,0	53,4
<i>Bij een ouder en een stiefouder</i>	0,9	0,3	0,4	1,3	0,8	0,3	0,4	1,2	0,8
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾</i>	3,4	0,8	5,1	7,2	5,0	0,7	5,1	7,7	5,3
<i>Bij gehuwd paar, niet verwant</i>	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Kind bij ongehuwd paar ⁽²⁾	19,1	34,6	26,2	17,6	24,2	35,5	27,4	18,9	25,2
<i>Bij een ouder en een stiefouder</i>	2,6	0,7	1,7	3,8	2,5	0,7	1,7	3,8	2,5
<i>Bij een ouder en een ?stiefouder? ⁽¹⁾</i>	16,5	33,9	24,5	13,8	21,7	34,8	25,7	15,1	22,7
Kind bij alleenstaande moeder	10,0	6,4	9,2	12,4	10,0	6,4	9,1	12,4	10,0
Kind bij alleenstaande vader	1,5	0,8	1,3	2,1	1,6	0,8	1,3	2,1	1,6
Kind inwonend bij een ander kerngezin ⁽³⁾	3,2	5,2	3,5	2,3	3,3	5,2	3,4	2,3	3,3
Kind in collectief huishouden ⁽⁴⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.2 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

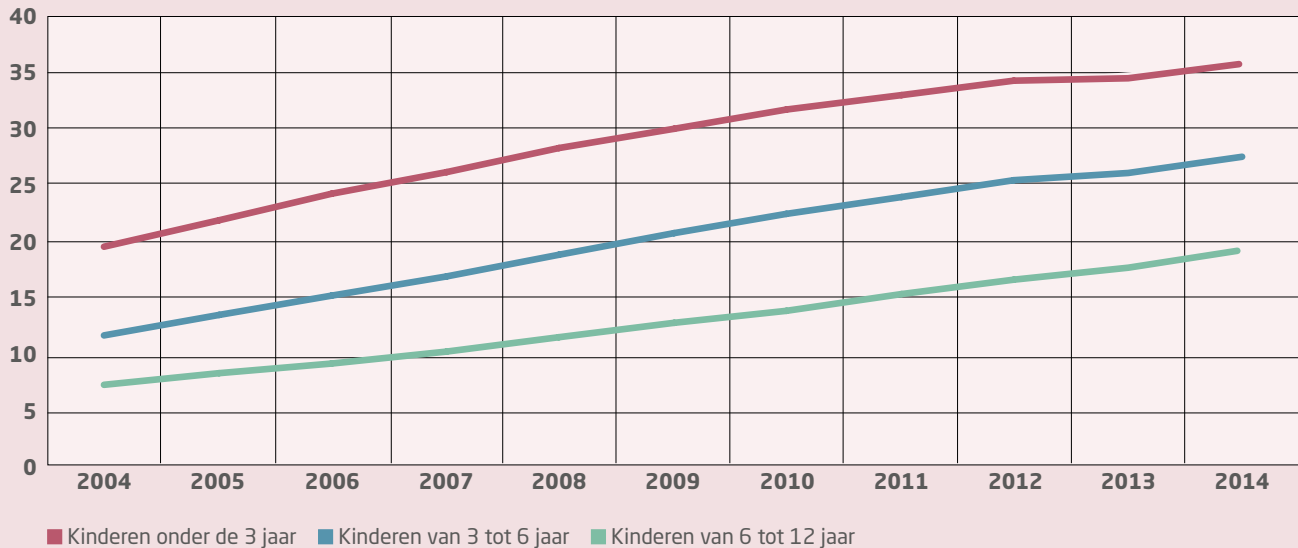
(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bv. bij de grootouders

(4) Collectieve huishoudens bestaan uit meerdere niet-verwante personen die leven in instellingen en gemeenschappen zoals rusthuizen, rust- en verzorgingstehuizen, weeshuizen, studenten- en arbeidshomes, verpleeginstellingen, strafinrichtingen en kloosters

In grafiek 2.3 geven we de evolutie van het aandeel kinderen dat leeft bij een ongehuwd paar weer sinds 2004. Daaruit blijkt duidelijk dat het aandeel voor elke leeftijdscategorie blijft stijgen.

2.3 Kinderen bij een ongehuwd paar

2.3 Evolutie van het percentage kinderen dat woont bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2004 - Vlaams Gewest
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

2. AANTAL ANDERE KINDEREN IN HET GEZIN

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

21% van de kinderen jonger dan 12 jaar is enig kind, bijna de helft (47,9%) heeft 1 broer of zus jonger dan 18 jaar,

21,7% van de kinderen leeft samen met 2 andere kinderen en 9,4% heeft 3 of meer broers of zussen. Tabel 2.4 geeft de percentages weer per leeftijdsklasse. Daaruit blijkt dat 36,9% van de kinderen onder de 3 jaar en 15%

van de 6- tot 12-jarigen (nog) alleen opgroeit. Het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar dat als enig kind opgroeit, lijkt geleidelijk aan af te nemen.

2.4 Broers en zussen

Kinderen in het huishouden	2010	2013			2014				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	21,8	36,9	17,6	15,1	21,2	36,9	17,6	15,0	21,0
1 ander kind	47,6	41,6	52,7	48,3	47,8	41,7	52,7	48,5	47,9
2 andere kinderen	21,4	14,9	21,1	25,3	21,6	14,8	21,1	25,3	21,7
3 andere kinderen	6,4	4,5	6,1	7,9	6,6	4,6	6,1	7,9	6,6
4 of meer andere kinderen	2,8	2,1	2,5	3,3	2,8	1,8	2,6	3,2	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.4 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens ADSEI - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

3. LEEFTIJD VAN DE OUDERS

Veel jonge kinderen hebben (stief)vader die ouder is dan (stief)moeder

Uit de gegevens van het Rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van jonge kinderen. De meest recent beschikbare cijfers zijn van 1 januari 2014. Daaruit blijkt dat de vaders van jonge kinderen globaal genomen ouder zijn dan de moeders.

Waar 23,5% van de kinderen onder de 12 jaar een moeder heeft die 40 jaar is of ouder, heeft 40,1% van die kinderen een vader die 40 jaar is of ouder. Het leeftijdsverschil doet zich voor alle leeftijdsklassen voor.

Waar 24% van de kinderen jonger dan 3 jaar een moeder heeft die minstens 35 jaar is, heeft 43,2% van die kinderen een vader die minstens 35 jaar is.

Waar 38,3% van de kinderen van 6 tot 12 jaar een moeder heeft van minstens 40 jaar, heeft de helft van die kinderen een vader van minstens 40 jaar.

Vergelijken we de leeftijdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar met de situatie in 2010, dan blijken er in 2014 relatief gezien minder kinderen te zijn met ouders jonger dan 30 jaar. Vooral het aandeel kinderen met moeders en/of vaders die minstens 40 jaar zijn, is toegenomen. Dit kan te maken hebben met de voortschrijdende impact van uitstelgedrag voor het eerste kind, maar heeft wellicht ook te maken met de stijging van het geboortecijfer in 2009-2010 die vooral plaatsvond via gezinsuitbreidingen met 'volgende' kinderen en met de daling van het vruchtbaarheidscijfer van vrouwen onder de 30 jaar (zie hoofdstuk 1).

2.5 Leeftijd van ouders ⁽¹⁾

	2010	2013	2014			Totaal
	Totaal	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Huidige leeftijd van de (stief)moeder						
Onder de 20 jaar	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	2,5	6,6	2,2	0,2	2,3
25 tot 30 jaar	14,1	13,4	28,4	15,0	4,3	13,1
30 tot 35 jaar	29,1	30,3	40,7	39,1	19,9	30,0
35 tot 40 jaar	31,9	30,4	18,9	30,6	37,1	30,9
40 tot 45 jaar	17,0	17,7	4,6	11,0	27,9	17,8
45 tot 50 jaar	4,4	4,8	0,4	1,8	8,9	5,0
50 jaar en ouder	0,7	0,9	0,1	0,2	1,5	0,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader						
Onder de 20 jaar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20 tot 25 jaar	0,9	0,8	2,0	0,5	0,1	0,7
25 tot 30 jaar	7,5	6,9	16,5	6,4	1,5	6,6
30 tot 35 jaar	22,1	22,7	38,3	29,1	10,5	22,4
35 tot 40 jaar	31,7	30,0	25,8	34,6	29,9	30,1
40 tot 45 jaar	23,9	24,0	11,2	18,8	33,5	24,0
45 tot 50 jaar	9,8	10,7	4,1	7,2	16,5	10,9
50 jaar en ouder	4,1	4,9	2,1	3,4	8,0	5,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.5 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

4. KINDEREN MET EEN ANDERE NATIONALITEIT EN/OF VAN ANDERE ORIGINE

Dankzij een betere ontsluiting van gegevens op federaal niveau sinds 2013, kunnen we nu betrouwbare populatiecijfers presenteren over de nationaliteit en nationaliteitshistoriek van jonge kinderen. We schetsen eerst hoeveel kinderen een Belgische nationaliteit hebben en geven een overzicht van welke andere nationaliteitsgroepen het meest voorkomen. Vervolgens bekijken we de origine van de kinderen door middel van de nationaliteitshistoriek van de kinderen en hun ouders. We sluiten dit punt af met cijfers over het aandeel kinderen met een moeder van andere origine.

Uit tabel 2.6 blijkt dat 8,3% van de jonge kinderen in het Vlaamse Gewest op 1 januari 2014 niet de Belgische nationaliteit had. Het aandeel kinderen met een andere nationaliteit ligt hoger bij jonge dan bij oudere kinderen. Uit de tabel blijkt ook dat het aandeel kinderen met een andere nationaliteit sinds 2003 aanzienlijk is toegenomen en dit voor alle leeftijdsklassen. Waar dit aandeel in 2003 4,1% bedroeg, ligt het in 2014 4,2 procentpunten hoger.

2.6 Nationaliteit

	2003	2013	2014
Kinderen onder de 3 jaar			
Belgisch	95,5	90,7	90,4
Ander	4,5	9,3	9,6
Totaal	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar			
Belgisch	95,8	91,9	91,6
Ander	4,2	8,1	8,4
Totaal	100,0	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar			
Belgisch	96,1	92,7	92,4
Ander	3,9	7,3	7,6
Totaal	100,0	100,0	100,0
Totaal kinderen onder de 12 jaar			
Belgisch	95,9	91,9	91,7
Ander	4,1	8,1	8,3
Totaal	100,0 (N=790 818)	100,0 (N=828 697)	100,0 (N=835 849)

2.6 Kinderen onder de 12 jaar naar huidige nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat het aandeel kinderen van 0 tot 12 jaar met een andere nationaliteit verschilt tussen de provincies. In de provincie Antwerpen woont het grootste aandeel kinderen met een andere nationaliteit (11,9%), in West-Vlaanderen is het aandeel het laagst (4,2%). Oost-Vlaanderen (5,7%), Vlaams-Brabant (8,9%) en Limburg (9,2%) nemen een tussenpositie in.

Nu we weten dat er een behoorlijk aantal jonge kinderen een andere nationaliteit heeft, is de vraag om welke nationaliteiten het gaat. Omdat de cijfers door de Kruispuntbank Sociale Zekerheid echter niet op het niveau van de afzonderlijke nationaliteiten ontsloten worden, kunnen we enkel cijfers over nationaliteitsgroepen geven. De nationaliteitsgroepen zijn opgebouwd op basis van de continenten en op basis van een zekere geografische indeling van de Europese Unie. Ze hebben betrekking op het jaar 2012.

Uit tabel 2.7 blijkt vooreerst dat 52% van de kinderen met een andere nationaliteit, een nationaliteit van een ander EU-land heeft. 33,4% van de kinderen met een andere nationaliteit, heeft de nationaliteit van een van onze buurlanden, 9% een nationaliteit uit de groep Oost-Europese landen van de Europese Unie. 12,5% van de kinderen met andere nationaliteit heeft een Afrikaanse nationaliteit.

2.7 Andere nationaliteiten

Nationaliteitsgroep	Aandeel t.o.v. alle kinderen met andere nationaliteit
Buurlanden	33,4
Noordelijk deel Europese Unie	2,3
Oostelijk deel Europese Unie	9,0
Zuidelijk deel Europese Unie	7,1
Andere Europese landen ⁽¹⁾	17,6
Afrika	12,5
<i>Maghreblanden</i>	4,9
<i>Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda</i>	2,2
<i>Overige landen van Afrika</i>	5,4
Noord-Amerika/Oceanië	1,1
Zuid- en Midden-Amerika	0,8
Azië	13,6
<i>Turkije</i>	2,4
<i>Overige landen van Azië</i>	11,2
Onbekende andere nationaliteit	2,3
Totaal	100,0 (N=70 499)

2.7 Kinderen onder de 12 jaar naar andere nationaliteit - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) De groep 'Andere Europese landen' slaat op landen van het Europese continent die niet tot de EU behoren (bv. Albanië, ...)

Niet alle kinderen met een Belgische nationaliteit hebben die nationaliteit al van bij hun geboorte. Daarnaast zijn er ook Belgische kinderen wiens ouders een andere nationaliteit hebben en/of als eerste nationaliteit een andere nationaliteit hadden. Al deze mogelijke combinaties qua nationaliteitshistoriek maken het mogelijk om na te gaan hoeveel kinderen van een andere origine zijn. Tabel 2.8 maakt dit duidelijk.

Uit de cijfers blijkt dat in 2012 65,3% van de kinderen onder de 12 jaar van Belgische origine is, zowel het kind zelf als de ouders hebben van bij de geboorte de Belgische nationaliteit. Er zijn echter heel wat kinderen die zelf Belg zijn, maar een andere herkomst hebben. 21,5% van de kinderen is Belg van bij de geboorte maar heeft minstens 1 ouder die bij geboorte een andere nationaliteit had. 2,7% van de kinderen heeft nu de

Belgische nationaliteit maar had bij de geboorte zelf een andere nationaliteit. 8,5% van de kinderen had een andere nationaliteit. In totaal is dus ongeveer een derde (32,7%) van de kinderen van 0 tot 12 jaar van een andere origine.

2.8 Nationaliteitshistoriek

	2012			
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind met Belgische (eerste) nationaliteit en beide ouders met Belgische eerste nationaliteit	63,2	64,5	66,8	65,3
Kind met Belgische (eerste) nationaliteit, maar minstens 1 ouder met andere eerste nationaliteit	23,7	22,6	19,8	21,5
Kind met Belgische nationaliteit, maar eerste nationaliteit kind was andere	1,0	2,4	3,8	2,7
Kind met andere huidige nationaliteit	9,8	8,5	7,7	8,5
Personen voor wie geen andere herkomst gekend is, maar waarvoor de informatie onvolledig is	2,3	2,0	1,8	2,0
Geen informatie beschikbaar	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

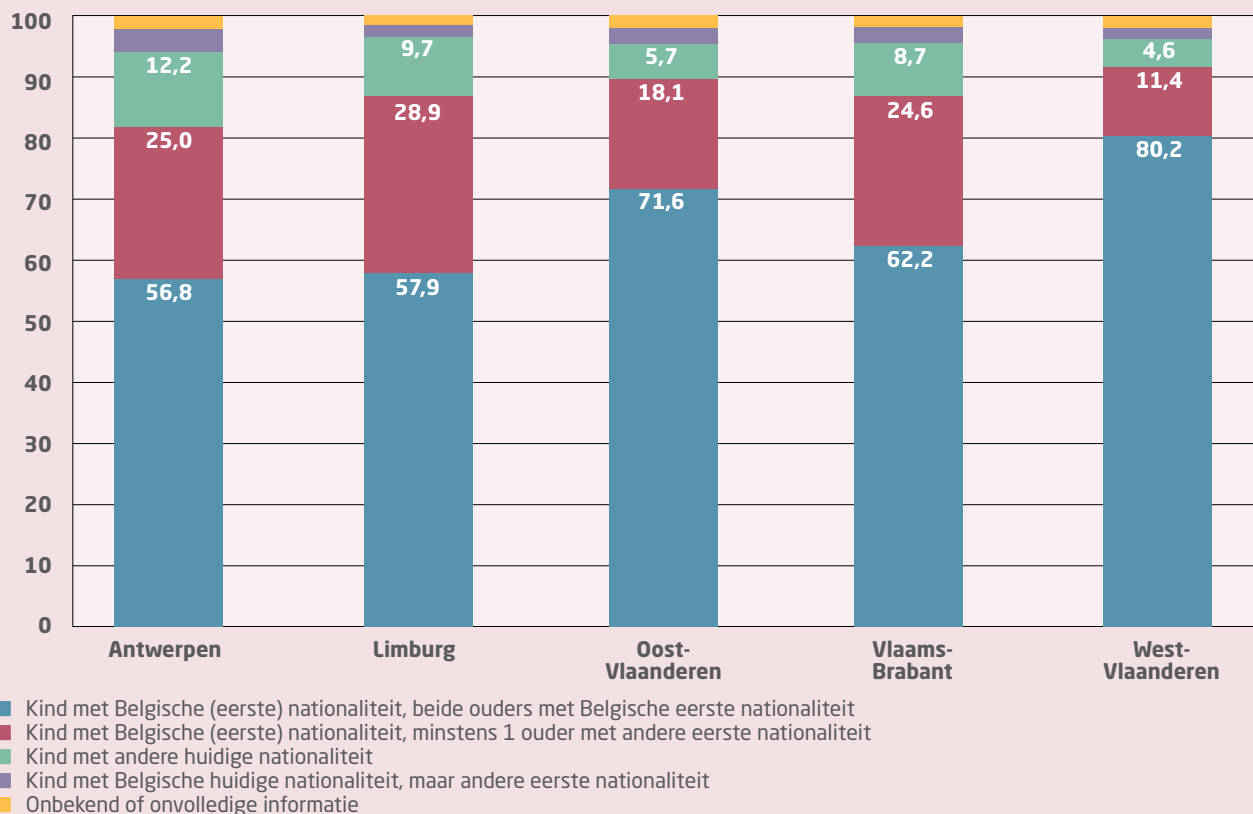
2.8 Kinderen onder de 12 jaar naar nationaliteitshistoriek - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid

Grafiek 2.9 toont aan dat de herkomst van kinderen sterk varieert naargelang de provincie. Zo kent West-Vlaanderen niet alleen het laagste aandeel kinderen met een andere nationaliteit,

maar telt het ook een veel lager aandeel Belgische kinderen met ouder(s) van buitenlandse origine. Limburg kent daarentegen het hoogste aandeel Belgische kinderen met

minstens 1 ouder met een andere eerste nationaliteit. Antwerpen tenslotte kent in 2012 het hoogste aandeel kinderen onder de 12 jaar met een andere nationaliteit.

2.9 Herkomst kinderen per provincie

2.9 Nationaliteitshistoriek van kinderen onder de 12 jaar per provincie (percentage) - situatie op 31 december 2012
Bron: Kruispuntbank Sociale Zekerheid

We kunnen de nationaliteitshistoriek echter ook apart per ouder van het kind bekijken. Op basis van (niet-opgenomen) cijfers van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid weten we dat eind 2012 72,1% van de kinderen van 0 tot 12 jaar een moeder had die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, 8,4% van de kinderen had een moeder die bij geboorte een andere EU-nationaliteit had, 8,5% had een moeder van Afrikaanse origine. Van 2% van de kinderen hebben we geen gegevens over de origine van de moeder.

Kind en Gezin registreert de *origine van de moeder van het kind* door de moeder te vragen naar haar nationaliteit bij haar geboorte.

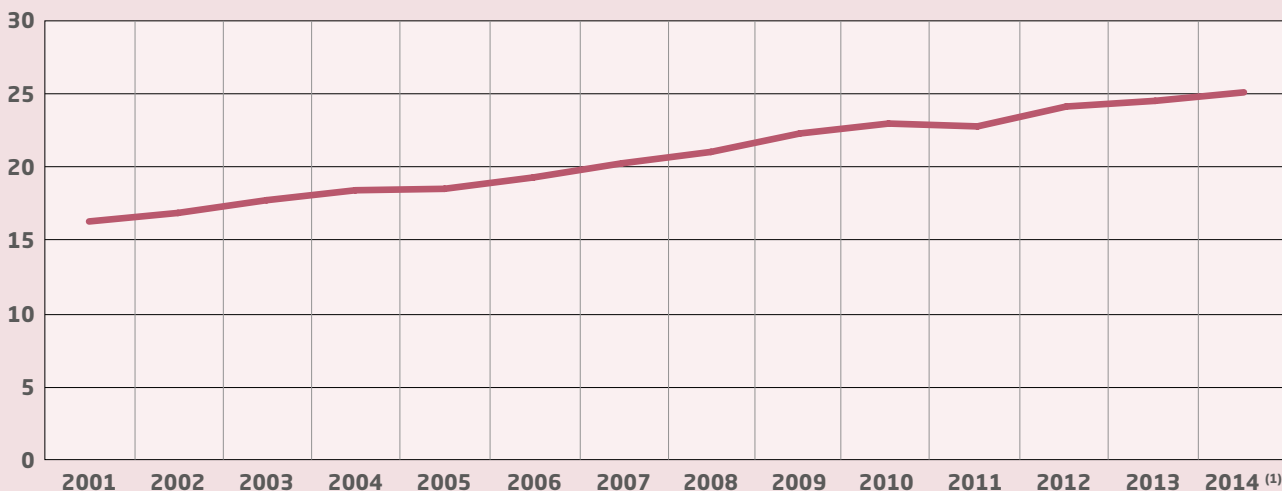
Kind en Gezin heeft dit kenmerk in 2014 voor 98,2% van de in Vlaanderen geboren kinderen in kaart gebracht. Hoewel de cijfers dus niet op alle geboren kinderen zijn gebaseerd, bieden ze toch een meerwaarde ten opzichte van de hoger geschetste cijfers van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid. Vooreerst hebben ze betrekking op 2014, daarnaast maken ze het mogelijk om de meest voorkomende nationaliteiten afzonderlijk (dus niet in nationaliteitsgroepen) te bespreken.

Daarbij is het goed om te beseffen dat het feit dat een moeder bij haar geboorte een andere nationaliteit had (bv. Pools, Duits, Marokkaans) niet wil zeggen dat ze tijdens haar leven zelf

geïmmigreerd is (ze kan al haar hele leven in Vlaanderen wonen) of niet geïntegreerd zou zijn. Het kan perfect dat een moeder die bij haar geboorte de Marokkaanse nationaliteit had, intussen al heel lang de Belgische nationaliteit heeft en heel haar leven Nederlands heeft gesproken.

Grafiek 2.10 en tabel 2.11 geven aan dat 25,2% van de kinderen geboren in 2014 een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is licht toegenomen tegenover 2013 (+0,6 procentpunt). Daar waar het percentage in 2011 even afgenomen was, neemt het aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine, net zoals in 2013, nog steeds toe (zie grafiek 2.10).

2.10 Evolutie aandeel borelingen met een moeder van niet-Belgische origine

2.10 Evolutie van het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Voorlopig cijfer

Het gaat om ruim 150 verschillende nationaliteiten van de moeder bij haar geboorte. De belangrijkste *nationaliteiten* zijn Marokkaans, Turks en Nederlands. 4,6% van de kinderen geboren in Vlaanderen in 2014 heeft een moeder van Marokkaanse origine, 2,2% een moeder van Turkse origine en 1,9% een moeder van Nederlandse origine (zie tabel 2.11).

Er zijn grote provinciale verschillen. Antwerpen heeft het hoogste percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine, nl. 33,2%. De provincies Vlaams-Brabant en Limburg komen respectievelijk op de tweede (26,5%) en de derde plaats (25%). In Oost-Vlaanderen bedraagt het percentage 21,8%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen met een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, nl. 13,9% (zie tabel 2.12). De stijging van het aandeel kinderen met een moeder van niet-Belgische origine doet zich - met uitzondering van Vlaams-Brabant - in alle provincies voor.

2.11 Kinderen naar origine van de moeder

	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Belgisch	75,8	75,4	74,8
Marokkaans	4,9	4,8	4,6
Turks	2,5	2,3	2,2
Nederlands	1,9	1,9	1,9
Pools	1,1	1,1	1,3
Russisch	0,9	0,9	0,9
Roemeens	0,6	0,8	0,9
Congolees	0,8	0,9	0,7
Andere nationaliteit	11,6	12,0	12,7
Totaal ⁽²⁾	100,0	100,0	100,0

2.11 Percentage borelingen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Voorlopige cijfers

(2) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd kon worden, iets meer dan 98% van de geboortepopulatie

2.12 Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine per provincie ⁽¹⁾

	2012	2013	2014 ⁽²⁾
Antwerpen	33,2	32,6	33,2
Limburg	24,7	24,3	25,0
Oost-Vlaanderen	20,0	21,2	21,8
Vlaams-Brabant	25,0	26,5	26,5
West-Vlaanderen	12,2	12,9	13,9
Vlaams Gewest	24,2	24,6	25,2

2.12 Percentage borelingen van wie de moeder niet van Belgische origine is

(d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang de provincie - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Het gaat voor alle duidelijkheid om percentages ten opzichte van de groep kinderen waarvan de nationaliteit van de moeder geregistreerd werd, 98,2% van de geboortepopulatie

(2) Voorlopige cijfers

5. DE TAAL TUSSEN MOEDER EN KIND

1 op de 4 kinderen heeft niet het Nederlands als 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school en op de arbeidsmarkt goed te doen. Onder meer daarom registreert Kind en Gezin de taalgegevens. We bekijken *de taal* waarin de *moeder* met haar *kind* praat, wat niet noodzakelijk betekent dat de moeder geen Nederlands spreekt of begrijpt en/of dat er niemand anders in het gezin Nederlands spreekt met het kind.

Bij 25,7% van de kinderen geboren in het Vlaamse Gewest in 2014 is de taal tussen moeder en kind niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (5,3%). Arabisch en Turks komen respectievelijk op de tweede en derde plaats.

Het aandeel kinderen dat Nederlands spreekt met de moeder blijft nagenoeg gelijk (daling van 0,2 procentpunt, zie tabel 2.13). Het feit dat er zich slechts een beperkte stijging voordoet van het aantal kinderen met een moeder van niet-Belgische origine heeft daar wellicht mee te maken.

2.13 Taal moeder - kind

	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Nederlands	75,0	74,5	74,3
Frans	4,8	5,2	5,3
Arabisch	3,9	3,6	3,5
Turks	3,1	3,0	3,1
Berbers	1,7	1,7	1,5
Pools	1,0	1,0	1,2
Engels	1,2	1,2	1,1
Andere talen	8,1	8,3	8,3
Totaal	100,0	100,0	100,0

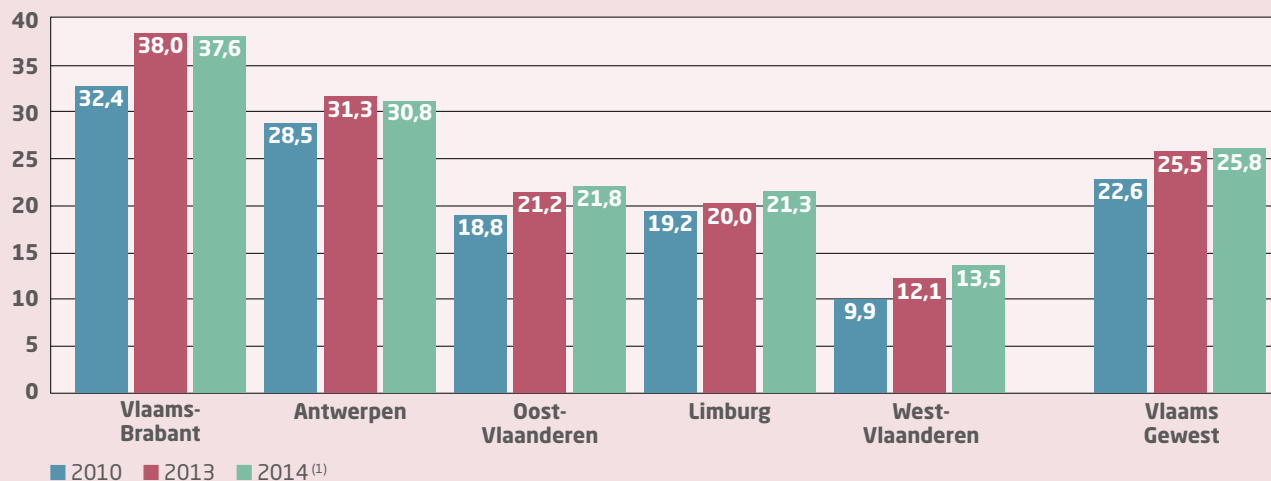
2.13 Borelingen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

Er zijn grote provinciale verschillen. In Vlaams-Brabant spreekt 37,6% van de kinderen geen Nederlands met de moeder, in Antwerpen 30,8%. In Limburg (21,3%) en Oost-Vlaanderen (21,8%) liggen deze percentages heel wat lager. In West-Vlaanderen

is dit maar 13,5% (zie grafiek 2.14). In Antwerpen komen Arabisch (5,5%) en Berbers (3,7%) het meest voor; in Vlaams-Brabant en in West-Vlaanderen is dit Frans (respectievelijk 19,5% en 2,3%); in Oost-Vlaanderen Turks (4,5%), Frans (3,3%) en Arabisch

(2,8%); in Limburg Turks (8,1%) en Arabisch (2,9%). In een periode van 5 jaar (2010-2014) is in elke provincie het aandeel kinderen met een andere taal dan het Nederlands als 'moedertaal' toegenomen met minstens 2 procentpunten.

2.14 Taal moeder - kind niet-Nederlands per provincie

2.14 Aandeel borelingen waarbij de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, in 2010, 2013 en in 2014 - per provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage
(1) Voorlopige cijfers

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit dat de ouders een betaalde baan hebben of niet. De tijd die kinderen doorbrengen buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met de werksituatie van de ouders. De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben, biedt nog altijd de beste bescherming tegen armoede. Maar een te intensieve werksituatie kan ook negatieve gevolgen hebben voor het kind en de relatie tussen het kind en de ouder. Om al deze redenen staan we in dit hoofdstuk stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn. Naast de arbeidsparticipatie op zich, bekijken we de socio-economische positie van de ouder(s) meer in detail en schetsen we de werkintensiteit in het gezin van het kind, het werkregime van de ouder(s) en de omvang van de tewerkstelling in het gezin. De gegevens zijn afkomstig uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). We schetsen in dit hoofdstuk enkel cijfers op kindniveau, voor cijfers over de arbeidssituatie van moeders en vaders met jonge kinderen verwijzen we naar hoofdstuk 8. We tellen, in tegenstelling tot voorgaande jaren, de kinderen die in een huishouden met meerdere volwassenen leven niet meer mee om de cijfers te berekenen.

De cijfers die we opnemen uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming vergen enige uitleg. Deze cijfers geven informatie over de socio-economische positie van de ouder(s)* van de kinderen. De KSZ onderscheidt 4 hoofdcategorieën in die posities: *werkend*, *werkzoekend*, *niet-beroepsactief* en *andere*. 3 van die 4 hoofdcategorieën worden verder ingedeeld. Bij de *werkenden* onderscheiden we loontrekkenden, zelfstandigen en helpers. Bij *werkzoekenden* is er bv. het onderscheid tussen werkzoekenden met werkloosheidsuitkering en werkzoekenden na studies met inschakelingsuitkering. De

categorie '*niet-beroepsactieven*' omvat deelklassen zoals voltijds bruggepensioneerden, vrijgestelde werkzoekenden, arbeidsongeschikten, mensen die een leefloon ontvangen en mensen die hun loopbaan volledig onderbroken hebben. De categorie '*andere*' heeft geen verdere onderverdeling, maar kan zowel slaan op niet-werkenden (huisvrouwen/huismannen, geschorste werkzoekenden, ...), als op werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid (bv. grensarbeiders, diplomaten, personen die werken voor een organisatie die niet bijdrageplichtig is aan de Belgische sociale zekerheid, ...). De KSZ heeft getracht om de categorie '*andere*' verder uit te zuiveren. In tegenstelling tot de voorgaande edities van Kind in Vlaanderen kunnen we nu wel de grensarbeiders afzonderen uit de restcategorie '*andere*' zodat we nu beter kunnen afleiden hoeveel kinderen leven in een gezin met geen, 1 of 2 ouder(s) aan het werk. Desondanks blijven er in de categorie '*andere*' mensen geteld worden die toch werken. De cijfers die we presenteren over het aandeel kinderen in een gezin met of zonder werkende ouder(s) moeten daarom allemaal beschouwd worden als 'minimumsituaties'. We kunnen bv. wel een indicatie geven van de ondergrens van het aantal kinderen dat woont in een gezin zonder werkenden (namelijk het percentage kinderen dat leeft bij 1 of 2 werkzoekende(n) en/of niet-beroepsactieve ouders) en we kunnen hiervoor ook de bovengrens afleiden (als alle ouders met categorie '*andere*' niet zouden werken), maar het precieze percentage kunnen we niet bepalen.

Omdat de cijfers over 2011 en 2012 anders dan de vorige jaren berekend worden (door de beperking tot kinderen wonend in een een- of tweeoudergezin en door de uitzuivering van de grensarbeiders uit de categorie '*andere*'), vergelijken we ze niet meer met de cijfers van (voor) 2010.

* Bedoeld wordt met ouder(s): als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en diens (eventuele) partner

1. JONGE KINDEREN EN DE ARBEIDSPARTICIPATIE VAN HUN OUDERS

De arbeidsparticipatie in het gezin van kinderen kan via de KSZ-data op 2 manieren in kaart gebracht worden. Enerzijds kunnen we de arbeidssituatie op een bepaald moment bekijken, anderzijds kunnen we ze ook over een bepaalde periode meten door het nieuwe concept werkintensiteit. In deze paragraaf belichten we de cijfers op basis van de momentopname. De werkintensiteit in de vorm van het aantal gewerkte kwartalen over een periode van 1 jaar komt aan bod in punt 2.

Met de momentopname op de laatste dag van het vierde kwartaal gaan we jaarlijks na hoeveel kinderen leven in een gezin waar (n)iemand werkt en kunnen we combinaties van de socio-economische posities van de ouders meer gedetailleerd

in kaart brengen.

We gaan daarbij na of er zich verschillen voordoen naargelang het gezinstype en naargelang de leeftijd en herkomst van het kind. De meest recente cijfers dateren van 31 december 2012.

1.1. Aandeel kinderen waar geen of minstens 1 ouder werkt

Minstens 91,3% van de kinderen leeft in gezin met minstens 1 werkende. Kinderen van niet-Belgische herkomst leven duidelijk meer in een gezin zonder arbeidsparticipatie

91,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft ten minste 1 ouder die aan het

werk is. 3,9% (1 kind op de 25) leeft in een gezin zonder werkende ouders. Van 4,8% kunnen we niet met zekerheid zeggen of er iemand werkt of niet omdat er naast een niet-werkende ook iemand tot de categorie 'andere' hoort of omdat de alleenstaande ouder tot de categorie 'andere' hoort. Het aandeel kinderen in een gezin zonder werkende ouder bedraagt dus maximaal 8,7% van de kinderen (zie tabel 3.1). In 2011 waren er nagenoeg evenveel kinderen zonder werkende ouder. De percentages fluctueren ook maar beperkt naargelang de leeftijd van de kinderen. We beperken ons hierna daarom tot de nadere analyse van de cijfers voor kinderen onder de 12 jaar.

3.1 Mate van arbeidsparticipatie in het gezin

	2011	2012			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin ⁽¹⁾	91,5	91,0	91,4	91,4	91,3
Aandeel kinderen waar niemand in het gezin werkt ⁽¹⁾	3,8	3,7	3,8	4,1	3,9
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er in het gezin gewerkt wordt	4,7	5,4	4,8	4,5	4,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar de mate van arbeidsparticipatie van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

Het aandeel kinderen onder de 12 jaar waar zeker niemand in het gezin werkt, verschilt slechts in beperkte mate tussen de provincies. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat dit aandeel het hoogst is in Antwerpen (4,5%) en het laagst in West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant (3,3%). Het aandeel kinderen waarvoor de arbeidsparticipatie niet kan vastgesteld worden omdat een of meerdere ouders de socio-economische positie 'andere' hebben varieert iets meer (van 3,1% in West-Vlaanderen tot 6,7% in Antwerpen). Daardoor moeten de verschillen tussen de provincies zeer voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Als we de arbeidsparticipatie bekijken per gezinstype, dan stellen we vast dat meer dan een kwart (26%) van de kinderen uit een eenoudergezin geen

werkende ouder heeft. Bij de kinderen uit een tweoudergezin gaat het om 0,9%. Aangezien van ongeveer 5% van de kinderen de arbeidsparticipatie in

het gezin niet uit te klaren valt, moeten de percentages als minimumsituaties beschouwd worden.

3.2 Mate van arbeidsparticipatie naar gezinstype

	Kind uit tweoudergezin	Kind uit eenoudergezin
Aandeel kinderen met minstens 1 werkende in het gezin⁽¹⁾	94,3	68,6
Aandeel kinderen waar niemand werkt in het gezin⁽¹⁾	0,9	26,0
Aandeel kinderen waarbij niet uit te klaren valt of er in het gezin gewerkt wordt	4,7	5,4
Totaal	100,0	100,0

3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar de mate van arbeidsparticipatie van de ouder(s), per gezinstype - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

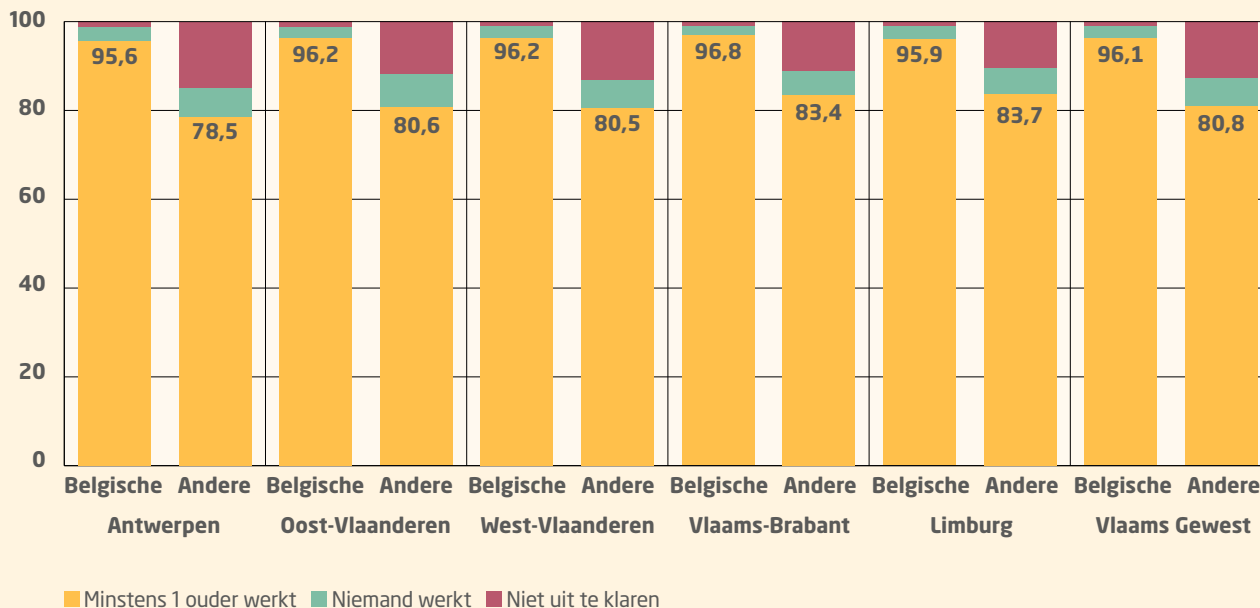
Grafiek 3.3 illustreert duidelijk dat de arbeidsparticipatie verschilt naar de herkomst* van het kind. We zien dat het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder heel wat lager ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (80,8% versus 96,1%). Het percentage kinderen waar geen werkende ouder in het gezin aanwezig is, ligt meer dan dubbel zo hoog bij kinderen van vreemde herkomst. Het is echter vooral het aandeel kinderen waarvoor de

arbeidsparticipatie niet uitgeklaard kan worden dat hoger ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst (12,8% versus 1,1%). Dit kan er op wijzen dat er meer huisvrouwen/huismannen aanwezig zijn in die gezinnen, maar het kan ook (deels) dat hun ouders wel werken, maar bv. voor een internationale instelling of een internationaal bedrijf waardoor hun arbeidsparticipatie niet gekend is bij de KSZ.

Grafiek 3.3 illustreert ook dat het verschil in arbeidsparticipatie naar herkomst van het kind zich in elke provincie voordoet. In Oost-Vlaanderen lijkt het verschil qua arbeidsparticipatie tussen kinderen van Belgische en niet-Belgische herkomst het grootst (2,7% versus 7,5% van de kinderen in een gezin waar niemand werkt).

* Een persoon met een andere herkomst is een persoon die in Vlaanderen verblijft en die bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat of van wie minstens 1 ouder bij zijn geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat. Deze gegevens kunnen via de KSZ ontsloten worden door een koppeling van de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming met de gegevens van het Rijksregister

3.3 Kinderen naar arbeidsparticipatie in gezin per herkomst ⁽¹⁾

3.3 Arbeidsparticipatie in het gezin van kinderen jonger dan 12 jaar naar herkomst van de kinderen - Vlaams Gewest en provincies - 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Herkomst wordt hier gemeten via de (eerste) nationaliteiten van de kinderen en hun ouders. Als noch bij het kind, noch bij een van de ouders een andere (eerste) nationaliteit werd vastgesteld, dan beschouwen we deze kinderen hier als van Belgische herkomst. Als wel een niet-Belgische nationaliteit werd getraceerd, dan beschouwen we de kinderen als van 'andere' herkomst

Door de restcategorie 'andere' kan via de populatiegegevens van de KSZ niet eenduidig vastgesteld worden hoeveel kinderen precies in een gezin zonder arbeidsparticipatie leven (minstens 3,9%, maximaal 8,7% van de kinderen jonger dan 12 jaar). Op basis van de steekproefgegevens van de enquête naar de arbeidskrachten (EAK) wordt wel zo'n cijfer gepubliceerd, maar wel enkel voor de kinderen jonger dan 18 jaar. Omdat deze enquête ook in de andere landen van de EU wordt georganiseerd (Labour Force Survey), kunnen we het Vlaamse en Belgische cijfer internationaal situeren.

De meest recente internationale gegevens gaan over 2013 (zie tabel 3.4). Op basis van de enquête naar de arbeidskrachten wordt het aandeel kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder betaalde arbeid in Vlaanderen geschat op 6,7%. Daarmee scoort Vlaanderen bij de betere landen. Enkel Luxemburg, Slovenië, Oostenrijk en Finland kennen een nog lager cijfer. In het Verenigd Koninkrijk, Bulgarije en Ierland liggen de cijfers het slechtst. Meer dan 15% van de minderjarigen leeft er in een gezin zonder betaalde arbeid.

3.4 Kinderen in gezin zonder betaalde arbeid

Luxemburg	3,8
Slovenië	4,6
Oostenrijk	5,6
Finland	5,9
Vlaams Gewest	6,7
Nederland	6,8
Malta	7,5
Denemarken	8,0
Zweden	8,1
Tsjechië	8,3
Estland	8,4
Duitsland	8,5
Letland	8,8
Cyprus	9,5
Polen	9,8
Portugal	10,1
Italië	10,3
Slovakije	10,4
Frankrijk	10,7
Roemenië	11,2
Litouwen	11,8
Kroatië	11,9
België	12,4
Griekenland	13,3
Spanje	14,1
Hongarije	14,2
Verenigd Koninkrijk	15,3
Bulgarije	16,4
Ierland	17,7

3.4 Kinderen jonger dan 18 jaar in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-28-landen - 2013

Bronnen: Eurostat, website
FOD Economie, ADSEI, enquête naar de arbeidskrachten

1.2. Kinderen naar de socio-economische positie van hun ouder(s)

Op basis van de bestanden van de KSZ kan heel precies aangegeven worden wat de socio-economische positie van de ouder(s) van kinderen is op de laatste dag van het jaar. Tabel 3.5 lijst per leeftijd op welke combinaties zich voordoen op kindniveau.

63,8% van de kinderen woont bij *beide ouders* die *allebei aan het werk* zijn. Tegenover 2011 nam dit type af met 0,4 procentpunt. De tweede meest

voorkomende situatie is een kind dat woont bij beide ouders, van wie er *een werkt* en de *tweede de socio-economische positie 'andere' heeft*. 10,6% van de kinderen leeft in dergelijk gezin. Net zoals in 2011 leeft 8,2% van de kinderen in een *eenoudergezin met werkende ouder*. 8,7% leeft in een gezin waarin minstens 1 ouder werkzoekend is.

Tabel 3.5 schetst ook de situatie naargelang de leeftijd van het kind. De socio-economische positie van de ouders verschilt echter niet zo heel veel naargelang de leeftijd van

de kinderen als we de percentages berekenen over de gezinstypes heen. Het aandeel kinderen met 2 werkende ouders ligt iets hoger bij de jongere kinderen en ook het aandeel kinderen met een niet-beroepsactieve ouder ligt iets hoger bij kinderen onder de 3 jaar. Dat het percentage kinderen met een alleenstaande werkende ouder hoger ligt bij kinderen tussen 6 en 12 jaar dan bij kinderen onder de 3 jaar (respectievelijk 10,7% en 4,2%), volgt onder meer uit het feit dat er meer eenoudergezinnen voorkomen bij oudere kinderen.

3.5 Kinderen naar socio-economische positie van de ouder(s)

	2011	2012			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
2 werkenden	64,2	64,5	65,0	62,8	63,8
1 werkende en 1 werkzoekende met uitkering RVA	3,5	4,5	3,9	3,2	3,7
1 werkende en 1 niet-beroepsactieve ⁽¹⁾	5,0	6,9	5,0	4,0	5,0
1 werkende en 1 'andere' ⁽²⁾	10,7	10,9	10,3	10,6	10,6
2 werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,7	1,0	0,8	0,7	0,8
1 werkzoekende of niet-beroepsactieve en 1 'andere' ⁽²⁾	2,9	3,4	3,0	2,7	3,0
2 'andere' ⁽²⁾	1,2	1,3	1,2	1,1	1,2
1 werkende	8,2	4,2	7,3	10,7	8,2
1 werkzoekende met uitkering RVA	1,2	1,0	1,2	1,3	1,2
1 niet-beroepsactieve ⁽¹⁾	1,9	1,6	1,7	2,0	1,9
1 'andere' ⁽²⁾	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
Totaal	100,0 (N=793 311)	100,0 (N=197 623)	100,0 (N=207 787)	100,0 (N=394 561)	100,0 (N=799 971)

3.5 Kinderen onder de 12 jaar naar de concrete socio-economische positie van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, bewerkt door Kind en Gezin

(1) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds bruggensioenen, voltijds tijdskrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

(2) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

In tabel 3.6 geven we de gegevens over de socio-economische positie van de ouder(s) weer per gezinstype en voor alleenstaande ouders per geslacht van de ouder.

In *tweeoudergezinnen* zien we dat het aandeel kinderen met 2 werkende ouders wel toeneemt met de leeftijd van het kind. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar in een tweeverdienersgezin ligt 4 procentpunten hoger dan bij de kinderen jonger dan 3 jaar. Het aandeel kinderen waarvan beide ouders

werken is licht afgenomen t.o.v. 2011 (-0,5 procentpunt).

Ook bij kinderen in een *eenoudergezin* zien we dat het aandeel kinderen met een werkende ouder toeneemt met de leeftijd. Zo heeft 55% van de kinderen jonger dan 3 jaar een alleenstaande moeder die werkt, voor kinderen van 6 tot 12 jaar ligt het aandeel heel wat hoger (70,7%). Kinderen onder de 3 jaar die bij een alleenstaande moeder leven hebben vaker een niet-beroepsactieve moeder dan oudere kinderen. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat die

moeders hun arbeidssituatie tijdelijk onderbreken in functie van het kind.

Bij kinderen die leven in een eenoudergezin doet zich een duidelijk verschil voor naar het geslacht van de alleenstaande ouder. 80,4% van de kinderen jonger dan 12 jaar bij een alleenstaande vader heeft een vader die werkt, terwijl dat bij de kinderen met een alleenstaande moeder slechts 66,9% is. Van de kinderen die bij een alleenstaande moeder wonen, heeft 10,8% een werkzoekende moeder en 16,8% een niet-beroepsactieve moeder.

3.6 Socio-economische positie ouders per gezinstype

	2011	2012			Totaal
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kind bij een (on)gehuwd paar					
Beide ouders werkend	72,9	69,6	72,9	73,7	72,4
1 ouder werkend, 1 ouder werkzoekend met uitkering RVA	4,0	4,8	4,3	3,8	4,2
1 ouder werkend, 1 ouder niet-beroepsactief	5,7	7,5	5,6	4,7	5,7
1 ouder werkend, 1 ouder 'andere'	12,1	11,8	11,6	12,5	12,1
Beide ouders werkzoekend	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2
Beide ouders niet beroepsactief	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
1 ouder werkzoekend, 1 ouder niet beroepsactief	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
Andere combinaties	4,6	5,2	4,7	4,5	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een (on)gehuwd paar</i>	<i>698 867</i>	<i>183 049</i>	<i>185 296</i>	<i>336 383</i>	<i>704 728</i>
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend ⁽¹⁾	66,8	55,0	65,3	70,7	66,9
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	10,9	14,1	11,9	9,5	10,8
Moeder niet-beroepsactief	16,8	23,3	17,0	15,0	16,8
Moeder 'andere'	5,4	7,6	5,8	4,8	5,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>82 555</i>	<i>13 235</i>	<i>19 803</i>	<i>49 954</i>	<i>82 992</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend ⁽¹⁾	80,7	69,7	80,1	82,3	80,4
Vader werkzoekend met uitkering RVA	7,3	11,0	7,7	7,2	7,7
Vader niet-beroepsactief	7,4	8,1	7,4	7,0	7,2
Vader 'andere'	4,6	11,3	4,8	3,6	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aantal kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>11 889</i>	<i>1 339</i>	<i>2 688</i>	<i>8 224</i>	<i>12 251</i>

3.6 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders per gezinstype - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moet beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen de provincies. Zo toont tabel 3.7 aan dat het aandeel kinderen jonger dan 12 jaar in een tweeoudergezin waar beide ouders werken sterk varieert. In West-Vlaanderen heeft 80,4% van de kinderen jonger dan 12 jaar 2 werkende ouders, in Antwerpen gaat het om 65,1%.

Als we enkel kijken naar de werksituatie van de moeder van jonge kinderen, dan stellen we ook relevante verschillen vast tussen de provincies. Tabel 3.8 schetst hoeveel kinderen jonger dan 3 jaar een moeder hebben die aan het werk is. We zien dat het aandeel jonge kinderen met een werkende moeder het hoogst

ligt in West-Vlaanderen (79,6%) en het laagst in Antwerpen (65,7%). Deze verschillen zijn van belang, want we weten dat de behoefte aan kinderopvang sterk samenhangt met de werksituatie van de moeder.

3.7 Werksituatie bij kinderen in tweeoudergezin per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg
2 werkenden in het gezin	65,1	75,5	80,4	74,7	69,6
1 werkende, 1 'andere' (mogelijks werkend)	16,4	10,2	7,6	11,8	12,1
1 werkende, 1 niet werkend	10,8	9,6	8,2	8,6	12,4
Niemand werkt	1,1	0,9	0,8	0,6	1,4
Niet uit te klaren	6,7	3,8	3,1	4,3	4,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.7 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders in een tweeoudergezin - provincies (percentage) - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3.8 Jonge kinderen met werkende moeder per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
Aandeel kinderen jonger dan 3 jaar met een moeder die werkt	65,7	75,2	79,6	75,4	72,6	72,6
Totaal aantal kinderen jonger dan 3 jaar waar een moeder in het gezin is	59 259	45 435	33 446	33 343	24 773	196 256

3.8 Kinderen onder de 3 jaar naar werksituatie van de moeder - provincies (percentage) - 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

In grafiek 3.3 toonden we al dat het aandeel kinderen met minstens 1 werkende ouder heel wat lager ligt bij kinderen van niet-Belgische herkomst. Tabel 3.9 geeft per herkomst van de kinderen meer details

over de socio-economische positie van de ouders. Opvallend is dat het aandeel kinderen met 2 werkende ouders de helft lager ligt bij kinderen met een andere herkomst. Kinderen met een buitenlandse herkomst

hebben duidelijk vaker een ouder met socio-economische positie 'andere', maar hebben ook vaker dan kinderen van Belgische herkomst een ouder die werkzoekend of beroepsactief is.

3.9 Socio-economische positie ouders per herkomst ⁽¹⁾

	Belgische herkomst	Andere herkomst	Totaal
2 werkenden	75,5	38,5	63,8
1 werkende en 1 werkzoekende met uitkering RVA	2,5	6,4	3,7
1 werkende en 1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	4,2	6,7	5,0
1 werkende en 1 'andere' ⁽³⁾	4,7	23,5	10,6
2 werkzoekenden met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief	0,5	1,6	0,8
1 werkzoekende of niet-beroepsactieve en 1 'andere' ⁽³⁾	0,6	8,0	3,0
2 'andere' ⁽³⁾	0,2	3,5	1,2
1 werkende	9,3	5,7	8,2
1 werkzoekende met uitkering RVA	1,0	1,8	1,2
1 niet-beroepsactieve ⁽²⁾	1,3	3,0	1,9
1 'andere' ⁽³⁾	0,3	1,3	0,6
Totaal	100,0 (N=547 112)	100,0 (N=252 859)	100,0 (N=799 971)

3.9 Kinderen onder de 12 jaar naar de concrete socio-economische positie van de ouders per herkomst - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Herkomst wordt hier gemeten via de (eerste) nationaliteiten van de kinderen en hun ouders. Als noch bij het kind, noch bij een van de ouders een andere (eerste) nationaliteit werd vastgesteld, dan beschouwen we deze kinderen hier als van Belgische herkomst. Als wel een niet-Belgische nationaliteit werd getraceerd, dan beschouwen we de kinderen als van 'andere' herkomst

(2) Niet-beroepsactieve: omvat onder andere voltijds bruggpensioen, voltijds tijdskrediet, vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende en gerechtigden op een leefloon

(3) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

2. JONGE KINDEREN EN DE WERKINTENSITEIT IN HUN GEZIN

In het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming heeft men een nieuwe variabele 'werkintensiteit in het huishouden' afgeleid van diverse andere gegevens. Deze variabele (Work Intensity at household level) wordt berekend door het effectief gepresteerde arbeidsvolume op jaarbasis uit te zetten tegenover het potentiële arbeidsvolume.

Het concept verrekent daarbij zowel het arbeidsregime, als de duur van de arbeid. De werksituatie van een volwassen persoon op jaarbasis wordt immers gereconstrueerd op basis van de kwartaalgegevens over arbeidsparticipatie en arbeidsregime. Van personen die samen een huishouden vormen worden deze werkgegevens afgezet t.o.v. de potentiële arbeidsprestaties op gezinsniveau (in het geval alle gezinsleden op arbeidsleeftijd een jaar lang voltijds zouden werken).

De gegevens over de werkintensiteit zijn uiterst relevant omdat ze op niveau van een gezin aangeven hoe intens er in het gezin werd gewerkt in de loop van het jaar. Op basis van de EU-SILC gegevens werden en worden er ook uitspraken gedaan over het aantal mensen dat leeft in een gezin met lage werkintensiteit, maar de

KSZ-data hebben het voordeel dat ze steunen op administratieve data en dat de werkintensiteit voor nagenoeg de hele populatie berekend kan worden. Doordat de werkintensiteit berekend wordt op niveau van een gezin, kunnen we ook cijfers op kindniveau presenteren, uitgesplitst naar leeftijd van het kind en naar gezinstype.

In het kader van armoedecijfers is deze indicator relevant omdat personen die in een gezin leven waar de gezinsleden gezamenlijk minder dan 20% van de potentiële werktijd aan de slag waren, beschouwd worden als armoederisicogroep.

Tabel 3.10 geeft aan dat in totaal 11,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar in een gezin leeft waar de werkintensiteit lager is dan 25%. 54,4% leeft in een gezin met een hoge werkintensiteit van 75% of meer. De werkintensiteit in het gezin verschilt wel enigszins naargelang de leeftijd van de kinderen. Het aandeel kinderen tussen 6 en 12 jaar met een werkintensiteit van minstens 75% ligt hoger dan het aandeel bij jongere kinderen.

Het grootste verschil doet zich voor tussen kinderen die in een ander gezinstype wonen. Kinderen in een eenoudergezin kennen vaker een lagere werkintensiteit dan kinderen die opgroeien in een tweoudergezin. Bijna 1 op de 3 kinderen in een eenoudergezin kent een werkintensiteit van minder dan 25%.

Ook duidelijk is dat de werkintensiteit vooral in eenoudergezinnen verschilt naargelang de leeftijd van het kind. De arbeidssituatie op de laatste dag van het jaar verschilde al significant, maar deze gegevens geven aan dat de minder gunstige werksituatie in eenoudergezinnen een aanhoudend gegeven is.

Bij deze cijfers moet wel opgemerkt worden dat het aandeel kinderen in een gezin met lage werkintensiteit wellicht iets overschat is, omdat de KSZ een aantal werkende personen niet als werkend registreert omdat ze geen band hebben met de Belgische Sociale Zekerheid.

3.10 Kinderen naar de werkintensiteit in hun gezin

	2011	2012			
Alle kinderen	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	11,0	11,6	10,8	11,0	11,1
25-50%	16,9	18,0	16,6	16,5	16,9
50-75%	18,0	20,9	17,2	16,0	17,5
75-100%	54,1	49,4	55,3	56,5	54,4
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind bij (on)gehuwd paar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	8,1	8,9	8,1	8,0	8,2
25-50%	17,6	18,5	17,3	17,5	17,7
50-75%	18,8	21,6	17,8	16,6	18,2
75-100%	55,6	51,0	56,7	57,9	55,8
Onbekend	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kind van alleenstaande ouder	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0-25%	32,6	45,1	33,6	28,7	32,4
25-50%	11,6	12,3	10,8	10,6	10,9
50-75%	12,3	12,5	12,4	12,1	12,2
75-100%	43,4	29,6	43,1	48,4	44,2
Onbekend	0,2	0,6	0,2	0,2	0,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.10 Kinderen onder de 12 jaar naar de werkintensiteit in hun gezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, bewerkt door Kind en Gezin

3. DE OMVANG EN AARD VAN DE TEWERKSTELLING VAN OUDERS VAN JONGE KINDEREN

Kinderen in tweeoudergezinnen: combinatie 1 ouder voltijds - 1 ouder deeltijds komt het meest voor

Met de gegevens van de KSZ kunnen we op kindniveau ook weergeven wat het statuut van de ouders is - zelfstandig of werkend in loondienst - en kunnen we van de ouders die werken in loondienst aangeven of ze voltijds of deeltijds werken. Dit alles maakt het mogelijk om cijfers te presenteren over de omvang en de aard van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen. We beschouwen zelfstandigen daarbij als voltijds werkenden.

Voor de berekening van deze cijfers hebben we de kinderen waarbij 1 of beide ouders gekend zijn als grensarbeider weggelaten uit de berekeningen omdat het arbeidsregime van die ouders niet gekend is.

Grafiek 3.11 en tabel 3.12 tonen aan dat 38,9% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2012) leeft in een gezin waar een ouder deeltijds in loondienst is en waar de andere ouder voltijds werkt, hetzij in loondienst (31,7%), hetzij als zelfstandige (7,2%).

29,6% van de kinderen tot 12 jaar zijn kinderen van wie de ouders in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de 'intensieve

tweebanengezinnen'. Het gaat om 18% kinderen in een tweeoudergezin waarvan beide ouders voltijds werken in loondienst, om 4,9% waarvan beide ouders als zelfstandige werken en om 6,7% waarvan een van beiden werkt als zelfstandige en de andere voltijds in loondienst is. Mogelijk ligt het aandeel kinderen in een intensief tweebanengezin nog hoger, omdat 10,3% van de kinderen in een tweeoudergezin leeft in een gezin waar 1 ouder voltijds in loondienst of zelfstandige is en de andere ouder tot de categorie 'andere' hoort.

Omwille van de moeilijk te interpreteren categorie 'andere' kan niet precies berekend worden hoeveel kinderen er leven in een eenbaansgezin. Minstens 7,9%, maar dat percentage zou ook hoger kunnen liggen omdat de percentages beschouwd moeten worden als een ondergrens. De categorie 'andere'

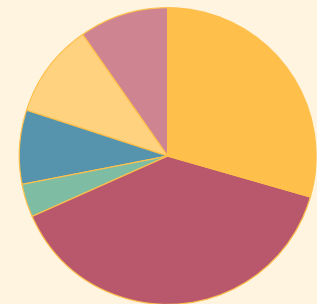
van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities.

31,1% van de kinderen in een eenoudergezin leeft bij een ouder die voltijds in loondienst is. Bij 30,3% werkt de ouder deeltijds in loondienst.

Tabel 3.12 geeft ook aan dat de omvang van de tewerkstelling in de gezinnen van de kinderen niet sterk verschilt t.o.v. 2011.

3.11 Omvang tewerkstelling in tweeoudergezinnen

- Intensief tweebanengezin (29,6%)
- 1 ouder voltijds werkend, 1 ouder deeltijds in loondienst (38,9%)
- 2 ouders deeltijds in loondienst (3,7%)
- Eenbaansgezin (7,9%)
- 1 ouder werkend, 1 ouder 'andere' (10,3%)
- Overige combinaties (9,6%)

3.11 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweeoudergezin op 31 december 2012 - Vlaams Gewest
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3.12 Omvang tewerkstelling

	2011	2012			Totaal
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Kinderen in tweeoudergezin					
Beide ouders voltijds in loondienst	17,8	22,4	17,9	15,7	18,0
1 ouder voltijds in loondienst, 1 zelfstandige	6,6	6,7	6,5	6,8	6,7
Beide ouders zelfstandige	5,0	3,3	4,5	6,0	4,9
<i>Totaal intensieve tweeбанengezinnen⁽¹⁾</i>	<i>29,5</i>	<i>32,4</i>	<i>28,9</i>	<i>28,5</i>	<i>29,6</i>
1 ouder voltijds, 1 ouder deeltijds in loondienst	32,2	27,9	32,7	33,2	31,7
1 ouder zelfstandige, 1 ouder deeltijds in loondienst	7,2	5,6	7,2	8,1	7,2
<i>Totaal combinatie 1 voltijds en 1 deeltijds⁽¹⁾</i>	<i>39,5</i>	<i>33,5</i>	<i>40,0</i>	<i>41,3</i>	<i>38,9</i>
<i>Beide ouders deeltijds in loondienst</i>	<i>3,7</i>	<i>3,5</i>	<i>3,9</i>	<i>3,8</i>	<i>3,7</i>
1 ouder voltijds in loondienst, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief	6,3	8,5	6,3	5,2	6,3
1 ouder zelfstandige, 1 werkzoekend of niet-beroepsactief	1,6	1,8	1,6	1,3	1,5
<i>Totaal eenbaansgezin⁽¹⁾</i>	<i>7,9</i>	<i>10,3</i>	<i>7,9</i>	<i>6,5</i>	<i>7,9</i>
<i>1 voltijds werkende (loondienst of zelfstandige) en 'andere'</i>	<i>10,3</i>	<i>10,0</i>	<i>9,8</i>	<i>10,7</i>	<i>10,3</i>
<i>Overige combinaties</i>	<i>9,1</i>	<i>10,3</i>	<i>9,5</i>	<i>9,3</i>	<i>9,6</i>
Totaal	100,0 (N=684 273)	100,0 (N=179 357)	100,0 (N=181 695)	100,0 (N=329 952)	100,0 (N=691 004)
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds in loondienst	30,8	26,1	31,2	32,3	31,1
Ouder deeltijds in loondienst	30,5	24,3	29,5	32,1	30,3
Ouder zelfstandige	7,1	5,8	6,3	7,8	7,1
Ouder niet-beroepsactief	26,3	35,9	27,4	23,2	26,1
Ouder 'andere'	5,4	8,0	5,7	4,7	5,4
Totaal	100,0 (N=778 061)	100,0 (N=14 518)	100,0 (N=21 653)	100,0 (N=57 672)	100,0 (N=93 843)

3.12 Kinderen onder de 12 jaar naar gezinstype en naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, bewerkt door Kind en Gezin

(1) Deze percentages moeten beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

Hoofdstuk 4

WELVAART, INKOMEN, ARMOEDE EN KANSARMOEDE

Niet alle kinderen hebben het op materieel en financieel vlak goed. Dat kan voor die kinderen negatieve effecten hebben op meerdere levensdomeinen (gezondheid, ontwikkeling, welzijn, sociale contacten, ...) en dit zowel op korte als op lange termijn. Daarom staan we in dit hoofdstuk uitvoerig stil bij de materiële situatie in gezinnen van jonge kinderen. We bekijken de leefsituatie ook ruimer dan enkel op materieel vlak via de kansarmoedecijfers van Kind en Gezin.

We brengen de materiële leefsituatie van kinderen in kaart met 3 soorten bronnen: steekproefgegevens van de EU-SILC-enquête, populatiegegevens over inkomens van het gezin van kinderen via de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ) en administratieve bestanden van diverse overheidsinstanties. Elk van de bronnen heeft zijn troeven, maar ook zijn beperkingen. Om de cijfers goed te kunnen interpreteren bespreken we hierna kort de voor- en nadelen van de bronnen.

Via steekproefonderzoek hebben we een beeld van de materiële situatie in gezinnen met kinderen. Zo bevat de SILC-enquête (Survey on income and living conditions) niet alleen data op kindniveau over het (beschikbaar) gezinsinkomen, maar ook gegevens over een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin (zoals niet op vakantie kunnen gaan, om financiële redenen geen auto hebben, ...). Nadeel van de SILC-enquête is dat het aantal kinderen in de steekproef niet zo groot is, dat de steekproef niet elk jaar volledig opnieuw samengesteld wordt en dat SILC gebaseerd is op een steekproef van huishoudens, waardoor gegevens op kindniveau minder representatief zijn. Voordelen van de SILC-data zijn dat ze het mogelijk maken om een gedetailleerd

inkomen (voor en na sociale transfers en belastingen) op kindniveau vast te stellen, dat ze een aantal determinanten van een minder gunstige inkomenssituatie helder in kaart brengen en dat ze internationaal vergeleken kunnen worden.

Sinds kort zijn er echter ook inkomensgegevens op populatieniveau beschikbaar. De KSZ heeft in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming immers een wetenschappelijk verantwoord inkomensbegrip geconstrueerd door een koppeling van de bestanden van diverse overheidsinstellingen. Hierdoor kunnen we voor elk kind weergeven wat het inkomen is van het gezin waarin het woont. Dit heeft 5 grote troeven. Het gaat om (quasi) populatiegegevens, het gaat om objectieve informatie, het gaat om alle gekende inkomens uit arbeid (inclusief bezoldigingen bedrijfsleiders en vakantiegeld) en vervangingsinkomens (inclusief leefloon), de gegevens kunnen opgesplitst worden naar leeftijd en gezinstype en het aandeel van bepaalde inkomenscomponenten in het totale inkomen kan belicht worden. Het gaat dus om uiterst relevante data. Kind en Gezin heeft diverse bestanden aangevraagd om deze zaken te analyseren. De inkomensgegevens van de KSZ kennen echter ook een aantal beperkingen. Het gaat ten eerste enkel over bruto belastbare inkomens (voor belastingen, maar na aftrek van sociale bijdragen) opgebouwd uit de in onze sociale zekerheid gekende inkomsten. In welk beschikbaar inkomen het bruto-inkomen resulteert, of het reële gezinsinkomen ook bestaat uit andere inkomens (zwartwerk, inkomsten buitenlandse arbeid, ...) en of het inkomen volstaat om rond te komen, weten we op basis van de KSZ-gegevens dus niet. Een tweede nadeel is dat het inkomensbegrip beperkt is tot

beroepsinkomsten en uitkeringen en dus geen rekening houdt met dividenden, huurinkomsten, onroerend vermogen, ... Ten derde zijn de gegevens op populatieniveau slechts beschikbaar in inkomensklassen, de precieze inkomens worden niet vrijgegeven om de anonimiteit te respecteren. Ten vierde gaat het om gegevens over gezinsinkomens op kindniveau, maar niet om gestandaardiseerde inkomens per kind die rekening houden met de gezinsgrootte. Het feit dat 2 kinderen tot dezelfde inkomenscategorie behoren, betekent dus niet dat zij even welvarend zijn. Tot slot gaat het om al wat oudere inkomensgegevens. Het duurt immers geruime tijd vooraleer alle inkomens gekend zijn en gekoppeld kunnen worden. De meest recente gegevens hebben betrekking op 2010. Tegen volgend jaar zijn updates voor 2011 en 2012 gepland.

Een derde bron om zicht te krijgen op de materiële situatie waarin kinderen opgroeien, zijn administratieve gegevens van diverse overheidsinstanties. De overheid voorziet immers in diverse domeinen extra steun of voordelen voor kinderen uit een gezin met een beperkt inkomen. De cijfers over de kinderen met een verhoogde kinderbijslag, een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering en/of een schooltoelage leren ons iets over de omvang van het probleem van kinderarmoede.

De administratieve data die we benutten zijn afkomstig van FAMIFED (het federaal agentschap voor de kinderbijslag), van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) en van het departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. De gegevens van het RIZIV zijn het meest volledig, omdat ze nagenoeg de hele populatie omvatten.

Natuurlijk geven de cijfers enkel informatie over de groep kinderen die voldoet aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming of toelage. We mogen hierbij niet vergeten dat de voorwaarden en de inkomensgrenzen verschillen van regeling tot regeling en dat ook kinderen die niet aan die voorwaarden voldoen het materieel minder goed kunnen hebben.

We starten het hoofdstuk met de populatiegegevens van de Kruispuntbank. De gegevens hebben betrekking op 2010 en worden bekeken vanuit kindperspectief, dus met kinderen als teleenheid.

Daarna bespreken we de meer recente SILC-gegevens uit 2013. We bekijken zowel de objectieve 'at-risk-of-poverty threshold' die weergeeft hoeveel kinderen leven in een gezin met een inkomen onder de armoederisicodrempel, als meer kwalitatieve indicatoren. We schetsen welke factoren een impact hebben op het armoederisico. We vergelijken de situatie in Vlaanderen met die in de andere EU-landen.

Nadien volgen de cijfers over het aantal kinderen dat recht heeft/recht geeft op een verhoogde tegemoetkoming, een verhoogde kinderbijslag en een schooltoelage.

Tot slot schetsen we cijfers over kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen zoals ingeschat door de verpleegkundigen en gezinsondersteuners van Kind en Gezin. We schetsen de evoluties van de index en geven meer informatie over kenmerken van de kinderen die leven in kansarmoede.

1. INKOMENS IN GEZINNEN VAN JONGE KINDEREN

1.1. Inleiding op de cijfers

Het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming brengt gegevens van diverse openbare instellingen uit de sociale zekerheid samen. Deze koppeling maakt het mogelijk om een inkomensnotie te construeren die is opgebouwd uit informatie over diverse arbeids- en vervangingsinkomens. In concreto gaat het om een geconstrueerd bruto belastbaar inkomen. Het gaat dus om bruto-inkomens waarvan de sociale bijdragen zijn afgetrokken en waarbij ook de bijdrageverminderingen en de werkbonus verrekend zijn. Het inkomensbegrip verrekent de aftrek van beroepskosten niet.

1.2. Verdeling van kinderen naar gezinsinkomen in Vlaanderen en provincies

Tabel 4.1 geeft de verdeling van kinderen weer volgens het geconstrueerd bruto belastbaar inkomen van het gezin waarin ze wonen. Het gaat om een inkomensbegrip waarin de kinderbijslag niet meegeteld is.

In 2010 groeit 8,3% van de kinderen op in een gezin waar slechts een beperkt (<15 000 euro) bruto belastbaar inkomen aanwezig is. Een kwart van de kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van maximaal 30 000 euro.

Maar er zijn ook kinderen die een ruimer gezinsinkomen hebben. 24,1% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft een gezinsinkomen dat groter is dan 65 000 euro, bij 10% van de kinderen is dat meer dan 85 000 euro.

De verdeling van de kinderen naar inkomens volgens leeftijd loopt redelijk gelijk, al is wel duidelijk dat er relatief gezien meer oudere kinderen een beperkt (<30 000 euro) of hoog gezinsinkomen (>75 000 euro) hebben. Beide verschillen hebben wellicht een andere oorzaak. Aangezien we weten (zie hoofdstuk 2) dat oudere kinderen meer leven in een eenoudergezin, lijkt het aannemelijk dat het aandeel kinderen met een beperkter inkomen groter is bij de 6- tot 12-jarigen. Dat er relatief gezien ook meer kinderen met een hoog gezinsinkomen zijn bij de 6- tot 12-jarigen heeft wellicht te maken met het feit dat hun ouders op dat moment al een hogere arbeidsparticipatie kennen (zie hoofdstuk 3) en wellicht al verder staan in hun loopbaan.

4.1 Gezinsinkomens op kindniveau per leeftijd

Inkomen (in euro)	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
<15 000	8,1	8,4	8,4	8,3
15 000-<30 000	15,3	15,9	17,1	16,3
30 000-<45 000	21,5	20,4	20,1	20,5
45 000-<55 000	17,8	15,9	14,2	15,6
55 000-<60 000	7,8	7,2	6,2	6,9
60 000-<65 000	6,2	6,2	5,6	5,9
65 000-<75 000	8,6	8,8	8,7	8,7
75 000-<85 000	4,9	5,3	5,7	5,4
85 000-<100 000	3,7	4,3	5,0	4,5
>=100 000	3,9	5,2	6,6	5,5
Onbekend	2,2	2,4	2,4	2,3
Totaal	100,0 (N=209 788)	100,0 (N=207 268)	100,0 (N=396 013)	100,0 (N=813 069)

4.1 Verdeling van kinderen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijd - Vlaams Gewest - 2010
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Als we de verdeling van de 0- tot 12-jarigen naar inkomen vergelijken tussen de provincies (zie tabel 4.2), dan zien we enkele duidelijke verschillen.

In Limburg en Antwerpen is er een groter aandeel kinderen met een bruto-gezinsinkomen van minder dan 15 000 euro dan in de andere provincies. In Antwerpen heeft bijna 30% van de kinderen van 0 tot 12 jaar een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder dan 30 000 euro. Vooral in Vlaams-Brabant ligt dat aandeel lager (19,4%). Vlaams-Brabant heeft tegelijk

een duidelijk groter aandeel kinderen met een bruto belastbaar inkomen van minstens 75 000 euro in vergelijking met de andere provincies.

Voorals Limburg telt een opvallend lager aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen.

Het kan dat deze cijfers vertekend zijn doordat de ene provincie meer kinderen heeft van wie het inkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ (bv. uitgaande grensarbeiders die in het

buitenland aangesloten zijn bij die sociale zekerheid of kinderen van zelfstandigen die zichzelf naast een beperkt loon ook nog een dividend uitkeren), maar de verschillen zijn alvast opmerkelijk.

4.2 Gezinsinkomens op kindniveau per provincie

Inkomen (in euro)	Antwerpen	Vlaams- Brabant	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Limburg
<15 000	10,8	6,2	7,7	6,6	9,3
15 000 - <30 000	18,7	13,2	15,8	15,3	17,6
30 000 - <45 000	20,0	17,3	20,2	22,9	23,4
45 000 - <60 000	20,0	20,3	23,3	27,6	22,3
60 000 - <75 000	13,3	16,0	16,0	15,0	12,6
>75 000	14,2	24,2	16,1	11,4	10,5
Onbekend	2,9	2,8	0,9	1,2	4,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.2 Verdeling van de kinderen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) - Vlaamse provincies - 2010
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.3. Verdeling van de kinderen naar gezinsinkomen volgens gezinstype

Als we de inkomensverdeling op kindniveau bekijken naargelang het gezinstype, dan zien we opnieuw enkele duidelijke verschillen.

Tabel 4.3 toont via de kolompercentages de heel scheve inkomensverdeling van de kinderen in een eenoudergezin. Liefst 74% van deze kinderen heeft een bruto belastbaar gezinsinkomen van minder

dan 30 000 euro. Bij de kinderen uit een tweeoudergezin is dat 18,1%. Omgekeerd ligt het aandeel kinderen met een hoog gezinsinkomen duidelijk hoger bij kinderen uit een tweeoudergezin. Dat is uiteraard logisch. Wanneer er 2 ouders zijn, genereren ze vermoedelijk 2 inkomens (al dan niet uit arbeid).

Via de rijpercentages geeft tabel 4.3 aan wat het aandeel is van het gezinstype per inkomenscategorie. Kinderen uit een eenoudergezin maken bijna de helft (46,5%) uit van

de kinderen met een gezinsinkomen <15 000 euro. Van de kinderen met een hoog gezinsinkomen woont meer dan 93% bij een tweeoudergezin.

4.3 Gezinsinkomens op kindniveau per gezinstype

Inkomen (in euro)	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Kind in een kerngezin en overige		Totaal
	Kolom %	Rij %	Kolom %	Rij %	Kolom %	Rij %	Rij %
<15 000	5,0	51,2	33,6	46,5	5,4	2,2	100,0
15 000-<30 000	13,1	68,4	40,4	28,6	14,1	3,0	100,0
30 000-<45 000	21,3	88,2	15,2	8,6	19,2	3,2	100,0
45 000-<55 000	17,3	94,7	3,3	2,4	12,7	2,8	100,0
55 000-<60 000	7,7	95,4	0,9	1,6	6,1	3,1	100,0
60 000-<65 000	6,6	95,7	0,7	1,4	5,0	3,0	100,0
65 000-<75 000	9,7	95,4	0,7	1,0	9,2	3,7	100,0
75 000-<85 000	6,0	94,8	0,4	0,8	6,8	4,3	100,0
85 000-<100 000	5,0	94,1	0,3	0,8	6,7	5,1	100,0
>=100 000	6,1	93,5	0,5	1,0	8,9	5,5	100,0
Onbekend	2,0	71,7	3,9	19,5	5,9	8,8	100,0
Totaal	100,0		100,0		100,0		

4.3 Verdeling van de kinderen naar geconstrueerd bruto belastbaar inkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per gezinstype - Vlaams Gewest - 2010 (percentage)
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

1.4. Verdeling van de kinderen naar aandeel van uitkeringen in het inkomen

Het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming is opgebouwd uit arbeids- en vervangingsinkomens. Qua vervangingsinkomens kan het gaan om werkloosheidsuitkeringen, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, pensioenen, leefloon, integratietegemoetkomingen voor personen met een handicap, ... Het is mogelijk om na te gaan welk het aandeel is van het geheel aan vervangingsinkomens en uitkeringen in het totale, bruto belastbare inkomen. Het feit dat een gezinsinkomen helemaal of voor een groot deel bestaat uit uitkeringen is een belangrijke indicatie voor een minder

gunstige materiële situatie. De meeste uitkeringen zijn immers geplafonneerd en/of aan bepaalde inkomensgrenzen gekoppeld.

Tabel 4.4 geeft voor kinderen van 0 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest weer hoe groot het aandeel is van uitkeringen in het bruto belastbaar inkomen van hun gezin.

Uit tabel 4.4 blijkt dat ongeveer een derde (34,2%) van de kinderen van 0 tot 12 jaar leeft in een gezin met een inkomen dat volledig uit een arbeidsinkomen bestaat. Bij nog eens een derde (32,3%) van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor minder dan 10% uit uitkeringen. Bij 9,5% van de kinderen bestaat het gezinsinkomen voor meer dan de helft uit uitkeringen.

Er doen zich een aantal duidelijke verschillen voor tussen de leeftijdscategorieën. Het aandeel kinderen waarbij het inkomen volledig uit arbeid afkomstig is neemt toe met de leeftijd en is veel groter bij kinderen van 6 tot 12 jaar (43,1%) dan bij de jongste kinderen (19%). Dit betekent echter niet dat het aandeel kinderen waarvan het gezinsinkomen uit meer dan de helft uit uitkeringen bestaat groter is bij de kinderen onder de 3 jaar. De leeftijdsverschillen doen zich vooral voor in de categorieën 0%, 0% tot 10% en 10% tot 25%. Een kwart van de kinderen jonger dan 3 jaar heeft een gezinsinkomen dat voor 10% tot 25% bestaat uit uitkeringen, bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het om 10%. Het feit dat heel wat ouders (en vooral moeders) in de eerste levensjaren hun

4.4 Kinderen naar aandeel van uitkeringen in het gezinsinkomen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
0%	19,0	32,3	43,1	34,2
0-10%	35,4	36,0	28,9	32,3
10-25%	24,2	13,5	10,0	14,5
25-50%	9,6	6,7	6,3	7,3
50-75%	3,0	2,6	2,7	2,7
75-100%	6,8	6,6	6,8	6,8
Onbekend	2,1	2,2	2,2	2,2
Totaal	100,0 (N=198 769)	100,0 (N=199 861)	100,0 (N=386 298)	100,0 (N=784 928)

4.4 Verdeling van de kinderen naar het aandeel van uitkeringen in het bruto belastbaar gezinsinkomen - in euro (exclusief kinderbijslag) per leeftijdsklasse - Vlaams Gewest - 2010
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

arbeidsparticipatie onderbreken of terugschroeven en/of gebruikmaken van specifieke verlofstelsels die gepaard gaan met bepaalde uitkeringen (moederschapsrust, ouderschapsverlof, ...) heeft hier zeker - maar wellicht niet alleen - mee te maken.

We hebben ook berekend hoeveel kinderen leven in een gezin waarvan het inkomen ten dele uit leefloon bestaat. Een leefloon is immers een sterke indicator voor een materieel ongunstige leefsituatie. Niet-opgenomen cijfers tonen dat het in 2010 om 24 871 kinderen gaat, dit is

3,2% van alle kinderen van 0 tot 12 jaar. Bijna de helft van deze groep kinderen leeft van een inkomen dat voor minstens de helft uit leefloon bestaat.

1.5. Belang van kinderbijslag in het inkomen

In de voorgaande tabellen bekeken we het gezinsinkomen zonder de bedragen mee te tellen die gezinnen verkrijgen uit de kinderbijslagregeling. Doordat het inkomensbegrip van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming echter

opgebouwd is uit afzonderlijke componenten hebben we ook gegevens gevraagd over inkomens inclusief de inkomsten uit kinderbijslag, zodat een vergelijking van de verdeling van de kinderen volgens beide inkomens (mét en zonder kinderbijslag) een indicatie kan geven van het herverdelend effect en het belang van de kinderbijslag voor kinderen. We bekijken dit in tabel 4.5 per gezinstype.

4.5 Impact van de kinderbijslag op kindniveau per gezinstype

Inkomen (in euro)	Kind bij (on)gehuwd paar		Kind van alleenstaande ouder		Totaal	
	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag	Zonder kinderbijslag	Met kinderbijslag
<15 000	5,0	2,7	33,6	14,2	8,3	4,0
15 000-<30 000	13,1	10,1	40,4	52,9	16,3	15,0
30 000-<45 000	21,3	20,0	15,2	21,4	20,5	20,1
45 000-<55 000	17,3	17,8	3,3	4,6	15,6	16,2
55 000-<60 000	7,7	8,5	0,9	1,1	6,9	7,6
60 000-<65 000	6,6	7,5	0,7	0,9	5,9	6,6
65 000-<75 000	9,7	11,4	0,7	1,0	8,7	10,2
75 000-<85 000	6,0	7,3	0,4	0,5	5,4	6,5
85 000-<100 000	5,0	6,1	0,3	0,3	4,5	5,5
>=100 000	6,1	7,2	0,5	0,5	5,5	6,5
Onbekend	2,0	1,5	3,9	2,4	2,3	1,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.5 Verdeling van kinderen (jonger dan 12 jaar) naar gezinsinkomen volgens een inkomensbegrip zonder en met kinderbijslag - Vlaams Gewest - 2010
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Als we de verdeling voor alle kinderen onder de 12 jaar vergelijken voor beide inkomensberekeningen (met of zonder kinderbijslag), dan zien we duidelijk een corrigerend effect van de kinderbijslag op het gezinsinkomen van kinderen. Die correctie is het meest zichtbaar in de laagste inkomenscategorieën.

Door de kinderbijslag mee te tellen in het inkomen, halveert de groep kinderen met een gezinsinkomen lager dan 15 000 euro (van 8,3% naar 4%). Ook het aandeel kinderen met gezinsinkomens tussen 15 000 en 30 000 euro en tussen 30 000 en 45 000 euro neemt af wanneer we de kinderbijslag wel mee laten tellen in het bruto belastbaar inkomen, maar de daling is minder sterk.

We zien daarnaast dat er zich in elke inkomensklasse een verschuiving voordoet waardoor het aandeel kinderen in de hogere inkomenscategorieën toeneemt.

Dat is ook logisch. België heeft immers een sterk uitgebouwd universeel systeem van kinderbijslag. Elk gezinsinkomen stijgt door toedoen van de kinderbijslag.

Het sociaal corrigerend effect doet zich veel duidelijker voor als we de inkomensverdeling van kinderen per gezinstype bekijken. Het aandeel kinderen uit een eenoudergezin in de laagste inkomenscategorie ligt 2,4 keer lager (14,2% versus 33,6%) in de verdeling volgens inkomen mét kinderbijslag dan in de verdeling waarbij de kinderbijslag niet bij het inkomen geteld wordt. Hoofdrede hiervan is wellicht de sociale toeslag voor eenoudergezinnen met een beperkt inkomen.

Bij de interpretatie van tabel 4.5 mag ook niet vergeten worden dat heel wat verschuivingen binnen de ruime inkomenscategorieën niet zichtbaar worden.

2. OBJECTIEVE EN SUBJECTIEVE ARMOEDE BIJ KINDEREN OP BASIS VAN DE SILC-DATA

2.1. Armoede-indicatoren op kindniveau in het Vlaamse Gewest

12% van de kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico, 15% heeft het moeilijk om rond te komen met het beschikbaar inkomen. De cijfers liggen heel wat hoger bij kinderen waarvan de ouder(s) niet werk(t)(en) en bij kinderen uit eenoudergezin

Jaarlijks wordt in België de SILC-enquête afgenomen bij gezinnen over hun inkomen en hun leefsituatie. De Studiedienst van de Vlaamse Regering ontsluit de SILC-gegevens op kindniveau voor het Vlaamse Gewest jaarlijks in haar Armoedemonitor. Omwille van het beperkt aantal kinderen per leeftijdscategorie geven we enkel cijfers voor kinderen van 0 tot 18 jaar. Tabel 4.6 bevat op basis van de enquête van 2013 cijfers over 3 indicatoren; het aandeel kinderen dat leeft in een gezin met een gestandaardiseerd beschikbaar inkomen onder de armoederisicodrempel (objectieve indicator), het aandeel kinderen dat aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen met het beschikbare inkomen (subjectieve indicator) en het aandeel kinderen dat om financiële redenen een aantal goederen niet heeft (bv. televisie, gsm, wasmachine, auto)

of een aantal zaken om financiële redenen niet kan doen (bv. huis niet degelijk verwarmen, onverwachte noodzakelijke uitgaven van 900 euro uit eigen middelen betalen, jaarlijks een week op vakantie gaan, ...). We spreken van ernstige materiële deprivatie als het gezin zich minstens 4 van de 9 bevraagde items niet kan veroorloven.

De linkse kolom van tabel 4.6 bevat cijfers over het aandeel kinderen dat leeft in een gezin onder de armoedegrens. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2013 kwam dit voor België neer op 27 068 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste herverdelingsmechanismen - vooral een federale bevoegdheid zijn.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 12% van de kinderen onder de 18 jaar.

Bekijken we de cijfers *per gezinstype*, dan is er een groot verschil tussen kinderen in een eenoudergezin en kinderen in een tweeoudergezin. Een kwart (25%) van de kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd

armoederisico. Opmerkelijk is ook het verschil naargelang het aantal kinderen in het gezin. Het verhoogd armoederisico ligt duidelijk hoger bij grote gezinnen met minstens 3 kinderen (13%) dan bij gezinnen met 1 of 2 kinderen.

Ook de *intensiteit van de arbeidsparticipatie* in het gezin blijkt een belangrijke determinant van het armoederisico te zijn. Werkintensiteit (WI) wordt begrepen als het aantal maanden dat de volwassenen in dat gezin hebben gewerkt (ongeacht het aantal arbeidsuren) ten opzichte van het aantal maanden dat ze hadden kunnen werken. Het armoederisico blijkt quasi lineair af te nemen naarmate de arbeidsparticipatie van de ouders toeneemt. De cijfers zijn markant. 69% van de kinderen in een gezin met een zeer lage werkintensiteit (WI <0,2) kent een verhoogd risico op armoede. Bij een werkintensiteit tussen 0,2 en 0,45 is dat 39% en bij een zeer hoge werkintensiteit (WI >0,85) bedraagt het armoederisico 2%.

Het armoederisico verschilt ook naargelang het *land van herkomst van de ouders*. 35% van de kinderen met minstens 1 ouder die geboren is in een land buiten de EU, kent een verhoogd armoederisico. Bij kinderen in een gezin waar alle volwassenen geboren zijn in een EU-land is dat 7%.

In de tweede kolom van tabel 4.6 geven we cijfers weer over de subjectieve armoede. Tijdens de enquête wordt immers ook gevraagd of het gezin het moeilijk heeft om rond te komen met het beschikbaar inkomen. De percentages in de kolom geven weer van hoeveel kinderen de referentiepersoon aangaf dat het moeilijk of zeer moeilijk is voor het gezin om de eindjes aan elkaar te knopen met het beschikbaar inkomen.

15% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk of zeer moeilijk is om de eindjes aan elkaar te knopen. Opnieuw zien we dat kinderen uit een eenoudergezin, kinderen uit een gezin met lage werkintensiteit en kinderen met een ouder van niet-EU-herkomst een minder gunstige materiële situatie kennen.

De derde kolom in tabel 4.6 geeft aan voor hoeveel kinderen aangegeven werd dat het gezin zich minstens 4 zaken niet kon veroorloven. We spreken dan van een situatie van ernstige materiële deprivatie. Deze deprivatie komt veel minder voor dan de andere 2 indicatoren. 3% van de kinderen bevindt zich in deze ongunstige situatie. In gezinnen met een zeer lage werkintensiteit ligt de ernstige deprivatie aanzienlijk hoger (19%).

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau ⁽¹⁾

	Aandeel kinderen onder de armoederisicogrens ⁽²⁾	Aandeel kinderen in subjectieve armoede	Aandeel kinderen in ernstige materiële deprivatie
Kinderen 0-18 jaar	12	15	3
Gezinssituatie			
Eenoudergezin	25	40	11
Kind bij koppel met 1 kind	8	14	2
Kind bij koppel met 2 kinderen	5	8	1
Kind bij koppel met 3 of meer kinderen	13	18	5
Werkintensiteit ⁽³⁾			
Zeer lage werkintensiteit	69	56	19
Lage werkintensiteit	39	46	12
Middelmatige werkintensiteit	23	27	7
Hoge werkintensiteit	5	18	4
Zeer hoge werkintensiteit	2	8	1
Herkomst			
Kind in EU-gezin	7	14	3
Kind in niet EU-gezin	35	36	9

4.6 Armoede-indicatoren op kindniveau (kinderen onder de 18 jaar) naar gezinstype, werkintensiteit en herkomst - Vlaams Gewest - 2013

Bron: SVR, Vlaamse Armoedemonitor 2015 op basis van de EU-SILC-enquête 2013

(1) De cijfers per gezinssituatie, werkintensiteit en herkomst werden berekend op een geïntegreerd bestand van SILC 2011, 2012 en 2013

(2) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(3) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen in het gezin hebben gewerkt, ongeacht het aantal arbeidsuren, op het totale aantal potentiële maanden

2.2. Internationale situering kinderen onder de armoederisicodrempel

Aangezien de SILC-enquête in alle 28 landen van de EU wordt afgenomen kunnen we de situatie van Vlaanderen op bepaalde indicatoren goed internationaal situeren.

Tabel 4.7 beschrijft de 'at-risk-of-poverty threshold' in de EU-28-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar, zowel per gezinstype als in het algemeen. De landen staan in stijgende lijn geordend volgens het algemene armoederisicocijfer voor 2013.

Denemarken en Finland kennen duidelijk het laagste aandeel kinderen onder de armoederisicodrempel. In Roemenië ligt dat aandeel het hoogst met 1 kind op de 3 onder de armoedegrens. In Griekenland, Bulgarije, Spanje en Litouwen gaat het om meer dan een kwart van de kinderen. Vlaanderen situeert zich bij de landen met een relatief laag armoederisicocijfer.

Tabel 4.7 geeft de armoederisicocijfers ook weer per gezinstype. In de meeste landen ligt het armoederisico hoger bij eenoudergezinnen, maar in Polen, Portugal, Italië, Litouwen, Bulgarije, Roemenië, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk hebben eerder grote gezinnen, met 3 of meer kinderen, een minder gunstige materiële situatie.

4.7 Kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	Eenoudergezin	Tweeoudergezin met 1 kind	Tweeoudergezin met 2 kinderen	Tweeoudergezin met 3 kinderen	Totaal
Denemarken	13,3	4,8	1,1	15,7	8,5
Finland	20,5	4,6	4,5	9,5	9,3
Tsjechië	27,8	8,5	6,4	13,8	11,3
Vlaams Gewest	25	8	5	13	12
Nederland	20,1	6,5	4,7	20,1	12,6
Duitsland	35,2	11,1	8,5	13,7	14,7
Slovenië	30,1	14,4	10,2	17,3	14,7
Zweden	36,8	9,0	6,9	15,1	15,4
Cyprus	23,2	14,0	12,8	17,0	15,5
Ierland	36,6	9,7	9,4	15,3	16,0
België	34,2	10,6	7,8	19,9	17,2
Frankrijk	34,9	10,5	8,8	23,1	18,0
Estland	39,8	13,0	13,4	18,9	18,1
Oostenrijk	27,4	11,8	11,7	22,1	18,6
Verenigd Koninkrijk	25,2	13,1	14,1	28,4	18,9
Slovakije	30,1	10,0	13,2	29,9	20,3
Kroatië	31,7	15,7	17,4	30,1	21,8
Hongarije	34,3	12,0	12,3	34,4	23,2
Polen	29,5	11,6	17,2	37,3	23,2
Letland	38,3	14,3	16,0	32,6	23,4
Luxemburg	46,1	14,2	12,5	27,1	23,9
Malta	41,9	14,9	21,5	36,6	24,0
Portugal	33,1	16,0	19,9	40,4	24,4
Italië	35,9	13,5	22,3	38,1	24,8
Litouwen	42,8	17,4	16,8	45,1	26,9
Spanje	38,0	18,8	22,9	39,4	27,5
Bulgarije	31,6	16,4	19,2	68,1	28,4
Griekenland	37,2	20,2	25,6	31,4	28,8
Roemenië	31,3	15,2	22,8	60,6	32,1

4.7 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers naar gezinstype - 2013

Bronnen: Eurostat, website

SVR, Vlaamse Armoedemonitor 2015 op basis van de EU-SILC-enquête 2013

(1) Met een (voor gezinsgrootte gecorrigeerd) inkomen dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land

3. KINDEREN VOOR WIE GEWAARBORGDE OF VERHOOGDE KINDERBIJSLAG WORDT UITBETAALD

Voor 4075 minderjarigen wordt gewaarborgde kinderbijslag uitbetaald. 9% van de minderjarigen krijgt een verhoogde kinderbijslag omwille van een beperkt gezinsinkomen in een situatie van invaliditeit, werkloosheid of pensionering

De reglementering rond kinderbijslag kent een aantal regelingen waarbij meer kinderbijslag wordt uitbetaald aan gezinnen met een beperkt inkomen. Het gaat niet alleen om de gewaarborgde kinderbijslag, maar ook om zogenaamde sociale toeslagen. Die toeslagen zijn wel gekoppeld aan bepaalde situaties inzake arbeid (werkloos of gepensioneerd), gezin (eenoudergezin) of gezondheid (invaliditeit of handicap van de rechttrekkende).

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een kinderbijslagregeling. Leefloontrekkers krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen. Eind 2013 zijn er 4075 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald. Voor 0,3% van de kinderen onder de 18 jaar wordt dus een gewaarborgde kinderbijslag betaald. Dit aantal ligt zo'n 500 kinderen lager dan in 2012 (zie tabel 4.8).

Als we de evolutie van het aantal kinderen in het stelsel van de gewaarborgde kinderbijslag bekijken sinds 2005 (zie grafiek 4.9) zien we

dat dit aantal niet continu stijgt. In 2007, 2008 en 2009 waren er voor elke leeftijdscategorie minder kinderen die recht hadden op een gewaarborgde kinderbijslag dan in de jaren 2005-2006 en 2010-2012. Van 2012 naar 2013 zien we dat het aantal kinderen waarvoor gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald licht daalt bij de 12- tot 18-jarigen en iets sterker afneemt in de 2 jongste leeftijdscategorieën.

4.8 Gewaarborgde kinderbijslag

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2010	1 830	1 622	1 197	4 649
2011	1 905	1 593	1 144	4 642
2012	1 892	1 529	1 163	4 584
2013	1 610	1 355	1 110	4 075

4.8 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: FAMIFED, website

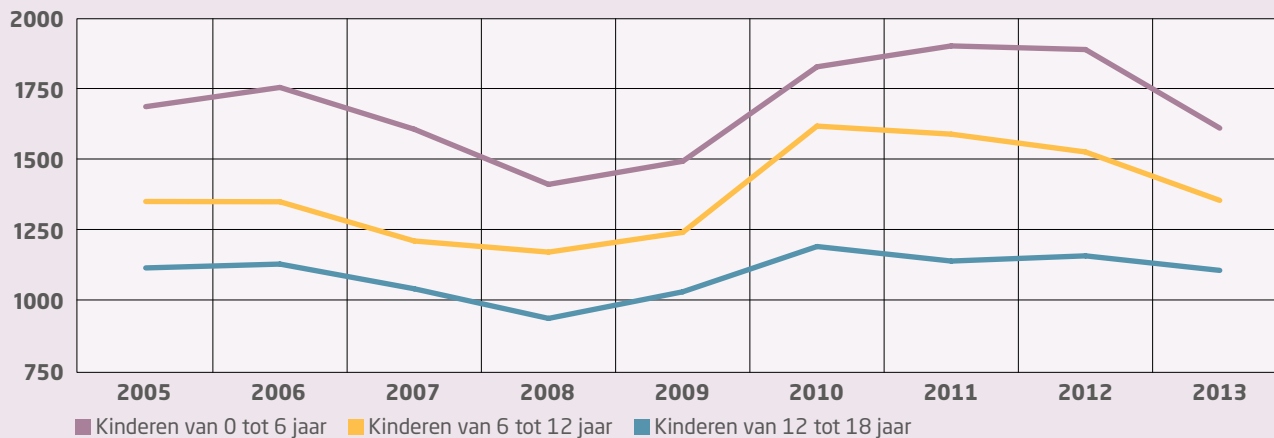
FAMIFED stelt ook cijfers ter beschikking over het aantal kinderen dat een verhoogde sociale toeslag ontvangt omwille van werkloosheid, pensionering of invaliditeit van de rechttrekkende. Hoewel deze cijfers niet alle kinderen omvatten, hoewel kinderen uit een tweeverdienersgezin met een beperkt inkomen geen recht

hebben op de toeslag en hoewel ook de kinderen uit een eenoudergezin met beperkt inkomen in de cijfers ontbreken (omdat ze door FAMIFED meegeteld worden bij de kinderen met een 'gewone schaal'), vormen deze cijfers toch al een zinvolle indicatie van het aantal kinderen in gezinnen met een beperkt inkomen. Tabel 4.10 geeft aan

dat 9,3% van de minderjarigen (85 830 kinderen) in het werknemersstelsel* een verhoogde kinderbijslag krijgt op basis van de vermelde situaties. Bij kinderen jonger dan 6 jaar bedraagt het aandeel 8,2%, bij de 12- tot 18-jarigen gaat het om 10,6%.

* Het werknemersstelsel omvatte in 2013 ongeveer 75% van de kinderen die kinderbijslag ontvingen

4.9 Evolutie aantal kinderen gewaarborgde kinderbijslag

4.9 Evolutie aantal kinderen in stelsel gewaarborgde kinderbijslag - Vlaams Gewest
Bron: FAMIFED, website

4.10 Aantal kinderen met verhoogde kinderbijslag door beperkt gezinsinkomen

	Kinderen jonger dan 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
Langdurige werkloosheid/pensionering	18 541	17 829	17 747	54 117
Invaliditeit	7 789	10 407	13 517	31 713
Totaal	26 330	28 236	31 264	85 830
Totale aandeel (t.o.v. totale aantal kinderen in werknemersstelsel)	8,2%	9,3%	10,6%	9,3%

4.10 Aantal minderjarigen dat in het werknemersstelsel een sociale toeslag krijgt omwille van een beperkt gezinsinkomen en langdurige werkloosheid, pensionering of invaliditeit van de rechttrekkende - Vlaams Gewest - 2013
Bron: FAMIFED, website

4. VERHOOGDE TEGEMOETKOMINGEN IN DE ZIEKTEVERZEKERING

In de ziekteverzekering bestaat er een systeem van verhoogde tegemoetkomingen voor personen die het financieel moeilijker hebben. Dit systeem voorziet in lagere persoonlijke bijdragen voor medische prestaties en hospitalisaties.

In het nieuwe systeem dat sinds begin 2014 bestaat, zijn er diverse mogelijkheden om recht te krijgen op de verhoogde tegemoetkoming. Enerzijds heeft iedereen die bepaalde sociale uitkeringen (leefloon, verhoogde kinderbijslag voor een kind met een handicap van minstens 66%, ...) krijgt automatisch recht op de tegemoetkomingen. Anderzijds kan iedereen met een beperkt inkomen

ook in aanmerking komen na een inkomensonderzoek.

Tabel 4.11 schetst de cijfers over de regeling van de verhoogde tegemoetkoming. In het Vlaamse Gewest heeft 11,2% van de kinderen jonger dan 5 jaar recht op een verhoogde tegemoetkoming. Bij 15- tot 20-jarigen loopt het aandeel op tot 13,8%. Er bestaan duidelijk verschillen tussen de provincies. In Antwerpen is het aandeel kinderen met recht op een verhoogde tegemoetkoming duidelijk groter dan in de andere provincies. In Vlaams-Brabant ligt het aandeel in de meeste leeftijdscategorieën het laagst. Het aandeel kinderen met recht op de verhoogde tegemoetkoming neemt

in elke provincie toe met de leeftijd, maar de toename is duidelijk groter in Limburg (9,1% bij de kinderen jonger dan 5 jaar, 15,7% bij jongeren tussen 15 en 20 jaar).

De cijfers over het aantal/aandeel rechthebbenden kunnen nader bekeken worden naargelang dit recht automatisch of na inkomensonderzoek verkregen werd. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat in elke leeftijdscategorie het aandeel kinderen dat automatisch recht heeft lager ligt dan het aandeel kinderen dat recht kreeg na een aangetoond beperkt inkomen.

4.11 Aantal kinderen met verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering

	0- tot 5-jarigen		5- tot 10-jarigen		10- tot 15-jarigen		15- tot 20-jarigen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	17 341	16,5	17 863	17,6	16 556	17,7	17 027	17,5
Limburg	3 956	9,1	5 144	11,8	5 932	14,2	7 040	15,7
Oost-Vlaanderen	7 714	9,6	8 798	10,7	9 209	12,1	10 371	13,1
West-Vlaanderen	4 717	8,1	5 475	9,2	6 113	10,7	7 355	11,6
Vlaams-Brabant	4 937	8,2	5 338	8,4	5 727	9,4	6 114	9,9
Vlaams Gewest	38 665	11,2	42 618	12,2	43 537	13,2	47 907	13,8

4.11 Aantal en aandeel kinderen in ziekteverzekering met recht op een verhoogde tegemoetkoming per leeftijd en per provincie - Vlaams Gewest
Bron: Riziv-toestand op 30/06/2014

5. SCHOOLTOELAGEN

In het Vlaams onderwijs is een systeem van school- en studietoelagen van kracht waarbij leerlingen uit een gezin met een beperkt gezinsinkomen extra toelagen ontvangen om de school- en studiekosten makkelijker te kunnen betalen. In totaal worden er in het schooljaar 2013-2014 52 818 toelagen toegekend aan kleuters en 103 304 aan kinderen uit het lager onderwijs. De hoogte van die toelage varieert volgens de grootte van het inkomen en het aantal kinderen ten laste. De gemiddelde schooltoelage lag in 2013-2014 voor de kleuters op 90 euro en voor de lagere schoolkinderen op 128 euro.

4.12 Aantal toegekende schooltoelagen

Schooljaar	Kleuter	Lager
2010-2011	52 040	101 681
2011-2012	50 507	99 234
2011-2013	51 368	101 601
2013-2014	52 818	103 304

4.12 Aantal kinderen waarvoor een schooltoelage wordt toegekend
Vlaamse Gemeenschap
Bron: Departement Onderwijs, Statistische jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

6. KINDEREN IN KANSARMOEDE

Beperkte stijging van de kansarmoede bij zeer jonge kinderen, vooral kansarmoede bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine. Kansarmoede-index duidelijker hoger in steden

6.1. Evolutie van de kansarmoede-index

Tijdens hun contacten met gezinnen gaan de verpleegkundigen en gezinsondersteuners van Kind en Gezin na of er signalen zijn van kansarmoede. Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting. Uit deze definitie worden 6 *criteria* afgeleid waarmee wordt nagegaan of een kind leeft in kansarmoede. Het gaat om het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, het *stimulatie-niveau* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer

een gezin zwak scoort op 3 of meer criteria, spreken we over kinderen in kansarmoede.

Om de evolutie van kansarmoede bij zeer jonge kinderen op te volgen wordt per jaar de kansarmoede-index berekend. De kansarmoede-index voor het Vlaamse Gewest voor jaar X wordt als volgt berekend: het aantal kinderen geboren in jaar X, X-1 en X-2 in een gezin in kansarmoede en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X, gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in die 3 jaar en dat woont in het Vlaamse Gewest op 31 december van het jaar X (in percentage)*. Daarbij is het nuttig om te weten dat kinderen die niet in Vlaanderen geboren zijn, maar er wel wonen, toch meegeteld worden. De index moet dus begrepen worden als een cijfer over de zeer jonge kinderen die op de laatste dag van het meest recente jaar in Vlaanderen wonen. De kansarmoede-index naar provincie, naar type gemeente of naar origine van de moeder (gemeten als nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) wordt op dezelfde wijze berekend.

* Formule

KA-index:
$$\frac{\text{Aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 dat leeft in kansarmoede en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}}{\text{Totaal aantal kinderen geboren in X, X-1 en X-2 en dat woont in het betreffende gebied op 31 december van het jaar X}} \times 100$$

De kansarmoede-index 2014 voor het Vlaamse Gewest bedraagt 11,38% en ligt 0,19 procentpunt hoger dan de kansarmoede-index van 2013 (zie tabel 4.13).

De kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen verschilt naargelang de provincie. In Antwerpen ligt de index met 14,3% het hoogst, in Vlaams-Brabant het laagst met 6,5%. De kansarmoede-index van Limburg ligt net iets hoger dan die van Oost-Vlaanderen (11,8% versus 11,6%), West-Vlaanderen is de enige provincie waar de kansarmoede-index daalde (van 10,8% naar 10,3%, zie tabel 4.13). In geen enkele provincie stijgt de index met meer dan 0,6 procentpunten.

In grafiek 4.14 is de evolutie weergegeven sinds 2001. De kansarmoede-index van 2014 ligt 5,34 procentpunten hoger dan in 2001. Tot 2005 steeg de index maar heel beperkt, vanaf 2005 nam de index jaar na jaar toe. De sterke stijging die zich sinds 2010 voordeed, wordt dit jaar sterk afgezwakt.

Hoewel we in deze publicatie niet ingaan op de gemeentelijke kansarmoede-indexen (zie hiervoor de gemeentelijke kindrapporten op de website van Kind en Gezin), schetsen we wel de verschillen die zich voordoen tussen types van gemeenten. Als we de 308 Vlaamse gemeenten indelen volgens de VRIND-indeling* die ook door de Studiedienst van

de Vlaamse Regering vaak gebruikt wordt, dan stellen we vast dat kansarmoede zich meer voordoet in steden dan in kleinere gemeenten (zie tabel 4.15). De index van de groot- en centrumsteden ligt veel hoger dan de index van randgemeenten of plattelandsgemeenten. Zelfs binnen de steden zijn er duidelijke verschillen

tussen structuurondersteunende steden (zoals Diest), centrumsteden (zoals Leuven, Roeselare en Mechelen) en grootsteden (Gent en Antwerpen).

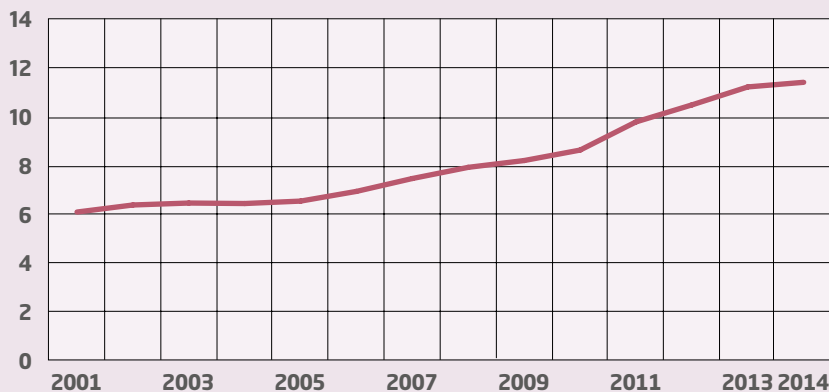
* Ruimtelijke indeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

4.13 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen

	2012	2013	2014
Antwerpen	13,4	14,1	14,3
Limburg	11,0	11,2	11,8
Oost-Vlaanderen	9,8	11,2	11,6
West-Vlaanderen	10,3	10,8	10,3
Vlaams-Brabant	5,7	6,1	6,5
Vlaams Gewest	10,45	11,19	11,38

4.13 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang de provincie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.14 Evolutie kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen

4.14 Evolutie van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

De kansarmoede-index bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had, ligt met 29,4% heel wat hoger dan de 5,1% kansarmoede-index bij kinderen

met een moeder van Belgische origine. Bij de kinderen met een moeder van Belgische origine ligt de kansarmoede-index het laagst in Vlaams-Brabant (3%) en het hoogst in West-Vlaanderen

(6,5%). Bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ligt de kansarmoede-index eveneens het laagst in Vlaams-Brabant (16,3%) en het hoogst in West-Vlaanderen (34,1%) (zie tabel 4.16).

4.15 Kansarmoede-index naar type gemeente

Type gemeenten volgens VRIND-indeling	Aantal gemeenten	Kansarmoede-index
Grootsteden	2	25,3
Centrumsteden	11	14,4
Kleinstedelijk provinciaal gebied	25	12,7
Structuurondersteunende steden	21	10,2
Grootstedelijke rand	19	6,4
Regionaalstedelijke rand	20	6,0
Overgangsgebied	96	6,3
Stedelijk gebied rond Brussel	13	6,7
Platteland	101	5,3
Totaal	308	100,0

4.15 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen, naargelang type gemeente in Vlaams Gewest - 2014 (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.16 Kansarmoede-index en origine van de moeder

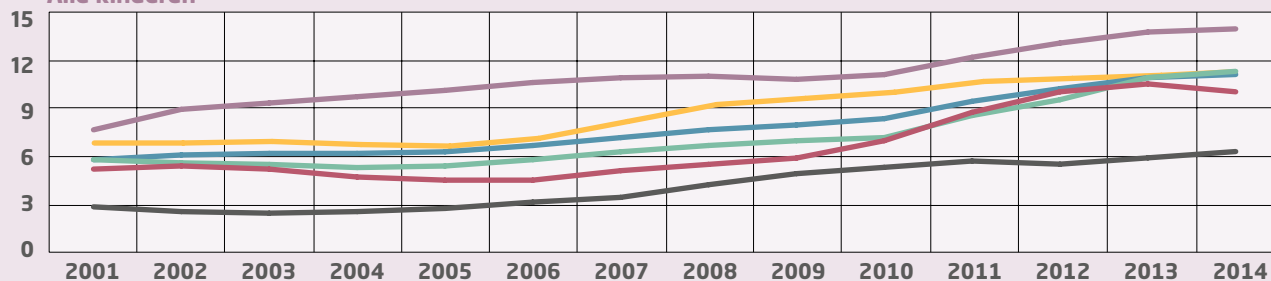
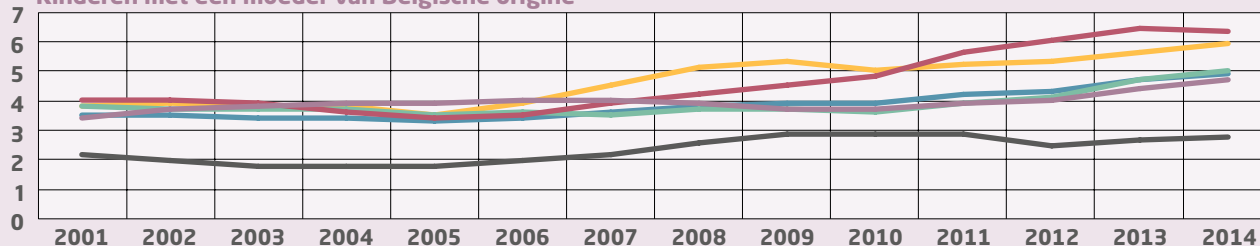
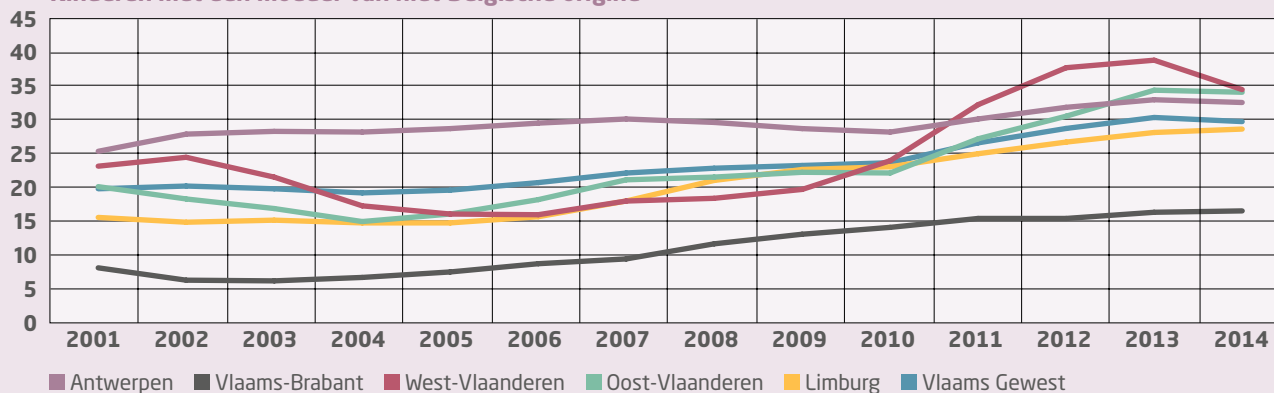
	Belgische origine	Niet-Belgische origine	Totaal
Antwerpen	4,9	32,2	14,3
Vlaams-Brabant	3,0	16,3	6,5
West-Vlaanderen	6,5	34,1	10,3
Oost-Vlaanderen	5,2	33,7	11,6
Limburg	6,1	28,3	11,8
Vlaams Gewest	5,1	29,4	11,4

4.16 Kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar origine van de moeder, naargelang de provincie - 2014
Bron: Kind en Gezin - Mirage

In grafiek 4.17 is de evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen volgens de origine van de moeder opgenomen en dit per provincie. In vergelijking tot 2013 is de lichte toename van kansarmoede bij kinderen met een moeder van Belgische origine opvallend, ook omdat ze zich voordoet in 4 van de 5 provincies. Enkel West-Vlaanderen kent die stijging niet. De kansarmoede-index bij kinderen met een moeder van niet-Belgische origine is in 2014 in een aantal provincies gestopt met stijgen, zodat ook de index op Vlaams niveau licht gedaald is (van 30% naar 29,4%). Op langere termijn valt de gevarieerde curve van West-Vlaanderen op en springt de neerwaartse trend van de kansarmoede bij de kinderen met een moeder van niet-Belgische origine in 2014 in het oog na de sterke stijging van de vorige jaren.

4.17 Evolutie kansarmoede-index naar origine van de moeder en naar provincie

Alle kinderen

Kinderen met een moeder van Belgische origine ⁽¹⁾Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine ⁽²⁾

■ Antwerpen ■ Vlaams-Brabant ■ West-Vlaanderen ■ Oost-Vlaanderen ■ Limburg ■ Vlaams Gewest

4.17 Evolutie sinds 2001 van de kansarmoede-index bij zeer jonge kinderen naar provincie: alle kinderen, kinderen met een moeder van Belgische origine en kinderen met een moeder van niet-Belgische origine (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage

(1) Moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had

(2) Moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had

6.2. Woonplaats en herkomst van de kinderen en gezinnen in kansarmoede

Van alle kinderen die volgens de index 2014 in kansarmoede leven, geven we in onderstaande tabellen aan in welk type gemeente ze wonen en wat de origine van hun moeder is.

Tabel 4.18 geeft aan dat 53% van de kinderen in kansarmoede leeft in 13 steden (de 2 grootsteden en de 11 andere centrumsteden). Kansarmoede is ontegensprekelijk sterker aanwezig in de steden maar kan tegelijk niet losgekoppeld worden van de origine van de moeder. 64% van de kinderen die opgroeien in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had.

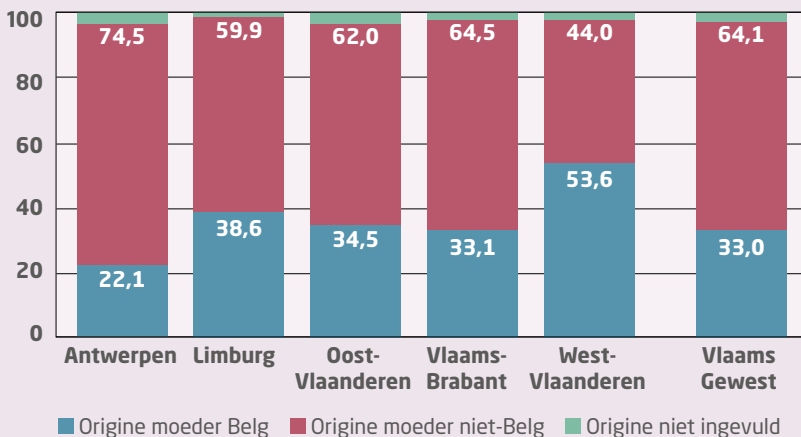
Er doen zich wel opmerkelijke verschillen voor tussen de provincies. Zo illustreert grafiek 4.19 dat in Antwerpen 74,5% van de kinderen in kansarmoede een moeder heeft die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. In West-Vlaanderen ligt dat percentage heel wat lager (44%).

4.18 Woonplaats kinderen in kansarmoede

Type gemeente (VRIND-indeling)	Aandeel
Grootsteden	35,7
Centrumsteden	17,4
Overgangsgebied	11,7
Kleinstedelijk provinciaal gebied	11,3
Structuurondersteunende steden	9,3
Platteland	6,8
Regionaalstedelijke rand	2,9
Grootstedelijke rand	2,4
Stedelijk gebied rond Brussel	2,4
Vlaams Gewest	100,0

4.18 Woonplaats kinderen die leven in kansarmoede, naar type gemeente in Vlaams Gewest (percentage) - 2014
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4.19 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede

4.19 Origine van de moeder van de kinderen in kansarmoede - per provincie (percentage) - 2014
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Door in te gaan op de precieze nationaliteiten van de moeders van de kinderen in kansarmoede krijgen we een meer gepreciseerd beeld van de oignes.

Tabel 4.20 geeft aan dat de niet-Belgische nationaliteiten vooral betrekking hebben op Afrikaanse nationaliteiten. 15% van de kinderen in kansarmoede heeft een moeder die bij haar geboorte een nationaliteit had van een Maghrebland (Marokko, Algerije, Tunesië, Libië of Mauretanië). 12,8% heeft de eerste nationaliteit van een ander Afrikaans land. Slechts 9,4% van de kinderen heeft een nationaliteit bij geboorte van een land uit de EU, vooral dan van een Oost-Europees land.

4.20 Origine van de moeder van kinderen in kansarmoede

Cluster van nationaliteiten	Aandeel
België	33,0
Europese Unie (zonder België)	9,4
<i>waarvan Noordelijk en Westelijk deel</i>	2,4
<i>Zuidelijk deel</i>	0,9
<i>Oostelijk deel</i>	6,2
Afrika	27,7
<i>waarvan Maghreb</i>	15,0
<i>andere landen van Afrika</i>	12,8
Ex-Oostblok (niet-EU): Albanië, Oekraïne, Wit-Rusland, Servië, Kosovo, ...	9,8
Azië, Noord-Amerika en andere landen	10,1
Turkije	5,9
Landen van Zuid- en Centraal-Amerika	1,2
Origine moeder niet ingevuld	2,9
Totaal	100,0

4.20 Origine van de moeders van kinderen in kansarmoede, naar cluster van eerste nationaliteit van de moeder - Vlaams Gewest - 2014
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Hoofdstuk 5

KINDEREN EN EXTERNE OPVOEDINGSMILIEUS

Jonge kinderen groeien op in hun gezin, maar veel kinderen komen al snel in contact met andere opvoedingsmilieus waar ze ook heel wat tijd doorbrengen. Daarbij denken we in eerste instantie aan de grootouders en de formele kinderopvang voor baby's en peuters, maar ook aan scholen en opvang voor of na schooltijd of tijdens vakantieperiodes. Sommige kinderen worden omwille van specifieke (zorg)situaties opgevangen in bepaalde voorzieningen, zoals centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning (CKG), gaan naar school in het buitengewoon onderwijs of krijgen extra begeleiding. We belichten in dit hoofdstuk cijfers over het aantal kinderen dat van dergelijke externe of specifieke opvoedingsmilieus gebruikmaakt.

Eerst bekijken we het gebruik van formele kinderopvang, zowel het gebruik door kinderen onder de 3 jaar, als het gebruik door kinderen van 3 tot 12 jaar. We presenteren cijfers over de kinderen die in de eerste week van

februari 2014 aanwezig waren in opvangvoorzieningen. Deze registratiegegevens zijn beschikbaar sinds 2006. Hierdoor kunnen we evoluties in het gebruik van formele opvang in kaart brengen.

Ten tweede bekijken we enkele gegevens over onderwijs. Zo schetsen we hoeveel jonge kinderen in de schoolperiode in een internaat verblijven, hoeveel kinderen naar school gaan in het buitengewoon onderwijs en hoeveel kinderen in het lager onderwijs een schoolse vertraging hebben.

Ten derde belichten we cijfers over kinderen die omwille van een specifieke zorg- of opvoedingssituatie specifieke opvang of begeleiding krijgen via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening gesubsidieerd door Kind en Gezin. We schetsen om hoeveel kinderen het gaat en geven aan welke vorm van begeleiding ze krijgen.

1. KINDEREN EN KINDEROPVANG

Op basis van steekproefonderzoek weten we dat 30,3% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar *niet of zelden* wordt toevertrouwd aan familie of een opvangvoorziening, dat ruim 64% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar *geregeld* gebruikmaakt van opvang (hetzij informeel, hetzij formeel) en dat 2 op de 3 kinderen van 2,5 tot 12 jaar minstens regelmatig gebruikmaken van buitenschoolse kinderopvang.

Dergelijke survey-gegevens laten ook toe om het gebruik van informele opvang op te volgen. Zo toonde de enquête van 2013 aan dat 17% van de kinderen onder de 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, opgevangen worden in het informele circuit - meestal door grootouders (16%) - en dat grootouders ook een belangrijke rol als tweede opvangvorm spelen, complementair aan de opvang door een formele voorziening. Voor kinderen in het basisonderwijs zijn grootouders daarentegen wel (samen met de school) de belangrijkste opvangvorm. Omdat er sinds 2012 en 2013 geen nieuwe bevragingen over het gebruik van opvang plaatsvonden, zijn er geen recente gegevens over de evolutie van informele opvang. De evolutie van het gebruik van formele opvang kan wel opgevolgd worden door de

februaritelling van 2014. We schetsen deze gegevens hierna apart voor de kinderen jonger dan 3 jaar en voor de kinderen tussen 3 en 12 jaar.

1.1. Gebruik formele opvang door kinderen jonger dan 3 jaar

Verdere toename gebruik van formele opvang bij kinderen jonger dan 3 jaar, bijna 52% van alle kinderen gebruikt formele opvang

Berekeningswijze

De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari. Kinderen in de overgangsfase tussen kinderopvang en kleuteronderwijs worden maar 1 keer geteld. Het aantal aanwezige kinderen jonger dan 3 jaar wordt afgezet tegen het aantal kinderen jonger dan 3 jaar door Kind en Gezin geregistreerd in de Mirage-databank. We gebruiken de Mirage-databank omdat de officiële bevolkingsstatistieken alleen de 'de jure'-bevolking omvatten. De Mirage-databank daarentegen omvat nagenoeg alle kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest (zie hoofdstuk 1).

Hoewel er op het moment van de telling officieel nog niet gesproken werd over vergunde opvanglocaties (omdat het decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters pas op 1 april 2014 in werking trad), zullen we hieronder wel de terminologie uit het vernieuwde opvanglandschap hanteren. De erkenning of het attest dat locaties voor de inwerkingtreding van het decreet hadden, werd immers automatisch omgezet in een vergunning.

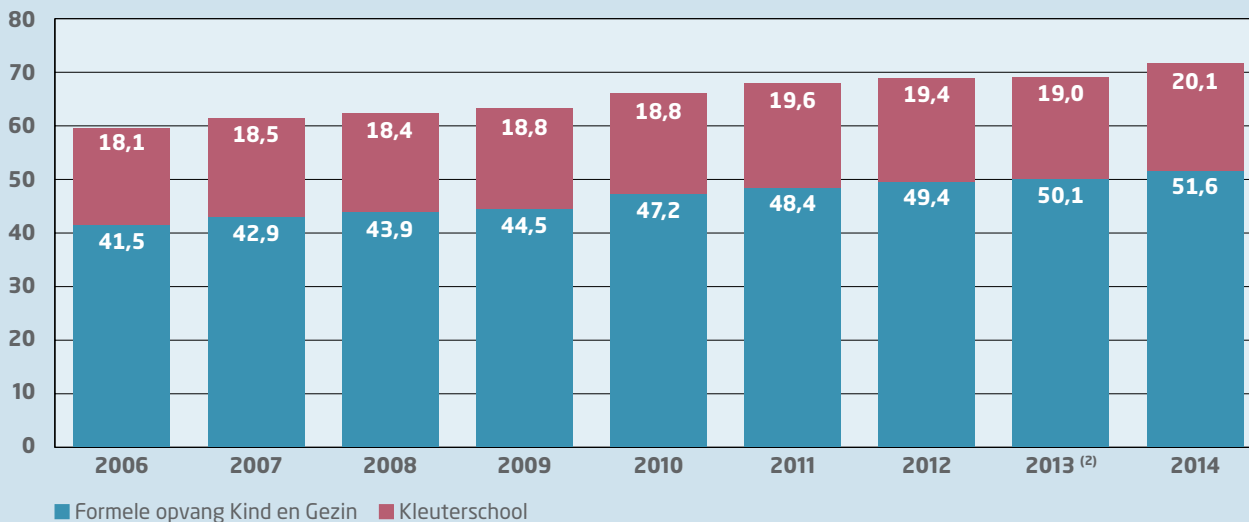
Algemeen

Het gebruik van formele opvang voor kinderen van 2 maanden tot 3 jaar is met 1,5 procentpunt toegenomen van 2013 naar 2014 en bedraagt nu 51,6%.

De stijgende lijn zet zich dus verder (zie grafiek 5.1). Het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar dat aanwezig was in de formele opvang nam in een periode van 9 jaar toe met 10,1 procentpunten. 20,1% van de kinderen gaat naar de

kleuterschool. 71,8% van de totale groep kinderen van 2 maanden tot 3 jaar maakt dus van een van beide systemen gebruik.

5.1 Evolutie kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang en in kleuterschool ⁽¹⁾

5.1 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties vergund door Kind en Gezin en in kleuterscholen in het Vlaamse Gewest - 2006-2014 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat woont in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar wordt gerekend met 10/12den van de totale groep

(2) In de berekening 2013 voor de provincie Limburg was een fout gelopen, zodat het opvanggebruik verkeerdelijk te hoog werd ingeschat, ook op Vlaams niveau. Het opvanggebruik bij kinderen van 2 maanden tot 3 jaar lag in 2013 op 50,1%, niet zoals vorig jaar weergegeven op 51%

Naar leeftijd

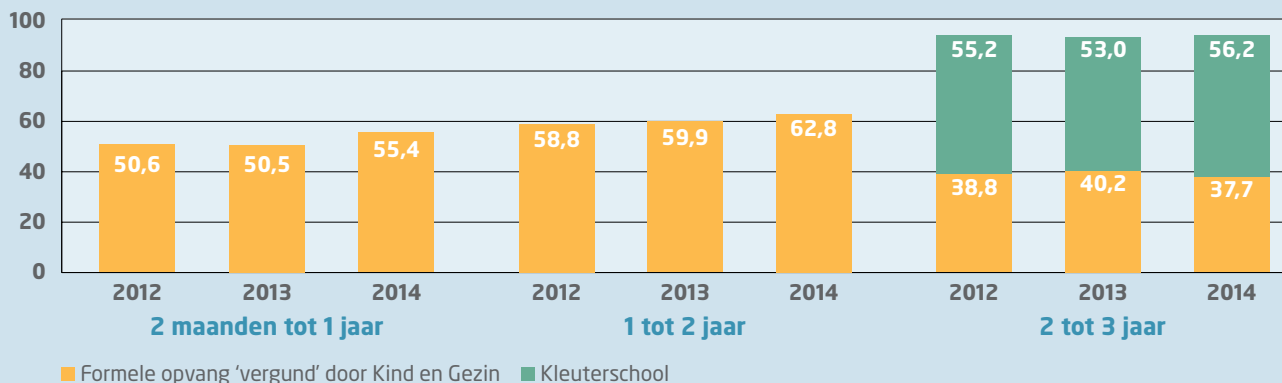
Grafiek 5.2 toont dat het gebruik het hoogst ligt bij kinderen van 1 tot 2 jaar: bijna 63% van deze kinderen maakt gebruik van de door Kind en Gezin vergunde opvang. Van de kinderen van 2 tot 12 maanden maakt 55,4% gebruik van vergunde opvang. Deze grafiek toont ook dat de stijging van het aandeel kinderen dat formele opvang gebruikt zich enkel bij de 0- en 1-jarigen voordoet. Deze sterke stijging wordt niet alleen veroorzaakt

door een toename van het aantal aanwezige kinderen, maar ook doordat de kindpopulatie die als noemer in de berekening fungeert in omvang is afgenomen door de aanhoudende daling van het geboortecijfer.

Tussen 2 en 3 jaar loopt het gebruik terug tot 37,7%, een daling met 2,5 procentpunten. Het gaat hier deels al om opvang in een buitenschools opvanginitiatief. Voor de leeftijdsgroep 2,5 tot 3 jaar kan er zowel gebruikgemaakt worden

van kinderopvang als van het schoolsysteem. Heel wat kinderen blijken al naar school te gaan. 56,2% van de kinderen van 2 tot 3 jaar is in de week van 1 februari 2014 immers ingeschreven in een kleuterschool. Het aandeel kinderen dat naar school gaat, is gestegen. Nemen we dit samen met het aantal kinderen dat aanwezig is in de vergunde opvang, dan blijkt dat 93,9% van de 2- tot 3-jarige kinderen een van beide systemen gebruikt.

5.2 Kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang en in kleuterschool per leeftijdsjaar ⁽¹⁾

5.2 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties vergund door Kind en Gezin en in kleuterscholen in het Vlaamse Gewest naar leeftijdsjaar (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat woont in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar wordt gerekend met 10/12den van de totale groep

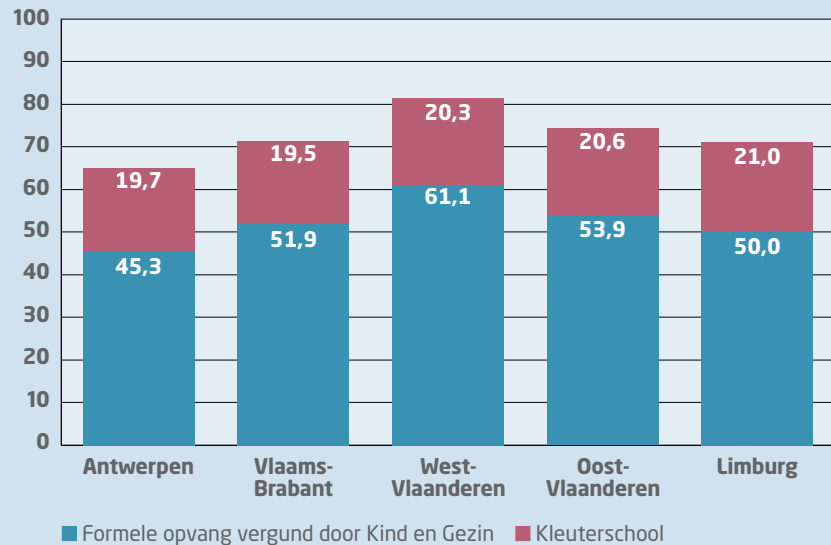
Naar provincie

In grafiek 5.3 bekijken we het gebruik van opvang in opvanglocaties die vergund zijn door Kind en Gezin en in kleuterscholen voor de kinderen jonger dan 3 jaar per provincie.

Het gebruik van *formele kinderopvang* bij kinderen jonger dan 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (61,1%). In Antwerpen ligt het heel wat lager (45,3%). Limburg (50%), Vlaams-Brabant (51,9%) en Oost-Vlaanderen (53,9%) situeren zich hiertussen. In 4 van de 5 provincies maakt de helft van de kinderen tussen 2 maanden en 3 jaar dus al gebruik van formele, door Kind en Gezin vergunde opvang.

Het aandeel kinderen jonger dan 3 jaar dat al naar de *kleuterschool* gaat, verschilt veel minder tussen de provincies: het schommelt tussen 19,5% in Vlaams-Brabant en 21% in Limburg.

5.3 Kinderen jonger dan 3 jaar in formele vergunde opvang en in kleuterschool naar provincie ⁽¹⁾

5.3 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in opvanglocaties die vergund zijn door Kind en Gezin en in kleuterscholen naar provincie - 2014 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat woont in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar wordt gerekend met 10/12den van de totale groep

Naar soort opvang

Tabel 5.4 toont aan dat het grootste deel van de kinderen gebruikmaakt van groepsopvang. 19,6% van de kinderen in Vlaanderen gaat naar een gezinsopvang. Tabel 5.4 maakt ook duidelijk dat het merendeel (36,1%) van de kinderen formele opvang gebruikt en volgens inkomenstarief kan betalen. 13,4% van de kinderen gebruikt formele opvang, maar kan er niet volgens inkomen betalen.

Als we het percentage kinderen in opvang met inkomenstarief berekenen t.o.v. alle kinderen die formele opvang gebruiken, dan stellen we vast dat in 2014 69,9% van de kinderen in een opvang verblijven waar hun ouders volgens inkomenstarief betalen.

5.4 Kinderen jonger dan 3 jaar in onderwijs en formele opvang naar soort opvang ⁽¹⁾

	2012	2013	2014
Onderwijs	19,4	19,0	20,1
Vergunde gezinsopvang	20,7	19,8	19,6
<i>Met inkomenstarief</i>	17,8	17,0	16,9
<i>Zonder inkomenstarief</i>	2,9	2,8	2,7
Vergunde groepsopvang	26,8	28,5	29,9
<i>Met inkomenstarief</i>	17,6	18,6	19,2
<i>Zonder inkomenstarief</i>	9,2	9,9	10,7
Buitenschoolse groepsopvang	1,9	1,9	2,2
Totaal formele opvang of kleuterschool	68,8	69,1	71,8

5.4 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in onderwijs en opvang vergund door Kind en Gezin naar soort opvang in het Vlaamse Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezigende kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1 februari

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat woont in het Vlaamse Gewest volgens de Mirage-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar wordt gerekend met 10/12den van de totale groep

1.2. Gebruik van formele kinderopvang door kinderen tussen 3 en 12 jaar

Opnieuw toename gebruik van formele opvang bij kinderen van 3 tot 12 jaar

Berekeningswijze

De cijfers over het gebruik van formele opvang door kinderen ouder dan 3 jaar zijn eveneens gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in de opvangvoorzieningen. Deze cijfers worden nu echter afgezet tegenover de officiële bevolkingscijfers. Voor de kinderen van 3 tot 12 jaar is de Mirage-databank immers niet meer bruikbaar als noemer om het aandeel kinderen in de formele opvang te berekenen.

Evolutie gebruik formele opvang per leeftijdjaar

Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens 17,3% van de kinderen gebruik van formele opvang met erkenning of attest van Kind en Gezin (zie tabel 5.5).

5.5 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang ⁽¹⁾

	2012	2013	2014
3 tot 4 jaar	16,4	16,0	17,3
4 tot 5 jaar	16,3	16,0	17,2
5 tot 6 jaar	16,1	16,3	17,3
6 tot 7 jaar	14,9	14,4	15,8
7 tot 8 jaar	13,8	13,6	14,5
8 tot 9 jaar	12,6	12,4	12,9
9 tot 10 jaar	10,2	10,0	11,3
10 tot 11 jaar	7,9	8,0	8,7
11 tot 12 jaar	5,7	5,8	6,2

5.5 Kinderen van 3 tot 12 jaar in opvanglocaties met erkenning of attest van toezicht van Kind en Gezin in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2012-2014 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken op 1 januari woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-databank, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

De 9- tot 12-jarigen maken duidelijk minder gebruik van dit aanbod. T.o.v. 2013 neemt het aandeel kinderen in de formele opvang voor alle leeftijden opnieuw toe. De stijging wordt veroorzaakt doordat er meer kinderen aanwezig zijn in de opvang en omdat het totale aantal kinderen - dat als noemer fungeert in de berekening - relatief gezien minder sterk stijgt als het aantal aanwezige kinderen.

Als we het aandeel per leeftijdscategorie sinds 2006 bekijken, dan zien we in tabel 5.6 dat het gebruik er opnieuw op vooruit gaat, nadat het stagneerde (voor de kinderen van 6 tot 12 jaar) of licht achteruit ging (voor de 3- tot 6-jarigen) in 2013.

Tegenover 2006 is het aandeel kinderen dat gebruikmaakt van buitenschoolse opvang toegenomen met meer dan 3 procentpunten.

5.6 Evolutie gebruik formele opvang kinderen van 3 tot 12 jaar ⁽¹⁾

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kinderen van 3 tot 6 jaar	13,7	14,7	14,9	16,1	15,9	15,9	16,3	16,1	17,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar	8,4	9,3	9,7	10,2	10,4	10,5	10,9	10,9	11,7

5.6 Evolutie van het gebruik van opvang met erkenning of attest van toezicht door Kind en Gezin en kleuterschool voor kinderen van 3 tot 12 jaar, naar leeftijdsgroep sinds 2006 - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Kinderen van 3 tot 12 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-databank zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Naar provincie

Grafiek 5.7 beschrijft het gebruik van formele opvang in opvanglocaties die erkend of geattesteerd zijn door Kind en Gezin voor kinderen van 3 tot 12 jaar.

In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik het hoogst in Limburg (25,9%) en West-Vlaanderen (21,4%).

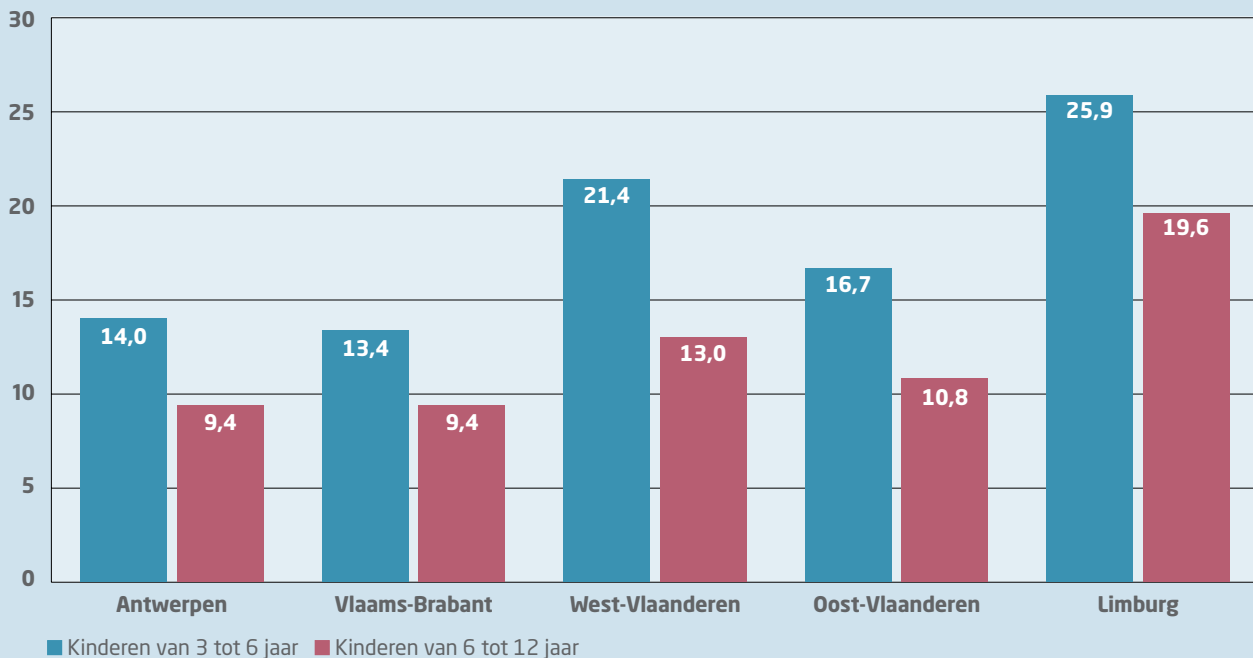
Oost-Vlaanderen (16,7%) neemt een middenpositie in. Antwerpen (14%) en Vlaams-Brabant (13,4%) kennen het laagste gebruik van opvang in voorzieningen met erkenning of attest van toezicht van Kind en Gezin.

Bij kinderen van *6 tot 12 jaar* ligt het gebruik het hoogst in Limburg (19,6%). West-Vlaanderen volgt met 13%. In Oost-Vlaanderen is dit 10,8%

en in Vlaams-Brabant en Antwerpen bedraagt het aandeel 9,4%.

Uiteraard hebben deze verschillen deels te maken met het feit dat het opvangaanbod in opvanglocaties en scholen niet in elke provincie even uitgebreid is uitgebouwd.

5.7 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar provincie ⁽¹⁾

5.7 Kinderen van 3 tot 12 jaar in opvanglocaties die erkend of geattesteerd zijn door Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse - 2014 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat op 1 januari in de betreffende provincie woont volgens de officiële bevolkingsstatistieken, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Naar opvangvoorziening

Kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's) en in specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.8). Het gebruik van IBO's of specifieke buitenschoolse opvang neemt in 2014 toe t.o.v. 2013, zowel voor de kleuters, als voor de kinderen op lagereschoolleeftijd.

5.8 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar type opvangvoorziening ⁽¹⁾

	2013	2014
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
IBO, buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf of lokale dienst buurtgerichte opvang schoolgaande kinderen ⁽²⁾	13,3	14,3
Kinderdagverblijf, onthaalouder aangesloten bij een dienst, lokale dienst buurtgerichte opvang baby's en peuters	1,5	1,4
Zelfstandige sector	1,3	1,6
Totaal	16,1	17,3
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
IBO, buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf of lokale dienst buurtgerichte opvang schoolgaande kinderen ⁽²⁾	9,8	10,5
Onthaalouder aangesloten bij een dienst	0,5	0,5
Zelfstandige sector	0,6	0,7
Totaal	10,9	11,7

5.8 Kinderen van 3 tot 12 jaar in opvanglocaties erkend of geattesteerd door Kind en Gezin naar leeftijdscategorie en type opvangvoorziening in het Vlaamse Gewest (percentage)

Bron: *Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)*

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken op 1 januari in het Vlaamse Gewest woont, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Mirage-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Betreft opvang in een kinderdagverblijf in aparte lokalen

2. KINDEREN IN SPECIFIEKE ONDERWIJSINSTELLINGEN EN KINDEREN MET SCHOOLVERTRAGING

0,75% kleuters niet in het 'mainstream'-onderwijs, in het lager onderwijs loopt dit op tot 6,6%

0,75% van de kleuters zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. Opmerkelijk is dat de meerderheid (68,3%) van de kinderen

in het buitengewoon kleuteronderwijs jongens zijn. 1% van de jongens loopt school in het buitengewoon kleuteronderwijs, bij meisjes bedraagt het aandeel 0,5%.

6,6% van de kinderen in het lager onderwijs volgt buitengewoon onderwijs. Het gaat hier voornamelijk om het type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-,

taal- en/of ernstige leerstoornissen en het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een licht mentale handicap (zie tabel 5.9). Ook in het buitengewoon lager onderwijs zijn de jongens, met 63,4%, duidelijk oververtegenwoordigd. 8,2% van alle jongens in de lagere school zit in het buitengewoon onderwijs, bij meisjes ligt dat aandeel op 5%.

5.9 Buitengewoon onderwijs ⁽¹⁾

	Kleuteronderwijs		Lager onderwijs	
	Aantal	%	Aantal	%
Licht mentale handicap (type 1)	-	-	8 578	30,3
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	1 171	57,3	4 018	14,2
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	220	10,8	2 468	8,7
Lichamelijke handicap (type 4)	314	15,4	1 406	5,0
Visuele handicap (type 6)	30	1,5	120	0,4
Auditieve handicap (type 7)	307	15,0	1 295	4,6
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	-	10 422	36,8
Totaal	2 042	100,0	28 307	100,0
Percentage	0,75		6,6	

5.9 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen naar type - schooljaar 2013-2014

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2013-2014

(1) Om dubbelstellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

In het schooljaar 2013-2014 zijn er 19 kinderen meer aanwezig in het buitengewoon kleuteronderwijs dan in het schooljaar 2012-2013. In het buitengewoon lager onderwijs gaat het aantal kinderen licht achteruit (-174), vooral door een daling van het aantal kinderen met licht mentale handicap (type 1) (zie tabel 5.10).

Als we de evolutie per type onderwijs afzetten tegen de situatie

van 2007, dan zien we dat het aantal kinderen in absolute zin zowel in het buitengewoon kleuteronderwijs (+92), als in het buitengewoon lager onderwijs (+1167) toeneemt. Maar de toename doet zich niet voor elk type voor. In het lager onderwijs zijn er bv. heel wat minder kinderen in type 1, maar kennen de andere types (met uitzondering van type 6) wel meer kinderen dan in 2007. Als we de relatieve evolutie per type

bekijken, dan zien we dat in het kleuteronderwijs vooral het aantal kinderen in onderwijs van type 3 (gedrags- en emotionele stoornissen) en type 4 (lichamelijke handicap) is toegenomen (respectievelijk +15,2% en +10,6%) en dat de relatieve stijging in het lager onderwijs het grootst is in type 7 (auditiieve handicap), namelijk 47,7%.

5.10 Buitengewoon onderwijs: evolutie aantal kinderen per type

	Evolutie op 1 jaar (t.o.v. schooljaar 2012-2013)	Evolutie op 7 jaar (t.o.v. schooljaar 2007-2008)
Totaal buitengewoon kleuteronderwijs	+19	+92
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	+29	+70
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	+2	+29
Lichamelijke handicap (type 4)	-9	+30
Visuele handicap (type 6)	+1	-12
Auditiieve handicap (type 7)	-4	-25
Totaal buitengewoon lager onderwijs	-174	+1 167
Licht mentale handicap (type 1)	-534	-1 452
Matige of ernstig mentale handicap (type 2)	+47	+459
Emotionele of gedragsstoornis (type 3)	+29	+478
Lichamelijke handicap (type 4)	+2	+325
Visuele handicap (type 6)	-9	0
Auditiieve handicap (type 7)	+34	+418
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	+257	+939

5.10 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per type op korte (vergelijking met schooljaar 2012-2013) en langere termijn (tegenover schooljaar 2007-2008)

Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

Ook internaten zijn een opvoedingsmilieu. Daarom presenteren we in tabel 5.11 hoeveel kinderen in het kleuter- of lager onderwijs in een internaat verblijven. In totaal gaat het om 1390 kinderen, 57% van de internen zijn jongens. Het aantal internen ligt lager dan in het schooljaar 2012-2013, vooral door een daling van het aantal internen in het gewoon lager onderwijs.

Een laatste cijfer over het opvoedingsmilieu onderwijs gaat over de schoolse vorderingen van kinderen (voorsprong, op leeftijd of vertraging). Schoolse vertraging is het aantal leerjaren vertraging dat een leerling oploopt t.o.v. het leerjaar waarin hij zich zou bevinden als hij jaar na jaar zou vorderen. Het is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven. Het kan ook veroorzaakt worden door ziekte, atypische studieovergangen, late instapleeftijd, ... Wat ook de oorzaak is, het vaak

voorkomen van schoolvertraging is een belangrijk signaal. Tabel 5.12 toont dat in totaal 14,3% van de kinderen in het gewoon lager onderwijs (minstens) 1 jaar vertraging heeft. 1,2% heeft een schoolse voorsprong. Vooral het verschil tussen kinderen van Belgische nationaliteit en niet-Belgische kinderen springt in het oog. Bijna 40% van de kinderen met een

andere nationaliteit heeft een schoolse vertraging, bij kinderen met een Belgische nationaliteit gaat het om 12,2%. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt ook dat het aandeel kinderen met een schoolse vertraging iets hoger is bij jongens dan bij meisjes (14,9% versus 13,6%).

5.11 Aantal internen ⁽¹⁾

	2012-2013	2013-2014
Gewoon kleuteronderwijs	126	134
Buitengewoon kleuteronderwijs	5	3
Gewoon lager onderwijs	1 155	1 078
Buitengewoon lager onderwijs	169	175
Totaal	1 455	1 390

5.11 Aantal kinderen dat verblijft in een internaat voor kleuter- of lager onderwijs - Vlaamse Gemeenschap - schooljaren 2012-2013 en 2013-2014

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2012-2013 en 2013-2014

(1) Dat zijn er wellicht meer omdat gegevens van internaten met minder dan 30 internen niet worden opgenomen omdat ze niet subsidieerbaar zijn

5.12 Schoolse vertraging in het gewoon lager onderwijs ⁽¹⁾

		Voorsprong	Op leeftijd	Achterstand	
				1 jaar	2 of meer jaren
Belgische nationaliteit	Aantal	4 382	309 579	40 596	2 994
	%	1,2	86,6	11,4	0,8
Niet-Belgische nationaliteit	Aantal	212	17 803	9 291	2 344
	%	0,7	60,0	31,3	7,9
Alle kinderen	Aantal	4 594	327 382	49 887	5 338
	%	1,2	84,6	12,9	1,4

5.12 Aantal kinderen in het gewoon lager onderwijs naar schoolse vertraging, naargelang nationaliteit - Vlaams Gewest - schooljaar 2013-2014

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2013-2014

(1) Cijfers handelen enkel over scholen met hoofdzetel in het Vlaamse Gewest. Kinderen in methodescholen worden niet meegeteld

3. KINDEREN IN BEGELEIDING VIA DE BIJZONDERE HULPVERLENING

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag- en nachtopvang door een bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep gedaan worden op centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG), erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen in de bijzondere jeugdbijstand. We schetsen om hoeveel kinderen het gaat en geven voor de CKG's aan welk soort begeleiding er gegeven wordt.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid door of opgevangen in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG). Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders door bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties. In deze centra zijn er op basis van de door de centra doorgegeven

aantallen op 2 februari 2015 1765 kinderen in begeleiding, bijna uitsluitend kinderen jonger dan 12 jaar. In vergelijking met 2014 zijn er 13 kinderen minder die begeleid en/of opgevangen worden (zie tabel 5.13). 37,8% van de begeleide kinderen is tussen 6 en 12 jaar, 29,4% is jonger dan 3 jaar.

5.13 Begeleide kinderen door de CKG's ⁽¹⁾

2012	2013	2014	2015				
Totaal	Totaal	Totaal	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
1 504	1 663	1 778	519	542	667	28	1 765 ⁽²⁾

5.13 Evolutie aantal kinderen in begeleiding in een CKG volgens februaritelling

Bron: Kind en Gezin

(1) Voor een aantal kinderen gelden ook begeleidingsmaatregelen vanuit de bijzondere jeugdzorg

(2) Inclusief 9 kinderen waarvoor leeftijd ongekend was

Een CKG kan 4 begeleidingsvormen of functies aanbieden: *mobiele begeleidingen*, *ambulante trainingen* in het centrum, *ambulante opvang* en *residentiële opvang en begeleiding* waarbij het kind voor een periode in het centrum verblijft.

De cijfers over de functies in de CKG's worden in tabel 5.14 uitgedrukt op kindniveau, maar de som van het aantal begeleide kinderen is niet gelijk aan het aantal unieke kinderen omdat voor 1 kind meerdere begeleidingsvormen tegelijk kunnen ingezet worden.

Bovendien worden de mobiele en ambulante begeleidingen enkel geregistreerd voor het kind waarvoor hulp gevraagd wordt. Hierdoor zijn de aantallen een onderschatting van het aantal (indirect) begeleide kinderen wanneer er gezinnen met meerdere kinderen worden begeleid. Desalniettemin geven de cijfers een goed inzicht in het voorkomen van de begeleidingsvormen. Zo zien we dat 1113 kinderen en hun gezin een mobiele begeleiding krijgen en dat 453 kinderen residentieel worden opgevangen.

Als we bekijken welke functies ingezet worden voor welke leeftijden, zien we dat in elke leeftijdsklasse meer dan de helft van de kinderen mobiel begeleid wordt. Het is ook duidelijk dat het aandeel kinderen dat opgevangen wordt door een CKG afneemt met de leeftijd. Waar 33,3% van de kinderen jonger dan 3 jaar door het CKG residentieel wordt opgevangen, ligt dat aandeel bij de kinderen van 3 tot 6 jaar en de kinderen van 6 tot 12 jaar duidelijk lager (respectievelijk 29,7% en 17,2%).

5.14 Kinderen naar begeleidingsvorm in CKG

	Mobiele begeleiding		Ambulante training		Ambulante opvang		Residentiële opvang		Totaal aantal unieke kinderen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen jonger dan 3 jaar	326	62,8	120	23,1	91	17,5	173	33,3	519	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	309	57,0	157	29,0	4	0,7	161	29,7	542	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	451	67,6	165	24,7	4	0,6	115	17,2	667	100,0
Kinderen van 12 jaar en ouder	22	78,6	5	17,9	0	0,0	4	14,3	28	100,0
Leeftijd onbekend	5	55,6	2	22,2	3	33,3	0	0,0	9	100,0
Totaal	1 113		449		102		453		1 765	

5.14 Aantal kinderen per begeleidingsvorm en leeftijd in centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning - 2 februari 2015
Bron: Kind en Gezin

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

Omdat het jeugdhulplandschap in 2014 grondig wijzigde, zijn er voor 2014 geen jaarcijfers per leeftijd van het kind gepubliceerd. We schetsen daarom de kerncijfers van 2013.

In 2013 kwamen in totaal 11 481 kinderen onder de 12 jaar in contact

met een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtsbank. Dit is 1,4% van alle kinderen tussen 0 en 12 jaar.

1255 kinderen zijn jonger dan 3 jaar (0,6% van de populatie 0 tot 3-jarigen), 2700 kinderen zijn tussen 3 en 6 jaar (1,2%) en 7526 kinderen (1,9%) tussen 6 en 12 jaar (zie tabel 5.15). T.o.v. 2012 is het aantal kinderen in de bijzondere jeugdbijstand toegenomen met 3,2%,

ofwel 357 kinderen. Daarbij moet wel vermeld worden dat het pilotproject van de intersectorale toegangspoort in Oost-Vlaanderen er toe geleid heeft dat een aantal gegevens over begeleide kinderen niet meer worden meegeteld omdat de registratie er niet meer gebeurt via de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg. Wellicht gaat het om zo'n 125 jongeren.

5.15 Begeleiding bijzondere jeugdbijstand

	2009	2010	2011	2012	2013
Kinderen jonger dan 3 jaar	1 019	1 128	1 179	1 239	1 255
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2 180	2 314	2 462	2 567	2 700
Kinderen van 6 tot 12 jaar	6 317	6 797	6 959	7 318	7 526
Totaal	9 516	10 239	10 600	11 124	11 481

5.15 Aantal kinderen waarvoor contact wordt opgenomen met een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtsbank
Bron: IVA Jongerenwelzijn

Hoofdstuk 6

GEZONDHEID, STERFTE
EN MORBIDITEIT BIJ
JONGE KINDEREN

In dit hoofdstuk presenteren we gegevens over (bedreigingen van) de gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen.

We starten het hoofdstuk met gegevens over de zwangerschap en de bevalling die van belang (kunnen) zijn voor de gezondheid van de kinderen. We presenteren gegevens over het ontstaan van de zwangerschappen, de bevallingswijze, de leeftijd van de moeders bij bevalling, de zwangerschapsduur en de opnames van borelingen in neonatale diensten.

Daarna bekijken we cijfers over levensverwachting en sterfte en plaatsen ze in historisch en internationaal perspectief. We schetsen de levensverwachting bij geboorte bij jongens en meisjes. Qua sterfte gaan we in op de perinatale mortaliteit en de sterfte van kinderen tot 15 jaar. We belichten daarbij zowel het aantal sterfgevallen als de doodsoorzaken.

Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we de aangeboren afwijkingen en de aangeboren doofheid en slechthorendheid, die al in de neonatale periode wordt opgespoord. Aansluitend presenteren we cijfers over kinderen die het slachtoffer werden van een verkeersongeval.

Voor een goed begrip en een juiste interpretatie is het wel noodzakelijk om een aantal zaken mee te geven over de verschillen in de registratie- en berekeningswijzen van de bronnen die de basis vormen voor heel wat cijfers in dit hoofdstuk. Het gaat concreet om de databanken van het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE), Kind en Gezin en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Het SPE registreert zwangerschaps-, bevallings- en geboortegegevens. Deze registratie is erg volledig en omvat alle kraamklinieken in Vlaanderen en de kraamkliniek van het UZ Brussel, alsook heel wat thuisbevallingen en dit ongeacht de woonplaats van de moeder en het kind. Wie dus in een Vlaamse kraamkliniek of in het UZ Brussel bevalt, maar niet in

Vlaanderen woont, wordt in de cijfers van het SPE meegeteld. De gegevens qua geboorten zijn dus zeer volledig, maar vatten niet geheel zuiver alle kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest. De gegevens op kindniveau omvatten zowel levend als doodgeboren kinderen. Het SPE publiceert ook perinatale sterftcijfers.

De registratie van Kind en Gezin handelt over de levend geboren kinderen. Een eerste voordeel van de databank van Kind en Gezin is dat ze opgebouwd is op basis van (de woonplaats van) het kind, zodat er uitspraken kunnen gedaan worden over de geboorten van kinderen in Vlaanderen. Andere voordelen zijn dat de cijfers over het voorgaande jaar sneller beschikbaar zijn en dat er doorgaans meer kinderen in opgenomen zijn. Kind en Gezin registreert immers nagenoeg alle geboorten, ongeacht het verblijfsstatuut van moeders en ongeacht de plaats van bevalling. Minpunt is dat de registratie niet voor alle kenmerken even volledig is, voornamelijk omdat Kind en Gezin de kenmerken niet bij alle kinderen kan bevragen. Dat aandeel niet-ingevulde kenmerken is echter heel beperkt.

Het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid publiceert onder meer gegevens over sterfte en doodsoorzaken. Deze registratie gebeurt op basis van de woonplaats van het kind/ de moeder, zodat sterftcijfers voor het Vlaamse Gewest kunnen gepresenteerd worden. Nadeel is wel dat de laatste foeto-infantiele sterftcijfers en de meest recente cijfers over doodsoorzaken dateren van 2012.

Omwille van de meerwaarde van de registratiesystemen over geboorten en zwangerschap benutten we in dit hoofdstuk zowel gegevens uit de SPE-registratie (over 2013), als gegevens uit de registratie van Kind en Gezin (over 2014). Qua sterftcijfers putten we tot 2012 uit de cijfers van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Voor 2013 steunen we - waar mogelijk - op de meer recente gegevens van het SPE.

1. GEGEVENS OVER ZWANGERSCHAP EN BEVALLING

1.1. Ontstaan van de zwangerschap en bevallingsgegevens*

Uit de registratie van het SPE leren we dat in 2013 6,6% van de zwangerschappen *ontstaat via medische begeleiding*: 2,3% van de vrouwen krijgt een hormonale behandeling, bij 2,4% wordt in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 1,9% komt de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI). Tegenover 2012 neemt het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling toe met 0,4 procentpunt. In een periode van 10 jaar is het aandeel medisch begeleide voortplantingen wel sterk toegenomen (van 4,3% van de zwangerschappen in 2004 tot 6,6% in 2013). Opmerkelijk is dat 36,6% van de meerlingzwangerschappen tot stand komt na een medisch begeleide bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 6%.

Bij 23,9% van de zwangerschappen wordt de bevalling *ingeleid*. In 2003 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30%. *Epidurale pijnverdooving* wordt toegepast bij 70,3% van de verlossingen. Dat is 1,4 procentpunt meer dan in 2012.

In 2013 zijn er 5 moeders overleden bij de bevalling (1 op de 13 000). In 2 van de 5 gevallen was de doodsoorzaak een streptococce sepsis. Over een periode van ruim 20 jaar (sinds 1987) werden er in Vlaanderen reeds 92 maternale sterfgevallen genoteerd, ongeveer 1 op de 19 000 bevallingen.

1.2. (Gemiddelde) Leeftijd van de moeder bij bevalling

Gegevens over de (gemiddelde) leeftijd van moeders worden volledig geregistreerd door het SPE. Uit de registratie over 2013 blijkt dat de meeste (71,2%) vrouwen tussen 25 en 35 jaar zijn op het moment van de bevalling. 936 moeders (1,4%) zijn jonger dan 20 jaar op het moment van de bevalling, 2,5% van de moeders is minstens 40 jaar.

De *gemiddelde leeftijd van de moeder* ligt in 2013 volgens het SPE op 30,1 jaar. De gemiddelde leeftijd bij de bevalling van een eerste kind (primipare) ligt met 28,6 jaar wel lager dan de gemiddelde leeftijd van 31,3 jaar van de moeder bij een volgend kind (multipare). De gemiddelde leeftijd is de voorbije 10 jaar zowel bij de primipare (van 27,9 in 2004 naar 28,6 in 2013),

als de multipare vrouwen toegenomen (van 31 in 2004 naar 31,3 in 2013), maar dus wel iets sterker bij de primipare vrouwen.

De *gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling* ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in 15 van de 28 EU-landen boven de 30 jaar. In Spanje, Ierland en Italië ligt de gemiddelde leeftijd zelfs boven de 31 jaar (zie tabel 6.1). Vooral in de Oost-Europese en meest recente lidstaten van de EU ligt de gemiddelde leeftijd nog onder de 30 jaar.

* Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2013. SPE, Brussel, 2014

6.1 Leeftijd van de vrouw bij de bevalling

Bulgarije	27,1
Roemenië	27,2
Slovakije	28,7
Letland	28,8
Polen	28,9
Litouwen	29,0
Kroatië	29,4
Hongarije	29,4
Estland	29,6
Tsjechië	29,8
Malta	29,8
Verenigd Koninkrijk	29,8
België	30,0
Vlaams Gewest	30,0
Frankrijk	30,1
Slovenië	30,1
Oostenrijk	30,2
Portugal	30,2
Finland	30,4
Cyprus	30,6
Duitsland	30,6
Denemarken	30,7
Griekenland	30,7
Nederland	30,9
Zweden	30,9
Luxemburg	31,0
Italië	31,4
Ierland	31,5
Spanje	31,6

6.1 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij bevalling in Vlaanderen en de 28 EU-landen
Bronnen: SPE, cijfer 2012
Eurostat, website

1.3. Geboortegegevens op kindniveau

In tabel 6.2 presenteren we een aantal geboortegegevens die een indicatie geven over de gezondheid van de geboren kinderen en/of van belang zijn voor de ontwikkeling van de kinderen. De cijfers over de wijze van geboorte, de neonatale opname en het geboortegewicht komen uit de registratie van het SPE over 2013. Aansluitend geven we voor 2014 een indicatie van het aandeel levend geboren, premature baby's op basis van de registratie van Kind en Gezin.

21% van de kinderen wordt geboren via een keizersnede. 9,8% van de kinderen wordt verlost via een technisch hulpmiddel, vooral via vacuümextractie*. Meer dan de helft van de meerlingen wordt geboren via keizersnede.

Na de geboorte wordt 12% van de kinderen overgebracht naar een neonatale dienst (n-dienst) en 4,1% naar een neonatale intensieve zorgdienst (NIC-dienst). In totaal gaat het volgens het SPE om 10 817 kinderen. Het aandeel opnames in een n-dienst neemt licht af ten opzichte van 2012 (-0,3 procentpunten).

Er worden in 2013 1202 tweelingen en 17 drielingen geregistreerd. Dat zijn er respectievelijk 8 en 4 meer dan in 2012. Relatief gezien betekent dit dat 3,7% van de geboren kinderen behoort tot de categorie *meerlingen*.

6,8% van de borelingen heeft een laag geboortegewicht (minder dan 2500 gram). 1,2% heeft een extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram). Deze percentages liggen op het niveau van 2012. 55,9% van de kinderen van een meerling weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5%.

Kind en Gezin registreert voor alle levend geboren kinderen na hoeveel weken zwangerschap ze geboren worden. Van slechts 0,7% van de kinderen is geen zwangerschapsduur gekend. In 2014 wordt 7,5% van de kinderen prematuur (zwangerschapsduur <37 weken) geboren. Het aandeel premature baby's ligt merkbaar hoger bij meerlingen dan bij eenlingen (respectievelijk 55,8% en 5,7%). De meeste premature geboorten gebeuren tussen 34 en 36 weken. 1% van de kinderen wordt levend geboren na een zwangerschapsduur van minder dan 32 weken.

* Vacuümextractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt

6.2 Geboortegegevens

	2011	2012	2013
Wijze van geboorte			
Spontaan	69,4	69,3	68,9
Keizersnede	20,4	20,4	21,0
Vacuümextractie of verlostang	9,9	10,1	9,8
Stuit vaginaal	0,3	0,2	0,3
Transfer neonatologie			
Naar n-dienst	12,3	12,3	12,0
Naar NIC-dienst	3,8	4,0	4,1
Eenling of meerling			
Kind van een eenling	96,5	96,5	96,4
Kind van een tweeling	3,5	3,5	3,6
Kind van een drieling	0,1	0,1	0,1
Geboortegewicht			
Laag (<2500 gram)	6,7	6,8	6,8
waarvan extreem laag (<1500 gram)	1,2	1,2	1,2
2500 gram of meer	93,3	93,2	93,2

6.2 Percentage kinderen naar wijze van geboorte, met een transfer naar neonatologie, naar eenling of meerling en naar geboortegewicht

Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2013*. SPE, Brussel, 2014

6.3 Levend geboren kinderen

Kinderen naar zwangerschapsduur van de moeder	Aandeel
Niet-prematuur (>36 weken)	91,8
Prematuur (<37 weken)	7,5
waarvan <32 weken	1,1
>32 weken, <34 weken	0,9
>34 weken, <36 weken	5,5
Zwangerschapsduur onbekend	0,7
Totaal	100,0

6.3 Levend geboren kinderen naar zwangerschapsduur - 2014 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, *Mirage*

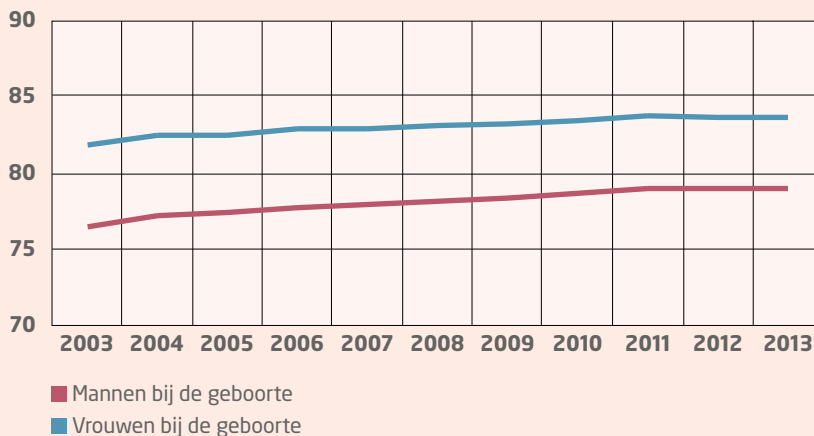
2. LEVENSV ERWACHTING BIJ GEBOORTE

2.1. Levensverwachting in Vlaams Gewest en provincies

Op 10 jaar tijd is de levensverwachting bij geboorte voor mannen gestegen met 28,2 maanden, bij vrouwen met 20,9 maanden. Het verschil tussen mannen en vrouwen bedraagt nu ongeveer 5 levensjaren

De levensverwachting bij de geboorte bedraagt 78,9 voor de mannen en 83,6 jaar voor de vrouwen (2014 nog niet beschikbaar). Zowel bij de mannen als bij de vrouwen blijft de levensverwachting licht toenemen (zie grafiek 6.4). Op 10 jaar tijd (2003-2012) is de levensverwachting bij de geboorte van mannen toegenomen met 28,2 maanden, bij vrouwen met 20,9 maanden. Op langere termijn (50 jaar) is de levensverwachting toegenomen met ongeveer 10 jaar. Sinds 2000 is het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen met 1 jaar afgenomen. Toch is er nog altijd een verschil van bijna 5 jaar.

6.4 Levensverwachting

6.4 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte (in jaren)
Bronnen: 2003-2012: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
2013: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek

De levensverwachting bij geboorte verschilt niet zo sterk tussen de provincies. Uit (niet-opgenomen) cijfers van ADSEI voor de periode 2011-2013 blijkt dat bij mannen de levensverwachting het laagst ligt in Oost-Vlaanderen (78,1 jaar) en het hoogst in Vlaams-Brabant (79,3 jaar). Bij vrouwen zijn de verschillen kleiner:

83,3 jaar in Antwerpen en Oost-Vlaanderen en 83,9 jaar in Vlaams-Brabant.

2.2. Levensverwachting: Vlaanderen internationaal gesitueerd

Uit tabel 6.5 blijkt dat er in de EU-28 aanzienlijke verschillen qua levensverwachting bestaan. Bij mannen bedraagt de kloof tussen het land met de hoogste (Zweden) en het land met de laagste levensverwachting (Litouwen) 11,5 jaar. Bij vrouwen is dat verschil 7,6 jaar (tussen Spanje en Bulgarije). De levensverwachting bij geboorte in het Vlaamse Gewest ligt relatief hoog en ligt hoger dan de Belgische. België neemt relatief gezien een middenpositie in.

Het is niet zo dat de landen waar de levensverwachting voor mannen het hoogst/laagst ligt, automatisch ook de landen zijn met de hoogste/laagste levensverwachting voor vrouwen (zie tabel 6.5).

6.5 Levensverwachting bij geboorte

Mannen		Vrouwen	
Zweden	79,9	Spanje	85,5
Italië	79,8	Frankrijk	85,4
Spanje	79,5	Italië	84,8
Nederland	79,3	Luxemburg	83,8
Luxemburg	79,1	Finland	83,7
Verenigd Koninkrijk	79,1	Vlaams Gewest	83,6
Vlaams Gewest	78,9	Oostenrijk	83,6
Cyprus	78,9	Portugal	83,6
Ierland	78,7	Zweden	83,6
Frankrijk	78,7	Griekenland	83,4
Duitsland	78,6	Cyprus	83,4
Malta	78,6	Duitsland	83,3
Oostenrijk	78,4	Slovenië	83,3
Denemarken	78,1	Ierland	83,2
Griekenland	78,0	België	83,1
België	77,8	Malta	83,0
Finland	77,7	Nederland	83,0
Portugal	77,3	Verenigd Koninkrijk	82,8
Slovenië	77,1	Denemarken	82,1
Tsjechië	75,1	Estland	81,5
Kroatië	73,9	Tsjechië	81,2
Polen	72,7	Polen	81,1
Slovakije	72,5	Kroatië	80,6
Hongarije	71,6	Slovakije	79,9
Estland	71,4	Litouwen	79,6
Roemenië	71,0	Letland	78,9
Bulgarije	70,9	Hongarije	78,7
Letland	68,9	Roemenië	78,1
Litouwen	68,4	Bulgarije	77,9

6.5 Levensverwachting bij geboorte naar geslacht - 2012
Bron: Eurostat, website

3. STERFTE

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.1.1. Sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf bij kinderen jonger dan 1 jaar, meer sterfte bij jongens dan bij meisjes

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor (72,3%). In 2012 (2013 en 2014 nog niet beschikbaar) sterven 284 (4,14 op de 1000) levend geboren kinderen

vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende 14 levensjaren zijn er 109 sterfgevallen. Net zoals in de voorgaande jaren overlijden er veel meer jongens dan meisjes.

In totaal telt 2012 25 sterfgevallen meer bij jonge kinderen dan 2011. De stijging ten opzichte van 2011 is vooral te wijten aan het hogere aantal sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar (+34). Om de evolutie qua sterfgevallen in beeld te brengen, nemen we in tabel 6.6 ook de cijfers van 2007 en 2010 op. Daaruit blijkt dat er zeker geen sprake is van een aanhoudende daling in het aantal sterfgevallen per leeftijdsklasse.

6.6 Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2007	2010	2011	2012		
	Totaal	Totaal	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Aantal						
jonger dan 1 jaar	287	265	250	161	123	284
1 tot 5 jaar	50	51	57	24	22	46
5 tot 10 jaar	29	26	31	17	10	27
10 tot 15 jaar	49	33	30	24	12	36
Totaal	415	375	368	226	167	393
Per 1000⁽¹⁾						
jonger dan 1 jaar	4,28	3,78	3,60	4,58	3,68	4,14
1 tot 5 jaar	0,20	0,19	0,16	0,13	0,13	0,13
5 tot 10 jaar	0,09	0,08	0,08	0,10	0,06	0,08
10 tot 15 jaar	0,14	0,1	0,07	0,14	0,07	0,11

6.6 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per 1000 kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per 1000 kinderen op 1 januari van het betreffende jaar, uitgezonderd voor de kinderen jonger dan 1 jaar. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar is dit per 1000 kinderen geboren in dat jaar. Het aantal geboorten per geslacht wordt berekend op basis van de SPE-registratie

3.1.2. Sterfgevallen bij kinderen jonger dan 1 jaar

Foeto-infantiele sterfte 8,7 per 1000, zuigelingensterfte 4,2 per 1000

Gegevens omtrent de sterfte bij kinderen jonger dan 1 jaar worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, sterftematen genoemd (zie tabel 6.7 en schema 6.8). De meest recente gegevens van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid voor het Vlaamse Gewest betreffen 2012. Het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie publiceerde in haar jaarrapport echter meer recente (2013) perinatale sterftcijfers voor de kinderen uit haar databank, maar die registratie kijkt naar de geboorten in Vlaamse ziekenhuizen en in het UZ Brussel, waarbij de kinderen niet noodzakelijk uit Vlaanderen komen. Omdat de cijfers van het SPE recenter zijn en ook zowat alle Vlaamse kinderen bevatten, geven we ze ook weer als aanvulling op de cijfers van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Tabellen 6.7 en 6.9 benadrukken deze breuk in de berekeningswijze.

Een eerste sterftemaat is de *doodgeboorte*. Dit is het aantal kinderen dat dood wordt geboren met een geboortegewicht van minstens 500 gram of, als het

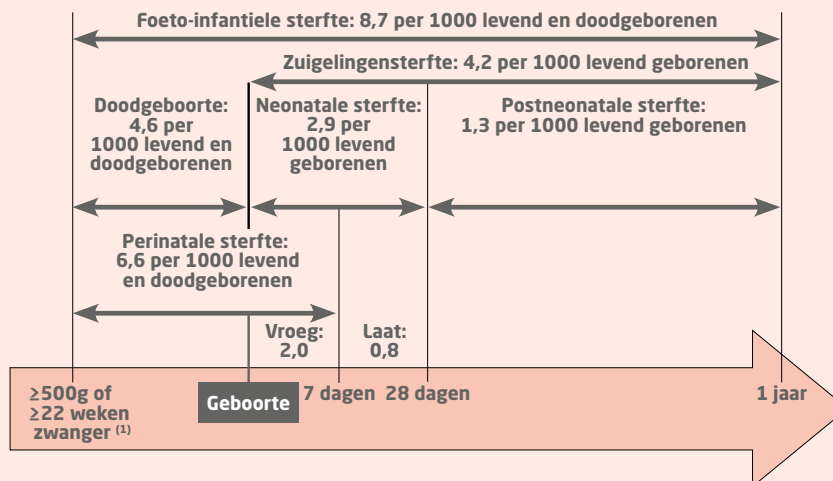
6.7 Aantal foeto-infantiele sterfgevallen

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aantal doodgeborenen	287	277	324	327	317	312
Aantal vroegneonatale sterfgevallen	149	123	139	138	139	114
Aantal laatneonatale sterfgevallen	43	41	27	29	56	NB
Aantal postneonatale sterfgevallen	80	83	99	83	89	NB
Aantal perinatale sterfgevallen	436	400	463	465	456	426
Aantal neonatale sterfgevallen	192	164	166	167	195	NB
Aantal overleden zuigelingen	272	247	265	250	284	NB
Aantal doodgeborenen en overleden zuigelingen	559	524	589	577	601	NB

6.7 Aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naar periode van het overlijden - Vlaams Gewest

Bronnen: 2008-2012: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
2013: Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2013. SPE, Brussel, 2014
NB: niet beschikbaar

6.8 Foeto-infantiele sterfte

6.8 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2012

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Enkel als geboortegewicht niet gekend is

geboortegewicht niet gekend is, met een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2012 zijn er volgens Zorg en Gezondheid 317 doodgeborenen, 10 minder dan in 2011. Het *doodgeboortecijfer* bedraagt daarmee 4,6 per 1000 geboorten. Volgens de registratie van het SPE daalt het aantal in 2013 licht verder.

De *vroegneonatale sterfte* is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 7 dagen (7 x 24 uur). In 2012 overlijden 139 kinderen in deze periode; de vroegneonatale sterfte bedraagt daarmee 2,0 per 1000 levend geboren.

De *laatneonatale sterfte* is de sterfte na de eerste 7 dagen (7 x 24 uur) t.e.m. de leeftijd van 28 dagen. Het laatneonatale sterftcijfer bedraagt 0,8 per 1000 levend geboren

(56 sterfgevallen). Het aantal laatneonatale sterfgevallen is sterk toegenomen tegenover 2011 (+27). De *postneonatale sterfte* of de sterfte na de eerste 4 weken bedraagt 1,3 per 1000 levend geboren (89 sterfgevallen).

Een aantal sterftematen zijn de som van 2 of meer van de hierboven beschreven sterftematen: het perinatale sterftcijfer, het neonatale sterftcijfer, de zuigelingensterfte en het foeto-infantiele sterftcijfer. De *perinatale sterfte* is de sterfte van kinderen tijdens de eerste 7 dagen van hun leven, samen met het aantal doodgeborenen. Het perinatale sterftcijfer bedraagt in 2012 6,6 per 1000 geboren (456 sterfgevallen). Volgens de SPE-registratie daalt het perinatale sterftcijfer in 2013 verder.

De *zuigelingensterfte* is de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar. 284 kinderen overlijden tijdens hun eerste levensjaar. De zuigelingensterfte bedraagt 4,2 per 1000 levend geboren.

Tot slot is er de *foeto-infantiele sterfte*, het totaal van de doodgeborenen en de zuigelingensterfte. In 2012 bedraagt de foeto-infantiele sterfte 8,7 per 1000 levend geboren en doodgeborenen (601 sterfgevallen).

In tabel 6.9 geven we een evolutie van deze sterftematen sinds 2000 en maken we duidelijk dat er vanaf 2013 een breuk is qua bron en berekeningswijze. De foeto-infantiele sterfte kent zeker geen duidelijke trend, maar schommelt rond de 8 sterfgevallen per 1000 geboorten.

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterftcijfers

	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Doodgeboortecijfer per 1000 levend en doodgeborenen	4,1	3,3	4,6	4,7	4,6	4,6
Vroegneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	1,7
Laatneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	0,7	0,6	0,4	0,4	0,8	NB
Postneonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	1,9	1,2	1,4	1,2	1,3	NB
Perinataal sterftcijfer per 1000 levend en doodgeborenen	6,2	5,4	6,6	6,7	6,6	6,3
Neonataal sterftcijfer per 1000 levend geboren	2,8	2,7	2,4	2,4	2,9	NB
Zuigelingensterfte per 1000 levend geboren	4,7	3,9	3,8	3,6	4,2	NB
Totale foeto-infantiele sterfte per 1000 levend en doodgeborenen	8,8	7,2	8,4	8,3	8,7	NB

6.9 Evolutie foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest sinds 2000 naar periode van het overlijden

Bronnen: 2000-2012: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

2013: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2013. SPE, Brussel, 2014

NB: niet beschikbaar

In de meeste EU-28-landen ligt de *zuigelingensterfte* - de sterfte tussen de geboorte en de leeftijd van 1 jaar - lager dan 4 per 1000 levend geboren. Slovenië, Finland, Luxemburg, Tsjechië en Zweden kennen de laagste zuigelingensterfte, Roemenië telt de hoogste (9 op de 1000 levend geboren). België heeft volgens het cijfer van 2012 een beter cijfer qua zuigelingensterfte dan het Vlaamse Gewest (zie tabel 6.10).

6.10 Zuigelingensterfte

Slovenië	1,6
Finland	2,4
Luxemburg	2,5
Tsjechië	2,6
Zweden	2,6
Griekenland	2,9
Italië	2,9
Spanje	3,1
Oostenrijk	3,2
Duitsland	3,3
Denemarken	3,4
Portugal	3,4
Cyprus	3,5
Frankrijk	3,5
Ierland	3,5
Kroatië	3,6
Estland	3,6
Nederland	3,7
België	3,8
Litouwen	3,9
Verenigd Koninkrijk	4,1
Vlaams Gewest	4,2
Polen	4,6
Hongarije	4,9
Malta	5,3
Slovakije	5,8
Letland	6,3
Bulgarije	7,8
Roemenië	9,0

6.10 Zuigelingensterfte in het Vlaamse Gewest internationaal gesitueerd - 2012

Bronnen: Gezondheidsindicatoren,
Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
Eurostat, website

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen jonger dan 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Doodsoorzaken bij kinderen jonger dan 1 jaar

Aangeboren afwijkingen vormen de belangrijkste doodsoorzaak bij zuigelingensterfte. Doodgeboorten vooral veroorzaakt door factoren moeder en door complicaties bij

zwangerschap en bevalling, pas in tweede instantie door congenitale afwijkingen

De cijfers over de oorzaken van doodgeboorten geven aan dat bijna 1 op de 3 kinderen dood werden geboren door factoren bij de moeder en/of door complicaties bij de zwangerschap en bevalling. De tweede belangrijkste oorzaak voor doodgeboorte zijn aangeboren afwijkingen (86 gevallen).

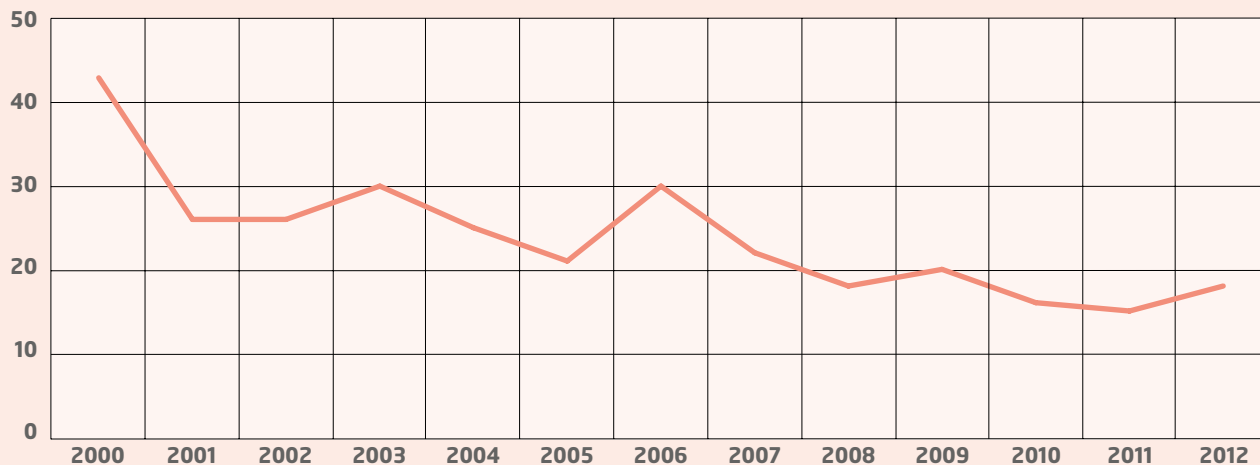
Van de 284 overleden zuigelingen, sterven er 84 door aangeboren afwijkingen, 43 door factoren bij de moeder of complicaties bij zwangerschap of geboorte en 42 door 'overige' ziekten (zie tabel 6.11). 18 kinderen overlijden aan wiegendood, 3 sterfgevallen meer dan in 2011 (zie grafiek 6.12). Het aantal gevallen van wiegendood bedraagt 26 per 100 000 levend geboren.

6.11 Doodsoorzaken jonger dan 1 jaar

	Aantal doodgeborenen				Aantal overleden zuigelingen			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Aangeboren afwijkingen	53	75	77	86	70	62	70	84
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	83	96	88	101	44	42	43	43
Prematuriteit/dysmaturiteit	37	44	47	43	11	15	23	20
Perinatale infecties	10	3	13	10	6	10	7	8
Bloedingen en bloedziekten (perinataal)	5	2	2	2	15	9	11	8
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	5	8	7	4	4	4	12	13
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	7	6	4	8	28	34	16	22
SIDS (wiegendood)	0	0	0	0	20	16	15	18
Overige ziekten en geboortetrauma	3	0	8	4	36	49	34	42
Slecht gedefinieerde condities	68	90	81	48	1	7	4	10
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	2	0	0	1	12	17	15	16
Ongekend	0	0	0	10	0	0	0	0
Totaal	274	324	327	317	247	265	250	284

6.11 Oorzaken van overlijden bij doodgeboren en levend geboren kinderen jonger dan 1 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.12 Wiegendood

6.12 Evolutie aantal sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Een derde van de overlijdens heeft uitwendige oorzaak, kanker en andere nieuwvormingen belangrijkste 'inwendige' doodsoorzaak

In 2012 had twee derde van de overlijdens een 'inwendige' oorzaak. Kankers en andere nieuwvormingen, aangeboren aandoeningen en ziekten van het zenuwstelsel waren de meest voorkomende oorzaken van inwendige oorsprong. De helft van de uitwendige doodsoorzaken heeft te maken met een ongeval.

In tabel 6.13 zijn de belangrijkste doodsoorzaken naar leeftijdscategorie opgenomen. Daaruit blijkt dat bepaalde doodsoorzaken sterk gerelateerd zijn aan een bepaalde leeftijd. Zo komen infectieziekten en congenitale aandoeningen vooral voor als doodsoorzaak bij de jongste kinderen.

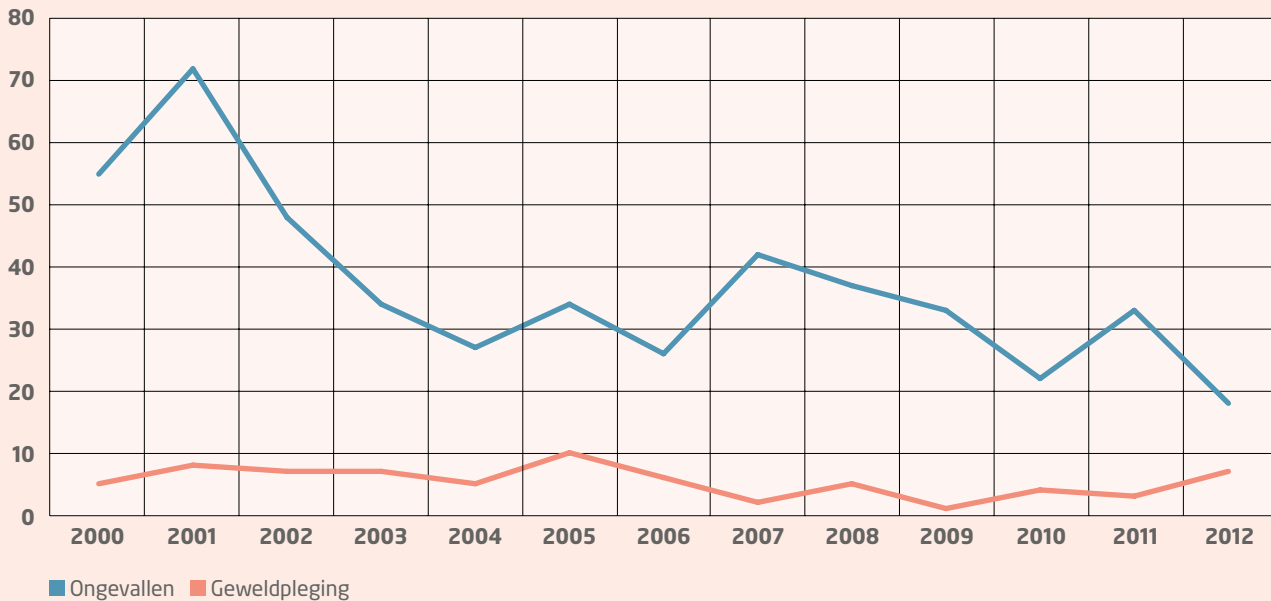
In ongeveer de helft van de overlijdens als gevolg van een ongeval gaat het om een verkeersongeval (7 op de 18). Bij de andere ongevallen blijkt het vooral te gaan om verhangings/wurgings/verstikkings- en om verdrinkings/onderdompeling. In deze sterfgevallen gaat het vooral om kinderen tussen 1 en 5 jaar.

6.13 Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar

	1 tot 5 jaar		5 tot 10 jaar		10 tot 15 jaar		Totaal	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Algemene infectieziekten	4	8	1	0	0	0	5	8
Kanker en andere nieuwvormingen	10	2	8	10	7	10	25	22
Bloedaandoeningen en ziekten immuunsysteem	0	1	0	1	0	2	0	4
Endocriene ziekten en voedings- en stofwisselingsstoornissen	7	2	2	2	2	3	11	7
Psychische aandoeningen	1	0	0	0	0	2	1	2
Aandoeningen zenuwstelsel	6	5	2	4	1	4	9	13
Ziekten hart- en vaatstelsel	2	1	1	1	1	0	4	2
Ziekten ademhalingsstelsel	4	1	2	1	2	1	8	3
Ziekten spijsverteringsstelsel	1	0	1	0	0	1	2	1
Perinatale aandoeningen	1	0	0	0	0	0	1	0
Aangeboren aandoeningen	6	8	1	2	3	3	10	13
Sudden Infant Death Syndrome	2	0	0	0	0	0	2	0
Totaal 'inwendige' oorzaken	44	28	18	21	16	26	78	75
Verkeersongeval	3	3	7	2	6	2	16	7
Overige uitwendige oorzaken door ongeval	8	9	4	1	5	1	17	11
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0	0	0	2	4	2	4
Geweldpleging	1	4	2	3	0	0	3	7
Andere uitwendige oorzaken	1	2	0	0	1	3	2	5
Totaal uitwendige oorzaken	13	18	13	6	14	10	40	34
Totaal sterfgevallen	57	46	31	27	30	36	118	109

6.13 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

6.14 Overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of een ongeval

6.14 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Grafiek 6.14 geeft de evolutie weer sinds 2000 van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval. Het aantal overlijdens door geweldpleging ligt in 2012 hoger dan in de periode 2006-2011. Het aantal sterfgevallen door ongevallen ligt veel lager dan in het begin van de jaren 2000 en er is ook een opmerkelijke daling tegenover 2011. 2012 is daardoor het jaar met het laagste aantal overlijdens door ongeval sinds 2000.

4. MORBIDITEIT

Naast de sterftcijfers zijn de prevalentiecijfers over ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. Hierna presenteren we cijfers over enkele afwijkingen die voor kinderen relevant zijn.

4.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE) en hebben betrekking op levend en doodgeboren kinderen. In 2013 wordt

bij 1% (N=717) van de geboorten *al in de perinatale periode* een of meerdere majeure afwijkingen vastgesteld.

Tabel 6.15 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van majeure aangeboren afwijkingen bij kinderen geboren in 2012 en 2013*, gerangschikt in dalende volgorde voor het jaar 2013.

Daaruit blijkt dat de restgroep hartafwijkingen in 2013 het meest frequent voorkwam (14,1) per 10 000 geboorten), gevolgd door de specifieke hartafwijking ventrikelseptumdefect**, hypospadie*** en schisis (gespleten

lip/verhemelte) (10,8 op 10 000). Het syndroom van Down (trisomie 21) werd vastgesteld bij 8,6 op de 10 000 geboorten.

Het voorkomen en de rangschikking van de 10 meest voorkomende afwijkingen verschilt slechts in beperkte mate ten opzichte van 2012.

* Bij het interpreteren van dit cijfer moet rekening gehouden worden met het feit dat na prenatale opsporing in een aantal gevallen wordt overgegaan tot een abortus

** Ventrikelseptumdefect is een hartafwijking waarbij er een gaatje aanwezig is in het tussenschot van de twee hartkamers

*** Afwijking bij jongens waarbij de plasbuis niet uitmond aan de top van de penis

6.15 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾

	2012		2013	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Andere hartafwijkingen	74	10,8	95	14,1
Ventrikelseptumdefect	110	16,0	89	13,2
Hypospadie	65	9,5	77	11,4
Schisis	84	12,2	73	10,8
Trisomie 21	53	7,7	58	8,6
Obstructie nierbekken en ureter	29	4,2	36	5,3
Transpositie grote vaten	43	6,3	34	5,0
Tetralogie van Fallot	24	3,5	28	4,2
Afwijking long	30	4,4	26	3,9
Hernia diafragmatica	26	3,8	24	3,6
Reductie ledematen	41	6,0	23	3,4

Vervolg zie pagina 141

6.15 Aangeboren majeure afwijkingen ⁽¹⁾ (vervolg)

	2012		2013	
	Aantal	Per 10 000 geboorten	Aantal	Per 10 000 geboorten
Hydrocefalie	28	4,1	22	3,3
Poly-/multikystische nierdysplasie	18	2,6	21	3,1
Atresie dunne darm	24	3,5	21	3,1
Nier agenese	15	2,2	20	3,0
Skeletdysplasie/dwerggroei	18	2,6	18	2,7
Anale imperforatie	15	2,2	18	2,7
Oesofagale atresie	19	2,8	16	2,4
Spina bifida	20	2,9	15	2,2
Atresie anus	16	2,3	13	1,9
Omfalocele	11	1,6	13	1,9
Hydrops foetalis	20	2,9	10	1,5
Gastroschisis	17	2,5	8	1,2
Trisomie 18	8	1,2	8	1,2
Twin-to-twin transfusie syndroom	14	2,0	7	1,0
Craniosynostosis	7	1,0	6	0,9
Anencefalie	3	0,4	5	0,7
Atresie galwegen	0	0,0	5	0,7
Trisomie 13	8	1,2	4	0,6
Turner syndroom	1	0,1	2	0,3
Cystische hygroma	0	0,0	2	0,3
Totaal kinderen met een of meer aangeboren majeure afwijkingen	717	104,4	710	105,3

6.15 Geregistreerde aangeboren majeure afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen: aantal en per 10 000 geboorten

Bron: H. Cammu, E. Martens, G. Martens, C. Van Mol, Y. Jacquemyn, *Perinatale activiteiten in Vlaanderen 2013*. SPE, Brussel, 2014

(1) Majeure afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

De registratie door het SPE is evenwel niet adequaat om het exact aantal aangeboren majeure misvormingen op te sporen. De einddiagnose is niet altijd af te leiden uit het registratieformulier en bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. Bovendien zullen zwangerschappen die omwille van een aangeboren aandoening voor een leeftijd van 22 weken onderbroken werden vermoedelijk niet in de SPE-cijfers opgenomen zijn. De Eurocatregistratie registreert daarentegen wel alle *aangeboren afwijkingen tot de leeftijd van 1 jaar* en telt ook de afwijkingen bij zwangerschappen die onderbroken werden of bij foetussen geboren na 20 weken. De Eurocatregistratie loopt in een aantal landen. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel. Omdat er nog geen definitieve cijfers over 2013 zijn, bespreken we

de cijfers van 2012. We schetsen deze enerzijds in vergelijking met 2011 en anderzijds in vergelijking met de cijfers van de registers die 'full member' zijn van Eurocat. Het betreft 32 registers uit 17 landen.

Bij 246 op de 10 000 kinderen worden 1 of meerdere aangeboren afwijkingen vastgesteld (2012). We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij 63,8 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om een ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart', een ernstige coronaire hartziekte of om atriumseptumdefect. Bij 55,4 per 10 000 geboorten zijn de ledematen aangetast, bij 40,8 per 10 000 gaat het om een aandoening aan het urinair stelsel. Chromosomale afwijkingen komen voor bij 33,3 per 10 000

geboorten. 12,2 kinderen per 10 000 worden met het Down-syndroom (trisomie 21) geboren. Afwijkingen aan het zenuwstelsel komen voor bij 29,1 per 10 000 geboorten en afwijkingen aan het genitale stelsel bij 20,2 per 10 000 geboorten (zie tabel 6.16).

In totaal worden in het register in de provincie Antwerpen iets minder aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde zijn er in Antwerpen in 2012 per 10 000 geboorten iets minder hartafwijkingen en chromosomale afwijkingen (o.a. het syndroom van Down). Omgekeerd zijn er in Antwerpen meer afwijkingen aan de ledematen, aan het urinair stelsel en aan het zenuwstelsel dan gemiddeld in het Eurocatregister. Voor de andere afwijkingen zijn de verschillen kleiner.

6.16 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ^{(1) (2)}

	Per 10 000 geboorten		
	2011	2012 Antwerpen	2012 Internationaal ⁽³⁾
Zenuwstelsel	26,75	29,09	25,13
<i>waarvan neuralebuisdefecten (o.a. spina bifida)</i>	6,10	5,16	9,41
<i>hydrocefalie</i>	9,39	6,57	5,46
<i>microcefalie</i>	3,75	3,75	3,35
Oog	6,10	5,63	3,36
Oor, gezicht, nek	4,69	4,22	2,15

Vervolg zie pagina 143

6.16 Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ^{(1) (2)} (vervolg)

	Per 10 000 geboorten		
	2011	2012 Antwerpen	2012 Internationaal ⁽³⁾
Hart	77,90	63,80	78,77
waarvan ernstige coronaire hartziekte	23,93	20,64	22,46
ventrikelseptumdefect	35,20	31,90	34,42
atriumseptumdefect	13,61	10,79	19,78
Orofaciale clefts	16,89	16,42	13,51
waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte	10,79	12,67	7,99
gespleten verhemelte	6,10	3,75	5,52
Spijverteringsstelsel	14,08	16,42	18,39
Buikwanddefecten	5,63	7,51	6,58
Urinair stelsel	39,42	40,81	34,31
Genitaal stelsel	18,30	20,17	20,44
waarvan hypospadie	14,55	16,42	16,60
Ledematen	52,09	55,36	40,10
waarvan klompvoet	14,08	15,95	10,87
heupluxatie en/of dysplasie	5,63	6,10	7,71
polydactylie	15,96	19,70	8,43
syndactylie	2,82	4,69	4,79
Metabool ⁽⁴⁾	9,85	6,57	NB
Chromosomale afwijkingen	33,79	33,31	38,78
waarvan syndroom van Down (trisomie 21)	15,49	12,20	22,94
Genetische syndromen en microdeleties	10,32	6,57	4,35
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	250,60	246,29	250,14

6.16 Geregistreerde, aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen en in alle full member aangesloten registers, per 10 000 geboorten, berekening maart 2014

Bronnen: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

Eurocat, website

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend geboren, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan 1 afwijking worden vastgesteld

(3) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

(4) Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

NB: niet beschikbaar

4.2. Aangeboren doofheid en slechthorendheid

Bij 2,1 op 1000 geteste kinderen

Aangeboren doofheid en slechthorendheid kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle kinderen die na een normale zwangerschapsduur geboren worden in de eerste levensmaand getest door Kind en Gezin. In 2014 wordt bij 2,1 per 1000 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen een aangeboren doofheid of slechthorendheid vastgesteld (tabel 6.17).

6.17 Incidentie doofheid en slechthorendheid ⁽¹⁾

2010	2,06
2011	2,22
2012	2,17
2013	1,73
2014 ⁽²⁾	2,05

6.17 Incidentie van aangeboren doofheid en slechthorendheid bij kinderen getest door Kind en Gezin, per 1000 geteste kinderen

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

(2) Voorlopig cijfer. (Nog) niet inbegrepen: 17 niet-conclusieve rapporten en nog 31 rapporten niet ontvangen

In tabel 6.18 wordt de mate en het type van slechthorendheid weergegeven. In 2014 gaat het bij 73 van de 126 kinderen om bilateraal gehoorverlies waarbij 53 kinderen aan beide oren een zelfde type slechthorendheid hebben.

Bij 20 kinderen gaat het om een verschillende slechthorendheid tussen beide oren. Bij 105 kinderen wordt - aan 1 of 2 zijden - minstens een matige slechthorendheid vastgesteld (>40 decibel), bij 21 kinderen gaat het om lichte slechthorendheid.

6.18 Mate en type van gehoorverlies ⁽¹⁾

	2011	2012	2013	2014 ⁽²⁾
Tweezijdig met zelfde type doofheid of slechthorendheid				
Doof	21	18	16	13
Ernstig slechthorend	7	9	6	7
Matig slechthorend	30	41	19	26
Licht slechthorend	5	6	13	7
Totaal	63	74	54	53
Tweezijdig met verschil in type doofheid of slechthorendheid				
Doofheid en ernstig slechthorend	2	3	2	3
Doofheid en matig slechthorend	5	3	3	3
Doofheid en licht slechthorend	6	4	6	2
Ernstig en matig slechthorend	9	7	5	5
Ernstig en licht slechthorend	4	3	3	1
Matig en licht slechthorend	16	16	9	6
Totaal	42	36	28	20
Eenzijdige doofheid of slechthorendheid				
Doof	19	11	7	19
Ernstig slechthorend	8	5	4	8
Matig slechthorend	7	11	6	12
Licht slechthorend	4	2	9	14
Totaal	38	29	26	53
Totaal met geclassificeerde doofheid of slechthorendheid	143	139	108	126

6.18 Kinderen met een aangeboren doofheid of slechthorendheid vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin: mate en type van het gehoorverlies

Bron: Kind en Gezin

(1) Licht slechthorend: gehoorverlies van 21-40 decibel; Matig slechthorend: gehoorverlies van 41-70 decibel; Ernstig slechthorend: gehoorverlies van 71-90 decibel; Doofheid: gehoorverlies van >90 decibel

(2) Voorlopige cijfers. (Nog) niet inbegrepen: 17 niet-conclusieve rapporten en nog 31 rapporten niet ontvangen

5. SLACHTOFFERS VAN ONGEVALLLEN IN HET VERKEER

Halvering van het aantal dodelijke slachtoffers, daling aantal zware verkeersslachtoffers. Veel minder verkeersslachtoffers in vergelijking met 2000

Het verkeer zorgt elk jaar voor dodelijke slachtoffers. Daarnaast raken ook veel kinderen gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep. We bekijken eerst de dodelijke en zwaargewonde slachtoffers, nadien schetsen we ook de evolutie van de lichtgewonden.

In 2013 sterven in het Vlaamse Gewest 11 kinderen jonger dan 15 jaar in een verkeersongeval. 160 kinderen raken *ernstig gewond*. De helft van de dodelijke slachtoffers zijn kinderen tussen 10 en 15 jaar. Tegenover 2012 is er een stijging van het aantal dodelijke slachtoffers (+3) en een daling (-16) van het aantal ernstig gewonde kinderen (zie tabel 6.19). De meeste slachtoffers zijn voetgangers/ bestuurders.

Ten opzichte van 2000 nam het aantal zware verkeersslachtoffers (doden en zwaargewonden) sterk af (van 380 naar 171). Uit niet-opgenomen cijfers weten we ook dat het aantal lichtgewonden sterk afnam (van 3202 naar 2283).

6.19 Verkeersslachtoffers

	2000	2011	2012	2013		
	Totaal	Totaal	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen jonger dan 5 jaar	54	45	36	3	43	46
Kinderen van 5 tot 10 jaar	133	54	47	2	42	44
Kinderen van 10 tot 15 jaar	192	107	101	6	75	81
Totaal	380	206	184	11	160	171
Naar aard weggebruiker						
Bestuurder of voetganger	209	145	146	8	111	119
Passagier	171	61	37	3	48	51
Andere/onbekend	0	0	1	0	1	1
Totaal	380	206	184	11	160	171

6.19 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - aantal ernstig gewonden en aantal doden (binnen 30 dagen) jonger dan 15 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker
Bron: ADSEI, website

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

Hoofdstuk 7

GEZOND EN VEILIG LEVEN?

De bescherming van kinderen tegen bepaalde aandoeningen, ziekten en ongezonde leefomstandigheden is een belangrijk onderdeel van het gezondheidsbeleid. In dit hoofdstuk presenteren we een aantal gegevens die een impact (kunnen) hebben op de gezondheid en de ontwikkeling van kinderen.

We bekijken vooreerst gegevens die door Kind en Gezin geregistreerd worden over de voeding van jonge kinderen. We bekijken het aandeel kinderen dat borstvoeding krijgt op verschillende tijdstippen en we gaan ook na of er zich qua voeding op dag 6 verschillen voordoen naargelang kenmerken van de kinderen of naargelang kenmerken van de moeder of het gezin.

Vervolgens belichten we een aantal gegevens over het bereik van de vaccinaties door Kind en Gezin.

Daarna schetsen we gegevens over de body mass index (BMI) van kinderen op de leeftijd van 2 jaar.

Omdat kindermishandeling een zeer belangrijke bedreiging voor de gezondheid en de ontwikkeling van jonge kinderen vormt, belichten we tot slot uitgebreid de cijfers over gemelde kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling.

1. DE VOEDING VAN HET JONGE KIND

Kind en Gezin vraagt tijdens zijn contacten met gezinnen naar de voeding die gegeven wordt aan het kind op 5 tijdstippen in het eerste levensjaar: voeding op 24 uur, voeding op dag 6, voeding op 6 weken, voeding op 12 weken en voeding op 26 weken. Zo kan Kind en Gezin nagaan hoeveel kinderen starten met borstvoeding en krijgen we ook zicht op de duur van de borstvoeding. Borstvoeding is immers de meest natuurlijke en gezonde voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft dan kunstvoeding en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind een langdurigere bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorontsteking en draagt ze bij tot het voorkomen van koemelk-eiwitalergie.

Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO). Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralensupplementen gegeven worden, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, ook wanneer er door onvoorziene omstandigheden en eenmalig

kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer een kind naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen krijgt, dan is er geen sprake meer van *uitsluitend borstvoeding*. Kind en Gezin spreekt dan van *gemengde voeding*. Als er enkel kunstvoeding wordt gegeven, wordt *kunstvoeding* geregistreerd.

Kind en Gezin berekent de cijfers over voeding op bepaalde tijdstippen. Kinderen waarvoor de voeding op een bepaald tijdstip niet werd ingevuld, worden buiten beschouwing gelaten bij de berekening voor dat tijdstip. Voor de voeding op 24 uur en op dag 6 ligt het aandeel ontbrekende waarden op respectievelijk 0,3% en 1,5%. Voor de voeding op een leeftijd van 6 weken ligt het percentage ontbrekende waarden iets hoger (7,5%), vooral omdat niet alle kinderen (blijven) gebruikmaken van het gratis aanbod van Kind en Gezin. De cijfers voor de voeding op 12 en 26 weken zijn daarom nog wat onvollediger. Voor 2013 bedraagt het aandeel ontbrekende gegevens voor beide tijdstippen respectievelijk 9,6 en 13,4%. Voor de kinderen geboren in 2014 zijn nog geen definitieve gegevens beschikbaar, omdat de voeding op die tijdstippen nog niet voor alle kinderen kon bevestigd worden in april 2015. We bespreken in de tekst voor deze tijdstippen (12 en 26 weken) daarom de cijfers over 2013.

Hoewel ze niet geheel volledig zijn, hebben de cijfers wel betrekking op een zeer groot deel van de populatie pasgeborenen. Door de cijfers te verbijzonderen naar kenmerken van het gezin, de moeder en het kind worden nog meer beleidsrelevante inzichten gepresenteerd.

Hierna belichten we cijfers over het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt op diverse tijdstippen in het eerste levensjaar.

1.1. Startvoeding op 24 uur

76% van de kinderen krijgt vanaf het prille levensbegin borstvoeding. Het aandeel kinderen dat 24 uur na de geboorte uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt voor het Vlaamse Gewest op het niveau van 2013.

Tabel 7.1 illustreert wel dat er verschillen bestaan tussen de provincies. In West-Vlaanderen wordt duidelijk het minst gestart met borstvoeding. In de andere provincies ligt het aandeel kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt hoger dan 75%. In West-Vlaanderen start 'slechts' 68,5% met uitsluitend borstvoeding 24 uur na de geboorte. 30,3% van de kinderen uit West-Vlaanderen start onmiddellijk met kunstvoeding.

1.2. Voeding op dag 6

Borstvoeding op dag 6 licht afgenomen t.o.v. 2013

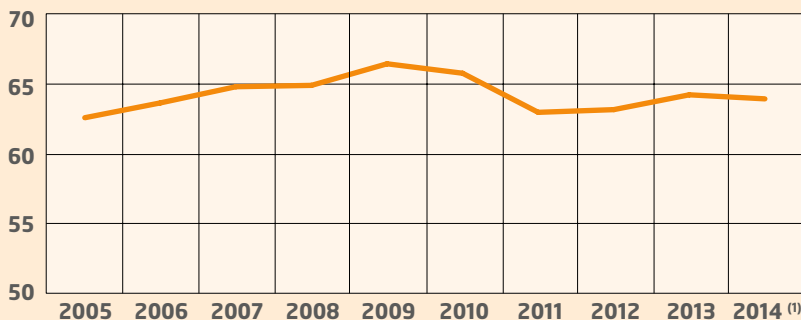
In 2014 krijgt in Vlaanderen 63,9% van de pasgeboren kinderen van wie de voeding op dag 6 geregistreerd wordt uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2013 ligt dit cijfer lager (63,9 versus 64,2%, zie grafiek 7.2). Het percentage kinderen met kunstvoeding (27,6%) op dag 6 blijft nagenoeg constant (-0,1 procentpunt). Het aandeel kinderen dat op dag 6 zowel borst- als kunstvoeding krijgt, neemt daarentegen wel toe t.o.v. 2013

7.1 Uitsluitend borstvoeding op 24 uur

	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Antwerpen	77,7	77,8	78,1
Vlaams-Brabant	79,7	80,5	79,7
West-Vlaanderen	68,1	67,8	68,5
Oost-Vlaanderen	75,2	75,4	75,7
Limburg	76,4	76,7	76,0
Vlaams Gewest	75,7	75,9	76,0

7.1 Percentage kinderen dat op 24 uur uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

7.2 Evolutie borstvoeding op dag 6

7.2 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 als voeding uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2005
Bron: Kind en Gezin - Ikaros/Mirage
(1) Voorlopig cijfer

(+0,5 procentpunt). De daling van het percentage borstgevoede kinderen in 2011 had vermoedelijk gedeeltelijk te maken met de overschakeling naar het nieuwe elektronische registratiesysteem van Kind en Gezin. Sinds 2012 is het aantal ontbrekende waarden sterk afgenomen, zodat de cijfers opnieuw een meer betrouwbaar

beeld schetsen van het voorkomen van borstvoeding op dag 6.

Naargelang de *provincie* verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In Vlaams-Brabant ligt het percentage het hoogst: 66,5% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding op dag 6.

In West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het 58,3%. In Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg krijgen respectievelijk 65,2%, 65,1% en 62,3% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding (zie tabel 7.3).

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt, lag in 2010 ongeveer 2 procentpunten hoger bij *eerstgeborenen* dan bij volgende borelingen. In 2011 bleek het verschil naar pariteit veel kleiner geworden, in 2012 lag het aandeel volgende kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt zelfs hoger dan bij de eerstgeborenen. In 2014 is er geen sprake meer van een verschil (zie tabel 7.4).

Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt lager: 53,8% krijgt op dag 6 uitsluitend borstvoeding. Van de à terme geboren kinderen krijgt 64,7% borstvoeding (zie tabel 7.5).

7.3 Borstvoeding naar provincie

	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Antwerpen	63,8	65,1	65,1
Vlaams-Brabant	66,8	67,7	66,5
West-Vlaanderen	57,0	58,3	58,3
Oost-Vlaanderen	64,1	65,2	65,2
Limburg	62,7	63,6	62,3
Vlaams Gewest	63,1	64,2	63,9

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang de provincie
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

7.4 Borstvoeding naar geboorterang

	2011	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Eerstgeborenen	62,9	63,0	64,2	63,9
Volgende borelingen	62,7	63,2	64,1	63,9
Alle kinderen	62,9	63,1	64,2	63,9

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt, volgens geboorterang - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

7.5 Borstvoeding en prematuriteit

	2011	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Prematuur	51,3	51,2	54,0	53,8
Niet-prematuur/à terme	63,7	64,0	65,0	64,7
Alle kinderen	62,9	63,1	64,2	63,9

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur is of niet - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage
(1) Voorlopige cijfers

Uit tabel 7.6 blijkt verder dat kinderen met een moeder van niet-Belgische *origine* (d.w.z. die bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had) frequenter borstvoeding op dag 6 krijgen dan kinderen met een moeder van Belgische origine, en dit ongeacht of het gezin leeft in kansarmoede of niet. Het percentage borstgevoede kinderen in kansarmoede met een moeder die bij haar geboorte een andere nationaliteit had, ligt zelfs 10,6 procentpunten hoger dan het aandeel borstgevoede kinderen van een Belgische moeder die niet in kansarmoede leeft. Bij kinderen met een moeder die bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, doet er zich wel een groot verschil voor naargelang het gezin al dan niet kansarm is. Deze kinderen krijgen veel minder borstvoeding dan de kinderen die niet in kansarmoede leven (36,3% versus 61,9%).

In tabel 7.7 tonen we de verschillen naargelang de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 25 en 35 jaar krijgen het meest uitsluitend borstvoeding op dag 6. Van de kinderen met een tienermoeder krijgt quasi de helft (48,1%) uitsluitend borstvoeding op dag 6.

7.6 Borstvoeding en kansengroepen

	2011	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	60,7	61,1	61,8	61,9
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	35,8	35,6	36,4	36,3
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	74,6	74,0	75,9	74,3
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	71,4	71,7	73,5	72,5
Alle kinderen	62,9	63,1	64,2	63,9

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Voorlopige cijfers

7.7 Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2011	2012	2013	2014 ⁽¹⁾
Jonger dan 20 jaar	49,3	47,0	49,0	48,1
20 tot 25 jaar	57,2	57,5	58,6	57,9
25 tot 30 jaar	64,5	64,8	65,7	65,4
30 tot 35 jaar	64,6	64,9	66,0	65,7
35 tot 40 jaar	61,3	61,4	62,8	63,0
40 jaar en ouder	59,2	58,9	60,3	57,1
Alle kinderen	62,9	63,1	64,2	63,9

7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 uitsluitend borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) Voorlopige cijfers

1.3. Duur van de borstvoeding: voeding na 6, 12 en 26 weken

Omdat borstvoeding zoveel voordelen voor de gezondheid en ontwikkeling van het kind heeft, adviseert de Wereldgezondheidsorganisatie niet alleen om kinderen tot de leeftijd van 6 maanden uitsluitend borstvoeding te geven, maar ook om borstvoeding tot de leeftijd van 2 jaar als melkvoeding te blijven geven. Het is dus van belang

om na te gaan hoelang kinderen uitsluitend borstvoeding krijgen. Via de registratie van het soort voeding op bepaalde tijdstipmomenten, heeft Kind en Gezin een goed zicht op het aandeel kinderen dat relatief lang borstvoeding krijgt.

Op een leeftijd van 6 weken blijkt nog minder dan de helft (46%) van de kinderen uitsluitend borstvoeding te krijgen. Na 12 levensweken is dat nog

ongeveer 30,3% (cijfer 2013) en op een leeftijd van 26 weken krijgt 8,6% (cijfer 2013) uitsluitend borstvoeding. Dit wil echter niet zeggen dat de andere kinderen enkel kunstvoeding krijgen. Er is ook een belangrijk percentage kinderen dat zowel borstvoeding als kunstvoeding krijgt. Op een leeftijd van 26 weken krijgt 17,7% (cijfer 2013) van de kinderen naast kunstvoeding soms ook nog borstvoeding.

7.8 Voeding op leeftijd van 6, 12 en 26 weken ⁽¹⁾

	2013				2014 ⁽²⁾			
	Borstvoeding	Gemengd	Kunstvoeding	Totaal	Borstvoeding	Gemengd	Kunstvoeding	Totaal
Voeding op 6 weken	46,2	14,8	39,0	100,0	46,0	15,2	38,8	100,0
Voeding op 12 weken	30,3	15,1	54,6	100,0	30,1	14,6	55,3	100,0
Voeding op 26 weken	8,6	17,7	73,6	100,0	7,2	13,0	79,8	100,0

7.8 Percentage kinderen dat op week 6, week 12 en week 26 als voeding borstvoeding, gemengde voeding of kunstvoeding krijgt - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Mirage

(1) De percentages worden berekend voor alle kinderen waarvoor een voeding wordt geregistreerd op het betreffende tijdstip

(2) De cijfers voor 2014 moeten nog als voorlopig beschouwd worden omdat voor heel wat kinderen geboren in het laatste kwartaal van 2014 de voeding op het betreffende tijdstip nog niet kon geregistreerd worden

2. VACCINATIEGRAAD

2.1. Vlaams Gewest

Jonge kinderen in zeer hoge mate gevaccineerd. Ook rotavaccinatie al op hoog niveau. Kind en Gezin belangrijkste vaccinator en bereikt ook kinderen uit kansengroepen

De Vlaamse overheid stelt een aantal vaccins gratis ter beschikking. Bepaalde vaccins worden gecombineerd toegediend via 1 prik. Dit is (meestal) het geval voor de vaccins tegen polio, DTP, Hepatitis B en Haemophilus influenza b (Hib) enerzijds (met aanbevolen dosissen op 8, 12, 16 weken en 15 maanden) en voor de vaccins tegen mazelen, bof en rodehond anderzijds (1 dosis aanbevolen op 12 maanden). De vaccins tegen meningokokken en pneumokokken worden apart toegediend. Het pneumokokken-vaccin wordt best gegeven op 8 en 16 weken en op 12 maanden. Het vaccin tegen meningokokken op 15 maanden. Het vaccin tegen rota hoort niet tot de gratis vaccins. Het dient op 8, 12 en eventueel 16 weken toegediend te worden.

Op basis van steekproefonderzoek* weten we hoeveel kinderen gevaccineerd zijn tegen bepaalde ziekten en kunnen we afleiden dat Vlaanderen een hoge vaccinatiegraad kent, wat van belang is om het uitbreken van infectieziekten tegen te gaan. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 90%. De vaccinatiegraad ligt het hoogst voor het pneumokokken-vaccin en het vaccin tegen mazelen, bof en rubella (MBR). Het gaat respectievelijk om 96,5% en 96,6%. De doelstelling van 95% voor de eerste dosis van het MBR-vaccin - vereist voor de eliminatie van mazelen in België - werd in 2012 dus bereikt. De vaccinatie voor het rotavirus haalt een niveau (92,2%) dat de niveaus van de andere zuigelingenvaccins benadert, hoewel het niet gratis is.

* Van Damme P., Hoppenbrouwers K. et al, Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2012, januari 2013

In deze paragraaf willen we echter recente en meer gedetailleerde gegevens over het bereik van Kind en Gezin (de belangrijkste vaccinator voor jonge kinderen) schetsen. Zo bekijken we of kansengroepen minder gevaccineerd worden en presenteren we gegevens over het aandeel door Kind en Gezin opgevolgde kinderen dat alle vaccins toegediend kreeg door Kind en Gezin.

Tabel 7.9 geeft per vaccin en vaccindosis aan hoeveel kinderen Kind en Gezin vaccineert in hun eerste levensjaar. De tabel onderscheidt 4 deelgroepen naargelang de combinatie van de kenmerken 'nationaliteit van de moeder bij haar geboorte' en 'kansarmoede'. De cijfers geven aan dat Kind en Gezin een hoog percentage kinderen met een moeder van niet-Belgische origine bereikt. Dat bereik ligt zelfs hoger dan bij kinderen met een moeder van Belgische origine, vermoedelijk omdat deze gezinnen vaker beroep doen op een kinderarts of huisarts of een andere instantie.

Bij kinderen waarvan de moeder bij haar geboorte de Belgische nationaliteit had, is er weinig verschil in vaccinatie tussen kansarme en niet-kansarme gezinnen. Bij kinderen van moeders van een niet-Belgische origine zien we dat het vaccinatiepercentage voor Hexa en pneumokokken door Kind en Gezin hoger ligt bij kinderen

in kansarme gezinnen. Bij de meeste deelgroepen doet zich een terugval voor van het vaccinatiepercentage tussen de eerste en de volgende dosissen van het Hexa-vaccin dat beschermt tegen 6 infectieziekten: polio, difterie, tetanus, pertussis, Haemophilus influenza B en hepatitis B.

Voor het rota-vaccin ligt het algemene vaccinatiepercentage door Kind en Gezin op 79,3% (dosis 1), maar er is een verschil naargelang het gezin in kansarmoede leeft of niet. Kinderen in kansarmoede laten zich duidelijk minder door Kind en Gezin vaccineren tegen het rotavirus. Het feit dat dit vaccin niet gratis is, speelt wellicht een belangrijke rol.

7.9 Vaccinatiepercentage Kind en Gezin naar kansengroepen

	Pneumo- kokken dosis 1	Pneumo- kokken dosis 2	Hexavalent dosis 1	Hexavalent dosis 2	Hexavalent dosis 3	Rota dosis 1
Kinderen met moeder van Belgische origine die niet in kansarmoede leven	85,1	83,3	85,3	84,3	83,5	81,7
Kinderen met moeder van Belgische origine die in kansarmoede leven	84,2	82,3	84,1	83,8	81,8	72,2
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die niet in kansarmoede leven	89,0	87,4	89,1	87,8	87,7	81,7
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine die in kansarmoede leven	91,5	90,3	91,7	91,8	90,2	74,5
Bereik alle kinderen ⁽¹⁾	84,8	83,0	84,9	83,9	83,2	79,3

7.9 Vaccinatiebereik Kind en Gezin in eerste levensjaar naar kansengroepen - 2013

Bron: Kind en Gezin, Vaccinatie rapport 2013

(1) De percentages in deze rij worden berekend t.o.v. alle levend geboren kinderen in het Vlaamse Gewest, ongeacht of Kind en Gezin de origine van de moeder of de kansarmoedesituatie kent. Ze geven dus het reële vaccinatiebereik van Kind en Gezin aan

In tabel 7.10 geven we percentages weer over het aandeel kinderen dat bij het bereiken van de leeftijd van 6 en 18 maanden alle gratis voorziene vaccins (met uitzondering van rota dus) ook tijdig van Kind en Gezin krijgt. 76,3% van de kinderen heeft op een leeftijd van 6 maanden alle vaccins tijdig gekregen van Kind en Gezin, op een leeftijd van 18 maanden ligt dit aanzienlijk lager (68,1%). Kinderen in kansarmoede worden blijkbaar iets minder tijdig en volledig (enkel en alleen) door Kind en Gezin gevaccineerd dan de andere kinderen (vooral op een leeftijd van 18 maanden)*. Kinderen met een moeder van niet-Belgische origine zijn beter dan gemiddeld gevaccineerd door Kind en Gezin.

2.2. Vlaanderen internationaal gesitueerd

De Wereldgezondheidsorganisatie verzamelt gegevens over het aandeel kinderen dat gevaccineerd is tegen een aantal infectieziekten. Voor sommige vaccins ontbreken er echter gegevens van vele landen. We bespreken daarom enkel de gegevens over de vaccinatiegraad van kinderen voor die infectieziekten (polio, mazelen en Haemophilus influenzae type b) waar voor elk EU-28 land een cijfer over de vaccinatiegraad gekend is bij de Wereldgezondheidsorganisatie. De cijfers hebben betrekking op 2012.

7.10 Volledig en tijdig door Kind en Gezin gevaccineerde kinderen ⁽¹⁾

	Leeftijd 6 maanden	Leeftijd 18 maanden
Kinderen in kansarmoede	74,1	63,6
Kinderen met moeder van niet-Belgische origine	78,6	68,9
Alle kinderen	76,3	68,1

7.10 Overzicht aantal kinderen (geboren in 2012) dat alle vaccins tijdig door Kind en Gezin toegediend kreeg op 6 en 18 maanden naar kansengroepen - Vlaamse Gemeenschap

Bron: Kind en Gezin, Vaccinatie rapport 2013

(1) We bekijken hier enkel de kinderen die door Kind en Gezin medisch opgevolgd worden

De indicator voor polio weerspiegelt het aandeel kinderen dat in het eerste levensjaar alle dosissen ontving. In het Vlaamse Gewest bedraagt dat aandeel 98,9%** . In 7 landen (Tsjechië, Cyprus, Finland, Griekenland, Hongarije, Luxemburg en België) ligt het aandeel nog iets hoger (99% of meer), in 21 landen ligt het aandeel lager. In 7 landen ligt de vaccinatiegraad tegen polio onder de 95%. Het gaat om Duitsland, Estland, Letland, Litouwen, Roemenië, Denemarken en Oostenrijk.

De vaccinatiegraad voor Hib ligt in vele landen op een zelfde niveau als de vaccinatiegraad voor polio. Dat beide vaccins vaak gecombineerd worden in 1 prik heeft daar uiteraard mee te maken. Uit de meest recente vaccinatiegraadstudie bleek dit ook voor Vlaanderen (98,9% van de kinderen ontving een derde dosis tegen polio, 98,7% tegen Hib). In Griekenland verschilt de vaccinatiegraad voor beide vaccins

wel meer (99% versus 94%), waardoor 8 van de 28 EU-landen voor Hib een vaccinatiegraad van minder dan 95% kennen.

De vaccinatiegraad voor mazelen ligt in de meeste landen lager dan de vaccinatiegraad tegen polio en Hib. In de helft van de 28 EU-landen zijn minder dan 95% van de kinderen op het eind van hun tweede levensjaar gevaccineerd tegen mazelen. Vergeleken met de 28 EU-landen kent Vlaanderen een vrij hoge vaccinatiegraad (96,6%**). 9 landen kennen een nog hoger percentage (Tsjechië, Slovakije, Spanje, Polen, Finland, Griekenland, Hongarije, Portugal en Zweden). Voor mazelen ligt de vaccinatiegraad het laagst in Oostenrijk (76%), Denemarken (87%) en Frankrijk (89,4%).

* Voor meer informatie over de vaccinaties door Kind en Gezin verwijzen we naar het jaarlijkse vaccinatie rapport van Kind en Gezin (www.kindengezin.be)

** Van Damme P., Hoppenbrouwers K. et al, Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2012, januari 2013

3. BODY MASS INDEX VAN KINDEREN OP DE LEEFTIJD VAN 2 JAAR

3.1. Inleiding over metingen Kind en Gezin en indeling BMI

Kind en Gezin volgt een meerderheid van de kinderen meermaals op in hun eerste 3 levensjaren. Tijdens de consulten worden de lengte, het gewicht en de schedelomtrek van het kind gemeten en besproken. Deze biometrische gegevens geven immers een goed beeld van de algemene ontwikkeling van het kind.

Van alle kinderen die gemeten en gewogen worden op de leeftijd van 2 jaar kan Kind en Gezin sinds kort een afgeleide body mass index (BMI) berekenen. De BMI is het gewicht (in kilo's) gedeeld door de lengte (uitgedrukt in meter) in het kwadraat. Net als bij volwassenen is de BMI een snelle en gemakkelijke methode om overgewicht en obesitas vroeg op te sporen. Bij kinderen liggen de grenswaarden van een normale en afwijkende BMI echter anders dan bij volwassenen. Pas vanaf de leeftijd van 18 jaar kunnen dezelfde grenswaarden gebruikt worden.

In de volgende paragraaf schetsen we voor het eerst BMI-waarden op basis van onze databank. Om de cijfers goed te kunnen interpreteren, geven we volgende belangrijke zaken mee.

De cijfers worden berekend t.o.v. alle kinderen geboren op of na een

zwangerschapsduur van 37 weken. BMI-waarden voor vroeggeboren kinderen moeten immers anders berekend worden.

Om de validiteit van de cijfers te bewaken nemen we in onze berekeningen enkel die kinderen mee die in een interval van 2 maanden rond het tweede levensjaar op consult kwamen. Voor 2012 hebben we daardoor slechts BMI-waarden voor zo'n 65% van de à terme geboren kinderen. In de jaren 2009-2011 lag het percentage kinderen die niet meegeteld konden worden in de BMI-berekening zelfs nog hoger. Dit betekent dat de BMI-waarden mogelijks niet representatief zijn voor de hele populatie en dat eventuele evoluties in de cijfers ook voorzichtig geïnterpreteerd moeten worden.

BMI bij kinderen is geslachtsafhankelijk. Door de verschillende lichaamsbouw verschillen de grenswaarden om van een normale of afwijkende BMI te spreken.

De BMI-score kan verschillende waarden aannemen: ondergewicht, normaal, overgewicht of obees.

Een hoge BMI-waarde verwijst naar een relatief hoge lichaamsmassa t.o.v. de gestalte, ongeacht de samenstelling van die hoge lichaamsmassa. Hoge BMI-waarden

mogen dus niet automatisch geproblematiseerd worden in termen van overtollig vet. Ook de lage waarden moeten voorlopig voorzichtig geïnterpreteerd worden. Nadere analyses (bv. in relatie tot lengte en leeftijdsgegevens) moeten uitklaren in welke mate de BMI-waarden als problematisch mogen beschouwd worden.

Kortom, het gaat om de eerste beschrijvende tabellen die voorzichtig moeten geïnterpreteerd worden. De komende maanden en jaren zullen we deze data nader analyseren.

3.2. BMI op niveau Vlaams Gewest

Tabel 7.11 geeft voor alle meegetelde kinderen waarvan een BMI-waarde gekend is aan in welke categorie hun BMI ligt. Uit de cijfers blijkt dat bijna driekwart van die kinderen een

normale BMI heeft. Van de meegetelde kinderen geboren in 2012 heeft 6,9% overgewicht, bij 1,1% van die kinderen spreken we van obesitas.

Iets minder dan 1 op de 5 kinderen kent ondergewicht.

De evolutie van de cijfers sinds 2009 geeft aan dat het aandeel kinderen

met overgewicht licht toeneemt. Zoals eerder aangegeven moet echter zeer voorzichtig omgesprongen worden met dergelijke interpretaties omdat er in de jaren 2009-2011 meer kinderen waren met ontbrekende BMI-waarden.

7.11 Evolutie BMI

Geboortjaar	Ondergewicht	Normaal	Overgewicht	Obees	Totaal
2009	20,7	72,5	5,9	0,9	100,0
2010	19,6	73,6	6,0	0,9	100,0
2011	19,5	73,2	6,3	0,9	100,0
2012	18,8	73,3	6,9	1,1	100,0

7.11 Evolutie BMI-waarden van 2-jarigen - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Mirage

Tabel 7.12 bekijkt voor de kinderen geboren in 2012 of er zich qua BMI een verschil voordoet naar geslacht.

Overgewicht lijkt iets meer voor te komen bij meisjes, ondergewicht blijkt iets meer voor te komen bij jongens.

7.12 BMI naar geslacht

	Ondergewicht	Normaal	Overgewicht	Obees	Totaal
Jongens	19,2	73,3	6,5	1,0	100,0
Meisjes	18,3	73,2	7,3	1,1	100,0
Totaal	18,8	73,3	6,9	1,1	100,0

7.12 BMI-waarden van 2-jarigen per geslacht - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2012
Bron: Kind en Gezin - Mirage

In tabel 7.13 schetsen we de BMI-waarden naar het geboortegewicht van de kinderen uit 2012.

De tabel toont aan dat geboortegewicht een belangrijke determinant is van de BMI-waarden op de leeftijd van 2 jaar. Meer dan 36% van de kinderen met een geboortegewicht lager dan 2,5 kg kent op de leeftijd van 2 jaar

een BMI-waarde van ondergewicht. Ondergewicht komt duidelijk minder frequent voor bij kinderen met een hoog geboortegewicht (meer dan 4 kg). Omgekeerd ligt het aandeel kinderen met overgewicht of obesitas op de leeftijd van 2 jaar hoger bij kinderen die een hoog geboortegewicht hadden en ligt het aandeel lager bij kinderen met een geboortegewicht van minder dan 2,5 kg.

Ondanks het feit dat de BMI-waarden verschillen naargelang het geboortegewicht, heeft de meerderheid van de kinderen op 2 jaar een normale BMI-waarde. Er is dus geen perfecte correlatie. Sommige kinderen met een laag/hog geboortegewicht kennen op 2 jaar zelfs een BMI-waarde van over-/ondergewicht.

7.13 BMI naar geboortegewicht

	Ondergewicht	Normaal	Overgewicht	Obees	Totaal
>=1,5 -<2,5 kg	36,3	60,8	2,9	0,0	100,0
>=2,5 -<3,5 kg	22,3	71,8	5,2	0,7	100,0
>=3,5 -<4 kg	14,4	76,0	8,3	1,4	100,0
>=4 -<4,5 kg	9,5	76,4	12,0	2,1	100,0
>=4,5 kg	8,6	71,2	16,0	4,3	100,0
Totaal	18,8	73,3	6,9	1,1	100,0

7.13 BMI-waarden van 2-jarigen naar geboortegewicht - Vlaams Gewest - kinderen geboren in 2012
Bron: Kind en Gezin - Mirage

4. KINDERMISHANDELING

In de loop van 2014 ontvingen de vertrouwenscentra kindermishandeling 7542 nieuwe meldingen, waarbij 9472 unieke kinderen betrokken waren. Zo'n 15% van de kinderen was al minstens 1 keer aangemeld in de jaren ervoor. Toeleiding van burgers naar 1712 verklaart wellicht de daling van het aantal meldingen bij de vertrouwenscentra

4.1. Inleiding op de cijfers en begrippen

Meldingen over (vermoedens van) kindermishandeling komen in Vlaanderen bij diverse organisaties terecht. De vertrouwenscentra kindermishandeling (VK) nemen hierbij een centrale positie in en registreren reeds geruime tijd meldingen van burgers en professionals. Ze rapporteren over deze meldingen aan Kind en Gezin.

Omdat ook volwassenen getroffen kunnen zijn door geweld of mishandeling besliste de Vlaamse overheid in 2012 om een centraal telefoonnummer op te richten - 1712 - voor alle mogelijke situaties van geweld. Naast o.a. partnergeweld en ouderenmisbehandeling kan ook kindermishandeling bij 1712 gemeld worden.

Hierna belichten we enkel de meldingen bij de VK's die Kind en Gezin jaarlijks analyseert. Van 1712 zijn nog geen gepubliceerde cijfers beschikbaar, maar de uitbouw van het nummer 1712 heeft uiteraard gevolgen voor de meldingen bij de VK's.

Met de VK's wordt contact opgenomen voor concrete situaties van kindermishandeling: seksueel grensoverschrijdend gedrag, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing. Soms gaat het over een risicosituatie. Nog andere contactopnames blijken te gaan over onduidelijke problematieken. Tot slot zijn er ook contactopnames bij verwerkingsproblemen n.a.v. een vroegere mishandeling of verwaarlozing en contactopnames voor andere problemen dan kindermishandeling. In het vervolg van deze tekst spreken we over *meldingen*.

De VK's krijgen niet alleen meldingen over minderjarigen, maar ook over meerderjarigen (18 jaar en ouder). Bij diverse meldingen zijn trouwens zowel meerder- als minderjarigen betrokken (zie tabel 7.14). Onder *gemelde minderjarigen* verstaan we zowel alle kinderen onder de 18 jaar, alsook de ongeboren kinderen en verlengd minderjarigen.

Wanneer we bij de cijfers spreken over *meldingen in een jaar*, dan gaat het om de meldingen die in het vernoemde jaar werden gemeld aan een vertrouwenscentrum kindermishandeling, dus met startdatum in het betrokken jaar. De cijfers hebben m.a.w. geen betrekking op de nog lopende dossiers in een VK, waarbij de initiële melding in een voorgaand jaar plaatsvond, maar waarvoor het VK in het betrokken jaar nog tal van acties onderneemt.

Ook het onderscheid tussen de term *uniek kind* en *kindregistratie* is van belang. Een kind dat in eenzelfde jaar bij meerdere meldingen betrokken is, wordt logischerwijze slechts 1 keer geteld bij het aantal *unieke kinderen*. Maar voor elk kind dat bij meerdere meldingen in eenzelfde jaar betrokken is, worden er per melding afzonderlijke *kindregistraties* genoteerd, bv. per melding de belangrijkste gemelde problematiek voor dat kind. Dit verklaart waarom het totale aantal kindregistraties (10 283, zie tabel 7.19) steeds hoger is dan het totale aantal unieke kinderen (9472, zie tabel 7.16).

In 2013 werden 2 nieuwe termen geïntroduceerd. *Meermaals gemelde kinderen* zijn het aantal unieke kinderen dat in het betrokken jaar meer dan 1 keer gemeld werden. Kinderen met een *meldingshistoriek*

zijn het aantal unieke kinderen die gemeld worden in het betrokken jaar, maar waarvan geweten is dat ze ook al in een voorgaand jaar minstens 1 maal gemeld waren bij een VK (zie tabel 7.17).

De berekenings- en voorstellingswijze van de cijfers over kindermishandeling volgt dezelfde principes als deze in

2013, maar de berekeningswijze in 2013 was wel grondig aangepast t.o.v. de voorgaande jaren. Daarom werden de meldingen vanaf 2010 herberekend volgens de aangepaste berekeningswijze. Die cijfers werden dit jaar opnieuw overgenomen (evolutie 2010-2014).

4.2. Aantal meldingen

In de 6 VK's werden in 2014 in totaal 7542 meldingen genoteerd. Bij 7311 meldingen was er (minstens) een minderjarige betrokken. Bij zo'n 4% van de meldingen bij een VK zijn ook meerderjarigen betrokken. Dit aantal vertoont sinds 2010 een systematische daling.

7.14 Aantal meldingen

	2010	2011	2012	2013	2014
Totaal aantal unieke meldingen	7 553	7 951	7 604	7 829	7 542
Aantal meldingen met (minstens) een minderjarige	7 144	7 605	7 244	7 477	7 311
Aantal meldingen met (minstens) een meerderjarige	523	487	489	466	302

7.14 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

4.3. Aard van de meldende instanties

Als we kijken naar *alle meldingen waarbij (minstens) een minderjarige betrokken was (N=7311)*, dan zien we dat in 2014 24,4% van de melders komt uit de primaire omgeving van het kind, dit is een duidelijke daling t.o.v. 2013. Dit heeft wellicht te maken met de systematische toeleiding van burgers naar 1712. 1712 kan echter ook dossiers (terug) doorverwijzen

naar de VK, wat in 2014 in 4,3% van het aantal meldingen het geval was, een stijging t.o.v. 2013 met 1,5 procentpunt.

22,6% van de meldingen komt van scholen, wat evenveel is als in 2013 en waarvan ook dit jaar de CLB's het grootste deel uitmaken. Welzijnsorganisaties en personen en organisaties uit de gezondheidszorg zijn samen goed voor 35,4% van het aantal meldingen, een stijging t.o.v. 2013.

In 2014 merken we ten slotte ook een duidelijke stijging van de meldingen vanuit justitiële instanties. Dit valt te verklaren door de nieuwe positie van de VK als gemandateerde voorziening binnen de integrale jeugdhulp (start 1 maart 2014), waarbij het jeugdparquet een kennisgeving t.a.v. het VK kan richten met de vraag tot een onderzoek maatschappelijke noodzaak.

7.15 Meldende instantie

	2013	2014
Primaire omgeving	32,4	24,4
<i>waaronder biologische moeder</i>	10,0	7,8
Schoolse en buitenschoolse voorziening	22,5	22,6
<i>waaronder CLB</i>	16,9	17,8
Gezondheidszorg	18,1	20,6
<i>waaronder Kind en Gezin</i>	2,7	3,0
Welijnsorganisaties	13,7	14,8
<i>waaronder ander VK</i>	1,6	1,3
Bijzondere jeugdbijstand	6,3	7,1
Meldpunt Geweld, Misbruik en Kindermishandeling (1712)	2,8	4,3
Justitiële instanties	1,0	3,7
Opvangvoorziening baby's en peuters	1,5	1,4
Onbekend	0,9	0,8
Persoon uit de omgeving van de dader	0,7	0,3
Niet ingevuld	0,0	0,1
Totaal	100,0 (N=7 477)	100,0 (N=7 311)

7.15 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar meldende instantie (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

4.4. Aantal unieke kinderen gemeld bij een VK volgens leeftijd

In 2014 waren er 9472 unieke minderjarige kinderen betrokken bij een VK-melding, zo'n 5% unieke kinderen minder dan in 2013 (zie tabel 7.16). Aangezien er in 2014 minder meldingen werden ontvangen en aangezien een deel van de meldingen nu bij 1712 terecht komt, viel dat te verwachten.

Zeker een derde van de gemelde kinderen is jonger dan 6 jaar (33%), waarvan ongeveer 15% jonger is dan 3 jaar. De kinderen tussen 6 en 12 jaar vormen de grootste groep van de aangemelde kinderen (36,2%). De leeftijdsverdeling blijft reeds enkele jaren stabiel.

4.5. Aantal meermaals gemelde kinderen en kinderen met een meldingshistoriek

Van de 9472 unieke kinderen werden meer dan 9 op de 10 in 2014 slechts 1 keer gemeld. Een kleine minderheid (6,5%) werd 2 keer gemeld en een nog kleinere minderheid 3 of meer keer (0,9%, met name 84 kinderen). Meerdere meldingen binnen hetzelfde jaar over hetzelfde kind zijn perfect mogelijk wanneer het gaat over verschillende melders die los van elkaar en op eigen initiatief informatie aanleveren over eenzelfde kind.

7.16 Leeftijd van de gemelde kinderen

	2012	2013	2014
Ongeboren	0,4	0,4	0,4
Jonger dan 3 jaar	15,7	14,5	14,9
Tussen 3 en 6 jaar	18,6	18,7	17,7
Tussen 6 en 12 jaar	35,7	35,9	36,2
Tussen 12 en 18 jaar	27,3	27,6	27,2
Verlengd minderjarig	0,1	0,0	0,1
Onbekend	2,2	2,8	3,5
Totaal	100,0 (N=9 954)	100,0 (N=10 017)	100,0 (N=9 472)

7.16 Aantal unieke kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar leeftijd - 2012-2014
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

7.17 Aantal meermaals gemelde kinderen

Kind betrokken bij	2013		2014	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
1 melding	9 304	92,9	8 770	92,6
2 meldingen	627	6,3	618	6,5
3 meldingen	70	0,7	61	0,6
4 meldingen	12	0,1	21	0,2
5 meldingen	2	0,0	2	0,0
6 meldingen	2	0,0	0	0,0
Totaal	10 017	100,0	9 472	100,0

7.17 Aantal unieke kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naar aantal (her)meldingen waarbij het betrokken is - 2013-2014
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Daarnaast blijkt uit nadere analyse dat 1112 van de 9472 kinderen (15%) minstens 1 keer gemeld werden bij een VK voor 2014 en dus een

meldingshistoriek hebben (cijfer niet opgenomen in tabel 7.17). In 2013 was dat 11%.

4.6. Aantal gemelde kinderen per 10 000 minderjarigen

Van het totaal aantal gemelde kinderen was het grootste deel (93,1%) gedomicilieerd in het Vlaamse Gewest. De verhouding tussen de gemelde kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest en het totale aantal minderjarigen in Vlaanderen leert ons dat 70,7 op de 10 000 kinderen in het Vlaamse Gewest gemeld worden bij een VK. In 2013 was dat 74,5 op de 10 000 kinderen (zie tabel 7.18). De daling heeft zowel te maken met een daling van het aantal gemelde minderjarigen, als met een toename van het aantal minderjarigen dat als noemer in de berekening fungeert.

Het relatieve aantal gemelde kinderen verschilt naargelang van de provincie (zie tabel 7.18). Per 10 000 kinderen onder de 18 jaar worden er in de provincie Antwerpen 79,7 kinderen gemeld bij een VK. Oost-Vlaanderen kent een daling van

7.18 Aantal gemelde kinderen per 10 000 per provincie

	2013	2014
Antwerpen	83,8	79,7
Limburg	78,0	79,0
West-Vlaanderen	67,1	67,0
Vlaams-Brabant	68,1	63,4
Oost-Vlaanderen	71,6	63,1
Vlaams Gewest	74,5	70,7

7.18 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest en volgens provincie

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

71,6 kinderen per 10 000 in 2013 naar 63,1 per 10 000 in 2014. Met dit aantal scoort deze provincie in 2014 het laagst. Enkel Limburg kent een lichte stijging van het aantal gemelde minderjarigen in verhouding tot 10 000 minderjarigen.

Deze cijfers geven een belangrijke indicatie van een probleem, maar mogen niet geïnterpreteerd worden

als incidentiecijfers over (risico's op) kindermishandeling. Niet alle meldingen over de mishandeling of verwaarlozing van minderjarigen komen nog bij de VK's terecht en wellicht worden niet alle gevallen van mishandeling of verwaarlozing gemeld.

4.7. Geregistreeerde problematieken

Het principe is dat er bij elk afzonderlijk kind, betrokken bij elke melding, steeds 1 probleemcategorie moet worden geregistreerd. Dit wordt door het VK als belangrijkste probleem geregistreerd. Wanneer de melder meerdere problemen aangeeft, wordt een onderscheid gemaakt tussen het belangrijkste probleem en een bijkomend probleem (dat dus niet bij elke kindregistratie voorkomt). In tabel 7.19 geven we enkel een zicht op het belangrijkste gemeld probleem.

Tabel 7.19 toont dat in 2014 het merendeel (73,8%) van de kinderen

aangemeld werd omdat er sprake was van (een vermoeden van) een concrete mishandeling of verwaarlozing (lichamelijk, emotioneel of seksueel misbruik). Daarbij worden iets meer kinderen gemeld voor (een vermoeden van) lichamelijke mishandeling/verwaarlozing dan voor een (vermoeden van) concrete situatie van emotionele mishandeling/verwaarlozing. Bij 15,2% van de kinderen is het belangrijkste probleem (een vermoeden van) seksueel misbruik, bij 13,8% van de gemelde kinderen gaat het om een risicosituatie, bij 7,7% gaat het om een verwerkingsproblematiek of een andere/ onduidelijke problematiek. 4,3% van de gemelde kinderen werd (vermoedelijk)

geconfronteerd met grensoverschrijdend gedrag door een andere minderjarige. De meest geregistreeerde problematieken bij minderjarige plegers zijn intra- en extrafamiliaal seksueel misbruik.

Het aandeel van de verschillende probleemcategorieën bleef in 2014 nagenoeg ongewijzigd in vergelijking met 2013.

7.19 Kinderen gemeld per belangrijkste problematiek

	2013		2014	
	Aantal	%	Aantal	%
Meldingen over mishandeling of verwaarlozing				
Lichamelijke mishandeling of verwaarlozing	3 324	30,7	3 085	30,0
<i>waarvan lichamelijke mishandeling</i>	1 883	17,4	1 844	17,9
<i>geïnduceerde gefalsificeerde aandoening</i>	29	0,3	40	0,4
<i>niet-accidenteel (intra)craniaal letsel</i>	48	0,4	49	0,5
<i>lichamelijke verwaarlozing</i>	1 364	12,6	1 152	11,2
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	2 964	27,3	2 936	28,6
<i>waarvan emotionele mishandeling</i>	1 197	11,0	1 160	11,3
<i>getuige van geweld</i>	682	6,3	716	7,0
<i>emotionele verwaarlozing</i>	1 085	10,0	1 060	10,3
Seksueel misbruik	1 747	16,1	1 563	15,2
<i>waarvan incest</i>	957	8,8	805	7,8
<i>extrafamiliaal seksueel misbruik</i>	481	4,4	454	4,4
<i>onbekend of het incest is</i>	309	2,9	304	3,0
Meldingen risicosituatie	1 479	13,6	1 421	13,8
Meldingen verwerkingsproblematiek	86	0,8	105	1,0
Onbekende/andere/onduidelijke problematiek	738	6,8	689	6,7
Meldingen grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen	470	4,3	443	4,3
<i>waarvan onbepaalde problematiek</i>	50	0,5	96	0,9
<i>lichamelijke mishandeling</i>	22	0,2	30	0,3
<i>emotionele mishandeling</i>	4	0,0	4	0,0
<i>seksueel misbruik - incest</i>	151	1,4	131	1,3
<i>seksueel misbruik - extrafamiliaal</i>	243	2,2	182	1,8
Niet ingevuld	30	0,3	41	0,4
Totaal	10 838	100,0	10 283	100,0

7.19 Kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naargelang van de gemelde belangrijkste problematiek - 2013-2014
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

In tabel 7.20 bekijken we per leeftijdscategorie van de gemelde kinderen welke problematiek het vaakst vermeld werd als eerste/belangrijkste problematiek. Hier worden de kinderen die 'verlengd minderjarig' zijn en de kinderen waarvan de leeftijd onbekend is, niet meegeteld.

Er doen zich wel enige verschillen voor naar de leeftijd van de kinderen. Bij de kinderen jonger dan 3 jaar scoren de risicosituaties en lichamelijke verwaarlozing door volwassenen als gemeld probleem opvallend hoger dan bij alle leeftijdsgroepen vanaf 3 jaar. Deze jongste kinderen worden minder

gemeld wegens seksueel misbruik en incest dan de kinderen vanaf 3 jaar. De oudere kinderen worden vooral gemeld omwille van (een vermoeden van) concrete situaties van mishandeling/verwaarlozing.

7.20 Gemelde problematieken

	Onder de 3 jaar	Van 3 tot 6 jaar	Van 6 tot 12 jaar	Van 12 tot 18 jaar
Meldingen over mishandeling of verwaarlozing door volwassenen				
Lichamelijke mishandeling	16,6	17,4	19,9	19,2
Lichamelijke verwaarlozing	20,6	13,4	9,9	5,9
Emotionele mishandeling of verwaarlozing	24,9	27,4	31,4	28,4
Seksueel misbruik en incest	4,0	18,0	14,7	21,3
Risicosituatie	27,5	13,1	12,0	8,5
Verwerkingsproblematiek	0,1	0,4	1,0	2,0
Ongekend	5,9	8,0	6,3	5,7
Meldingen over mishandeling/verwaarlozing/grensoverschrijdend gedrag minderjarigen				
Lichamelijke, emotionele mishandeling of grensoverschrijdend gedrag	0,0	0,7	1,2	2,6
Seksueel misbruik (al dan niet incest)	0,1	1,1	3,1	6,2
Niet ingevuld	0,3	0,4	0,5	0,2
Totaal	100,0 (N= 1 589)	100,0 (N=1 841)	100,0 (N=3 764)	100,0 (N=2 742)

7.20 Kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling naargelang van de gemelde belangrijkste problematiek per leeftijdscategorie - 2014
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Hoofdstuk 8

BASISGEGEVENS OVER GEZINNEN IN VLAANDEREN

Een basiskenmerk van dit rapport zijn de gegevens gepresenteerd op kindniveau. In dit hoofdstuk presenteren we echter cijfers met als teleenheid het gezin of de ouder(s) van jonge kinderen. Om maatschappelijke en beleidsmatige redenen is het immers nuttig om te weten hoeveel gezinnen met jonge kinderen er zijn en hoe deze concreet zijn samengesteld qua vorm en omvang. Cijfers over gezinsvorming en gezinsontwikkelingen zijn relevant in het kader van een breder gezinsbeleid dat belang hecht aan duurzame relaties. Een goed gezinsondersteunend beleid heeft ook nood aan informatie over de arbeids- en inkomenssituatie op gezinsniveau. Nu de Vlaamse overheid, en Kind en Gezin in het bijzonder, bevoegd is geworden voor de gezinsbijslagen, is het niet meer dan logisch dat we uitgebreid aandacht besteden aan tal van cijfers op niveau van het gezin en/of de ouders. We beperken ons doorgaans wel tot een schets van cijfers op niveau van het Vlaamse Gewest.

We starten het hoofdstuk met cijfers van ADSEI over huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten. We belichten daarbij de leeftijd van de mensen die huwen en scheiden. Voor wie huwt, geven we aan welk percentage al eens gehuwd was, voor de echtscheidingen bekijken we de leeftijd van de scheidende partners en de huwelijksduur op het moment van de echtscheiding.

Nadien geven we op basis van cijfers die door de Studiedienst van de Vlaamse Regering werden bewerkt aan hoeveel gezinnen er zijn, welk hun samenstelling en omvang is.

Ten derde belichten we de arbeidssituatie in gezinnen. We doen dit zowel met cijfers op gezinsniveau (werkintensiteit), als met cijfers over de arbeidssituatie van moeders en vaders. De cijfers komen uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). We bekijken eerst of mannen en vrouwen met kinderen er een ander patroon qua arbeidsparticipatie op nahouden dan mannen en vrouwen van dezelfde leeftijd, maar zonder kinderen. Nadien bekijken we de arbeidssituatie van moeders en vaders per gezinstype en naar gezinskenmerken en gaan we na of er zich geslachtsverschillen voordoen in de werksituatie. Zo gaan we bv. na of de werksituatie van vaders met minstens 3 kinderen verschilt van deze van moeders met 3 of meer kinderen en bekijken we of moeders met zeer jonge kinderen meer deeltijds werken dan moeders met oudere kinderen.

Tot slot bekijken we inkomensgegevens op niveau van het gezin op basis van het door de KSZ geconstrueerde bruto belastbare inkomen. We beschouwen hier de gezinnen met minderjarige kinderen in hun geheel en maken dus geen onderscheid naargelang het aantal en/of de leeftijd van de kinderen in het gezin.

1. HUWELIJKEN, ECHTSCHEIDINGEN EN SAMENLEVINGSCONTRACTEN

Samenleven kan verschillende vormen aannemen: het kan gaan om een huwelijk, een wettelijke samenwoning of een feitelijke samenwoning. Via de federale overheid zijn er cijfers beschikbaar over het aantal huwelijken en echtscheidingen, over het aantal personen dat samenlevingscontracten afsluit en stopzet en over de kenmerken van de koppels die huwen of scheiden.

We schetsen vooreerst algemene cijfers over huwelijken en echtscheidingen, maar belichten daarna vooral specifieke zaken over de gehuwde en gescheiden personen. Zo geven we cijfers over het aantal holebi-huwelijken en -echtscheidingen, schetsen we een beeld van de leeftijd en vorige burgerlijke staat van de huwendes en belichten we de huwelijksduur bij echtscheidingen.

1.1. Huwelijken, echtscheidingen en samenlevingscontracten: algemene cijfers

De cijfers die ADSEI publiceert over huwelijken en echtscheidingen hebben zowel betrekking op partners van hetzelfde geslacht als van een verschillend geslacht. Op niveau van het individu bestaan er wel cijfers over het aantal mannen en vrouwen dat betrokken was bij een huwelijk met

een partner van hetzelfde geslacht, net zoals er op dit niveau cijfers bestaan over het aantal personen met een samenlevingscontract. De meest recente cijfers dateren van 2013.

In 2013 werden er in het Vlaamse Gewest 22 645 *huwelijken* gesloten; tegenover 2012 is het aantal huwelijken gedaald met 11,3%. Dat is een opmerkelijke daling, nadat het aantal in 2012 was toegenomen t.o.v. 2011 (zie grafiek 8.2). De voorbije 10 jaar lag het aantal huwelijken nooit lager. Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 3,55 per 1000 inwoners. Er waren 568 mannen die een man huwden en 631 vrouwen die een vrouw huwden.

In 2013 waren er in het Vlaamse Gewest 11 567 *echtscheidingen*.

Het aantal echtscheidingen is gedaald met 6% tegenover 2012. Per 1000 inwoners waren er in 2013 1,81 echtscheidingen (zie tabel 8.1). In 2013 waren er 130 mannen en 211 vrouwen betrokken bij een holebi-echtscheiding.

Het aantal echtscheidingen in 2013 daalt dus verder na de forse stijging in 2008. Die stijging was onder meer te wijten aan de nieuwe echtscheidingswet die vanaf 1 september 2007 in werking trad. Dat het aantal echtscheidingen daalt, heeft wellicht ook te maken met

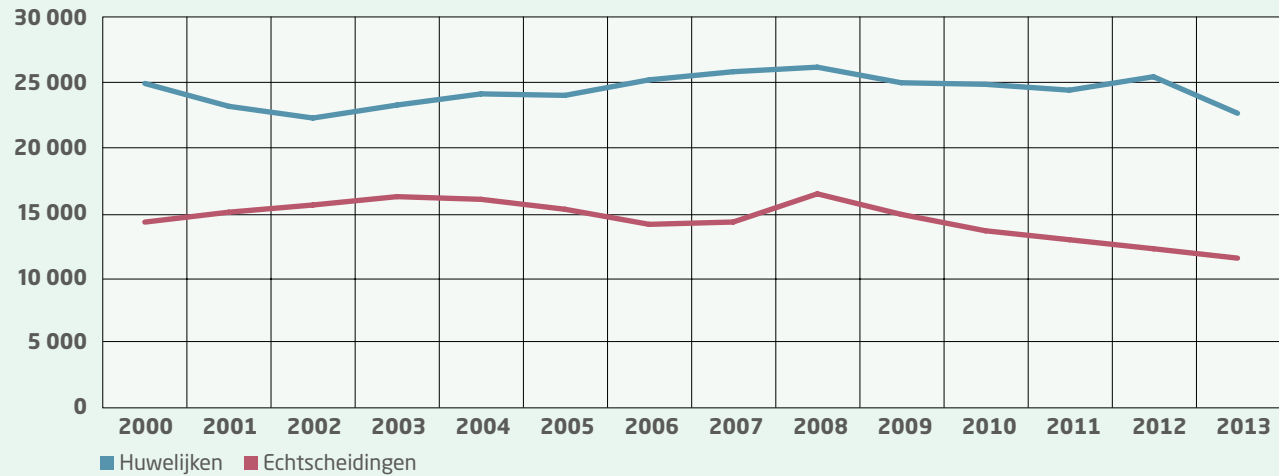
het feit dat er – hoewel het aantal huwelijken in 2012 even toenam – jaar na jaar minder koppels huwen en gehuwd zijn dan vroeger (in 1990 waren er bv. nog 38 257 huwelijken in het Vlaamse Gewest) en er meer en meer koppels kiezen voor een samenlevingscontract (zie tabel 8.3).

8.1 Huwelijken en echtscheidingen

	Aantal huwelijken	Per 1000 inwoners	Aantal echtscheidingen	Per 1000 inwoners
2008	26 277	4,26	16 602	2,69
2009	25 048	4,03	14 991	2,41
2010	24 926	3,99	13 711	2,19
2011	24 464	3,88	13 008	2,06
2012	25 522	4,02	12 301	1,94
2013	22 645	3,55	11 567	1,81

8.1 Aantal huwelijken en echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

8.2 Evolutie huwelijken en echtscheidingen

8.2 Evolutie van het aantal huwelijken en het aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Thematische Directie Samenleving

Qua samenlevingscontracten zijn er alleen cijfers beschikbaar over het *aantal personen dat een samenlevingscontract afsluit*, niet over het aantal contracten. In 2013 sluiten 46 293 personen een samenlevingscontract af, waarvan 96,7% met iemand van het andere geslacht (zie tabel 8.3). T.o.v. van 2012

is er een toename met 0,9%, maar sinds 2008 is er een toename van 21,7%. Het aantal personen dat een contract stopzet neemt jaar na jaar toe.

8.3 Personen die een samenlevingscontract afsluiten en stopzetten ⁽¹⁾

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Personen die een samenlevingscontract afsluiten						
van een verschillend geslacht	36 839	38 940	41 287	44 434	44 359	44 770
van hetzelfde geslacht	1 201	1 268	1 359	1 434	1 512	1 523
Totaal aantal betrokkenen	38 040	40 208	42 646	45 868	45 871	46 293
Personen die een samenlevingscontract stopzetten						
van een verschillend geslacht	8 849	11 325	14 409	17 194	19 883	20 374
van hetzelfde geslacht	465	444	642	697	703	801
Totaal aantal betrokkenen	9 314	11 769	15 051	17 891	20 586	21 175

8.3 Aantal personen betrokken bij een afsluiting/stopzetting van een samenlevingscontract - Vlaams Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het Rijksregister

(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin. Daarom kan uit deze statistiek geen conclusie getrokken worden over de aard van de relatie tussen de betrokkenen

1.2. Leeftijd en burgerlijke staat van de huwende personen

Omdat ADSEI ook cijfers publiceert over de kenmerken van de huwende personen, kunnen we nagaan wat de leeftijd is van de huwende personen, hoeveel personen een eerste keer huwen en bij hoeveel huwelijken een gescheiden persoon betrokken is.

Volgens de registratie van ADSEI is de gemiddelde leeftijd van de eerste en tweede huwende personen respectievelijk 37,1 en 34,1 jaar. Twee derde van de huwelijken vindt plaats tussen partners die beide jonger dan 40 jaar zijn.

Deze gemiddelden verbergen echter dat heel wat huwende personen (veel) ouder dan de gemiddelde leeftijd zijn. Niet alleen weten we uit niet-opgenomen cijfers dat 12,4% van de huwende personen 50 jaar of ouder is, tabel 8.4 geeft ook aan dat bij 22,4% van de huwelijken beide personen ouder zijn dan 40 jaar. Bij 8,4% van de huwelijken zijn beide partners zelfs 50 jaar of ouder.

Aangezien heel wat huwendes al wat ouder zijn, valt te verwachten dat er ook een heel aantal personen niet voor de eerste keer huwen. In 2013 was 22,5% van de huwende personen gescheiden, 1% was weduwe/weduwnaar.

8.4 Huwelijken naar leeftijd van de partners

Beiden jonger dan 40 jaar	66,0
<i>waarvan beide jonger dan 30 jaar</i>	29,5
Beiden ouder dan 40 jaar	22,4
<i>waarvan beide ouder dan 50 jaar</i>	8,4
1 jonger en 1 ouder dan 40 jaar	11,6
Totaal	100,0 (N=22 645)

8.4 Huwelijken naar leeftijd van de huwende personen - Vlaams Gewest - 2013

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Thematische Directie Samenleving

8.5 Huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van de partners

Huwelijkssamenstelling	2012	2013
2 ongehuwden	64,8	65,0
1 ongehuwd, 1 gescheiden	15,6	15,2
2 gescheiden	14,7	14,1
1 weduwnaar, 1 ongehuwd	0,5	0,5
1 weduwe/weduwnaar, 1 gescheiden of ook weduwe/weduwnaar	1,3	1,4
Niet volledig te bepalen wegens burgerlijke staat van 1 of beide partners ongekend	3,1	3,8
Totaal	100,0 (N=25 522)	100,0 (N=22 645)

8.5 Aantal huwelijken naar voorafgaande burgerlijke staat van beide partners - Vlaams Gewest - 2013

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Thematische Directie Samenleving

Vraag is of de personen die eerder gehuwd waren, in hun nieuwe huwelijk vooral huwen met personen die (ook) gescheiden zijn of met voordien ongehuwde personen. Tabel 8.5 geeft aan dat het grootste deel (65%) van de huwelijken plaatsvindt tussen 2 ongehuwden.

Bij 14,1% van de huwelijken waren beide partners al eens gehuwd. In totaal zijn er in 31,5% van de huwelijken personen betrokken die al eerder gehuwd waren.

1.3. Leeftijd van de scheidende personen en duur van het huwelijk bij echtscheiding

De gemiddelde leeftijd van de scheidende partners is in 2013 volgens cijfers van ADSEI 45,6 jaar voor de eerste scheidende en 43,2 jaar voor de tweede scheidende. 34,6% van de scheidende personen is jonger dan 40 jaar, 28,2% is ouder dan 50 jaar. Bij 27% van de echtscheidingen zijn beide partners jonger dan 40 jaar, bij 21,1% zijn ze beiden ouder dan 50 jaar.

Dat heel wat personen scheiden op iets oudere leeftijd, lijkt er op te wijzen dat de meeste echtscheidingen plaatsvinden na een behoorlijke duur van het huwelijk.

Tabel 8.6 bevestigt dit gedeeltelijk. 59,5% van de echtscheidingen vindt inderdaad plaats na een huwelijksduur van 10 jaar, maar bijna 1 op de 5 (18,3%) van de

echtscheidingen gebeurt na een huwelijk van minder dan 5 jaar. 1 echtscheiding op de 10 vindt plaats tussen partners die meer dan 30 jaar getrouwd waren.

8.6 Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar duur van het huwelijk

Duur van het huwelijk bij echtscheiding							
Jaar	Minder dan 5 jaar	5 tot 10 jaar	10 tot 15 jaar	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar	25 tot 30 jaar	30 jaar en meer
2000	16,1	23,8	19,6	14,7	11,8	7,3	6,6
2005	13,9	21,5	20,0	16,4	12,3	8,5	7,4
2010	17,7	20,1	16,8	14,7	12,3	8,5	9,8
2011	17,9	20,8	16,0	14,5	12,4	8,5	9,9
2012	18,2	20,8	15,2	14,3	12,3	8,6	10,6
2013	18,3	22,2	13,8	13,9	13,0	8,6	10,2

8.6 Evolutie van het aandeel echtscheidingen naar huwelijksduur - Vlaams Gewest

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Thematische Directie Samenleving

2. AANTAL GEZINNEN MET KINDEREN, NAAR VORM EN AANTAL KINDEREN

In 2014 waren er in het Vlaamse Gewest in totaal meer dan 1 miljoen gezinnen met (inwonende) kinderen. Dat zijn er 3163 meer dan in 2013 (+0,3%) en zo'n 6000 meer dan in 2012. Wanneer we de gezinnen opdelen volgens de leeftijd van het

jongste kind (zie tabel 8.7), stellen we vast dat 65,3% van de gezinnen minstens 1 minderjarig kind heeft, 46,9% van de gezinnen heeft minstens 1 kind onder de 12 jaar. Bij 34,7% van de gezinnen zijn de kinderen 18 jaar of ouder.

8.7 Gezinnen naar leeftijd jongste kind

		Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Kinderen van 18 tot 25 jaar	Kinderen ouder dan 25 jaar	Totaal
2012	Aantal	296 736	189 886	195 984	199 972	160 172	1 042 750
	%	28,5	18,2	18,8	19,2	15,4	100,0
2013	Aantal	298 359	190 354	194 662	202 140	160 074	1 045 589
	%	28,5	18,2	18,8	19,3	15,3	100,0
2014	Aantal	298 930	192 860	192 902	203 850	160 210	1 048 752
	%	28,5	18,4	18,4	19,4	15,3	100,0

8.7 Totaal aantal gezinnen met kinderen naar leeftijd jongste kind - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

Hierna bekijken we vooral de gezinnen met jonge kinderen, dus gezinnen die (minstens) 1 kind jonger dan 12 jaar hebben.

De diversiteit van deze gezinnen uit zich sterk qua omvang van het gezin, waarbij we de omvang beschouwen naargelang het aantal kinderen. Om uitspraken te doen over het aantal kinderen, maakt het wel uit welke kinderen meegeteld worden. In tabel 8.8 hebben we daarom per jaar 2 cijfers opgenomen voor de omvang van gezinnen met een jongste kind onder de 12 jaar.

In de linkerkolom bekijken we de gezinsomvang voor alle gezinnen (ongeacht de leeftijd van de andere inwonende kinderen), in de rechterkolom bekijken we de gezinsomvang enkel voor die gezinnen waar het oudste kind nog minderjarig is.

Tabel 8.8 toont aan dat van de gezinnen die nog een kind onder de 12 jaar hebben, bijna de helft van de gezinnen (45,5%) 2 kinderen heeft. 20% van de gezinnen met jonge kinderen heeft minstens 3 minderjarige kinderen. Wanneer men ook de gezinnen meeneemt die naast hun jonge kind ook nog meerderjarige kinderen hebben, dan bedraagt het aandeel 'grote' gezinnen zelfs 23,3%.

8.8 Aantal gezinnen met jongste kind jonger dan 12 jaar naar omvang van het gezin

	Alle gezinnen, ongeacht leeftijd andere kinderen		Enkel gezinnen met minderjarige kinderen	
	2013	2014	2013	2014
Aantal kinderen in het gezin				
1 kind	32,8	32,6	34,8	34,6
2 kinderen	44,0	44,2	45,3	45,5
3 kinderen	16,4	16,5	15,2	15,3
4 kinderen of meer	6,7	6,8	4,7	4,7
Totaal	100,0 (N=488 713)	100,0 (N=491 790)	100,0 (N=460 968)	100,0 (N=463 654)

8.8 Aantal gezinnen met kinderen onder de 12 jaar naar aantal kinderen in het gezin (al dan niet beperkt tot 18-jarigen) - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

Tabel 8.9 schetst een beeld van de gezinsvorm van gezinnen met jonge kinderen. 13,5% van de gezinnen met een kind jonger dan 12 is een eenoudergezin. Het gaat vooral (11,5%) om alleenstaande moeders. Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het aandeel eenoudergezinnen toeneemt met de leeftijd van het jongste kind. Bij gezinnen met nog een kind jonger dan 3 jaar, zijn er 7,8% eenoudergezinnen, wanneer we de gezinnen bekijken met een jongste kind tussen 6 en 12 jaar, loopt het aandeel eenoudergezinnen op tot 19,2%.

Als we vervolgens gaan kijken naar de omvang van de eenoudergezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar, dan leiden we uit tabel 8.10 af dat bijna de helft van deze gezinnen slechts 1 kind heeft. 15,7% van de eenoudergezinnen met een (jongste) kind onder de 12 jaar heeft minstens 3 minderjarige kinderen.

8.9 Gezinnen naar gezinsvorm ⁽¹⁾

	2012	2013	2014
Tweeoudergezinnen	86,6	86,6	86,5
Alleenstaande moeders	11,6	11,5	11,5
Alleenstaande vaders	1,9	1,9	2,0
Totaal	100,0 (N=458 983)	100,0 (N=460 968)	100,0 (N=463 654)

8.9 Aantal gezinnen met jongste kind onder de 12 jaar naar gezinsvorm - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

(1) Enkel de gezinnen waarvan het oudste kind jonger dan 18 jaar is, werden meegenomen in de berekening

8.10 Aantal eenoudergezinnen met jongste kind jonger dan 12 jaar naar omvang ⁽¹⁾

	2012	2013	2014
Alleenstaande ouder met 1 kind	47,9	47,6	47,6
Alleenstaande ouder met 2 kinderen	36,6	36,8	36,7
Alleenstaande ouder met 3 kinderen	11,8	11,8	11,9
Alleenstaande ouder met 4 of meer kinderen	3,7	3,8	3,8
Totaal	100,0 (N=61 583)	100,0 (N=61 975)	100,0 (N=62 642)

8.10 Aantal eenoudergezinnen met jongste kind onder de 12 jaar naar omvang - Vlaams Gewest - situatie op 1 januari
Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

(1) Enkel de gezinnen waarvan het oudste kind jonger dan 18 jaar is, werden meegenomen in de berekening

Om na te gaan in welke mate gezinnen moeten omgaan met verschillende opvang-, opvoedings- en ontwikkelingsnoden van kinderen van uiteenlopende leeftijden, presenteren we in tabel 8.11 hoeveel gezinnen kinderen hebben met uiteenlopende leeftijden. We doen dit zowel voor de gezinnen met minstens een kind onder de 6 jaar, als voor gezinnen waarvan het jongste kind tussen 6 en 12 jaar oud is.

Tabel 8.11 geeft aan dat 38,8% van de gezinnen met minstens een kind onder de 6 jaar, nog 1 of meerdere andere kinderen van die leeftijd heeft. 45,3% heeft zowel kinderen onder de 6 jaar, als kinderen op lagereschoolleeftijd. 4% van de gezinnen met een kind onder de 6 jaar heeft ook een meerderjarig kind. Uit niet-opgenomen cijfers blijkt dat 13,4% van de gezinnen met een (jongste) kind onder de 3 jaar, ook nog (minstens) een ander kind jonger dan 3 jaar heeft.

Bijna de helft van de gezinnen (49,3%) met minstens 1 kind op lagereschoolleeftijd, heeft ook 1 of meer kinderen van 12 tot 18 jaar. 14,6% van die gezinnen heeft ook al een meerderjarig kind.

8.11 Diversiteit qua leeftijden van kinderen in het gezin

	Leeftijd jongste kind	
	Jonger dan 6 jaar	Tussen 6 en 12 jaar
Leeftijd oudste kind		
Jonger dan 6 jaar	38,8	nvt
Tussen 6 en 12 jaar	45,3	36,1
Tussen 12 en 18 jaar	11,9	49,3
Tussen 18 en 25 jaar	3,6	13,4
Ouder dan 25 jaar	0,4	1,2
Totaal	100,0	100,0

8.11 Aantal gezinnen met jonge kinderen onder de 12 jaar naar leeftijden van het jongste en oudste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari 2014

Bron: gegevens uit het Rijksregister - bewerkt door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering en door Kind en Gezin

nvt: niet van toepassing

3. WERKSITUATIE VAN OUDERS MET JONGE KINDEREN

Gezin lijkt impact te hebben op werksituatie, vooral bij vrouwen en vooral op werkregime. Ondanks hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen met jonge kinderen, toch duidelijk verschil in arbeidssituatie vaders en moeders. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

Het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de KSZ maakt het mogelijk om de arbeidsparticipatie te belichten van ouders met jonge kinderen met als teleenheid *'mannen met kinderen'* en *'vrouwen met kinderen'*. We bekijken eerst of het hebben van een gezin een impact heeft op de arbeidsparticipatie. We doen dit door de arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen met en zonder kinderen te vergelijken. Daarna schetsen we de werksituatie van moeders en vaders naar leeftijd van het enige/jongste kind en belichten we de werksituatie van ouders per gezinsvorm en naar aantal kinderen. Ten derde geven we gedetailleerde cijfers mee over de socio-economische positie van moeders naar leeftijd van het kind. Tot slot situeren we cijfers over de werksituatie van moeders in België t.o.v. deze van de andere EU-landen.

3.1. Impact van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen?

In het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming heeft elke persoon een bepaalde gezinspositie. Voor volwassenen worden onder meer volgende gezinsposities onderscheiden: hoofd eenoudergezin met 1 of meer kinderen, alleenstaand zonder kinderen, samenwonend met partner en kinderen, samenwonend zonder kinderen, ... Tabel 8.12 gaat na of het hebben van kinderen zichtbaar is in de arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar. Als dat zo is, dan verwachten we dat samenwonenden en alleenstaanden met kinderen minder werken dan samenwonenden en alleenstaanden zonder kinderen.

De cijfers geven aan dat er zeker geen eenduidig effect is van het hebben van kinderen op de werksituatie van mannen en vrouwen. Mannen tussen 26 en 45 jaar die een gezin hebben, zijn zelfs meer aan het werk dan mannen zonder kinderen. Bij vrouwen doet zich de omgekeerde situatie voor, al is het verschil minder uitgesproken. Vrouwen tussen 26 en 45 jaar zonder kinderen zijn iets meer aan het werk dan vrouwen met kinderen (83,2% t.o.v. 80,6%). Een gezin hebben lijkt dus een impact te hebben op de werksituatie van vrouwen, al kunnen ook andere factoren dit verschil verklaren.

8.12 Arbeidssituatie mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie			
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Andere	Totaal
Mannen				
Werkend	92,1	82,3	73,4	85,8
Werkzoekend	2,6	5,2	5,4	3,9
Niet-beroepsactief	1,8	5,0	8,1	3,9
'Andere' ⁽¹⁾	3,5	7,5	13,1	6,4
Totaal	100,0 (N=428 764)	100,0 (N=266 147)	100,0 (N=142 571)	100,0 (N=837 482)
Vrouwen				
Werkend	80,6	83,2	71,3	80,3
Werkzoekend	3,7	3,6	4,4	3,7
Niet-beroepsactief	5,6	4,8	10,4	5,9
'Andere' ⁽¹⁾	10,1	8,4	13,9	10,1
Totaal	100,0 (N=555 550)	100,0 (N=189 384)	100,0 (N=75 276)	100,0 (N=820 210)

8.12 Arbeidssituatie van mannen en vrouwen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

Aangezien een ruime meerderheid van de mannen én de vrouwen werkt, zou het ook kunnen dat de impact van kinderen op de werksituatie van ouders zich eerder op het arbeidsregime dan op de arbeidsparticipatie laat gelden. Daarom vergelijken we in tabel 8.13 het arbeidsregime van werkende mannen en vrouwen tussen 26 en 45 jaar naargelang hun gezinspositie. Het arbeidsregime is uitgedrukt in tewerkstellingsbreuken. Wanneer het

arbeidsregime onbekend is, wil dat doorgaans zeggen dat de man/vrouw voltijds werkt of zelfstandige is, waardoor er geen tewerkstellingsbreuk kan berekend worden.

Uit tabel 8.13 leiden we af dat kinderen blijkbaar weinig impact hebben op het arbeidsregime van mannen. Mannen tussen 26 en 45 jaar met kinderen werken niet vaker deeltijds dan mannen zonder kinderen.

Bij vrouwen is er wel een verschil. Van alle vrouwen zonder kinderen, werkt 26,1% deeltijds, van de vrouwen met kinderen werkt meer dan de helft deeltijds (52,6%). 1 op de 4 moeders tussen 26 en 45 jaar werkt minder dan 75%. We stellen dus niet alleen een aanzienlijk verschil vast tussen vrouwen met en vrouwen zonder kinderen. Ook het verschil bij ouders springt in het oog. Moeders werken veel vaker deeltijds dan vaders.

8.13 Arbeidsregime mannen en vrouwen naar gezinspositie

	Gezinspositie			
	Samenwonend/ alleenstaand met kinderen	Samenwonend/ alleenstaand zonder kinderen	Andere	Totaal
Mannen				
0-25%	0,7	0,8	0,7	0,7
25-50%	1,1	1,5	1,8	1,3
50-75%	1,0	1,6	2,0	1,3
75-100%	5,8	4,8	5,4	5,4
>100%	1,7	2,4	2,7	2,1
Onbekend	89,7	89,0	87,3	89,2
Totaal	100,0 (N=389 683)	100,0 (N=216 419)	100,0 (N=103 637)	100,0 (N=632 775)
Vrouwen				
0-25%	0,9	1,2	1,2	1,0
25-50%	10,4	4,0	5,4	8,4
50-75%	14,1	6,3	8,3	11,8
75-100%	27,2	14,6	16,0	23,3
>100%	2,0	2,8	3,3	2,3
Onbekend	45,4	71,0	65,8	53,2
Totaal	100,0 (N=442 613)	100,0 (N=155 372)	100,0 (N=53 094)	100,0 (N=651 079)

8.13 Arbeidsregime en tewerkstellingsbreuk van werkende mannen en vrouwen tussen 26-45 jaar naar gezinspositie - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

3.2. Vergelijking van de werksituatie van vaders en moeders

In tabel 8.12 stelden we al vast dat de arbeidsparticipatie van vaders tussen 26 en 45 jaar hoger ligt dan die van moeders van die leeftijd. Tabel 8.14 gaat na of dit verschil zich voor alle moeders en vaders (met leeftijd tussen 18 en 65 jaar) voordoet en bekijkt of de arbeidsparticipatie varieert naar de leeftijd van het enige/

jongste kind. De cijfers zijn berekend over alle gezinstypes heen.

Uit tabel 8.14 blijkt duidelijk dat vaders met jonge kinderen vaker aan het werk zijn dan moeders met jonge kinderen. Ongeveer 9 op de 10 vaders werken, terwijl dat aandeel bij vrouwen met kinderen van 0 tot 12 jaar duidelijk lager, maar toch nog op een hoog niveau ligt (75,5%). Dit betekent echter niet dat vrouwen met jonge kinderen meer werkzoekend zijn, maar

wel dat vrouwen meer een 'andere' arbeidssituatie hebben (bv. huisvrouw of student) en dat vrouwen met kinderen vaker niet-beroepsactief zijn. Verder toont tabel 8.14 ook aan dat de werksituatie van de ouders verschilt naargelang de leeftijd van het jongste of enige kind. Bij moeders zien we een hogere arbeidsparticipatie vanaf een leeftijd van 6 jaar, bij vaders zien we een iets lagere arbeidsparticipatie wanneer het jongste of enige kind tussen 6 en 12 jaar oud is.

8.14 Arbeidssituatie van vaders en moeders

	Een kind of jongste kind			
	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Vaders				
Werkend	88,1	88,2	85,9	87,3
Werkzoekend	3,7	3,2	2,5	3,1
Niet-beroepsactief	3,1	4,1	7,3	5,0
'Andere' ⁽¹⁾	5,1	4,5	4,3	4,6
Totaal	100,0 (N=168 943)	100,0 (N=124 515)	100,0 (N=176 385)	100,0 (N=456 715)
Moeders				
Werkend	72,3	77,1	77,4	75,5
Werkzoekend	4,9	4,2	3,3	4,1
Niet-beroepsactief	9,1	6,9	9,0	8,5
'Andere' ⁽¹⁾	13,7	11,9	10,4	11,9
Totaal	100,0 (N=180 818)	100,0 (N=111 387)	100,0 (N=201 024)	100,0 (N=506 357)

8.14 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

Uit tabel 8.13 leerden we dat moeders tussen 26 en 45 jaar veel vaker deeltijds werken dan vaders. In tabel 8.15 schetsen we het arbeidsregime van alle moeders en vaders (ongeacht hun leeftijd) en gaan we na of het arbeidsregime varieert naargelang de leeftijd van het jongste kind. We splitsen de leeftijd van de jongste leeftijdsklasse op in de 0-jarigen en de kinderen tussen 1 tot 3 jaar.

Tabel 8.15 bevestigt dat het arbeidsregime van werkende vaders en moeders sterk verschilt. 8,3% van de vaders met een kind jonger dan 12 jaar werkt deeltijds, bij moeders gaat het om 52,9%. De verschillen tussen vaders en moeders hebben wellicht ook te maken met het feit dat moeders meer in loondienst werken dan vaders en dus meer als deeltijds werkend kunnen worden geregistreerd.

De cijfers tonen ook aan dat het percentage deeltijds werkende vaders slechts in beperkte mate varieert naargelang de leeftijd van het (jongste) kind. Bij de moeders is er wel een duidelijk verschil naar leeftijd van het (jongste) kind. Het aandeel deeltijds werkende moeders ligt duidelijk lager bij de kinderen jonger dan 1 jaar.

8.15 Arbeidsregime van vaders en moeders

	Een kind of jongste kind				
	Jonger dan 1 jaar	1 tot 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Vaders					
Voltijds	72,1	70,8	69,8	68,1	69,7
Zelfstandig	16,7	18,1	20,4	23,1	20,4
Deeltijds	8,7	9,1	8,2	7,8	8,3
Speciaal ⁽¹⁾	2,4	2,1	1,6	1,1	1,6
Onbepaald ⁽²⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100,0 (N=50 204)	100,0 (N=94 118)	100,0 (N=94 996)	100,0 (N=143 660)	100,0 (N=382 978)
Moeders					
Voltijds	47,2	36,4	32,4	30,7	34,3
Zelfstandig	9,3	9,5	11,1	13,3	11,4
Deeltijds	42,4	52,4	55,0	54,8	52,9
Speciaal ⁽¹⁾	1,1	1,6	1,5	1,1	1,3
Onbepaald ⁽²⁾	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0
Totaal	100,0 (N=41 317)	100,0 (N=85 759)	100,0 (N=93 337)	100,0 (N=149 590)	100,0 (N=370 003)

8.15 Arbeidsregime van werkende vaders en moeders naar leeftijd van het enige/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Speciaal: de categorie 'speciaal' slaat op werknemers met zeer korte/onregelmatige contracten (interim, seizoenarbeid, gelegenheidsarbeid in land- en tuinbouw of horeca)

(2) Onbepaald: de categorie 'onbepaald' slaat op de werknemers met vermelding deeltijdse arbeidsovereenkomst waarvoor het gemiddeld aantal uren van de referentiepersoon niet is ingevuld (en dus het percentage deeltijdse arbeid niet kan berekend worden)

Tabel 8.16 vergelijkt de werksituatie van vaders en moeders naargelang het aantal kinderen in het gezin. Hoewel de verschillen in de arbeidsparticipatie van vaders/moeder met een groot gezin ook door factoren zoals leeftijd, opleiding, origine, ... kunnen verklaard worden, en dus niet zo maar beschouwd mogen worden als een effect van die gezinsomvang, zijn ze toch opvallend en relevant.

Als we de cijfers voor alle gezinnen bekijken, dan zien we dat het aandeel werkende vaders ook bij grote gezinnen hoog blijft en pas aanzienlijk lager ligt in gezinnen met 5 of meer kinderen. Bij moeders zien we dat de arbeidsparticipatie bij 4 kinderen heel wat lager ligt dan bij moeders met 3 kinderen en dat maar 37% van de moeders met 5 of meer kinderen aan het werk is.

We zien daarnaast nog een opvallend verschil naargelang de gezinsvorm. Alleenstaande moeders die niet werken, zijn vooral niet-beroepsactief, samenwonende moeders die niet werken horen vooral tot de categorie 'andere' en nemen vermoedelijk vooral de positie huisvrouw in.

8.16 Arbeidssituatie naar omvang gezin

Aantal kinderen in het gezin					
Alle gezinnen	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	84,6	91,8	89,3	82,4	69,2
Werkzoekend	2,5	1,9	3,1	5,9	11,4
Niet-beroepsactief	9,6	3,3	3,7	6,3	11,0
'Andere' ⁽¹⁾	3,3	3,0	3,8	5,4	8,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	73,7	81,5	73,3	57,1	37,1
Werkzoekend	4,0	3,0	3,8	5,2	6,1
Niet-beroepsactief	10,1	5,3	6,8	9,9	12,6
'Andere' ⁽¹⁾	12,2	10,2	16,2	27,7	44,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg zie pagina 186

8.16 Arbeidssituatie naar omvang gezin (vervolg)

Aantal kinderen in het gezin					
Tweeoudergezinnen	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen of meer
Vaders					
Werkend	92,2	94,1	90,8	84,2	71,4
Werkzoekend	2,5	1,8	3,1	5,8	10,3
Niet-beroepsactief	1,6	1,2	2,2	4,5	7,6
'Andere' ⁽¹⁾	3,8	2,9	3,9	5,5	10,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	84,9	85,5	74,7	56,2	36,6
Werkzoekend	2,9	2,4	3,4	5,0	6,1
Niet-beroepsactief	4,0	3,6	5,8	9,0	10,3
'Andere' ⁽¹⁾	8,2	8,4	16,1	29,8	47,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Eenoudergezinnen					
Vaders					
Werkend	76,3	83,9	81,4	74,9	69,2
Werkzoekend	5,3	4,3	6,9	9,3	8,7
Niet-beroepsactief	15,2	8,8	8,6	11,0	15,1
'Andere' ⁽¹⁾	3,2	3,0	3,2	4,8	7,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Moeders					
Werkend	69,6	75,7	68,0	55,8	39,0
Werkzoekend	7,2	6,9	9,2	11,5	12,9
Niet-beroepsactief	19,0	13,3	17,9	26,1	39,3
'Andere' ⁽¹⁾	4,2	4,1	4,9	6,7	8,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

8.16 Arbeidssituatie van vaders en moeders naar aantal kinderen in het gezin per gezinsvorm - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

3.3. Socio-economische positie van moeders in detail

Tabel 8.17 bekijkt de socio-economische positie van moeders naar leeftijd van het jongste kind.

Het percentage werkende moeders verschilt van het cijfer in tabel 8.14 omdat voor de detailcijfers een beroep werd gedaan op andere KSZ-bestanden waarbij enkel de vrouwen in een- en tweeoudergezinnen worden meegeteld en waarbij de werksituatie van alle moeders (ongeacht hun leeftijd) wordt bekeken.

Ook het aandeel moeders in de categorie 'andere' verschilt, omdat in de bestanden voor tabel 8.17 de grensarbeiders niet afgesplitst kunnen worden.

De tabel toont aan dat het aandeel werkende moeders toeneemt met de leeftijd van het (jongste) kind. Ongeveer twee derde van de moeders met een kind jonger dan 1 jaar werkt, bij moeders met een kind tussen 6 en 12 jaar bedraagt het aandeel 80%. De meerderheid van de moeders is als loontrekkende actief, minder dan 10% is (hoofdzakelijk) zelfstandige of helper. We zien ook duidelijk dat het

aandeel niet-beroepsactieve moeders groter is wanneer het kind jonger is dan 1 jaar. Dit kan wellicht verklaard worden doordat de meeste moeders enkele weken moederschapsrust nemen, eventueel gevolgd door borstvoedingsverlof of ouderschapsverlof. Tot slot valt op dat het aandeel moeders met de socio-economische positie 'andere' afneemt met de leeftijd van het (jongste) kind. Dit wijst zeker op het feit dat diverse moeders met een kind jonger dan 1 jaar student zijn, maar kan er ook op wijzen dat moeders die huisvrouw waren na een zekere tijd toch intreden op de arbeidsmarkt.

8.17 Socio-economische positie van moeders ⁽¹⁾

Een kind of jongste kind					
	Jonger dan 1 jaar	1 tot 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Totaal werkend ⁽²⁾	67,9	74,8	78,2	80,6	77,0
Werkend in loondienst	58,9	64,8	66,2	66,6	65,1
Werkend als zelfstandige of helper	6,2	6,8	8,4	10,3	8,5
Beide, maar vooral loondienst	2,7	2,9	3,3	3,4	3,1
Beide, maar vooral zelfstandige	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3
Werkzoekend met uitkering RVA	5,0	4,9	4,2	3,4	4,2
Totaal niet-beroepsactief	8,4	4,6	3,1	2,0	3,7
Volledige onderbreking	5,8	1,3	0,7	0,3	1,3
Vrijgestelde werkzoekende	1,2	2,3	1,4	0,7	1,3
Andere categorieën niet-beroepsactief	1,4	1,1	1,0	1,0	1,1
'Andere' ⁽³⁾	18,7	15,7	14,5	13,9	15,1
Totaal	100,0 (N=60 821)	100,0 (N=114 663)	100,0 (N=119 410)	100,0 (N=185 515)	100,0 (N=480 409)

8.17 Socio-economische positie van moeders naar leeftijd van het kind/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Omvat enkel moeders met kinderen inwonend in een een- of tweeoudergezin

(2) Deze percentages moeten beschouwd worden als een ondergrens. De categorie 'andere' van het datawarehouse van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid bevat immers zowel werkende als niet-werkende posities

(3) De categorie 'andere' omvat zowel werkenden die niet aangesloten zijn bij de Belgische sociale zekerheid, als mensen die niet werken (bv. huisvrouwen, geschorste werkzoekenden, ...)

3.4. Werksituatie van moeders in internationaal perspectief

Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) bekijken we de werkzaamheidsgraad van moeders en het aandeel deeltijds werkende moeders in de EU-28-landen.

In tabel 8.18 is de werkzaamheidsgraad bij moeders in 2013 opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2, 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De landen staan in dalende volgorde gerangschikt volgens hoogte van de werkzaamheidsgraad bij 2 kinderen.

Tabel 8.18 geeft aan dat de verschillen qua werkzaamheidsgraad van moeders in de EU groot zijn. In Denemarken en Zweden ligt de werkzaamheidsgraad van moeders met een (jongste) kind

jonger dan 6 jaar ongeacht het aantal kinderen in het gezin steeds hoger dan 73%. In Tsjechië, Hongarije en Slowakije ligt de werkzaamheidsgraad van deze vrouwen lager dan 50%.

Opvallend is dat de werkzaamheidsgraad van moeders met 3 of meer kinderen doorgaans heel wat lager ligt dan de werkzaamheidsgraad bij vrouwen met 2 kinderen. Ook in België is dat zo. Meer dan 70% van de moeders met 1 of 2 kinderen is aan het werk, bij moeders met 3 of meer kinderen bedraagt de werkzaamheidsgraad nog maar 51%.

Uit de vergelijking van de cijfers van moeders met een kind jonger dan 6 jaar en moeders met een kind tussen 6 en 12 jaar leren we dat de werkzaamheidsgraad bij moeders met een ouder kind hoger

ligt. Met uitzondering van Italië (moeders met 3 kinderen) ligt de werkzaamheidsgraad van moeders met een (jongste) kind tussen 6 en 12 jaar overal zelfs hoger dan 50%. De gewijzigde positie van landen in de rangschikking heeft wellicht ook te maken met verschillen in onderwijsregelingen en/of verschillen qua gezinsondersteunend beleid. In landen waar bv. onderwijs- of opvangvoorzieningen voor kinderen onder de 6 jaar niet zo sterk zijn uitgebouwd, ligt het voor de hand dat de werkzaamheidsgraad van vrouwen met een kind ouder dan 6 jaar zal toenemen van zodra het kind in het leerplichtonderwijs zit.

8.18 Werkzaamheidsgraad moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 6 jaar ⁽¹⁾			
Denemarken	73,6	82,6	77,2
Zweden	74,6	81,3	76,8
Slovenië	72,1	80,8	71,3
Nederland	77,4	78,3	63,8
Litouwen	71,3	77,5	55,0
Luxemburg	82,3	76,2	52,5
België	71,3	74,7	51,0
Portugal	74,1	74,2	55,6
Cyprus	69,6	73,8	55,2
Oostenrijk	77,3	68,9	57,2
Frankrijk	77,7	67,7	48,3
Finland	62,4	65,2	43,7
Letland	68,0	64,2	62,2
Verenigd Koninkrijk	68,8	63,3	42,3
Roemenië	63,3	62,6	45,5
Duitsland	67,6	61,6	42,0
Ierland	66,7	61,3	46,9
Polen	64,0	61,2	50,4
Kroatië	65,4	60,9	45,3
Malta	63,9	55,9	38,2
Bulgarije	53,9	54,9	21,9 ⁽²⁾
Spanje	60,6	54,9	44,8
Estland	47,8	53,7	52,2
Italië	59,2	52,1	36,5
Griekenland	51,6	48,7	39,9
Tsjechië	40,5	45,0	38,1
Hongarije	37,1	41,8	22,2
Slovakije	36,2	37,0	29,1

Vervolg zie pagina 190

8.18 Werkzaamheidsgraad moeders (vervolg)

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 12 jaar ⁽¹⁾			
Zweden	77,9	92,2	89,1
Estland	82,1	88,0	81,8
Tsjechië	83,6	87,2	79,9
Finland	87,3	87,2	80,6
Slovenië	79,7	87,0	85,9
Denemarken	81,2	86,3	86,1
Letland	79,8	84,5	71,5
Frankrijk	77,9	83,7	68,2
Oostenrijk	84,3	83,0	67,1
België	77,1	81,7	68,8
Slovakije	78,6	80,8	68,8
Nederland	76,6	80,6	71,8
Luxemburg	79,4	80,0	57,0
Litouwen	78,0	79,7	59,8 ⁽²⁾
Duitsland	80,9	79,2	64,0
Hongarije	78,7	78,2	54,8
Verenigd Koninkrijk	75,2	77,9	62,0
Bulgarije	75,5	75,8	NB
Portugal	74,7	74,4	67,3
Cyprus	60,7	74,1	75,5
Polen	73,8	73,6	66,4
Kroatië	72,1	72,1	60,3
Roemenië	70,3	67,7	59,1
Ierland	64,3	58,8	51,3
Spanje	59,3	58,3	53,6
Italië	59,7	54,0	40,8
Griekenland	54,2	52,1	53,8
Malta	64,0	51,8	50,0

8.18 Werkzaamheidsgraad van vrouwen tussen 20 en 49 jaar naar aantal kinderen en naar leeftijd van het jongste kind in de EU-lidstaten - 2013

Bron: Eurostat, Labour Force Survey

(1) In gezinnen met meerdere kinderen wordt gekeken naar de leeftijd van het jongste kind

(2) Niet betrouwbaar cijfer

NB: niet bekend

Tabel 8.19 vergelijkt de EU-28 landen op vlak van het aandeel van deeltijds werkende moeders met een (jongste) kind jonger dan 6 jaar naargelang het aantal kinderen dat ze hebben.

Uit de cijfers blijkt dat er 4 landen zijn waar - ongeacht het aantal kinderen dat ze hebben - meer moeders deeltijds werken dan in België. Het gaat om Nederland, Duitsland, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland gaat het om meer dan 80% van de moeders met jonge kinderen. In landen als Griekenland, Slovenië, Hongarije, Polen, ... lijkt deeltijds werk bij moeders veel minder voor te komen.

Het is duidelijk dat het aandeel deeltijds werkende moeders in de meeste landen stijgt naarmate er meer kinderen in het gezin zijn.

8.19 Deeltijds werkende moeders

Land	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Nederland	81,0	88,5	88,5
Duitsland	56,3	74,5	77,0
Oostenrijk	54,9	73,4	74,6
Verenigd Koninkrijk	47,9	62,1	67,2
Luxemburg	35,6	48,9	50,4
Frankrijk	29,4	46,8	50,5
België	36,2	46,7	56,2
Italië	34,7	42,4	44,4
Malta	28,5	40,8	38,1 ⁽¹⁾
Zweden	38,2	37,9	49,9
Spanje	31,0	36,0	32,5
Ierland	28,3	32,9	44,3
Denemarken	24,0	29,7	33,3
Tsjechië	14,0	20,2	21,1
Finland	20,1	19,8	22,5
Griekenland	13,3	14,6	8,7 ⁽¹⁾
Slovenië	7,8 ⁽¹⁾	14,4	20,9 ⁽¹⁾
Hongarije	14,7	14,2	22,8
Estland	11,8 ⁽¹⁾	14,0	20,7 ⁽¹⁾
Cyprus	15,5	13,3	18,5 ⁽¹⁾
Polen	10,0	10,9	13,1
Portugal	8,4	9,0	18,0
Slovakije	8,0	8,1	20,2
Roemenië	5,1 ⁽¹⁾	8,0	13,9 ⁽¹⁾
Letland	8,3	NB	NB
Bulgarije	NB	NB	NB
Kroatië	NB	NB	NB
Litouwen	NB	NB	NB

8.19 Aandeel deeltijds werkende moeders tussen 20 en 49 jaar met enige/jongste kind jonger dan 6 jaar naar aantal kinderen in de EU-lidstaten - 2013

Bron: Eurostat, Labour Force Survey

(1) Niet betrouwbaar cijfer

NB: niet bekend

4. WERKINTENSITEIT IN HET GEZIN

Tabel 8.20 geeft de verdeling van de gezinnen weer volgens de werkintensiteit in het gezin, gemeten op basis van de verhouding tussen de werkelijke arbeidssituatie van de (beide) ouder(s) over een periode van een jaar en de maximale intensiteit indien de ouder(s) een heel jaar voltijds zou(den) gewerkt hebben.

Uit de cijfers blijkt dat iets meer dan de helft (54,3%) van de gezinnen in Vlaanderen een werkintensiteit van minstens 75% heeft. In 1 op de 10 gezinnen bedraagt de werkintensiteit hoogstens 25%.

We stellen vast dat eenoudergezinnen vaker een lagere werkintensiteit kennen dan tweeoudergezinnen. Op basis van de cijfers over de arbeidsparticipatie van alleenstaande ouders die we in tabel 8.16 opnamen, viel dat ook te verwachten, maar de verschillen zijn wel aanzienlijk. Waar 23,6% van de tweeoudergezinnen een werkintensiteit van hoogstens 50% kent, ligt het aandeel bij eenoudergezinnen veel hoger (38,1%). Een kwart van de eenoudergezinnen heeft zelfs een werkintensiteit van hoogstens 25%.

8.20 Gezinnen naar werkintensiteit

	Tweeoudergezin met kinderen	Eenoudergezin met 1 of meer kinderen	Totaal ⁽¹⁾
0-25%	7,0	24,4	10,1
25-<50%	16,6	13,7	15,9
50-<75%	20,3	15,0	19,3
75-100%	56,0	46,0	54,3
Onbekend	0,2	0,9	0,4
Totaal	100,0 (N=735 910)	100,0 (N=164 934)	100,0 (N=934 849)

8.20 Gezinnen naar omvang van de werkintensiteit per gezinsvorm - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december 2012

(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Bij deze cijfers moet wel opgemerkt worden dat het aandeel gezinnen met lage werkintensiteit wellicht iets overschat is, omdat de KSZ een aantal werkende personen niet als werkend registreert omdat ze geen band hebben met de Belgische Sociale Zekerheid.

5. INKOMENSSITUATIE GEZINNEN

In deze paragraaf gebruiken we dezelfde inkomensgegevens als in hoofdstuk 4, maar bespreken we ze op gezinsniveau. Voor meer uitleg over de voor- en nadelen van het inkomensconcept van de KSZ verwijzen we naar hoofdstuk 4.

Tabel 8.21 geeft aan dat bijna de helft van de gezinnen (48,4%) een bruto belastbaar inkomen heeft uit arbeid en uitkeringen van minstens 50 000 euro, bij 11,6% ligt dat inkomen lager dan 20 000 euro.

Eenoudergezinnen hebben duidelijk een lager bruto belastbaar gezinsinkomen dan tweeoudergezinnen. Dat is ook logisch omdat de meeste tweeoudergezinnen leven van 2 inkomens of een inkomen en een uitkering combineren. Het viel ook te verwachten omdat alleenstaande ouders een minder intense arbeidsparticipatie kennen. Toch zijn de cijfers opmerkelijk. 59% van de eenoudergezinnen heeft een bruto belastbaar inkomen van hoogstens 30 000 euro, bij tweeoudergezinnen bedraagt dat aandeel 14%. De minder gunstige inkomenspositie van alleenstaande ouders blijkt ook uit het feit dat eenoudergezinnen 54,3% vormen van de gezinnen met een inkomen van hoogstens 20 000 euro. Maar even opmerkelijk is dat ook tweeoudergezinnen een laag bruto belastbaar inkomen kunnen hebben.

8.21 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen

	Tweeouder- gezin met kinderen	Eenouder- gezin met kinderen	Andere	Totaal
<10 000	1,5	5,0	2,8	2,1
10 000-<20 000	4,7	31,4	7,9	9,5
20 000-<30 000	7,8	22,6	13,9	10,6
20 000-<25 000	3,4	12,0	6,2	5,0
25 000-<30 000	4,5	10,6	7,7	5,6
30 000-<40 000	11,5	16,0	19,6	12,6
30 000-<35 000	5,1	8,9	9,0	5,9
35 000-<40 000	6,4	7,1	10,6	6,7
40 000-<50 000	15,7	9,5	28,5	15,1
40 000-<45 000	7,4	5,5	13,7	7,3
45 000-<50 000	8,3	4,0	14,8	7,8
50 000-<55 000	8,3	3,1	11,0	7,5
55 000-<65 000	14,5	4,1	9,7	12,5
65 000-<80 000	15,0	3,0	3,5	12,5
>=80 000	19,3	2,7	1,6	15,8
Onbekend	1,5	2,6	1,6	1,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

8.21 Gezinnen met kinderen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2010

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

Tabel 8.22 geeft per provincie de verdeling van de gezinnen weer volgens hun bruto belastbaar inkomen. In Vlaams-Brabant is het aandeel gezinnen in de hoogste inkomensklassen opmerkelijk hoger dan in de andere provincies. Antwerpen en Limburg zijn de

provincies waar het hoogste aandeel gezinnen woont met een inkomen onder 30 000 euro (respectievelijk 25,5% en 24,7%).

Bij deze cijfers mag niet vergeten worden dat de cijfers misschien iets vertekend zijn doordat bepaalde

provincies wellicht meer gezinnen kennen waarvan het inkomen niet (volledig) vervat zit in het inkomensconcept van de KSZ.

8.22 Gezinnen naar bruto belastbaar inkomen per provincie

	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	Limburg	Vlaams Gewest
<10 000	2,7	1,7	1,7	1,9	2,8	2,1
10 000-<20 000	11,4	9,1	8,4	7,5	10,3	9,5
20 000-<30 000	11,4	10,4	10,4	9,1	11,6	10,6
30 000-<40 000	12,5	12,5	13,3	11,0	14,3	12,6
40 000-<50 000	14,0	15,2	18,0	13,0	16,0	15,1
50 000-<55 000	6,9	7,9	8,9	6,7	7,4	7,5
55 000-<65 000	11,7	13,2	13,6	12,2	12,1	12,5
65 000-<80 000	12,0	13,3	12,3	13,6	11,1	12,5
>=80 000	15,4	16,0	12,6	22,7	11,5	15,8
Onbekend	2,1	0,6	0,7	2,3	3,0	1,7
Totaal	100,0 (N=256 493)	100,0 (N=214 669)	100,0 (N=168 067)	100,0 (N=162 480)	100,0 (N=125 853)	100,0 (N=927 562)

8.22 Gezinnen met kinderen naar hoogte van hun bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaamse provincies (percentage) - 2010
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

In tabel 8.23 geven we de gezinnen weer naar het aandeel van uitkeringen/vervangingsinkomsten in het totale gezinsinkomen uit arbeid en sociale uitkeringen. Het inkomen uit kinderbijslag werd hierbij buiten beschouwing gelaten. Bijna 4 op de 10 gezinnen (38,1%) in Vlaanderen heeft een inkomen dat volledig afkomstig is uit beroepsinkomsten. 10% van de gezinnen heeft een bruto

belastbaar inkomen dat voor minstens de helft uit uitkeringen bestaat.

Bij eenoudergezinnen komt het vaker voor dat het inkomen meer uit uitkeringen dan uit beroepsinkomsten bestaat (26,2% versus 6,1%).

Uit niet-opgenomen cijfers weten we dat het inkomen van 4% van de gezinnen minstens

gedeeltelijk uit leefloon bestaat. Bij eenoudergezinnen ligt het aandeel hoger dan bij tweeoudergezinnen (9,4% versus 2,8%). Bij 1% van alle gezinnen in Vlaanderen vormt het leefloon het grootste deel van het bruto belastbare inkomen.

8.23 Gezinnen naar aandeel uitkeringen in inkomen

	0%	0-10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Onbekend	Totaal
Eenoudergezin met kinderen	36,2	14,4	9,0	11,5	6,8	19,4	2,6	100,0 (N=160 716)
Tweeoudergezin met kinderen	38,4	32,6	13,8	7,5	2,5	3,6	1,5	100,0 (N=731 613)
Totaal/ alle gezinnen ⁽¹⁾	38,1	29,5	12,9	8,2	3,3	6,4	1,7	100,0 (N=927 562)

8.23 Gezinnen met kinderen naar aandeel van uitkeringen/vervangingsinkomsten in het totale bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2010
Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin
(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Een laatste gegeven dat we over de inkomensituatie van gezinnen opnemen, gaat over het belang van de gezinsbijslagen voor gezinnen. Door de inkomsten uit gezinsbijslagen af te zonderen uit het bruto belastbare inkomen kan de KSZ een indicatie geven hoe groot het aandeel is van de gezinsbijslagen in het totale bruto belastbare inkomen. Tabel 8.24 geeft (per gezinsvorm) de verdeling van de gezinnen weer naargelang het aandeel van gezinsbijslagen in het inkomen.

Voor iets meer dan de helft van de gezinnen maken de gezinsbijslagen

hoogstens 5% van het bruto belastbare inkomen uit. Bij 5,6% van de gezinnen bestaat het bruto belastbare inkomen voor minstens 25% uit gezinsbijslagen. Bij 0,7% van de gezinnen liggen de inkomsten uit gezinsbijslagen hoger dan deze uit beroepsinkomsten of (andere) uitkeringen.

Voor eenoudergezinnen zijn de gezinsbijslagen duidelijk belangrijker dan voor tweeoudergezinnen. Bij 47,5% van de eenoudergezinnen bedraagt het aandeel van de gezinsbijslagen meer dan 10% van het totale inkomen. Bij tweeoudergezinnen is dat maar 18,6%.

Het feit dat het inkomen van alleenstaande ouders veelal lager ligt dan dat van tweeoudergezinnen en het feit dat alleenstaande ouders met een beperkt inkomen recht hebben op een sociale toeslag voor hun kind(eren) kan het verschil grotendeels verklaren.

Bij deze cijfers mag niet vergeten worden dat het aandeel gezinnen waarbij de gezinsbijslagen een aanzienlijk deel van het inkomen vormen wellicht iets overschat is omdat het inkomensbegrip van de KSZ enkel de door haar gekende inkomsten uit arbeid en uitkeringen meetelt.

8.24 Gezinnen naar aandeel gezinsbijslagen

	Tweeoudergezin met kinderen	Eenoudergezin met kinderen	Totaal ⁽¹⁾
0-5%	53,5	33,7	51,6
5-10%	26,8	17,2	24,2
10-15%	8,7	17,4	9,9
15-25%	6,0	15,3	7,4
25-50%	3,0	12,1	4,5
50-100%	0,5	1,7	0,7
100%	0,3	1,0	0,4
Onbekend	1,1	1,6	1,2
Totaal	100,0 (N=731 613)	100,0 (N=160 716)	100,0 (N=927 557)

8.24 Gezinnen met kinderen naar verhouding van kinderbijslag t.o.v. het bruto belastbaar inkomen (volgens KSZ) - Vlaams Gewest (percentage) - 2010

Bron: Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid - bewerkt door Kind en Gezin

(1) Inclusief andere huishoudvormen met samenwonende volwassenen waar ook kinderen aanwezig zijn

Kind en Gezin
Hallepoortlaan 27
1060 BRUSSEL
Kind en Gezin-Lijn: 078 150 100

www.kindengezin.be

Vormgeving: www.ldv.be

Kind & Gezin